

Politické procesy 50. let: Ženy odsouzené Krajským soudem v Ústí nad Labem v letech 1953-1954

Bakalářská práce

Studijní program: B7507 – Specializace v pedagogice
Studijní obory: 7105R056 – Historie se zaměřením na vzdělávání
7507R036 – Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání

Autor práce: **Simona Sárköziová**
Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Lozoviuková, Ph.D.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Simona Sárköziová**
Osobní číslo: **P12000596**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obory: **Historie se zaměřením na vzdělávání**
Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání
Název tématu: **Politické procesy 50. let: Ženy odsouzené Krajským soudem v Ústí nad Labem v letech 1953-1954**
Zadávající katedra: **Katedra historie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem bakalářské práce je, na základě analýzy, komparace a syntézy pramenů a odborné literatury, charakterizovat případy žen, které byly odsouzeny v rámci politických procesů mezi lety 1953 až 1954 Krajským soudem v Ústí nad Labem.

Kauzy budou jednak statisticky vyhodnoceny, vybrané případy budou poté detailně zpracovány.

Zvláštní pozornost bude věnována taktéž analýze složení personálního soudu.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury: **viz příloha**

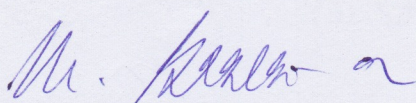
Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Kateřina Lozoviuková, Ph.D.

Katedra historie

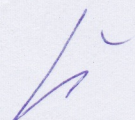
Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2015**

Termín odevzdání bakalářské práce: **29. dubna 2016**

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.
děkan

L.S.

PhDr. Jaroslav Pažout, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 30. dubna 2015

Příloha zadání bakalářské práce

Seznam odborné literatury:

Archivy:

Archiv bezpečnostních složek
Státní oblastní archiv, Litoměřice

Tištěné prameny:

Sbírka zákonů
Soudobý regionální tisk
Memoáry

Literatura

- Bartošek, K. Český vězeň. Svědectví politických vězeňkyň a vězňů let padesátých, šedesátých a sedmdesátých. Praha-Litomyšl, 2001.
- Čermáková, V. Politické procesy 50. let Krajský soud v Liberci v letech 1955-1956. Liberec, 2011. Bakalářská práce. Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická. Katedra historie. Vedoucí práce Kateřina Lozoviuková.
- Doubová, V. Ženy odsouzené v politických procesech Krajským soudem v Liberci v letech 1953 a 1954. In: Fontes Nissae, Prameny Nisy. Liberec, roč. 13, č. 1 (2012), s. 2-11.
- Doubová, V. Politické procesy 50. let - Ženy odsouzené Krajským soudem v Liberci v letech 1953 a 1954. Liberec, 2011. Diplomová práce. Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická. Katedra historie. Vedoucí práce Kateřina Lozoviuková.
- Hejl, V. Zpráva o organizovaném násilí. Praha, 1990.
- Honzíková, M. Politické procesy 50.let - Krajský soud v Ústí nad Labem 1953-1954. Liberec, 2006. Diplomová práce. Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická. Katedra dějepisu. Vedoucí práce Kateřina Kočová-Lozoviuková.
- Kaplan, K. Nebezpečná bezpečnost. Státní bezpečnost 1948-1956. Brno, 1999.
- Kaplan, K. Největší politický proces. M. Horáková a spol. Brno, 1995.
- Kaplan, K. Nekrvavá revoluce. Praha, 1993.
- Kaplan, K. Stát a církev v Československu 1948-1953. Brno, 1993.
- Kaplan, K. Zpráva o zavraždění generálního tajemníka. Praha, 1992.
- Kaplan, K.-Paleček, P. Komunistický režim a politické procesy v Československu. Brno, 2001.
- Mládková, B. Politické procesy 50. let Krajský soud v Liberci 1953-1954. Liberec, 2005. Diplomová práce. Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická. Katedra dějepisu. Vedoucí práce Kateřina Kočová.
- Pikešová, J. Politické procesy padesátých let - Krajský soud v Ústí nad Labem 1955-1956. Liberec, 2008. Diplomová práce. Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická. Katedra dějepisu. Vedoucí práce Kateřina Lozoviuková.

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum: 20. 4. 2016

Podpis: *Simona Látková*

Poděkování

Ráda bych proto touto cestou poděkovala Mgr. Kateřině Lozoviukové, PhD. za její ochotu, trpělivost, podnětné rady a zejména čas, který mé práci věnovala. Obrovský dík patří rovněž všem pracovníkům Státního oblastního archivu v Litoměřicích, Archivu bezpečnostních složek v Praze a Národního archivu v Praze, bez jejichž ochoty a pomoci by byl vznik této bakalářské práce nemožný, přičemž mé poděkování patří také všem autorům odborných publikací a vzpomínkových knih o době komunistické diktatury, jež poskytly, zajisté nejen mně, ucelený pohled na problematiku této doby.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá politickými procesy se ženami, jež byly odsouzeny Krajským soudem v Ústí nad Labem během let 1953 a 1954. Práce je rozdělena na dvě části, přičemž část první, obecná, charakterizuje politické procesy jako takové a proměny justice po roce 1948. Tato část je doplněna kapitolou věnující se popisu cesty vězeňkyně, a to od jejího zatčení, přes vyšetřování, soudní přelíčení a věznění až po následné propuštění a rehabilitaci. Druhá část, na základě dochovaných archivních dat, analyzuje činnost Krajského soudu v Ústí nad Labem v letech 1953 a 1954 a kauzy, ve kterých hrály roli ženy. Zvláštní pozornost je posléze věnována procesům se členy „protistátních“ organizací, zejména pak kauze s názvem „Akce Lužnice“.

Klíčová slova

politické procesy, političní vězni, komunistický režim v Československu, ženy ve vězení, politická perzekuce, Krajský soud v Ústí nad Labem, „protistátní“ organizace, justice v Československu po roce 1948, soudní rehabilitace

Annotation

This bachelor thesis deals with women convicted at the District Court of Ústí nad Labem in 1953 and 1954. This thesis is divided into two parts, whereas the first one, the general one, describes the political trials as themselves and the changes of the judiciary after the year 1948. This part is completed with the chapter dealing with the journey of a female prisoner from her arrest, investigation, trial and imprisonment till the follow-up release and rehabilitation. The second part of the text analyses, on basis of the preserved archival data, the operation of the District Court of Ústí nad Labem in 1953 and 1954 as well as the cases of the political female prisoners. Special attention is given mainly to the cases of “subversive” organizations, especially to the case called “Conspiracy Lužnice”.

Key words

political trials, political prisoners, communist regime in Czechoslovakia, women in prison, political persecution, District Court of Ústí nad Labem, “subversive” organizations, judiciary in Czechoslovakia after the year 1948, rehabilitation

Obsah

1 Seznam použitých zkratk a symbolů.....	11
2 Úvod.....	13
3 Kritika pramenů a literatury.....	15
3.1 Kritika pramenů.....	15
3.2 Kritika literatury.....	17
4 Politické procesy v Československu.....	19
4.1 Perzekuce a masová nezákonnost.....	21
4.2 „Výroba“ politických procesů.....	25
5 Justice po únoru 1948.....	27
5.1 Zákony.....	28
5.2 Složky justice.....	30
5.2.1 Státní soud a Státní prokuratura.....	30
5.2.2 Soudci a prokurátoři z lidu.....	31
5.2.3 Obhájci.....	33
5.2.4 Krajské a okresní soudy.....	34
6 Cesta politické vězeňkyně komunistickou justicí.....	35
6.1 Fáze první – zatčení.....	36
6.2 Fáze druhá – vyšetřovací vazba.....	39
6.3 Fáze třetí – výslechy.....	43
6.4 Fáze čtvrtá – proces.....	49
6.5 Fáze pátá – pobyt ve vězení.....	54
6.5.1 Ženské věznice na území Československa.....	58
6.5.2 Protestní akce.....	61
6.6 Fáze šestá – milost, podmíněčné propuštění a amnestie.....	63
6.7 Život po propuštění.....	65
6.8 Fáze osmá – rehabilitace a odškodnění.....	67
7 Činnost Krajského soudu v Ústí nad Labem v letech 1953–1954.....	70
7.1 Případy projednávané u KS v Ústí nad Labem.....	71
7.2 Personální obsazení soudu.....	72
8 Ženy odsouzené Krajským soudem v Ústí nad Labem v letech 1953–1954.....	75
8.1 Procesy se členy „protistátních“ organizací.....	81
8.1.1 „Akce Lužnice“ – případ Anny Vávrové a Zdeny Kučerové.....	84
9 Závěr.....	118
10 Seznam použitých zdrojů.....	123
10.1 Prameny.....	123
10.1.1 Archivní prameny.....	123
10.1.2 Vydané prameny.....	123
10.1.3 Dobový tisk.....	123
10.2 Literatura.....	124
10.3 Tisk a časopisy.....	125
10.4 Internetové zdroje.....	126
10.5 Filmové dokumenty.....	126
11 Seznam příloh.....	128

Seznam tabulek

Tabulka 1: Počet odsouzených osob za „protistátní činnost“ v letech 1948–1954 v souhrnu.....	20
Tabulka 2: Počet odsouzených osob za „protistátní činnost“ v letech 1953 a 1954.....	20
Tabulka 3: Komparace politických procesů u KS v Liberci a KS v Ústí nad Labem v letech 1953–1954.....	72
Tabulka 4: Komparace politických procesů s ženami u KS v Liberci a KS v Ústí nad Labem v letech 1953–1954.....	75
Tabulka 5: Politické procesy s ženami odsouzenými u KS v Ústí nad Labem v letech 1953 a 1954.....	76
Tabulka 6: Ženy odsouzené v procesech se členy „protistátních organizací“ u KS v Ústí nad Labem v letech 1953–1954.....	82

1 Seznam použitých zkratk a symbolů

ABS	Archiv bezpečnostních složek
CIC	Counterintelligence Corps
č.	číslo
ČSD	Československé dráhy
ČSR	Československo, nebo-li Československá republika
ČSFR	Československá federativní republika
FF UK	Filozofická fakulta Univerzity Karlovy
Ls-D	Legie svobody – DAAK
KHI TUL	Katedra historie Technické univerzity v Liberci
KDS	Křesťanská demokratická strana
kol.	kolektiv
KS	Krajský soud
KSČ	Komunistická strana Československa
MNB	Ministerstvo Národní bezpečnosti
NA	Národní archiv
NPT	Nápravně pracovní tábor
ods.	odsouzený
OV	Okresní výbor
PS	Pohraniční stráž
PŠP	Právnícká škola pracujících
Sb.	Sbírka zákonů
sign.	signatura
SOA	Státní okresní archiv

SNB	Sbor Národní bezpečnosti
SSNV	Správa sboru nápravné výchovy
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik, nebo-li Sovětský svaz
StB	Státní bezpečnost
ÚNZ	Ústav nápravných zařízení
VB	Veřejná bezpečnost
vyd.	vydání

2 Úvod

Politické procesy, jež jsou jedním z charakteristických jevů komunistického režimu v Československu¹, a jež ho provázely po dlouhá desetiletí období této diktatury, postihly mnoho občanů Československa, ženy nevyjímaje. Tato bakalářská práce se zabývá politickými procesy, ve kterých hrály roli právě ženy, a to ty, které byly souzené Krajským soudem² v Ústí nad Labem v letech 1953 a 1954. Svou podstatou navazuje na diplomovou práci Veroniky Doubové, obhájenou na KHI TUL v roce 2011, jejímž tématem byly rovněž politické procesy se ženami v letech 1953 a 1954, nicméně souzené u KS v Liberci³. Veronika Doubová ve své práci již poukázala na specifika ženského vězeňství a na základě analýzy dostupných archiválií prokázala, že ženy nehrály v inscenovaných politických procesech jen „vedlejší roli“ manželky nebo jiné příbuzné, nýbrž to, že byly souzeny jako hlavní iniciátorky, ať už se samy účastnily různých odbojových aktivit, nebo byla jejich vina jen výplodem komunistického režimu. Dalšími pracemi, na nichž tato práce svým obsahem navazuje, jsou diplomové práce Barbory Mládkové⁴ a Jitky Pikešové⁵, dále pak bakalářská práce Veroniky Čermákové⁶, ale zejména diplomová práce Miluše Honzíkovej⁷, jež se zabývala politickými procesy souzenými u KS v Ústí nad Labem v letech 1953 a 1954. Vzhledem k vysokému počtu projednávaných případů bylo nemožné zpracovat všechny případy detailně, a proto nyní vzniká i tato práce, jež se zabývá případy spojenými pouze s ženami.

Vzhledem k obrovskému množství dat získaných z dochovaných archiválií je nemožné detailně zpracovat v jedné bakalářské práci všech sedmadvacet případů týkajících se žen souzených u KS v Ústí nad Labem v tomto období. Z tohoto důvodu byly vybrány k detailnějšímu zpracování procesy se členy tzv. protistátních organizací,

---

1 Dále jen ČSR.

2 Dále jen KS.

3 DOUBOVÁ, Veronika: *Politické procesy 50. let – Ženy odsouzené Krajským soudem v Liberci v letech 1953 a 1954*, Liberec, 2011. Diplomová práce.

4 MLÁDKOVÁ, Barbora: *Politické procesy 50. let – Krajský soud v Liberci 1953 – 1954*, Liberec, 2005. Diplomová práce.

5 PIKEŠOVÁ, Jitka: *Politické procesy padesátých let – Krajský soud v Ústí nad Labem 1955–1956*, Liberec, 2008. Diplomová práce.

6 ČERMÁKOVÁ, Veronika: *Politické procesy 50. let – Krajský soud v Liberci v letech 1955–1956*, Liberec, 2011. Bakalářská práce.

7 HONZÍKOVÁ, Miluše: *Politické procesy 50.let - Krajský soud v Ústí nad Labem 1953-1954*, Liberec, 2006. Diplomová práce.

jež vévodí v porovnání s ostatními kategoriemi v počtu udělených let odsouzeným ženám. S použitím metody komparace a využitím dostupných archivních materiálů a odborné literatury byl posléze detailně zpracován jeden z případů, na němž se dá demonstrovat problematika ženského vězeňství, „výroba“ politických procesů a jejich vliv na životy jednotlivých žen.

První, obecná, část této práce se věnuje politickým procesům jako takovým, jejich specifikům a typickým jevům stejně tak jako justici zaměřené na její přeměny po roce únorovém převratu v roce 1948, zejména pak jejím složkám, a to soudům vyšších i nižších instancí, obhájcům a prokuratuře. V této části je rovněž zpracována kapitola týkající se ženského vězeňství, která pojednává o cestě vězeňkyně od doby jejího zatčení, přes vyšetřování, soudní přelíčení, věznění až po její propuštění a následnou rehabilitaci.

Druhá část této práce vychází svou podstatou z dochovaných archivních materiálů a jejímu využití společně s odbornou literaturou. V rámci této části je detailněji zpracována činnost Krajského soudu v Ústí nad Labem, a to konkrétně kauzy týkající se žen projednávaných v letech 1953 a 1954 včetně jejich komparace s procesy projednávanými ve stejném období u KS v Liberci týkající se pouze žen, ale i obecně, a jeho personální složení. Následně je pozornost věnována případům se členy tzv. protistátních organizací, přičemž zvláštní pozornost byla upřena na případ týkající se dvou odsouzených žen, jež je detailně zpracován, a který velmi dobře demonstruje rozdíly v jednotlivých případech odsouzených žen.

Závěr této práce obsahuje celkové shrnutí všech poznatků a hlavních rysů této bakalářské práce.

Ačkoliv se jedná o poměrně rozsáhlou bakalářskou práci, nelze ji považovat za vyčerpávající. Vzhledem k množství dat získaných z dochovaných archiválií díky archivnímu zákonu č. 499/2004 Sb. by bylo možné detailně rozebrat každou kauzu v samostatné bakalářské či diplomové práci, nemluvě o faktu, že každý z procesů stojí za takovou pozornost a následné zpracování. Hlavním cílem této bakalářské práce proto bylo vnést trochu světla do kauz, jež nebyly prozatím detailně zpracovány, a ukázat, že i jednotlivé případy odsouzených žen si zaslouží právě takovou pozornost a důkladnou analýzu.

3 Kritika pramenů a literatury

3.1 Kritika pramenů

Zásadními pramennými materiály pro tuto bakalářskou práci bylo několik druhů archivních materiálů. Jedněmi takovými materiály, jež podávaly celkový vzhled do dané kauzy, byly soudní spisy Krajského soudu v Ústí nad Labem nacházející se ve Státním oblastním archivu⁸ v Litoměřicích⁹, které standardně obsahují uvedení základních osobních údajů o žalovaném, vypracovanou žalobu, zápis o hlavním soudním přelíčení a rozsudek. Většina svazků, které nejsou vedeny ke konkrétním osobám ale soudním případům, či kauzám, obsahují rovněž zprávy o pověsti žalovaného, jeho původ, žádosti o milost podané odsouzeným i jeho rodinnými příslušníky, zprávy o přesunu vězně, případně také posudky z věznic. Většina ze soudních spisů je rovněž doprovázena rozhodnutími o soudní rehabilitaci odsouzených z počátku devadesátých let minulého století, které se nacházejí zpravidla hned na začátku soudního spisu.

Dalšími velmi cennými dochovanými archiváliemi jsou osobní spisy vyšetřovaných, které si vedla Státní bezpečnost¹⁰. Tyto materiály se nacházejí v Archivu bezpečnostních složek v Praze¹¹ a obsahují velmi podrobné vyšetřovací protokoly, dle kterých je možné rekonstruovat průběh vyšetřování.¹² Materiály uloženými v těchto spisech jsou zprávy o sledování, návrhy na zatčení, zpráva o jeho realizaci, žádosti o prodloužení vazby a rozsudek Krajského soudu, který je zpravidla řazen na konec. Velkou výhodou těchto spisů je jejich řazení na souhrnné spisy o dané kauze a osobní spisy vyšetřovaných ve velmi přehledných složkách, což usnadňuje jejich studium, nemluvě o faktu, že většina těchto spisů je v dnešních dnech již zdigitalizována, což umožňuje i následné studium těchto materiálů mimo studovny ABS. Naopak nevýhodou těchto materiálů je jejich jednostrannost, jelikož je nemožné určit, za jakých podmínek a jakou formou výsledky

---

8 Dále jen SOA.

9 Fond Krajský soud Ústí nad Labem.

10 Dále jen StB.

11 Dále jen ABS.

12 ABS má v Praze dvě pobočky, jež disponují rozdílnými dochovanými archiváliemi. Zatímco se na pobočce Siwecova nachází osobní spisy vyšetřovaných, v tomto případě ve Fondu Ústí nad Labem, pobočka Na Struze uchovává materiály, dříve označované jako „Přísně tajné“, týkající se velkých kauz, jež obsahují důkladné zprávy o sledování vyšetřovaných, o nasazení tajných agentů, zprávy od informátorů, velmi podrobné vyšetřovací záznamy a zprávy o následném postupu.

probíhaly. Další nevýhodou je také předchozí skartace některých spisů, bez nichž se nedá vyšetřování rekonstruovat v jeho úplné formě a nečitelnost některých z dokumentů, kvůli čemuž se mi nepodařilo z materiálů vyčíst jména vyšetřovatelů, což způsobilo nemožnost dohledat další materiály, které jsou s nimi spojeny.

Aby byla analýza případů odsouzených žen kompletní, byly rovněž analyzovány osobní spisy vězeňkyň nacházející se v Národním archivu¹³ ve fondu Správy sboru nápravné výchovy¹⁴. Tyto spisy vedené ke každé vězňeně ženě obsahují zejména její pobyt ve vězeňských ústavech, pracovní zařazení, posudky o chování, záznamy o návštěvách a jiných výhodách, přičemž jsou doplněny záznamy doprovázející její podmíněčné propuštění a omilostnění. Velkou nevýhodou spojenou s těmito materiály je neuspořádanost tohoto fondu, kvůli které jsou některé spisy neúplné, případně se je nepodaří dohledat vůbec. Z tohoto důvodu nebylo ani po velmi dlouhé době možné dohledat všechny spisy týkající se žen analyzovaných v této práci, nicméně i tak byly dohledány celé dvě třetiny z požadovaných sedmadvaceti spisů.

Pro obě části této práce, zvláště pak tu obecnou, byly nepostradatelnými materiály vzpomínky politických vězeňkyň, a to zejména Dagmar Šimkové¹⁵, jejíž svědectví je pro většinu čtenářů šokující, a Albíny Palkoskové-Wiesenbergerové¹⁶. Tyto tituly jsem doplnila o svědectví žen z práce Veroniky Doubové¹⁷, která měla to štěstí a možnost získat další svědectví pomocí metody *oral history*, a některá další online svědectví publikovaná na webových stránkách *Politictivezni.cz* a *Pametnaroda.cz*. Velkou výhodou těchto svědectví je jejich unikátnost a možnost doplnění informací, jež není možné z dochovaných archiválií vyčíst, nicméně je třeba mít na mysli i to, že tyto prameny s sebou nesou i značný negativní rys, a to subjektivní pohled politických vězeňkyň, nemluvě o době, která od jejich uvěznění již uplynula. Celkový seznam použitých pramenů je posléze uveden na konci této bakalářské práce.

---

13 Dále jen NA.

14 Dále jen fond SSNV.

15 ŠIMKOVÁ, Dagmar. *Byly jsme tam taky*, 7. vydání. Praha, Nakladatelství Monika Le Fay 2015, ISBN 978-80-905589-1-5.

16 PALKOSKOVÁ-WIESENBERGEROVÁ, Albína: *Nebyl to jen sen*, 1. vydání. Praha, Luxpress 1991, ISBN 80-7130-007-1.

17 DOUBOVÁ, Veronika: *Politické procesy 50. let – Ženy odsouzené Krajským soudem v Liberci v letech 1953 a 1954*, Liberec, 2011. Diplomová práce.

3.2 Kritika literatury

Vzhledem k faktu, že část zabývající se jednotlivými kauzami čerpala zejména z výše zmíněných pramenných materiálů, to byla právě obecná část, ve které byla využita převážná část faktografické literatury. Nejvíce přínosnými tituly zabývajícími se politickými procesy, mechanismem jejich výroby a jejich problematikou jsou jednak ty od Karla Kaplana, a to především *Nebezpečná bezpečnost*¹⁸ popisující nezákonné praktiky užívané Státní bezpečností, druhá část knihy *Nekrvavá revoluce – Procesy*¹⁹ a společné dílo Karla Kaplana a Pavla Palečka *Komunistický režim a politické procesy v Československu*²⁰ shrnující jak základní informace o politických procesech, jejich vzniku, historii a pozadí, tak podrobný popis tematicky vymezených procesů. Velkým přínosem byl rovněž titul od Viléma Hejla *Zpráva o organizovaném násilí*²¹, jež se zaměřuje na metodiku procesů jako takových, a jež byla zpracována zejména na základě materiálů získaných v komunistických archivech.

Velkým přínosem pro mě byly taktéž diplomové práce „z pera“ absolventů katedry historie Technické univerzity v Liberci, a to zejména ta od Veroniky Doubové s názvem *Politické procesy 50. let – Ženy odsouzené Krajským soudem v Liberci v letech 1953 a 1954*²², která svou koncepcí a obsahem sloužila jako předloha a inspirace pro tuto práci. Dalšími pracemi, ze kterých jsem rovněž čerpala, byly ty od Jitky Pikešové²³, Barbory Mládkové²⁴ a bakalářská práce Veroniky Čermákové²⁵, jež se také zabývaly politickými procesy souzenými u Krajským soudů, a to v Liberci, či v Ústí nad Labem, ale hlavně práce Miluše Honzíkovej *Politické procesy 50.let – Krajský soud v Ústí nad Labem 1953-1954*²⁶, která se ve své práci zaměřila na politické procesy u KS v Ústí nad

18 KAPLAN, Karel: *Nebezpečná bezpečnost*, 1. vyd. Brno, DOPLNĚK 1999, ISBN 1081-135-1999.

19 KAPLAN, Karel: *Nekrvavá revoluce, kniha druhá – Procesy*, 1. vyd. v ČSFR Praha, Mladá fronta, 1993, ISBN 80-204-0145-8.

20 KAPLAN, Karel – PALEČEK, Pavel: *Komunistický režim a politické procesy v Československu*, 1. vyd. Brno, Barrister & Principal 2001, ISBN 80-85947-75-7.

21 HEJL, Vilém: *Zpráva o organizovaném násilí*, 1. vyd. Praha, Univerzum 1990, ISBN 80-85207-01-X.

22 DOUBOVÁ, Veronika: *Politické procesy 50. let – Ženy odsouzené Krajským soudem v Liberci v letech 1953 a 1954*, Liberec, 2011. Diplomová práce.

23 PIKEŠOVÁ, Jitka: *Politické procesy padesátých let – Krajský soud v Ústí nad Labem 1955–1956*, Liberec, 2008. Diplomová práce.

24 MLÁDKOVÁ, Barbora: *Politické procesy 50. let – Krajský soud v Liberci 1953 – 1954*, Liberec, 2005. Diplomová práce.

25 ČERMÁKOVÁ, Veronika: *Politické procesy 50. let – Krajský soud v Liberci v letech 1955–1956*, Liberec, 2011. Bakalářská práce.

26 HONZÍKOVÁ, Miluše: *Politické procesy 50.let – Krajský soud v Ústí nad Labem 1953-1954*, Liberec, 2006. Diplomová práce.

Labem ve stejných letech, o kterých pojednává i tato práce, nicméně bez zaměření na ženy.

Významným titulem, ze kterého jsem rovněž čerpala, a který pojednává o ženském vězeňství, je titul Tomáše Bursíka *Ztratily jsme mnoho času... Ale ne sebe!*²⁷. Tato kniha obsahuje cenná svědectví politických vězeňkyň, náhled do života žen ve věznicích, čím se lišil od toho mužského a s jakými problémy se musely ženy potýkat. Dalším titulem, jež se zabývá problematikou ženského vězeňství, je studie od Kateřiny Nedbálkové s názvem *Spoutaná Rozkoš*²⁸, a ačkoliv se vztahuje spíše k současnosti, je cenným pomocníkem k pochopení určitých problémů, kterým musely ženy ve vězení čelit.

Mezi velmi přínosné tituly se řadí i ty od Václava Vebera, a to jeho samostatná publikace *Třetí odboj: ČSR v letech 1948–1953*²⁹ pojednávající, jak název napovídá, o třetím odboji v počátku komunistické nadvlády, která se zabývá nejen kauzami projednávanými v těchto letech, nýbrž i problémy, které byly s třetím odbojem spojeny. Těmito problémy se zčásti zabývá také společná publikace Václava Vebera a Jana Bureše *Třetí odboj: Kapitoly z dějin protikomunistické rezistence v Československu v padesátých letech 20. století*³⁰ skládající se z více než desítky odborných příspěvků, ve kterých se jejich autoři věnují také politickým procesům s účastníky třetího odboje.

Z vydaných sborníků jsem čerpala zejména z řady *Fontes Nissae*³¹, kterou vydává katedra historie Technické univerzity v Liberci a z časopisů *dějiny a současnost*³² a *Paměť a dějiny*³³, přičemž celkový seznam použité literatury je uveden na konci práce.

---

27 BURSÍK, Tomáš. *Ztratily jsme mnoho času... Ale ne sebe!* [online], 1. vydání Praha, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR 2006, ISBN 80-86621-25-1.

28 NEDBÁLKOVÁ, Kateřina: *Spoutaná Rozkoš*, 1. vydání. Praha, Sociologické nakladatelství 2006, ISBN 80-86429-65-2.

29 VEBER, Václav: *Třetí odboj: ČSR v letech 1948–1953*, 1. vydání. Pardubice, Univerzita Pardubice 2014, ISBN 978-80-7395-786-5.

30 VEBER, Václav – BUREŠ, Jan a kol.: *Třetí odboj: Kapitoly z dějin protikomunistické rezistence v Československu v padesátých letech 20. století*, 1. vydání. Plzeň, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk 2010, ISBN 978-80-7380-306-3.

31 *Fontes Nissae. Prameny Nisy: regionální historický sborník*, ISSN 1213-5097: KOČOVÁ, Kateřina. *Paměť Liberecka*. 1. Příběh Růženy Koškové-Krásné, roč. 5, 2004, s. 272–293; DOUBOVÁ, Veronika. *Ženy odsouzené v politických procesech Krajským soudem v Liberci v letech 1953 a 1954*, roč. 13, 2012, č. 1, s. 2–11.

32 ČERNÁ, Marie: *Od školy až do důchodu: V síti kádrových materiálů*, in: *dějiny a současnost*, roč. 31, 2009, č. 11, ISSN 04185129.

33 KOURA, Petr. „Je to vůbec nemyslitelné, že něco takového se může ve 20. století stát“. *Pankrácká „sekyrárna“ neboli oddělení II A.*, in: *Paměť a dějiny. Revue pro studium totalitních režimů*, roč. 2008, č. 1, s. 155–161, ISSN 1802-8241.

4 Politické procesy v Československu

Únorový převrat v Československu roku 1948 byl pro mnoho, ne-li všechny, obyvatele významným mezníkem v jejich životech. Společně s novou vládnoucí mocí Komunistické strany Československa³⁴ se do života všech obyvatel vměstnal neustálý strach, nedůvěra ke všem ostatním včetně nejbližších přátel a rodiny a ztráta osobního soukromí. Mimo těchto osobních problémů musela podstatná část československé společnosti čelit i dalšímu, daleko nebezpečnějšímu faktoru, a to masové perzekuci, která byla demonstrována zejména politickými procesy.

Politické procesy hrály velmi důležitou roli nejen v prvních letech nastolení nového režimu, ale i dlouho poté. Měly svou důležitou roli, funkci a poslání, která byla závislá zejména na mezinárodních poměrech, ve kterých se jednalo hlavně o boj mezi Východem a Západem. Jelikož se otevřený střet s nepřítelem neodehrával přímo na válečném poli, nýbrž na poli diplomatickém, politickém, hospodářském, či skrze mezinárodní instituce, zintenzivněla snaha o hledání a objevování „domácích“ nepřátel, ať už skutečných, potencionálních, vymyšlených, anebo vyvolaných provokacemi různého druhu.³⁵ Je nutno dodat, že politické procesy 50. let nebyly jen doménou Československa, nýbrž vyústěním situace, která probíhala i v ostatních státech spjatých se Sovětským svazem, a to v Bulharsku, Maďarsku, Rumunsku, Polsku, ale i v Sovětském svazu samotném³⁶. Jejich motiv se měnil podle aktuálního dění v zahraničí. Můžeme však s jistotou říci, že šlo vždy o snahu ovládnutí mas a jejich myšlení, o likvidaci odpůrců a nepřátel režimu, a o absolutní nastolení moci skrze KSČ.

Počty procesů, odsouzených a výše trestů v letech 1948–54 se liší kraj od kraje, nicméně však není doposud známo přesné číslo obětí politických procesů. Podle statistiky uvedené v knize Václava Vebera, Jana Bureše a kol. *Třetí odboj*³⁷ bylo za „protistátní činnost“ v letech 1948–1954 odsouzeno celkem 23 243 osob, z toho byla

---

34 Dále jen KSČ.

35 KAPLAN, Karel: *StB o sobě: Výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka* [online], 2. upravené vyd. Praha, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR 2002, ISBN 80-902885-9-6, s. 6–7.

36 KAPLAN, Karel – PALEČEK, Pavel: *Komunistický režim a politické procesy v Československu*, s. 9.

37 TICHÝ, Martin: Několik poznámek o motivaci k třetímu odboji – výchozí podmínky, tradice a společenská východiska, in: VEBER, Václav – BUREŠ, Jan a kol.: *Třetí odboj: Kapitoly z dějin protikomunistické rezistence v Československu v padesátých letech 20. století*, s. 180.

převážná většina, a to 20 359 osob, souzena v rámci skupin, které daly dohromady číslo 3 170.

Tabulka 1: Počet odsouzených osob za „protistátní činnost“ v letech 1948–1954 v souhrnu

Rok	Skupiny/osoby	Jednotlivci	Celkem osob
1948–1954	3 170/20 359	2 884	23 243

Přesné informace o osobách odsouzených v daných krajích nejsou uvedeny, nicméně statistika udává, že v roce 1953 a 1954 byl za „protistátní činnost“ odsouzen skoro stejný počet osob, a to v celkovém souhrnu 2 824 osob za rok 1953 a 2 812 osob za rok 1954.

Tabulka 2: Počet odsouzených osob za „protistátní činnost“ v letech 1953 a 1954

Rok	Skupiny/osoby	Jednotlivci	Celkem osob
1953	424/2 423	401	2 824
1954	430/2 350	462	2 812

Statistiky evidující oběti rehabilitované dle zákona 119/1990 Sb. uvádějí číslo 207 697 osob³⁸, nicméně toto číslo nepřísluší jen výše posuzovaným letům, nýbrž celému období komunistické nadvlády. Toto číslo ale ani tak není konečné, jelikož nezahrnuje všechny ty, kteří byli posláni do různých táborů či na nucené práce, oběti, které byly odsouzeny k trestu smrti ani ty, kteří zemřeli ve vazbě či vězení, ať už vinou věznění, či vlastní rukou. Celkově je tak počet obětí politických procesů daleko vyšší, nemluvě o obětech z řad příbuzných, přátel či spolupracovníků, kteří sice nebyli odsouzeni přímo, ale kterých se osud jejich blízkých rovněž značně dotýkal.

---

38 Stav platný k 30. červnu 1996. TOMEK, Prokop: *Oběti komunistického režimu* [online], dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/obeti-komunistickeho-rezimu.aspx>.

4.1 Perzekuce a masová nezákonnost

Tzv. zakladatelské období komunistického režimu³⁹ se v poválečném období považuje za nejhroznější úsek dějin, politické represe a perzekuce postihly přímo až čtvrt milionu a nepřímo jeden a půl až dva miliony občanů všech sociálních skupin.⁴⁰ Jednou z hlavních příčin perzekucí a represe byl také strach o moc, který se zvyšoval s postupně přibývajícím mocí. Přesvědčení o neustálé možnosti ohrožení režimu, tudíž i osob, které stály u jeho zrodu, a které se nyní nacházely v žebříčku moci nejvýše, bylo jedním z hlavních motivů pro neustálé hledání nových viníků, odhalování špionážních skupin i jednotlivců, kteří stáli za vši protistátní činností, ať už se jednalo o „viníky“ skutečné, či domnělé.

Perzekuce měla rozdílnou podobu, motiv i stupeň. Důvodem pro její uskutečňování byla příslušnost k politickým stranám, zejména co se týče bývalých členů stran, politické názory, víra, příslušnost k menšině, ale i příbuzenské či jiné svazky k osobám nepohodlným režimu. Mezi další důvody, pro které režim trestal nevinné občany, patří příslušnost k bývalé buržoazii, odpor ke vstupu do nově zakládaných družstev, činnost v organizacích jako byl Sokol či Junák, či příslušnost k určitým sektám. Z tohoto výčtu jasně vyplývá, že nově nastolený režim se bál zájmových a jiných organizací, které sdružovaly lidi ať už kvůli jejich víře, zájmům nebo přesvědčení. Stupeň perzekuce se rovněž lišil. Mohlo se jednat o postihy nejnižšího stupně jako vyřazení z veřejného života a vytváření překážek v oblasti vzdělávání (zákaz studia na vysoké škole), pracovní (omezení vykonávání různých druhů povolání, záměrné umístění k vykonávání těžké manuální práce či na hůře placená místa) či o postihy nejvyššího stupně, kterými byly internace, politické procesy a vraždy.⁴¹

Jedním z druhů perzekuce je rovněž tzv. ekonomická perzekuce, která představovala omezení týkající se hospodářství a zánik svobodného podnikání. V jejím rámci byl prováděn nucený výkup zemědělských strojů, výměna půdy (většinou dobré a úrodné půdy za tu podstatně horší kvality nebo nucená výměna lánů půdy v oblasti, o kterou

---

39 Za tzv. zakladatelské období komunistického režimu se považuje období po Únorovém převratu roku 1948 do konce roku 1954 (v některých zdrojích je uváděn i rok 1955). Toto období se vyznačuje obzvláště velkou krutostí režimu, počtem politických procesů a tvrdostí jejich trestů a největším rozsahem nezákonností. KAPLAN, Karel: *StB o sobě: Výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka* [online], s. 16.

40 KAPLAN, Karel: *StB o sobě: Výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka* [online], s. 23.

41 Tamtéž, s. 20–24.

stálo družstvo, za půdu, která se nacházela na okraji obce nebo byla špatně přístupná), tlak na zánik živností zavedením dvojího trhu roku 1949⁴² či vyvlastňování majetku.⁴³ Ekonomická perzekuce byla znatelná zejména v druhé polovině zakladatelského období, umocněná měnovou reformou roku 1953.⁴⁴ V jejím rámci probíhalo vystěhovávání „vesnických boháčů“⁴⁵ a jejich rodin a zadávání práce vykonávané na určeném místě komunistickými orgány v dané obci.

Různé druhy postihů se nevyhnuly ani účastníkům prvního či druhého odboje, hrdinům druhé světové války, obětem nacistického režimu, dělnické třídě, na kterou režim údajně nedal dopustit, ale ani členům KSČ, kteří v počátcích novému režimu pomáhali budovat onen nový stát. Toto období se „pyšní“ prvenstvím co se počtu politických procesů týče včetně krutosti jejich výsledků a trestů, každý týden byly před soudy po celém Československu posílány nevinné oběti, a nebylo podniku či továrny, ve kterých by se perzekuce nedotkly zdejších pracovníků. Smutným mezníkem tohoto období byl fakt, že za přispění sdělovacích prostředků, propagandy a neustále rostoucího strachu zbytku obyvatelstva se stávaly politické procesy naprosto běžným jevem tehdejší společnosti.⁴⁶ Po nastolení nového pořádku se tyto složky staly běžnou součástí lidského života, nástrojem politiky a běžně používaným prostředkem k nastolení pořádku a prosazování vlastních zájmů komunistické moci ve státě.⁴⁷

---

42 Živnostníci byli nuceni pořizovat potraviny, textil a obuv za značně vyšší ceny, nebo jim byla nabídnuta práce v továrně, kde by čerpali všech výhod jako řadový zaměstnanec. Tímto krokem, snahou o kolektivizaci zemědělství, stejně tak jako ekonomickou perzekucí, sledoval režim svůj jasný cíl, a to zánik středních vrstev. KAPLAN, Karel – PALEČEK, Pavel: *Komunistický režim a politické procesy v Československu*, s. 24.

43 Tamtéž.

44 Měnová reforma, která proběhla 1. června 1953 byla jedním z logických kroků komunistického režimu, jak znehodnotit měnu a dosáhnout tak zmenšení poptávky obyvatelstva. Ze dne na den se z životních úspor většiny obyvatel staly bezcenné papíry, jelikož kurs 50:1 (vyjma prvních 300 korun, které byly přepočítány v kursu 5:1), ve kterém byly peníze na novou měnu přepočítávány, více než nevýhodný. Pro většinu obyvatel byla tato reforma šokem, jelikož jen o dva dny dříve byli ujišťováni v tom, že se žádná změna nekoná. Nebylo proto překvapením, že v mnoha závodech a některých městech zavládly stávkové povstání, které byly pro Bezpečnost hojným rojištěm budoucích politických vězňů, či alespoň osob, které byly jistým způsobem perzekvovány. JIRÁSEK, Zdeněk – ŠŮLA, Jaroslav. *Velká peněžní loupež v Československu 1953 aneb 50 : 1*, 1. čes. vydání Praha, Svítání 1992, ISBN 80-900238-9-4.

45 Termín „vesnický boháč“ či kulak pochází ze Sovětského svazu, kde byli tímto způsobem označováni nepohodlní rolníci. V českém prostředí se začal používat roku 1948, kde se zdatně zabydlel, jelikož jeho náboj a obsah byl dostatečným nástrojem pro popuzování občanů v rámci kolektivizace, a kde vyvolával zášť a závist pro těm, kteří si „dovolili“ odporovat režimu, či ho přímo „vykořisťovat“. Pojem „Kulak“ a „Vesnický boháč“, in: *Ústav pro studium totalitních režimů* [online], in: JECH, Karel: *Kolektivizace a vyhánění sedláků z půdy*, 1. vyd. Vyšehrad, Praha 2009, ISBN 978-80-7021-902-7. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/cs/pojem-kulak-a-vesnicky-bohac>.

46 KAPLAN, Karel: *StB o sobě: Výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka* [online], s. 16.

47 Tamtéž, s. 6.

Uvedené praktiky nezákonností byly doplňovány o celou řadu dalších činů, mezi kterými dominovalo zejména sledování a „kádrování“⁴⁸ většiny obyvatel prováděné jednotlivci či bezpečností, kteří poskytovali stranickým a státním orgánům tolik potřebné informace.

Politické procesy lze také označit za nejvyšší stupeň a vrchol perzekucí a represí, bez nichž by nemohla žádná diktatura fungovat. Tyto perzekuce a represe byly logickou reakcí představitelů moci, kteří pomocí nich řešili nesouhlas a odpor jednotlivců, skupin občanů, ale i celé společnosti. Politické procesy tak lze považovat za logické vyústění únorového převratu, které si dalo za úkol nastolit nový režim za jakoukoliv cenu. Nový režim s sebou přinesl spoustu změn, a bylo jen otázkou času, kdy se vypořádá s těmi, kteří s těmito změnami nesouhlasí, nebo jsou, jednoduše řečeno, nepohodlnými svědky toho, jak režim funguje. Ať už se jednalo o změny politické, které přišly na řadu jako první, změny v ekonomické oblasti, zejména co se týče monopolního vlastnictví pozemků a vynuceného vstupu rolníků a zemědělců do družstev, či změny v oblasti kulturní, kde nyní převládla síla propagandy, a kde svobodné slovo ztratilo svůj význam na další desítky let. Zásadní změna režimu, která doprovázela únorový převrat, s sebou nesla zejména naprostou změnu uspořádání společnosti. Rozsáhlé přeměny způsobily nemalý rozruch v dosavadním způsobu života a fungování většiny rodin tehdejší společnosti, a to zejména převzetím sovětského modelu socialismu.⁴⁹ Hlavní teorií nového režimu se stal marxismus-leninismus⁵⁰

---

48 Kádrování se dá považovat za jeden z konstitutivních rysů komunistického režimu, který prorůstal celou společností. Jedná se o materiály – složku, která koncipovala, z pohledu tehdejší doby, důležité informace k jedné určité osobě. Získávání informací probíhalo formou povinných dotazníků, kde se musely uvádět informace o dané osobě, ale i její přesvědčení, náboženské vyznání apod., a životopisu dané osoby zkoumající její život od narození až po současnost včetně informací o rodičích, příbuzných, či blízkých osobách. Kádry souvisely rovněž se zaměstnáním, byly jeho nedílnou složkou a hrály velmi důležitou roli v hierarchii obsazování pozic. V každém zaměstnání se na každého zaměstnance vytvářel posudek, který se zařazoval do jeho složky, která s ním poté putovala do dalšího zaměstnání, či kamkoliv jinam. Kádry byly v podstatě velmi obsáhlou autobiografií, jejíž zaměření určovalo osud všech lidí tehdejší společnosti. ČERNÁ, Marie: Od školy až do důchodu: V síti kádrových materiálů, in: *dějiny a současnost* [online], roč. 31, 2009, č. 11 [vid. 11/2009], ISSN 04185129, dostupné z: <http://dejinyasoucasnost.cz/archiv/2009/11/>.

49 KAPLAN, Karel: *StB o sobě: Výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka* [online], s. 17.

50 Marxismus-leninismus je termín pro marxistické učení přetvořené v oficiální státní a stranickou ideologii Sovětského svazu (dále jen SSSR) a dalších tzv. socialistických zemí a komunistických stran. Jeho vůdčími představiteli jsou zejména představitelé socialismu V. I. Lenin, či J. V. Stalin. Marxismus-leninismus, in: *Všeobecná encyklopedie Diderot*, in TOTALITA.cz [online], dostupné z: <http://www.totalita.cz/vysvetlivky/marx-len.php>.

Dalším znakem charakteristickým pro nový režim byla masová nezákonnost, která postihovala všechny oblasti života společnosti, a která později pronikla i do samotné mocenské řídicí struktury. Masová nezákonnost byla hlavním rysem celého období trvání vlády komunistické moci, a to jen díky soustavě zákonů, vládních nařízení a směrnic, které zajišťovaly mocenský monopol KSČ, a které likvidovaly občanská a politická práva typická pro společnost demokratických států. Nový režim byl charakteristický také tím, že nadřazoval rozhodnutí stranických institucí nad samotné zákony, čehož dosahoval i tím, že si naprosto podřídil činnost, fungování a rozhodování justice. Justice byla však byla pouze jedním z konečných článků fungování režimu. Bez podpory Státní bezpečnosti⁵¹, jejichž úkolem, respektive úkolem jejich příslušníků, bylo hledat a zatýkat „viníky“ a vynucovat si jejich přiznání jakýmkoliv způsobem, by justice neměla koho soudit, proto se stala úloha StB v nastolování nového režimu klíčovou.⁵²

Masová nezákonnost a perzekuce však neměly za příčinu pouze politické procesy, nýbrž celou řadu občanských práv a svobod, jež jsou znakem svobodného demokratického státu. S příchodem nového režimu tak zanikla možnost svobodných voleb, možnost zakládat odbory, které by hájily práva pracujících včetně práva na stávkou, proběhlo zde rovněž omezení a rušení zájmových spolků a sdružení, přičemž vznikaly spolky nové, zcela podřízené KSČ. Největší změnou bylo však faktické narušení politických práv, demonstrováno faktickým zánikem opozice, a občanských svobod včetně práva na svobodu slova či pohybu.⁵³

Ať už měly perzekuce a masová nezákonnost nejrůznější podobu, jedno měly vždy společné, a to naprostou bezmocnost postižených, kteří museli čelit bezpráví. Oběti politických procesů byly nejen vystaveny neuvěřitelnému fyzickému a psychickému utrpení, ale musely čelit i vědomí toho, že určitou formou perzekuce budou postiženi také jejich přátelé, rodina, spolupracovníci či sousedé. Po odpykání trestu se navíc vracely do společnosti, která je nepřijímala s otevřenou náručí, ba naopak se bývalým politickým vězňům vyhýbala, jelikož byla sama sužována strachem a bezmocí.⁵⁴ Tyto oběti tak čelily navíc faktu, že jsou nadobro vyloučeny ze společnosti, a že

---

51 Dále jen StB.

52 KAPLAN, Karel: *StB o sobě: Výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka* [online], s. 13.

53 KAPLAN, Karel – PALEČEK, Pavel: *Komunistický režim a politické procesy v Československu*, s. 20.

54 KAPLAN, Karel: *Nekrvavá revoluce, kniha druhá – Procesy*, s. 177.

spravedlivého soudu se dočkají až poté, kdy bude socialistický režim pokořen, čehož se mnozí z postížených bohužel již nedočkali.

2.2 „Výroba“ politických procesů

Politické procesy se dají charakterizovat jako „všechna soudní řízení, do kterých zasahují jiné než příslušné justiční orgány, přičemž není rozhodující, zda takové instituce rozhodují o procesu od jeho přípravy až po vynesení rozsudku, nebo vstupují až v některé z fází činnosti prokuratury a soudu“⁵⁵. Oněmi orgány zmíněnými výše se myslí instituce KSČ a StB, které zasahovaly nejen do řízení soudního líčení, určení výše trestu a jeho podoby, ale rovněž do výběru obětí. Hlavní roli v době od zatčení (většinou i dlouho předtím v podobě sledování a shánění kompromitujících informací) do soudního líčení vykonávala Státní bezpečnost, instituce s vlastní mocenskou strukturou a vedením, role KSČ během přípravy soudu byla u menších případů spíše kontrolní. Zcela opačně tomu bylo u monstrprocesů, kdy KSČ sledovala své jasné záměry, nicméně vždy ve všech případech rozhodovala o výši trestu.⁵⁶

Konstrukce jednotlivých procesů byla rozdílná a byla předem dána jejich politickou koncepcí. Ať už byla koncepce jakákoliv, vždy směřovala k zamýšlenému a očekávanému výsledku, k odstranění nepohodlných občanů a k působení na veřejnost.⁵⁷ V politických procesech byli souzeni ti, kteří se o odbojovou činnost opravdu pokoušeli, ale zejména ti, kteří se jen snažili pomoci lidem v nouzi, ti, kteří byli v příbuzenském svazku s již odsouzenými anebo lidé pro režim nepohodlní. Většina procesů byla konstruována na základě předpokladů, vynucených doznání či lživých výpovědí nastrčených svědků. Právě tzv. zakladatelské období je typické svým zaměřením na veřejnost a snahou o její ovlivňování, zastrasování a podřizování. V prvních letech nového režimu se snažila vládnoucí moc nejen zbavit se svých nepřátel či odporovatelů režimu, nýbrž dokázala tuto situaci využít rovněž ve svůj prospěch, a to tím, že z politických procesů udělala veřejné divadlo, a ze sdělovacích prostředků nástroje moci, kterými ovlivňovala myšlení většiny obyvatel.

---

55 KAPLAN, Karel: *StB o sobě: Výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka* [online], s. 19.

56 Tamtéž, s. 20.

57 Tamtéž, s. 21.

Politické procesy byly samy o sobě živnou půdou pro další procesy. Pomocí fyzického a psychického trýznění obětí, zastrašování a vydírání získávala StB další podezřelé a oběti, díky čemuž mohl kolotoč politických procesů pokračovat i nadále.⁵⁸ Jak už bylo řečeno, role politických procesů sahala dále než pouze na odstranění nepohodlných občanů. Strach začal postupně pronikat do všech sfér společnosti a života, ač se stal součástí každodenního života. Tato situace nově nastolenému režimu naprosto vyhovovala, protože čím dál tím méně obyvatel se stavělo na odpor, a ti, kteří se k tomu odhodlali, byli velice rychle odhaleni a „skryti“ za vězeňské zdi. Strach se stal jedním z hlavních faktorů komunistické moci, který vytvářel v českém prostředí takové klima, jež napomáhalo ovládnutí společnosti a snadnému přechodu k diktatuře.⁵⁹ Na druhé straně je nutno dodat, že strach tento nově nastolený režim neřídil, byli to lidé. Ať už tito lidé jednali s budoucí vidinou moci, kterou jim režim mohl přinést a přinášel, ze svého přesvědčení, podle kterého byl komunismus tím, co naše země potřebovala či z jiných důvodů, našla se v Československu nemalá řada lidí, která tento režim podporovala a pomáhala ho aktivně vytvářet.

---

58 KAPLAN, Karel: *Nekrvavá revoluce, kniha druhá – Procesy*, s. 180.

59 KAPLAN, Karel: *StB o sobě: Výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka* [online], s. 23.

5 Justice po únoru 1948

Justiční orgány, mezi které se řadil Státní soud, Státní prokuratura, Nejvyšší soud, krajské a okresní soudy a prokuratury a útvary ministerstva spravedlnosti, hrály v politických procesech nezastupitelnou roli. Role justice v nově zavedeném režimu spočívala ve vynášení předem schválených rozsudků, dodávání nezákonnostem zdání legality a ve snaze přeměnit soudní líčení v divadlo, které si kladlo za cíl „vychovávat masy“.⁶⁰

Po únorovém převratu, kdy se nový režim stabilizoval, bylo nutné zajistit, aby na místech v těchto úřadech byli lidé spolehliví pro režim, důkladně prověřeni StB, kteří by se příliš nevyptávali a plnili svou roli státem jim určenou. Ač se justice stala pouze tlumočnickem rozhodnutí přijatých komunistickými orgány prosazovaných StB, byla jedna z prvních, jež zažila důkladnou čistku, během níž muselo mnoho soudců odejít ze svých pozic, a kvůli které muselo mnoho advokátních poraden ukončit svou funkci. Ti, kteří byli po důkladné prověrce shledáni důvěryhodnými, museli čelit faktu, že rozhodující slovo u soudu už nemá soudce, nýbrž komunistické orgány, a že spravedlnost je již jen prázdným pojmem. Po důvěrné prověrce advokátů a zbavení funkce těch „nenapravitelných“ vznikl seznam obhájců, kteří směli figurovat v politických procesech.⁶¹

S přispěním nových zákonů, které ospravedlňovaly jednání a rozhodnutí komunistických orgánů, justice upravovala „výklad zákonů, a jejich využívání či zneužívání se podřizovaly právě uskutečňovaným politickým záměrům a potřebám stranického vedení.“⁶² Podle Karla Kaplana byly proto politické procesy „přímo klasickým příkladem degradace práva“⁶³. Tato degradace práva byla viditelná nejen ve výsledcích politických procesů, nýbrž i při řešení méně či více důležitých případů jiné povahy. Rozhodujícím činitelem již nebyla spravedlnost, ale z vůle stranických či místních orgánů moci, které působily na úrovni malých měst, krajů, ale také celorepublikově. Ač se rozhořčení a zklamání občané mohli bránit zasláním stížnosti na

---

60 KAPLAN, Karel – PALEČEK, Pavel: *Komunistický režim a politické procesy v Československu*, s. 195.

61 Tamtéž, s. 197.

62 KAPLAN, Karel: *StB o sobě: Výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka* [online], s. 11.

63 Tamtéž, s. 13.

jednání daného soudu či úředníka, četnost těchto dopisů se s utužováním režimu zužovala a stěžovatelé jen málokdy doufali v příznivý výsledek svého počínání.⁶⁴

S úpravou výkladu zákonů se mohla uplatnit rovněž teorie tzv. třídní justice. Sociální diferenciací občanů na dělníky, kteří znamenali pro režim obrovskou pracovní a volební sílu včetně podporovatelů režimu a na ty, kteří se tomuto nově zavedenému režimu stavěli na odpor, patřila k základním jevům komunistické ideologie. Uplatňování této teorie nahrávalo degradaci práva ve státě zejména tím, že porušovalo klíčový princip právního státu, kde jsou si všichni občané před zákonem rovni.⁶⁵

5.1 Zákony

Komunistické vedení se snažilo udržet zdání právního státu, k čemuž potřebovalo uchovat právní řád. Aby však mohlo ospravedlnit své počínání, bylo nutné tento řád doplnit o zákony nové, případně zákony stávající upravit tak, aby jejich výklad byl nápomocný k prosazování vlastních cílů.

Nejdůležitější roli během politických procesů hrál nově definovaný zákon na ochranu republiky č. 231/1948 Sb., který vycházel ze zákona č. 50/1923 Sb.⁶⁶, a který vzešel, stejně tak jako zákon č. 232/1948 Sb. o Státním soudu a prokuratuře, z podnětu tehdejšího ministra vnitra, Alexeje Čepičky⁶⁷, byl upraven zejména ve smyslu postihování trestných činů a tvrdosti trestů. To znamená, že například čin, který by byl dříve souzený jako přestupek, či za který by hrozil nižší trest, byl nyní považován za vážný trestný čin a podle toho také souzen. Nejčastějšími přečiny souzenými podle

64 KAPLAN, Karel: *StB o sobě: Výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka* [online], s. 11.

65 Tamtéž, s. 13.

66 Zákon č. 50/1923 Sb. byl prvorepublikovým zákonem, který byl vytvořen k ochraně republiky. Tento zákon zakazoval využití absolutního trestu, tedy trestu smrti, vyjma případu vojenské zrahy. Podle něj měly být souzeny delikty usilující o bezpečnost republiky jako přípravy úkladů o republiku, rušení obecního míru, šíření nepravdivých zpráv či nepřekážení či neoznámení trestných činů.

67 Alexej Čepička, jeden z hlavních představitelů komunistické moci v ČSR a manžel Marty Gottwaldové, se narodil roku 1910 v Kroměříži. Po studiu práv se stal členem KSČ, přičemž byl vězněn nacisty během 2. světové války v koncentračním táboře. V roce 1946 se stal poslancem Národního shromáždění, kde od roku 1947 vykonával funkci ministra vnitřního obchodu. Po Únorovém převratu se stal ministrem spravedlnosti a působil současně jako generální tajemník Ústředního akčního výboru Národní fronty. Od roku 1949 byl členem ÚV KSČ a o roku následujícího zastával post ministra národní obrany. Po odhalení činnosti soudů z první poloviny 50. let byl roku 1956 odvolán ze všech stranických a vedoucích funkcí, a roku 1963 vyloučen z KSČ. Alexej Čepička je jedním z osob, které nesou značnou část odpovědnosti za praktiky prováděné komunistickým režimem v období zakladatelského období, zejména za oblast justice, armády a za politické procesy. Alexej Čepička, in: TOMESŠ, J. a kol: *Český biografický slovník XX. Století*, in: TOTALITA.cz [online], dostupné z: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_cepicka.php.

zákona č. 231/1948 Sb. byly velezrada (17,4 %), nezákonné opuštění republiky (16 %) a pobuřování proti republice (14,9 %).⁶⁸

Zákon č. 231/1948 Sb. byl zrušen, respektive nahrazen zákonem č. 86/1950 Sb., který svým charakterem odpovídal zákonu předchozímu, nicméně svým obsahem umožňoval ještě volnější vykládání zákonů, které nahrávalo komunistickému režimu. Dá se říci, že tento zákon v podstatě zpřísnil postihy za různé přečiny, a že se tím pádem také znásobila tvrdost a krutost trestů. Přečiny, za které byli obvinění souzeni, byly naprosto stejné vyjma toho, že nejčastějším důvodem bylo uváděno ohrožení jednotného hospodářského plánu, za který bylo souzeno až 76 % obviněných.⁶⁹ Největší změnou bylo pojetí trestného činu, který se již nadále nerozděloval na přečin, přestupek a trestný čin, ale kdy všechny prohřešky proti zákonu byly označeny za trestný čin. Pokud tak označeny nebyly, nejednalo se o trestný čin, i když vykazoval všechny jeho formální znaky. U trestných činů se hledělo zejména na fakt, zdali byly nebezpečné pro společnost a jestli obviněný tento čin spáchal záměrně.⁷⁰

---

68 KAPLAN, Karel – PALEČEK, Pavel: *Komunistický režim a politické procesy v Československu*, s. 41.

69 Tamtéž, s. 42.

70 ČERMÁKOVÁ, Veronika: *Politické procesy 50. let – Krajský soud v Liberci v letech 1955–1956*, s. 29–30.

5.2 Složky justice

5.2.1 Státní soud a Státní prokuratura

Státní soud byl soudním orgánem, jež vznikl společně se Státní prokuraturou 6. října 1948 díky zákonu č. 232/1948 Sb, který soudil činy kategorizované podle zákona č. 231/1948 Sb. Tyto dva orgány, společně s StB, tvořily hlavní trojici článků zodpovědných za výrobu politických procesů. Jak je již zmíněno výše, StB byla zodpovědná za sledování oběti a shánění dostatečného množství informací pro její zatčení, nicméně hlavní funkcí StB bylo vynucení požadované výpovědi a přiznání od dané oběti za použití jakýchkoliv prostředků. Toto přiznání bylo poté doručeno Státní prokuratuře, kde státní prokurátor vytvořil žalobu, která byla následně předložena u soudu. Funkce vyšetřujícího soudce, jež působil jako kontrolní orgán, a jehož úkolem bylo vést vyšetřování případu nezávisle na vyšetřujícím orgánu, tedy StB, byla zcela zrušena k 1. září 1949, což znamenalo, že vyšetřování bylo v naprosté režii Státní bezpečnosti.⁷¹

Státní prokurátoři se stali ústředními postavami v trestním soudnictví a hráli nezastupitelnou roli ve výrobě a průběhu politických procesů, kde měli za úkol prosazovat trest v plné výši. Státní prokuratura vznikla jako zvláštní útvar, jehož úkolem byl dohled nad hladkým průběhem procesů, a který se plně odpovídal ministerstvu spravedlnosti, kam také pravidelně podával zprávy o všech procesech souzených dle zákona č. 231/1948 Sb. Jednou z dalších povinností prokurátorů byla rovněž účast na pracovních konferencích společně se soudci a pravidelné porady jednou až dvakrát měsíčně na ministerstvu spravedlnosti. Ministerstvo spravedlnosti zde půsilo jako nástroj k uplatnění politického hlediska v trestním soudnictví prostřednictvím prokurátorů.⁷²

Státní soud působil během hlavní vlny politických procesů a byl pro tento účel v podstatě zřízen. Během svého působení vynesl 232 absolutních trestů, ze kterých bylo vykonáno 178. ČSR se tímto počtem řadí do popředí vykonaných trestů smrti co se

---

71 DOUBOVÁ, Veronika: *Politické procesy 50. let – Ženy odsouzené Krajským soudem v Liberci v letech 1953 a 1954*, s. 17.

72 KAPLAN, Karel – PALEČEK, Pavel: *Komunistický režim a politické procesy v Československu*, s. 199.

evropských socialistických zemí týče.⁷³ Mimo absolutních trestů vynesl Státní soud stovky doživotních trestů, dohromady desítky tisíc let vězení, pokuty v řádech deseti milionů a mnoho případů konfiskace majetku.⁷⁴

Státní soud a Státní prokuratura byly po necelých pěti letech své činnosti zrušeny v rámci snahy o vybudování prokuratury nového typu a sjednocení a centralizace soudů. Stalo se tak z důvodu podání návrhu na zřízení generální prokuratury socialistického typu ze dne 23. června 1952 a návrhu na reorganizaci soudů dle Ústavního zákona č. 64/1952 Sb., který podalo ministerstvo spravedlnosti.⁷⁵ Jejich agenda byla převzata z největší části krajskými prokuraturami a krajskými soudy, dále pak vyššími vojenskými prokuraturami a vyššími vojenskými soudy, přičemž některé případy připadly rovněž Nejvyššímu soudu, který si vybíral ty nejtěžší „delikty“ dle svého uvážení.⁷⁶

5.2.2 Soudci a prokurátoři z lidu

V rámci personální čistky v oblasti justice vyvstal problém s nedostatkem soudců a prokurátorů, který bylo potřeba ihned řešit. Za nejvhodnější řešení vybrala KSČ možnost, která by ji pomohla vychovat novou vlnu soudců. Z tohoto popudu vznikla k 1. prosinci 1948 Právnícká škola pracujících⁷⁷, která za necelý kalendářní rok produkovala nové prokurátory. Přesně o rok později byl přidán nový dvouletý obor, který vychovával nové soudce.⁷⁸ Tito studenti docházeli na pravidelné exkurze do soudních síní, kde se projednávaly politické procesy, a kde tím pádem probíhalo předem připravené divadlo odehrávané dle přesně vytyčeného scénáře. Studenti si tak osvojovali to, co po nich v budoucnu komunistický režim žádal, a kde spravedlnost nehrála roli. PŠP přijímala do svých řad obyvatele zejména dělnického původu, jelikož

---

73 *Hledání nepřitele – politické procesy v Československu* [online], aktualizace 15. 12. 2012, dostupné z: <http://www.politictivezni.cz/politicke-procesy-v-ceskoslovensku.html>.

74 KAPLAN, Karel – PALEČEK, Pavel: *Komunistický režim a politické procesy v Československu*, s. 198.

75 ŠKERLE, Michal: *Státní soud a Státní prokuratura a jejich role v politických procesech*, Brno, 2010. Diplomová práce, s. 47.

76 FABŠIČOVÁ, Marta – VALIŠ, Zdeněk: Státní prokuratura a Státní soud v dokumentech, in: VOREL, Jaroslav – ŠIMÁNKOVÁ, Alena a kol.: *Československá justice v letech 1948–1953 v dokumentech, Díl I.*, Praha, ÚDV 2003, ISBN 80-86621-03-0, s. 14.

77 Dále jen PŠP.

78 DOUBOVÁ, Veronika: *Politické procesy 50. let – Ženy odsouzené Krajským soudem v Liberci v letech 1953 a 1954*, s. 18.

podmínkou pro přijetí nebyly nabyté vědomosti, nýbrž třídní původ a loajalita k socialistickému režimu.

První příliv absolventů nastal v roce 1950, kdy byli tito čerstvě „dostudovaní“ prokurátoři umisťováni v rámci krajských a okresních soudů. Na svých pozicích se však nezdrželi příliš dlouho, jelikož jejich kariérní růst byl strmý a v justičním aparátě požívali zvláštního postavení. Během tohoto roku, než škola vyprodukovala první prokurátory, a roků dvou co se soudců týče, byl až zoufalý nedostatek prokurátorů a soudců. Z tohoto důvodu vznikla také nová funkce, a to funkce soudců z lidu, která nabyla platnosti prostřednictvím zákona č. 319/1948 Sb. o zlidovění soudnictví, a která také určovala, že každý soudní senát se musí skládat ze soudců z lidu, kteří měli tvořit většinu a představovat politickou část senátu a soudců z povolání, jejichž funkce měla být odborná, úřednická. Jelikož tito soudci neměli povětšinou žádné právnické vzdělání, jejich rozhodování se mělo řídit jejich „třídní uvědomělostí“. Představy komunistických funkcionářů v justici se však lišily od reality, protože to byli právě soudci z lidu, kteří nejčastěji podávali námítky ohledně probíhajícího řízení, a kterým se postupy StB zdály poněkud nekonvenční. Navíc jejich pracovní morálka postrádala odpovědnost, a proto bylo poměrně častým jevem, že se tito soudci z lidu nedostavili k řízení, které z tohoto důvodu muselo být odročeno.⁷⁹

---

⁷⁹ KAPLAN, Karel: *Nebezpečná bezpečnost*, s. 104.

5.2.3 Obhájci

Funkce obhájců v soudním řízení v rámci politických procesů naprosto pozbyla svého významu a účelu. Ti, kteří unikli personálním čistkám a byli oprávněni vést i nadále svou advokátní praxi, si byli plně vědomi svého postavení, kdy byl u soudu advokát „trpěn“. Z podstaty politických procesů plynulo i jasné omezení práv obžalovaného, který si mohl zvolit svého advokáta z předem určeného seznamu, o kterém byla řeč výše, či mu byl advokát rovnou přidělen. Aby si režim pojistil, že obhajoba nebude hrát důležitou roli, byl odsouzeným zakázán styk s jejich advokátem vyjma jednoho setkání, a to až těsně před soudním líčením. Obhájci byli svým klientům ve většině případů navíc přiřazováni ex offio, a proto klienti své advokáty vůbec neznali a advokáti se veškeré údaje o svých klientech včetně jejich prohřešení dozvídali pouze z žaloby připravené prokuraturou. Jelikož byla klientům žaloba předkládána až těsně před projednáváním procesu, je jasné, že se obvinění nemohli nijak bránit.

Je složité říci, kteří advokáti plně spolupracovali s režimem, a kteří se snažili svým svěřencům pomoci, můžeme však s jistotou potvrdit, že zde bylo i mnoho takových, kteří se snažili nespravedlnosti nového režimu odporovat a svým klientům pomoci alespoň snahou o zmírnění trestu. Posledně jmenovaní byli však postupně nuceni ukončit svou praxi, a tak zde převažoval počet těch, kteří se rozhodli odložit etiku stranou a neprotestovat proti naprosto zřejmým nezákonnostem. Ti, kteří se rozhodli spolupracovat s StB, svým klientům radili, aby se přiznali, že to pro ně bude lepší, a v rámci své závěrečné řeči klienty v podstatě nehájili, naopak potvrzovali oprávnění výše vyneseného rozsudku, čímž se často blížili spíše roli prokurátora než obhájce.⁸⁰

Role obhájců měla však i proměnlivý charakter a sílu, které byly určovány politickou potřebou daného procesu. Tato politická potřeba byla ovlivňována různými faktory, zejména však publicistikou daného případu, důležitostí jejích obětí a rozsahem působnosti. Jiná situace panovala například u případu malého rozsahu, který byl projednáván u okresního soudu, a který nehrál pro režim tak důležitou roli. U těchto případů mohl sehrát svou roli i advokát věrný své praxi a loajální svým klientům. U případů, kde nebyl trest rozhodnut předem příslušnými komunistickými orgány, mohl právě obhájce dopomoci ke zmírnění trestu.⁸¹ Naprosto jiná situace však probíhala

80 HEJL, Vilém: *Zpráva o organizovaném násilí*, s. 210–214.

81 HEJL, Vilém: *Zpráva o organizovaném násilí*, s. 215–222.

u procesů celostátní důležitosti, u procesů, které byly opředeny bohatou propagandistickou kampaní a u monstrprocesů. V těchto případech byli obhájci vybíráni velice pečlivě a jejich role byla pouze rolí v „divadelním představení“, jež bylo předem připraveno, a kde o výsledku nerozhodoval soud, nýbrž nejvyšší komunistické orgány.

5.2.4 Krajské a okresní soudy

Krajský soud a krajská prokuratura, jak již bylo řečeno výše, převzali po zrušení Státního soudu a Státní prokuratury většinu případů, které původně náležely právě Státnímu soudu. Krajské a lidové (dříve okresní) soudy se se svou povahou, včetně soudu Nejvyššího, řadily mezi soudy obecné. Druhou složkou byly soudy zvláštní, kam spadaly soudy vojenské a rozhodčí. Všechny případy byly projednávány Generální prokuraturou, pod kterou spadali prokurátoři krajsí, okresní i vojenští.⁸² Bylo by omylem myslet si, že se zánikem Státního soudu roku 1953 byl ukončen i zájem o politické procesy. Tato práce je tohoto tvrzení opakem, jelikož se v druhé části zabývá přímo konkrétními případy projednanými u Krajského soudu v Ústí nad Labem mezi lety 1953–54.

---

⁸² DOUBOVÁ, Veronika: *Politické procesy 50. let – Ženy odsouzené Krajským soudem v Liberci v letech 1953 a 1954*, s. 20.

6 Cesta politické vězeňkyně komunistickou justicí

Tato kapitola pojednává o cestě ženy, o všech fázích komunistické justice, kterými si musela obviněná, a posléze odsouzená, žena projít a o utrpení, jemuž musela čelit. Ač je zde věnována pozornost pouze ženskému vězeňství, není mým cílem porovnávat ani znevažovat utrpení, které si museli vytrpět muži. Cílem této kapitoly je poukázat na specifika, která se týkala právě ženského vězeňství s důrazem nejen na jejich pobyt ve vězení, ale zejména dobu, která tomuto období předcházela, od zatčení až po odsouzení, a období po jejich propuštění.

První otázka, která zde vyvstává, se týká zřejmě toho, čím je ženské vězeňství tak specifické, že si zaslouží zvláštní pozornost, jaký je rozdíl mezi odsouzenou ženou a mužem? Odpověď na tuto otázku není jednoznačná ani jednoduchá, nicméně rozdílné postavení odsouzené ženy a muže vychází již z historického kontextu, kdy odsouzené ženy byly vnímány daleko hůře než odsouzení muži. Jelikož byla žena vnímána jako stvoření, které není schopno nějaké kriminality, byla jejich kriminální činnost často spojována s jejich vyzývavostí, která měla být podnětem pro páchání trestných činů.⁸³ Instituce, do kterých byly posléze umisťovány, a které my nazýváme vězením, měly proto za úkol jejich převýchovu skrze práci. Tento model se mimo jiné ujal i v době, kterou se tato práce zabývá, a to obdobím, kdy justice ztratila svůj punc nezávislé a spravedlivé organizace rozhodující na základě práva a kde presumpce nevinny ztratila svůj význam.

Dalším rozdílem mezi odsouzenými ženami a muži tkví v tom, podle T. Bursíka, že si ženy dokázaly vytvářet velmi silná spojení, přátelství, která jim pomáhala překonat dobu, kterou musely strávit ve vězení, nemluvě o všech nesnázích a podmínkách, kterým byly vystaveny.⁸⁴ Ačkoliv bylo odsouzených „politických“ daleko méně než mužů, což jim znesnadňovalo pobyt ve věznicích, měly ženy, podle Dagmar Šimkové, „nějak silněji vyvinutý instinkt přežít“⁸⁵. Ať už to bylo přátelství, silný instinkt přežití,

---

83 DOUBOVÁ, Veronika: *Politické procesy 50. let – Ženy odsouzené Krajským soudem v Liberci v letech 1953 a 1954*, s. 23.

84 BURSÍK, Tomáš. *Ztratily jsme mnoho času... Ale ne sebe!* [online], s. 25.

85 ŠIMKOVÁ, Dagmar. *Byly jsme tam taky*, s. 16.

či vědomí toho, že na ně čekají doma děti a ostatní příbuzní, je obdivuhodné, co všechno byly ženy schopné vydržet a jak se s tím dokázaly vypořádat.

6.1 Fáze první – zatčení

Zatčení, které bylo prováděno příslušníky IV., později V. sektoru, a od roku 1954 VII. správy ministerstva vnitra, bylo završením různých akcí operativních útvarů StB. Tomuto zatýkání však ve většině případů předcházelo sledování, vyšetřování či udání, dle kterého se pracovníci StB na daný „objekt“ zaměřili. Podněty k zatčení přicházely z různých zdrojů, nejčastějším takovým byly výpovědi již zatčených osob, zprávy agentů a informátorů, či prostá udání, kterými si někteří lidé mezi sebou vyřizovali účty.⁸⁶ Ačkoliv byl počet pracovníků StB, kteří prováděli šetření či sledování osob, vysoký, agentura mezi obyvatelstvem se dá považovat za nejrozsáhlejší, i přesto, že neměla pevnou strukturu a její stav byl velice proměnlivý. StB prováděla soustavné „verbování“ informátorů skrze systém slibů a hrozeb, pro příklad můžeme uvést vydírání občana za spáchání drobného trestného činu, či za nevěru, ke které měla důkazy. Všechny informace byly považovány za cenné, jelikož si StB uvědomovala možnost jejich budoucího využití. Dalším motivem pro navázání spolupráce byl fakt, že s každým dalším podpisem spolupráce se StB dařilo zpacifikovat dalšího občana, tudíž její kontrola dosahovala stále vyšších a vyšších měřítek. S ohledem na fakt, že v zatýkání vládl značný chaos a StB si důkladně neprověřovala zprávy, které se k ní o protiprávním jednání různých osob dostaly, nebyl v podstatě nikdo z obyvatel v bezpečí.⁸⁷

Jednou z dalších forem, které vedly k zatýkání, byly provokace. Tato metoda se stala populární zejména mezi lety 1948–54, jelikož úspěšnost těchto akcí byla zaručena. Mezi běžné praktiky patřilo zasílání dopisů od emigrantů, které nebyly následně ohlášené, protistátních letáků a dopisů s podobným zněním, přičemž jakákoliv manipulace s těmito materiály mohla vést k zatčení a obvinění.⁸⁸ Poměrně časté bylo také nasazování agentů, a to jak na menší akce jednotlivců, kdy měl například agent chodit do bytu za potencionální obětí a přesvědčovat ji k zapojení do odboje, tak na akce

---

86 KAPLAN, Karel: *Nebezpečná bezpečnost*, s. 131–132.

87 HEJL, Vilém: *Zpráva o organizovaném násilí*, s. 94–96.

88 Tamtéž, s. 120–122.

větších měřítek, mezi které se řadila i akce s názvem „Kameny“⁸⁹. Agenti těchto provokací byli často naoko zatýkáni, nicméně ihned poté byli propouštěni, jelikož se jednalo o běžnou pracovní metodu. Odposlechy se řadí mezi další metody, prostřednictvím kterých získávala StB další oběti pro politické procesy, nicméně byli to zejména vysoce postavení komunisté, kteří žili ve strachu z odposlechů, prezidenta nevyjímaje. Další metoda, která přinášela své „ovoce“, bylo pronikání do ilegálních skupin skrze agenty, kteří měli zjišťovat informace o členech a činnosti těchto skupin, a zároveň je podporovat k další protistátní činnosti.⁹⁰

Když měla StB dostatek informací o osobách, které hodlala zatknout, a ke kterým si vedla podrobné svazky, přistoupila k „realizaci“ případu, tudíž i samotnému zatčení. Postupem času se vyvinuly tři formy zatýkání, a to běžné, které převládalo, zvláštní a tajné. V rámci běžného, nebo také normálního, zatýkání byla oběť zatčena příslušníky StB doma či v práci a odvedena do vazby k výslechu. Tento způsob se používal i při hromadném zatýkání, kdy bylo v rámci organizované akce zatčeno a odvedeno do vazby více osob, které byly posléze většinou obviněny v jednom společném, či v jedné z navazujících procesů. Hromadné zatýkání proběhlo i v případě Josef Štěch a spol., kdy byly během výpovědi všech deseti obviněných odhaleny další osoby, takže jednotlivé krajské složky StB dostaly pokyn, že mají „*zatčení provést společně najednou všech osob*“⁹¹. Zvláštní způsob zatýkání se používal u osob, u kterých bylo podezření, že by jejich zatčení způsobilo rozruch či nevoli okolí, a proto se oběti tohoto zatýkání většinou vylákaly na služební cestu mimo bydliště a pracoviště, kde byly zatčeny. Pokud z nějakého důvodu nemohl být použit tento postup, probíhalo zatýkání v noci, kdy bylo riziko konfliktu nebo rozruchu daleko menší. Poslední způsob, tajné zatýkání, probíhalo v určený den a čas bez vědomí rodiny, přátel a spolupracovníků, ale

---

89 Akce „Kameny“, či „Kámen“ je jednou z nejnámějších provokací StB, která si vybrala své oběti. Tato akce byla provokační aktivitou StB, zahájenou na jaře 1948, v níž svou roli „sehráli“ agenti StB vydávající se za převaděče. Agent – převaděč se vydával za osobu, která nabídla uprchlíkům, v převážné většině odbojářům, pomoc při ilegálním útěku do zahraničí. Agenti StB pomocí fingovaných hraničních kamenů, podle kterých se tato akce jmenovala, vytyčili údajnou hranici, kterou překročili, nicméně poté byli na údajném bavorském území zatčeni policejní hlídkou, agenty StB, a převedeni do kanceláře americké zpravodajské služby, kde byli vyslýcháni, opět agenty StB. Po výslechu jim byla dle předem připraveného plánu vyslovena nedůvěra, a proto byli vráceni na údajnou hranici StB, kde již čekala hlídka StB, která je ihned zatkla. Akce, která si vyžádala své oběti, a tím pádem i splnila účel, byla ukončena koncem roku 1949 z důvodu hrozícího nebezpečí jejího prozrazení. VEBER, Václav: *Třetí odboj ČSR v letech 1948–1953*, s. 169.

90 Tamtéž, s. 178–182.

91 ABS, fond KS Ústí nad Labem, skupinový spis ke kauze „Akce Lužnice“, vyšetřovací plán, sign. V-881.

rovněž i veřejnosti a oběť byla posléze uschována v jednom z objektů StB v izolaci. Takový postup měl být použit podle vyšetřovací plánu rovněž v kauze Josefa Štěcha a spol., kdy „zatčení Dvořáka jest nutno provésti tajně, neboť on tvořil spojku mezi Štěchem a Maděrou z Lužnice, který rovněž nepřátelsky pracuje.“⁹² Za zvláštní a poměrně ojedinělý způsob zatýkání se dají považovat únosy ze zahraničí, které byly velmi promyšlenou a dobře naplánovanou akcí Státní bezpečnosti, někdy i s přispěním sovětských kolegů.⁹³

Zatýkání se ve většině případů obešlo bez velkého dramatu, a to zejména proto, že oběti byly ubezpečovány příslušníky StB, že se již navečer vrátí domů, o čemž byly i v mnoha případech přesvědčeny samy oběti, a proto se svými blízkými ani nijak neloučily. Nejinak tomu bylo v případě zatčení Dagmar Šimkové, kterou přišlo zatknout domů šest příslušníků, kteří se chovali až nadmíru slušně a přátelsky. Ubezpečením, že „hned vás přivezeme zpátky“⁹⁴ poté, co s nimi jen něco napíše na stroji, ji na chvíli obalamutili, nicméně jakmile opustila domov, sdělil jí jeden z příslušníků, který celou dobu spíše mlčel, památnou větu, kterou si Šimková pamatovala i mnoho let po svém propuštění: „Jen se dobře rozhlédni, kurvo reakcionářská! V životě se sem už nevrátíš.“⁹⁵ Toto tvrzení, které vystihuje realitu této doby, se stalo bohužel pravdivým, jelikož v době, kdy byla Dagmar Šimková propuštěna, zůstaly z jejich domova jen holé zdi, které obývali lidé, jež neměli o osudu Šimkových ani ponětí.

V rámci zatýkání byly prováděny také domovní prohlídky, které měly sloužit k získání důkazů, které by byly později použity v rámci procesu. Nejčastěji zabavovanými předměty byly písemnosti, které by mohly prokazovat protistátní činnost, nicméně nebylo výjimkou, že byly zabavovány i značně cenné předměty, byty či jiné nemovitosti. Jelikož vládl v agendě zatýkání chaos a přesný soupis zabavených věcí nebyl pořizován, bylo častým jevem, že si různé cennosti ponechávali příslušníci StB vykonávající prohlídku, případně jejich nadřízení. Nebylo rovněž výjimkou, že povolení k prohlídce bylo vydáno velitelem Krajské správy StB až zpětně, tudíž byly některé

---

92 ABS, fond KS Ústí nad Labem, skupinový spis ke kauze „Akce Lužnice“, Vyšetřovací plán, sign. V-881.

93 KAPLAN, Karel: *Nebezpečná bezpečnost*, s. 135.

94 ŠIMKOVÁ, Dagmar. *Byly jsme tam taky*, s. 18.

95 Tamtéž, s. 8.

z prohlídek protiprávní, a věci, které byly zabaveny jako důkazy, by byly v dnešní době považovány za neplatné.⁹⁶

6.2 Fáze druhá – vyšetřovací vazba

Poté, co byla osoba zatčena, přesunulo se těžiště práce StB do vyšetřovací vazby, kde započalo vyšetřování. Jelikož platilo, že „zatčená osoba je hlavním důkazem své protistátní činnosti a úkolem vyšetřovatele je >>udělat ji<<, dostat z ní potřebné doznání“⁹⁷, byla vazba místem, na které každý z obviněných, kteří se rozhodli sdílet své vzpomínky, jen velmi nerad vzpomíná. Vynucení doznání, které bylo často navíc jediným důkazem o vině zadrženého, bylo hlavním úkolem vyšetřovatelů, kteří se nebáli sáhnout až k fyzickému a psychickému násilí, ženy nevyjímaje.

Co se týče délky vazby, ta byla velice individuální. Hlavním účelem vazby byly výslechy, které měla zadržená oběť podstupovat a zadržení do konání soudního líčení a následného vynesení rozsudku. Z tohoto důvodu se počítalo s maximální délkou vazby tři měsíce, po které, pokud se nezískaly potřebné důkazy, měl být obviněný propuštěn. Prakticky se však nestávalo, aby byl někdo z vazby propuštěn, jelikož by to znamenalo, že je daná osoba nevinná, a že se StB zmýlila, což by mohlo vést k podrývání její autority. Naopak byla vazba na žádost Krajského náčelníka správy StB prodlužována do té doby, než byl připraven proces.⁹⁸ Takovéto prodlužování, které však ne vždy bylo zákonně dodržováno v tom smyslu, že nebylo výjimkou, že byla některým osobám vazba prodloužena bez souhlasu prokurátora, vedlo k tomu, že například Zdena Kučerová, souzena v případě „Akce Lužnice“, matka dvou dětí považována svým okolím za bezproblémovou a slušnou ženu, strávila ve vazbě dlouhých 21 měsíců, než se dočkala svého konečného rozsudku.⁹⁹

Nicméně nejen délka, nýbrž i forma vazby byla rozdílná. První dělení, od kterého se odvíjel i zbytek podmínek spojených s tou kterou vazbou, bylo na samovazbu a sdílenou vazbu. Samovazba se praktikovala automaticky u zadržených v důležitých

96 KAPLAN, Karel: *Nebezpečná bezpečnost*, s. 137.

97 Tamtéž, s. 138.

98 Tento postup byl použit i v případě „Akce Lužnice“ u Anny Vávrové, Zdeny Kučerové a ostatních obviněných. ABS, fond Ústí nad Labem, vyšetřovací spis skupiny „Josef Štěch a spol.“, osobní spis Anny Vávrové, sign. V-881.

99 ABS, fond KS Ústí nad Labem, vyšetřovací spis skupiny „Josef Štěch a spol.“, osobní spis Zdeny Kučerové, sign. V-881.

případech, kde se podmínky pro obviněného odvíjelo od toho, zda spolupracoval, či ne. K tomuto účelu se používalo mimo naprosté izolace, která byla hlavním cílem samovazby, rovněž černých neprůhledných brýlí či šátku na oči, které se obviněným nasazovaly při přechodu do výslechové místnosti, a které měly podtrhnout již tak naprostý pocit nejistoty. Okna v samovazebních celách, pokud vůbec byly cely opatřeny oknem, byly z neprůhledného skla zadrátovaná tak, aby se nedala rozbít, stejně jako například žárovka. Ocelové sklápěcí postele byly přidělané k podlaze, ke zdi zase stoličky, které mohly být využívány jen tehdy, když obviněný spolupracoval a příslušníci StB byli s jeho výpověďmi spokojeni. V opačném případě se zadržený dočkal psychického teroru, jelikož mu svítilo světlo na cele celý den i noc, nemluvě o neustálém buzení po patnácti minutách v případě, že odmítal vypovídat tak, jak po něm bylo žádáno. Dalším omezením svobody, jež bylo zapříčiněno už samotným pobytem v samovazbě, byla nemožnost spát jinak než na zádech s rukama u těla, což byl znak nejen samovazby, ale vazby jako takové.¹⁰⁰

Mezistupněm samovazby a sdílené vazby bylo sdílení vazby s jedním člověkem, a to tajným agentem, o jehož identitě neměl zadržený ponětí. Tato metoda byla použita například v případě Slánského, kdy již nalomený Slánský stále odolával a věřil, že pravda vyjde najevo. Protože nechtěl přiznat to, co mu StB podsouvala, byl na něj vyvíjen tlak i mimo výslechovou místnost v jeho cele, kde ho agent-spoluvězeň přesvědčoval o tom, že by se měl přiznat, aby se měl potom lépe.¹⁰¹

Sdílená vazba měla velkou výhodu v tom, že si ženy mohly navzájem pomoci, poradit, sdílet své utrpení, ale hlavně si měly s kým popovídat, když k tomu měly příležitost. Touto vazbou prošla i Dagmar Šimková, jež vazbu popisuje jako život ve dvou extrémech, kdy je na cele „*věčné světlo, které je umístěné tak, aby v noci svítilo do očí, a tma, kdykoliv vykročíme z cely k výslechu*“¹⁰², nemluvě o dalších nesnesitelných podmínkách. Na cele, která měla jen několik málo metrů čtverečních, se muselo tísnit několik žen, přičemž nijak nechráněná toaleta ve formě klozetu často sloužila i jako zdroj pitné vody. Vybavení cely bylo podobné jako u samovazby s tím, že se tam nacházelo více lůžek, nicméně ne tolik, zejména v pozdějších letech, kdy byly vazební

---

100 KAPLAN, Karel: *Zpráva o zavraždění generálního tajemníka*, 1. vydání. Praha, Mladá fronta 1992, ISBN 80-204-0269-1, s. 171–174.

101 Tamtéž.

102 ŠIMKOVÁ, Dagmar. *Byly jsme tam taky*, s. 20.

cely přeplněné, aby vystačily pohodlně na všechny ženy, musely některé z žen spát i na provizorních lůžkách. To, že byla na cele zima, a že se topilo jen na povolení dozorců, nedostatek jídla, které bylo i tak odporné, nemožnost natáhnout se přes den stejně jako zákaz intenzivnějšího kontaktu s ostatními ženami, byly jen vrcholem utrpení, které musely ženy ve vazbě snášet. Mimo tyto naprosto otřesné podmínky to bylo zejména psychické mučení či méně časté fyzické týrání, kterým byly ženy vystaveny.¹⁰³

Pokud se někdo domníval, že psychický teror a fyzické násilí byly otázkou výslechu, což je i tak velmi zavrženíhodné, velmi by se mýlil. Byl to právě pobyt ve vazbě, který byl nesnesitelný, a během kterého si uvězněná žena vyzkoušela, jak pevná je její vůle a odhodlání, a jak lehké je ji zlomit, když se ví, jak na to. Dozorci si byli velmi dobře vědomi, že ženské smýšlení je od toho mužského rozdílné, zejména u „politických“, které je ve většině případů svým intelektem značně přesahovaly, a proto věděli, kde mají „zaútočit“, aby ženu zlomili. Vazba byla sama o sobě místem, kde člověk ztrácel něco ze sebe, u žen to bylo podpořené tím, že se systém snažil o úplné potlačení jejich ženskosti, což se mu dařilo nejen příšernými hygienickými návyky, které ve vazbě panovaly, ale i odpíráním všeho, co dělá ženu ženou. Ať už šlo o hřeben, který byl ve vazbě vzácností, a když už ho někdo měl, často ho po někom podělil, či o tak základní potřebu jako je zubní kartáček. S umýváním to nebylo jiné.¹⁰⁴ Albína Palkosková-Wiesenbergerová ve své knize vzpomíná, že v pardubické věznici bylo jedno koryto se studenou vodou pro až deset žen, přičemž teplá voda tekla jen ve sprchách, které se směly po dozorem bachařky využívat pouze jednou týdně a to na tak krátkou dobu, že se člověk sotva stihl omýt.¹⁰⁵

To, co je zde popsáno, a čím musely ženy ve vězení procházet, je jeden z faktorů ukazující na sexualizované násilí. Tento pojem vymezila ve své práci Veronika Doubová, která velmi jasně popsala, jaký je rozdíl mezi sexuálním násilím, které se ve vazbě zajisté odehrávalo taktéž, a mezi sexualizovaným násilím, jehož hlavním cílem je vyjádření nadřazenosti jednoho pohlaví nad druhým, a to zejména prostřednictvím omezování intimity a absencí intimní sféry. Ač může znít toto vymezení poněkud nejasně, jde nejen o to ženu ponížit, nýbrž to udělat tak, že je ponížena před osobou

---

103 HEJL, Vilém: *Zpráva o organizovaném násilí*, s. 169.

104 DOUBOVÁ, Veronika: *Politické procesy 50. let – Ženy odsouzené Krajským soudem v Liberci v letech 1953 a 1954*, s. 35.

105 PALKOSKOVÁ-WIESENBERGEROVÁ, Albína: *Nebyl to jen sen*, s. 42.

druhého pohlaví.¹⁰⁶ Velmi dobrým příkladem pro sexualizované násilí je dialog dvou dozorců, mužů, který popsala Šimková ve svých vzpomínkách:

„Začíná ranní konverzace.

"Moje beruška dostala krámy", vesele hlaholí mladý rek. Burácení smíchu.

"A co ta tvoje kočka?"

"Pojd' se podívat, jak hezky sere." "¹⁰⁷

Ačkoliv je nutné brát vzpomínky pamětníků s rezervou, je tento příklad velmi dobrou ukázkou toho, že nejenže byly ženy ponižovány za to, co je jim přirozené, ale bylo to činěno navíc opačným pohlavím, před kterým se ženy snaží chovat podle určitého vzorce chování už od mala. Podobnou situaci zmiňuje Šimková i ve svém případě, kde píše, že *„dostala strach, že nás před smrtí uvidí ostatní vězni, muži“¹⁰⁸*, a proto se při pocitu hrozícího nebezpečí o svůj vlastní život ještě upravila tak, aby se za sebe nemusela stydět. Mimo mizivou hygienu, která je zejména u žen velmi zásadní, a jež způsobovala nejen nesmírný zápach, ale i „uvadání“ na kráse, to bylo ošacení, kvůli kterému se žena měla cítit méně žensky, nicméně poměry se v jednotlivých věznicích poměrně lišily a to nejen proto, že se vězeňský řád postupně měnil. Například v roce 1949 byla na Pankráci možnost práce, za níž ženy utržily určité peníze, za které pak mohly nakupovat potraviny a časopisy. Největším rozdílem však byla možnost pravidelného zasílání prádla příbuznými včetně možnosti dostávat dopisy jednou měsíčně, navíc tam v prvních měsících nebyla samovazba, nicméně po nějaké době byla zavedena.¹⁰⁹

Tresty byly něčím, s čím se setkal snad každý obviněný ve vazbě, přičemž byly odstupňovány podle své tvrdosti. Mimo zákaz kouření se jednalo zejména o odnětí slamníku, zákaz korespondence s rodinou a půjčování knih, pokud bylo obojí vůbec povoleno, dále pak časté kontroly ve dne i v noci a prohlídky cel či omezení stravy. Mezi další disciplinární tresty patřilo uložení temnice na jeden až tři dny. Temnice byla místem, kde byl zadržený nucen spát na holé zemi, a to i v zimě, kdy mu bylo navíc odebíráno teplejší oblečení, a odkud si ženy v lepším případě odnášely trvalé zdravotní

---

106 DOUBOVÁ, Veronika: *Politické procesy 50. let – Ženy odsouzené Krajským soudem v Liberci v letech 1953 a 1954*, s. 34–35.

107 ŠIMKOVÁ, Dagmar. *Byly jsme tam taky*, s. 23.

108 Tamtéž, s. 20.

109 HEJL, Vilém: *Zpráva o organizovaném násilí*, s. 168.

následky, v horším případě se některé z nich z temnice do vazby již nevrátily. Mezi „tvrší“ tresty patřilo bušení obuškem či holí přes chodidla nebo jiné části těla, dřepování do omdlení, neustálé buzení vězně každých patnáct až dvacet minut, dlouhodobá temnice, pobyt na cele s pouty na rukou, svěrací kazajka, přivazování k posteli či jinému kusu nábytku a další.¹¹⁰

Psychický nátlak, fyzické trýznění a sexualizované násilí byly metody, kterými se StB snažila „rozbít“ člověka tak, aby vypovídal to, co vyslychající chtěli slyšet a konal věci, které po něm žádali. Ne každý byl však natolik silný, aby toto utrpení unesl, a proto byly sebevraždy, či pokusy o ně ve vazební věznici velmi častým jevem. O sebevraždu se pokusila také Anna Vávrová, souzená v kauze „Akce Lužnice“, která, ač těhotná v posledním měsíci, se rozhodla pro ukončení svého utrpení.¹¹¹ Její pokus byl naštěstí neúspěšný, přičemž žádnou újmu neutrpělo ani dítě, které velmi brzy poté porodila.¹¹² Takto vysílení a nalomení zadržení se posléze odebírali k výslechům, kde pro vyšetřovatele již nebylo takovým problémem je naprosto zlomit a získat od nich přiznání.

6.3 Fáze třetí – výslechy

Jak již bylo řečeno výše, usvědčení oběti z trestného činu záviselo na jejím přiznání, kterého mělo být docíleno během výslechu. Přiznání bylo pro vyslychajícího něco, čeho musel dosáhnout za jakýchkoliv okolností, a proto převážná většina vyslychajících nešla tzv. pro ránu daleko, zejména i pro to, že své úspěchy při plném doznání rádi prezentovali ostatním. Jakmile se doznání, tím pádem i výslech, stalo klíčovým důkazem v soudním procesu, často i jediným takovým, rostla moc nejen vyslychajících, ale rovněž celé Státní bezpečnosti, která si uvědomovala svou klíčovou roli, kterou v procesech hrála.

Nicméně výslechy nebyly jen důkazním materiálem samy o sobě. Pomocí výslechů „na někoho“ se sbíraly důkazy k novým kauzám, avšak hlavním těžištěm těchto výslechů se stalo obstarávání informací k jiné osobě, kterou vyslychaný znal. Rizikem,

---

110 Srov. KAPLAN, Karel: *Nebezpečná bezpečnost*, s. 145; KAPLAN, Karel: *Zpráva o zavraždění generálního tajemníka*, s. 171.

111 ABS, fond Ústí nad Labem, vyšetřovací spis skupiny „Josef Štěch a spol.“, osobní spis Anny Vávrové, sign. V-881.

112 Tamtéž.

kteře vřak StB ignorovala, byl fakt, že takto získané informace nemusely být pravdivé, jelikož to dotyčný někde zaslechl, domníval, či domýřlel si různé souvislosti, nebo si také vymýřlel, aby odvrátil pozornost či „vinu“ od sebe na někoho jiného. Tyto výslechy, stejně jako ty ostatní, činili vyslyřhání z donucení po použití násilí, ale i dobrovolně, někteří dokonce z vlastní iniciativy, jelikož věřili, že jim tato skutečnost bude přičtena k dobru.¹¹³

Fyzické násilí, jedna z donucovacích metod StB, je neodmyslitelně spjato právě s výslechy. Ačkoliv bylo určitého stupně násilí pouříváno i před únorem 1948, byl to právě komunistický režim, respektive praktiky StB, které dovedly fyzické násilí do takové fáze, že se stalo každodenní rutinou, přičemž snad nebylo vězně, který by některou formu tohoto násilí nezakusil na vlastní kůži. Dagmar Skálová, zatčena StB již 17. května 1949, vzpomíná, že u výslechu strávila „plných 24 hodin“¹¹⁴, během kterých zakusila mnohé z metod fyzického trýznění, přičemž „padla 3krát do bezvědomí“¹¹⁵, načež byla třikrát polita studenou vodou a probrána, aby mohl její výslech, či spíše mučení, pokračovat:

„Když jsem byla přivedena do zvláštní místnosti, musela jsem si kleknout na židli, a to tak, že loktema jsem se musela opřít o opěradlo židle. Kdo byl v této místnosti, nevím, neboť jsem měla zavázané oči. Tak jak jsem klečela na židli, byla jsem střídavě vyslyřhána, a když jsem odpovíděla, byla jsem tlučena „PENDREKEM“ do zad, kříže a do stehen. Mimo to jsem byla tlučena přes chodidla patrně „DŮTKAMI“, které se mi jevily jako předmět z více tenkých řemínků. ... Když jsem se probrala z bezvědomí a než mi byl opět nasazen na oči ručník, nic jsem neviděla, neboť v místnosti byla tma.“¹¹⁶

Vlasta Charvátová, zatčena ve stejný den jako výře jmenovaná Dagmar Skálová, rovněž zanechala svědectví vypovídající o brutalitě příslušníků StB, zejména o Peřkovi působícím na Pankráci, který, když „neodpovídala k jeho otázkám dost rychle, nechal přinést kbelík vody, chytil mne za vlasy a ponořoval hlavu do vody“¹¹⁷, čemuž předcházelo bití gumovým obuřkem přes chodidla. Toto násilí bylo později doplněno

---

113 KAPLAN, Karel: *Nebezpečná bezpečnost*, s. 140.

114 BURSÍK, Tomáš. *Ztratily jsme mnoho času... Ale ne sebe!* [online], s. 15.

115 Tamtéž.

116 Tamtéž.

117 Tamtéž, s. 16.

o další fyzické trýznění pokračující do takové míry, že Charvátová nebyla schopna se po výsleších postavit na vlastní nohy.

Metody StB byly brutální samy o sobě, nicméně i tak zde byl prostor pro zdokonalení těchto metod a zavedení nových, inovativních způsobů, což se stalo s příchodem sovětských poradců. Jelikož se v 50. letech řadila většina dozorců mezi nováčky, byli to právě sovětští poradci, které považovali tito ne příliš vzdělaní a velmi nezkušení nováčci za svůj vzor. Nicméně to nebyli dozorcí, ale vyšetřovatelé, na kterých „stál“ výslech, a jejichž úkolem bylo poznat vyslýchaného do takové míry, aby byli schopni ho „zlomit“ a on učinil, respektive podepsal, své doznání. Mimo velmi kruté vyslychající, jejichž oběti byly často vynášeny z výslechové místnosti na nosítkách, případně podpírány dozorcí, zde byly i tzv. mordparty, jinak řečené „bicí skupiny“, které na požádání vyšetřujícího příslušníka obětí předem „zpracovaly“, či během výslechu donutily k doznání neustálým bitím. I přesto, že byly vydány v průběhu 50. let různé směrnice, které povolovaly fyzické násilí jen v opravdu výjimečných případech, bylo veřejným tajemstvím, že se tak neustále děje, a jen tak dít nepřestane.¹¹⁸

Ač by se zdálo, že toto fyzické trýznění je dostatečně odstrašujícím příkladem toho, čemu musely oběti během výslechů čelit, byl zde i psychický nátlak, který se mnohdy zdál horší, jelikož zejména u žen mohl zapůsobit na jejich city a svědomí. Psychický nátlak tvořil samostatný celek, který se vzájemně s fyzickým trýzněním doplňoval, přičemž úkol těchto dvou metod byl jasný: „rozložit“ obětí, jak je uvedeno již výše. Jednou z nejčastějších praktik užívaných ve vazbě bylo vyhrožování perzekucí rodinných příslušníků, příbuzných a známých. Nejenže měli zadržení minimum informací zejména co se jejich manželky či manžela a dětí týče, ale příslušníci StB je ještě dostávali pod takový tlak, že byli schopni podepsat či odpřisáhnout cokoliv. Vždyť která matka by nechtěla uchránit své děti od hrozící perzekuce, nebo který syn či dcera by se nedoznal jen proto, aby jeho rodiče neměli žádné potíže.¹¹⁹ Aby StB dosáhla toho, po čem prahla, uchylovala se velmi často ke lžím a to ubezpečováním zadržených o tom, že se jejich rodinám nic nestane, i když byli jejich rodiče například již také ve vazbě, či přesvědčováním obětí o tom, že jejich žena podala žádost o rozvod. Tyto lži doplňovali příslušníci StB mimo jiné také podvody, kdy nutili již uvězněné ženy psát

---

118 KAPLAN, Karel: *Nebezpečná bezpečnost*, s. 140–141.

119 Tamtéž, s. 146–147.

svým manželům dopisy, ve kterých musely tyto ženy tvrdit, že jsou na svobodě, a že se mají dobře.¹²⁰ Další metodou bylo rovněž vydírání, které zakusila i Dagmar Šimková:

„Máte zde dopis od matky,“ řekl mi referent. Srdce se mi radostí rozbušilo. První zpráva po půl roce?

„Dám vám ho přečíst, až se přiznáte.“¹²¹

Mimo tyto metody používali dozorcí velmi hrubé nadávky, mezi kterými je lump či svině těmi nejmírnějšími. Existoval zde i případ, když účastníka odboje v druhé světové válce oblékli do nacistické uniformy, ve které byl posléze vyslýchán. U bývalých komunistických funkcionářů zase naopak pomohlo apelování na jejich příslušnost ke straně tím, že přiznáním pomohou své straně, či že to straně dluží.¹²²

Co se systému výslechů týče, existovalo jich několik druhů, přičemž tyto výslechy se často kombinovaly s ohledem na to, jak oběť spolupracovala, a o jaký případ se jednalo. Jedním z takových výslechů byl výslech normální, který probíhal až poté, co se oběť smířila s tím, že tento boj s vyslýchajícím nevyhraje, a proto spolupracovala s vyšetřovatelem a nekladla žádný odpor. Jakmile byla oběť „zlomená“ natolik, že se dostala do této fáze, celá atmosféra výslechu se znatelně změnila, i fyzické násilí vymizelo, nebo se udržovalo na nejnižším stupni. Dalším druhem výslechů byly výslechy dlouhotrvající a noční, během kterých se vyšetřovatel snažil vynutit přiznání na oběti tím, že ji naprosto unaví. Tyto výslechy trvaly leckdy i celé dny, přičemž vyšetřující se postupně střídali, chodili na oběd, dopřávali si pauz, něčeho, co obětem bylo odpíráno. Nepřetržitě výslechy zavedli sovětské poradci s tím, aby zvýšili produktivitu vyšetřujících, jelikož si nikdo nemohl v takových podmínkách uchovat svěží mysl. Nejenže byl vyšetřovaný vystaven celodennímu výslechu, během kterého na něj vyslýchající křičel, vyhrožoval, nadával mu, případně ho fyzicky týral, ale k tomuto psychickému nátlaku s cílem oběť naprosto vyčerpat se přidalo rovněž to, že vyslýcháný musel celou dobu stát, mnohdy ve velmi nepřírozené pozici. Jelikož se toto utrpení nedalo vydržet dlouho, bylo jen málo těch, kteří protokol nepodepsali, nicméně ti, co jej podepsali, svůj podpis posléze často odvolali. Ostré výslechy, další druh z výslechů používaných během vyšetřování, v sobě skrývaly používání různých forem

---

120 KAPLAN, Karel: *Zpráva o zavraždění generálního tajemníka*, s. 172–173.

121 ŠIMKOVÁ, Dagmar: *Byly jsme tam taky*, s. 31.

122 Tamtéž, s. 146.

fyzického násilí na obětech. Velmi časté, ať už u žen či mužů, bylo bytí gumovým obuškem do obličeje, chodidel, do žaludku či na jiných částech těla, přičemž byl vyšetřovanec například v pozici oblouku, kdy měl záda podložena knihami. Metod používaných během těchto výslechů bylo opravdu hodně, některé z nich jsou popsány již výše v rámci fyzického trýznění ve vazbě, nicméně skoro vždy byly tyto výslechy doprovázeny křikem a hrubými nadávkami dozorců. Tento druh výslechů byl tím, který poznamenal nejvíce obětí po zbytek jejich života, a to jak zdravotními následky, tak těmi psychickými. Tyto výslechy byly v některých případech kruté až do takové míry, že oběť usmrtily, což bylo později maskováno StB jako úspěšné pokusy o sebevraždu, či nehody.¹²³

Zvláštním druhem výslechů byly výslechy udržovací, které sloužily jako vyplnění doby mezi ukončením výslechů a soudním přelíčením. V převážné většině případů se podařilo vyšetřujícím doznání získat, proto tyto výslechy sloužily z větší části jako sledování dotyčného před zahájením soudního přelíčení. Sledován nebyl jen psychický stav oběti, nýbrž i její počínání, a proto se tyto výslechy dělily na dva druhy. Ten první se využíval u obětí, které byly naprosto „zlomeny“ a nehrozilo u nich, že by u soudu vypovídali jinak, než jak je předpokládáno. První forma takových výslechů probíhala tedy spíše jako zkouška či prověrka odpovědí, které se měl obviněný učit nazpaměť, což ho připravovalo na jeho roli u soudu. Druhá forma probíhala naopak poněkud intenzivněji, a to z důvodu, že probíhala u osob, které se ještě plně nedoznaly, či hrozilo, že svou výpověď u soudu změní, a že budou obvinění proti své osobě popírat. Z tohoto důvodu probíhaly tyto výslechy spíše jako výslechy normální s tím, že se vyšetřující snažil o získání alespoň částečného doznání obviněného.¹²⁴

Výslechy na životopis, další druh výslechů, byl praktikován v případech, kdy neměli vyšetřující po ruce žádné informace či důkazy, na kterých by založili výslech, a proto nechali zadržené u výslechu vyprávět jejich životopis se všemi detaily o jejich osobě, rodičích a dalších příbuzných, kolezích, či známých, prostřednictvím kterých by mohli odhalit nějaká „černá místa“ v životě zadrženého. Další formou, která se používala v případech nedostatku důkazů a doznání, byly konfrontace a výslechy na někoho.

---

123 Srov. KAPLAN, Karel: *Nebezpečná bezpečnost*, s. 143–144; KAPLAN, Karel – PALEČEK, Pavel: *Komunistický režim a politické procesy v Československu*, s. 189; KAPLAN, Karel: *Zpráva o zavraždění generálního tajemníka*, s. 170–174.

124 KAPLAN, Karel: *Nebezpečná bezpečnost*, s. 144.

O těchto výsleších je zmínka již výše, nicméně konfrontace stojí za vysvětlení. Konfrontace bylo předem připravené „divadlo“, během kterého byl nějakou, zadrženému neznámou, osobou označen obviněný, který se měl dopustit určitého trestného činu, jehož znění se ona neznámá osoba musela naučit z paměti předem a poté ho přednést vyšetřovanému. I když během následující otázky vyšetřovatele směřované k obviněnému, zda s tímto tvrzením souhlasí, tento obviněný odmítl, bylo i tak svědectví prohlášeno za správné a považováno za nezvratný důkaz.¹²⁵

Velmi zřídka probíhaly výslechy na tzv. změnu orientace, a to pouze tehdy, když se měnila politická koncepce připravovaného případu. Jelikož dosavadní výslechy často odporovaly nové koncepci případu, byli vyšetřující nuceni změnit výslechové plány s tím, že museli všechny obviněné vyslyšet znovu. Obviněný, kteří byli často „zlomeni“ i tvrzením, že jejich kolegové, spoluobvinění, příbuzní či známí již vypovídali a obviněné usvědčili, byli ze změny koncepce často zmateni, jelikož poté, co se doznali k něčemu, co ve většině případů ani neudělali, se měli nyní doznávat k činům novým, přičemž ta minulá obvinění jakoby zmizela z povrchu zemského.¹²⁶

Ať už se jednalo o jakýkoliv druh výslechu, jeho výstupem, ale i obsahem, byl ve všech případech výslechový protokol. Získání podpisu, a tím tedy doznání obviněného, nebylo vždy jednoduché, nicméně bylo tím, kam směřovaly veškeré výslechy, kde nejen podpis, ale i forma protokolu hrála důležitou roli. Hlavním cílem vyšetřovatele bylo docílení toho, že o sobě začnou oběti hovořit jako o zločincích, v těch nejlepších případech používajíc termíny, které pro svou potřebu vyplodil komunistický systém. Jako protokoly informativní či zpravodajské jsou označovány ty, ve kterých vyšetřovaný vypovídal o své činnosti, přičemž vyšetřovatel pokládal doplňující otázky, ve kterých měl obviněný svou činnost rozvést. V další fázi se objevily protokoly chronologické, které zaznamenávaly výpověď tak, jak ji líčil obviněný. Tyto protokoly byly později vyšetřovatelem upravovány, ale i přesto v nich zůstával alespoň nějaký podíl vyšetřovance. Protokoly, které byly zavedeny s příchodem sovětských poradců Lichačeva a Makarova, se nazývají otázkové. Jejich název byl odvozen od jejich funkce, a to takové, že vyšetřovanec obdržel přesně formulovanou otázkou a úkolem vyšetřovatele bylo získat na ni předem formulovanou odpověď. Tyto protokoly ušetřily

---

125 KAPLAN, Karel: *Zpráva o zavraždění generálního tajemníka*, s. 174.

126 KAPLAN, Karel: *Nebezpečná bezpečnost*, s. 145.

určitou práci vyšetřovatelům, jelikož koncept protokolů byl předem připraven, nicméně jejich úkol se poněkud ztížil, protože museli docílit toho, aby jim obvinění odpovídali přesně tak, jak to bylo formulováno v protokolech. Tyto protokoly také obsahovaly termíny jako „naše podvratná organizace“, „moje nepřátelská činnost“ a další, které podtrhovaly formu doby, ve které společně s politickými procesy vznikaly. Role otázkových protokolů vynikala rovněž u soudu, kde byla prostřednictvím nich sestavována tzv. režijní kniha soudního procesu, o což se starali výrobci procesu.¹²⁷

6.4 Fáze čtvrtá – proces

Proces byl v cestě komunistickou justicí oním vrcholem, na který se většina obviněných doslova těšila, jelikož právě proces ukončoval kolotoč výslechů a pobyt ve vazbě bez vědomí toho, kdy toto utrpení skončí.¹²⁸ Připravované soudní líčení bylo rovněž vyvrcholením ve složité technologii politických procesů a příprava na něj byla opravdu velmi důkladná. Státní bezpečnost nenechávala nic náhodě, a proto, mimo udržovacích výslechů, které vedla, opatrovala soudní expertizy, které byly všechno, jen ne založené na pravdě, a kontakt s prokurátorem, se kterým diskutovala případné nesnáze u soudu jako například odmítání obvinění či odklonění od scénáře přelíčení. V kontaktu byly také prokurátor a předseda senátu, kteří, zejména u velkých případů, spolu domlouvali průběh procesu a výši trestů, mimo jiné se prokurátor navíc aktivně musel zúčastňovat všech porad soudního senátu.¹²⁹

Scénář, nebo-li režijní kniha, bylo to, co činilo z procesů tak dokonale sehrané divadlo. Tato kniha, neboli soudní protokol, byla připravována o něco dříve než žaloba, u monstrprocesů se na jejím vzniku podíleli rovněž sovětští poradci. V rámci tohoto představení, které mělo fakticky dvě hlavní dějství, a to hlavní přelíčení a vynesení rozsudku, vystupovaly čtyři hlavní postavy: předseda senátu společně s dalšími jeho členy, který se řídil právě tímto scénářem, v mnohých případech i s předem připravenou výši trestů obžalovaných, takže o nestrannosti nebo nepodjatosti soudu se v této době mluvit nedá; prokurátor, jež působil jako žalobce, a který svými dobře mířenými otázkami měl nejen usvědčit obžalovaného, ale také přesvědčit veřejnost o jeho

---

127 KAPLAN, Karel: *Nebezpečná bezpečnost*, s. 150–154.

128 DOUBOVÁ, Veronika: *Politické procesy 50. let – Ženy odsouzené Krajským soudem v Liberci v letech 1953 a 1954*, s. 39.

129 KAPLAN, Karel: *Nebezpečná bezpečnost*, s. 167.

„zkaženosti“; obhájce působící jako jediný rušivý element, který svou přítomností dodával procesu punc zákonnosti; a obžalovaný, oběť, která musela znát svou roli, respektive své odpovědi, nazpaměť, a která nesměla v žádném případě odbočit od scénáře.¹³⁰

Toto neodbočování se u monstrprocesů hlídalo červeným světýlkem, o kterém se zmiňuje v rozhovoru s Karlem Bartoškem Marie Švermová, která, ač ideologicky přesvědčená komunistka, byla obviněna v procesu s krajskými tajemníky navazujícím na proces s Rudolfem Slánským. Jelikož byl proces Marie Švermové neveřejný, nebylo toto tlačítko, které mělo zasvítit, když obžalovaný odbočil od svého scénáře, použito v jejím případě, nicméně si na něj velmi dobře pamatuje z procesu s Rudolfem Slánským, kde byl jedním z obžalovaných a zároveň odsouzených k trestu smrti její bratr, Karel Šváb.¹³¹

Aby byl dodán procesu další punc zákonného řízení, byli obžalovaní před procesem připravováni nejen psychicky, ale rovněž fyzicky. U některých se tedy stávalo, že si po několika měsících oblékli čisté a slušné oblečení, že měli čas se upravit, aby naoko vypadali, že vazba pro ně nebyla tím, čím skutečně byla, a aby veřejnost nepojala podezření o jednání se zadrženými. Toto předstírání mělo svůj důvod, oběť opravdu působila dojmem, že je v pořádku, nicméně jen málokdo si nevšiml například úbytku váhy u většiny obžalovaných, mizivého náznaku života v jejich tvářích či změn způsobených zraněním z použití fyzického násilí. Marie Švermová taktéž vzpomíná, že soud byl opravdu jen takovou zástěrkou nezákonné činnosti, jelikož jí například nebylo dovoleno ani nošení brýlí, bez kterých u soudu ani neviděla, kdo se tam nachází.¹³²

U soudu se během hlavního líčení přečetla obžaloba, která byla zpracována na základě informací získaných během výslechů, a zejména doznání, které bylo klíčovým důkazem. Mimo jiné se odvolával prokurátor ve svém předem vyhraném tažení na důkazy, které byly, ať již legálně zabaveny, či záměrně nastrčeny, či na princip tzv. notoriety, které byl využíván, pokud nebyl pro případ získán dostatek důkazů. Tento princip znamenal, že doznání bylo nahrazeno formulací, že „je notoricky známé, že se

---

130 Srov. KAPLAN, Karel: *Zpráva o zavraždění generálního tajemníka*, s. 224–229; HEJL, Vilém: *Zpráva o organizovaném násilí*, s. 200–205.

131 BARTOŠEK, Karel: *Český vězeň*, 1. vydání. Praha, Litomyšl, Paseka 2001, ISBN 80-7185-363-1, s. 67.

132 Tamtéž.

Vatikán, boháči či jiní dopouštějí trestných činů“, přičemž tento falešný předpoklad stačil pro to, aby byl obžalovaný odsouzen k několika letům odnětí svobody.¹³³

Mimo procesů neveřejných, které probíhaly v případech s bývalými komunistickými funkcionáři, v rámci vojenských procesů, či procesů, kdy nebylo jisté, zda obžalovaní budou vypovídat tak, jak by měli, protože v opačném případě by to mohlo mít negativní vliv na veřejnost, převažovaly procesy veřejné. Veřejné procesy měly jasné poslání, a to mimo výchovy mas a odhalování „nepřátel lidu“, cílů, jež byly hlavním společným rysem všech politických procesů, také umlčování nepřátel režimu pomocí zastrašování. Tyto procesy měly jednoduše ukázat všem případným „nepřátelům lidu“, jak dopadne někdo, kdo se postaví proti režimu, či jen vysloví jakékoliv pochybení o správnosti konání komunistických funkcionářů.¹³⁴

Dělení na procesy veřejné a neveřejné není však jediné, které se využívalo. Procesy byly rovněž tříděny podle své důležitosti či působnosti, a to na procesy regionální, jejichž působnost byla značně omezena regionem působnosti, ale které i tak sloužily svému účelu, ať už byly vedeny proti jedné či více osobám. Tyto procesy jsou rovněž tématem této práce, která se jedním takovým případem zabývá v nadcházející části. Procesy národního, tedy českého a slovenského významu, a celostátního významu měly prosazovat správnost oficiální politiky a vychovávat masy k udržení atmosféry strachu ve státě.¹³⁵ Ač stát představoval československou společnost jako spokojenou a dobře si žijící, v podstatě nikdo z obyvatel, později ani vysocí komunističtí funkcionáři, si nemohl být jistý, zda právě on či ona nebudou oběťmi některého z následujících procesů. Tento úkol se tedy státu dařilo plnit poměrně úspěšně, nicméně stále se nacházeli tací, kteří se jen tak nehodlali vzdát.

Zvláštní kategorií procesů byly tzv. monstrprocesy. Poslání těchto procesů, mimo již výše zmiňovaných, bylo zejména šokování veřejnosti, snaha jí otrást a vyvolat její hněv volající po spravedlnosti. Jedním z projevů takového hněvu byly například i rezoluce, ve kterých skupiny občanů jako například pracovníci podniku, děti školou povinné, či členové zájmových kroužků volali po spravedlnosti. Obsah takových rezolucí, které docházely k soudu, a které byly režimem prezentovány jako obrovský úspěch, byl

---

133 KAPLAN, Karel – PALEČEK, Pavel: *Komunistický režim a politické procesy v Československu*, s. 204.

134 KAPLAN, Karel: *Zpráva o zavraždění generálního tajemníka*, s. 247.

135 KAPLAN, Karel: *Nebezpečná bezpečnost*, s. 168.

povětšinou spojen s poděkováním režimu za dopadení takových „nepřátel lidu“. Pisatelé zde vyličili všechny události, od kterých je režim uchránil, často v nich figurovala slova jako třetí světová válka, a na závěr byly doplněny o žádost jejich přísného potrestání. Veřejnost se mimo rezolucí podílela na procesu i svou účastí, kde hrála roli publika, jelikož divadelní představení bez publika by ztrácelo svůj smysl. Svou zásadní úlohu zde hrála i StB, která se významně podílela nejen na přípravě takového procesu, kdy její snažení dosáhlo vrcholu, ale byla zde samozřejmě i přítomna. Monstrprocesy, aby dostály svému jménu, se podle Karla Kaplana musely řídit těmito pravidly:

„Obžaloba musela znít na nejtěžší zločiny (vlastizrada, špionáž, pokus o vraždu apod.); muselo jít o rozvětvenou organizaci, tj. ústředí s odnožemi v krajích nebo na ministerstvech a v centrálních institucích; muselo zde být zřetelné spojení s cizí mocí, která činnost >>domácích nepřátel<< podněcovala a řídila.“¹³⁶

Monstrprocesy se dočkaly svého největšího významu až s příchodem sovětských poradců, Makarova a Lichačeva, kteří jim dodali onen mezinárodní punc. Prvním takovým procesem, který odrážel jejich velmi značný vliv na přípravu technologie procesů, byl proces s Miladou Horákovou, který byl nejen významným mezníkem ve výrobě procesů vůbec, ale který se stal v ČSR svým rozsahem největším politickým procesem vůbec. Mimo třinácti obžalovaných, kteří figurovali v hlavním procesu, proběhly rovněž návazné procesy po celé republice, které si vybraly další oběti. Byl to také proces se skupinou Milady Horákové, při kterém dosáhla organizovanost veřejnosti svého vrcholu. Tento proces byl nejen nejsledovanější událostí roku 1950, jelikož se přenášel v rozhlase, denně o něm v průběhu, před ním i po něm informoval tisk a nebylo osoby, která by o tomto procesu nevěděla, jak zdařile byla propagační kampaň kolem tohoto procesu připravena. Nejen účastníci procesu, svědci, soudci, obhájci a prokurátoři byli velmi pečlivě vybíráni, nýbrž i publikum. K tomuto účelu byly vydány i směrnice, aby z každého kraje byly vysílány zájezdy lidí zastupující zejména dělnickou třídu a aby se publikum denně měnilo.¹³⁷ Takový ohlas, jaký vyvolal proces s Miladou Horákovou, byl komunistickými představiteli, StB i sovětskými poradci, kteří dosáhli svého cíle a technologii procesů „pozvedli“ na zcela jinou úroveň, nesmírně vítán, a nebojím se říci, že i oslavován. Proces totiž proběhl přesně tak, jak bylo

¹³⁶ KAPLAN, Karel: *Nebezpečná bezpečnost*, s. 168.

¹³⁷ KAPLAN, Karel: *Největší politický proces: M. Horáková a spol.*, 1. vydání. Brno, DOPLNĚK 1995, ISBN 80-85270-48-X, s. 143.

naplánováno a ukázal, že i československá „veřejnost“ je schopna vyzrát na ony „nepřátele lidu“, se kterými umí pořádně zatočit, čímž proces plnil i svůj účel mezinárodní, jelikož svým obsahem navazoval na procesy v ostatních sovětských státech, a Československo tím ukázalo, že patří mezi věrné posluhovače Sovětského svazu.

Nejen monstrprocesy, nýbrž i procesy na úrovni regionální a národní se odvíjely od momentálního dění ve státě. První takové procesy byly uspořádány za účelem vypořádat se s těmi, kteří měli před únorem 1948 jistou moc či ohlas, a kteří by novému režimu překáželi, a to s inteligencí, či se členy nekomunistických stran. V průběhu těchto procesů, často i dříve, probíhaly procesy vojenské, jejichž cílem bylo naprosto destabilizovat to, co zbylo z československé armády. Následovaly procesy s církevními představiteli, se členy řeholních řádů a s těmi, kteří je podporovali. Roku 1953, kdy proběhla násilná měnová reforma se odehrávaly procesy týkající se právě této peněžní reformy, procesy s tzv. kulaky a „vesnickými boháči“ či těmi, kteří odmítali být v područí JZD. V rámci kauzy se Slánským, a ve snaze „očistit“ stranu od těch, jež by ji mohli poškozovat, probíhaly četné procesy s komunistickými představiteli.¹³⁸ Ať už se však jednalo o procesy celostátního významu nebo ty regionální, všechny tyto procesy přinášely své oběti, jejichž jedinou obranou bylo odvolání, které mohly podat po vynesení rozsudku soudem.

Oběti politických procesů, které už tak prožívaly velmi krušné období jak ve vazbě, u výslechů či posléze u soudu, se musely navíc potýkat s trestem propadnutí veškerého majetku, ztrátou občanských práv, případně pokutou, pokud jejich činy měly údajný dopad na hospodaření státu. Mimo tyto ztráty se musely potýkat i s finančními nesnáze, jelikož byly nuceny hradit soudní výlohy a poplatky spojené s přípravou procesu, nicméně ztrátou svého majetku bylo způsobeno, že tyto poplatky ani vlastně neměly z čeho hradit.¹³⁹ Stát se tedy prostřednictvím justice a právních norem postaral o to, že tyto oběti ztratily v podstatě všechno, svobodu, majetek a zejména svou důstojnost, jelikož podmínky, kterým musely čelit nejen ve vazbě ale následující roky ve vězení, dokazovaly, že politický vězeň neměl žádná práva.

---

138 KAPLAN, Karel: *Nebezpečná bezpečnost*, s. 170–171.

139 DOUBOVÁ, Veronika: *Politické procesy 50. let – Ženy odsouzené Krajským soudem v Liberci v letech 1953 a 1954*, s. 39–41.

6.5 Fáze pátá – pobyt ve vězení

Po skončení procesu, případně odvolacího líčení, kdy si odsouzený vyslechl verdikt soudu, byl eskortován z vazby do některé z věznic, kde si měl odpykat trest, který mu soud vyměřil. Pro mnohé to bylo vysvobození, jelikož vazba pro ně byla takovým utrpením, že se do vězení až těšili. Většina z odsouzených navíc věřila v brzký státní obrat, který by přinesl konec komunistického režimu, takže si délku svého trestu ani plně neuvědomovali.¹⁴⁰

Podmínky ve věznicích se příliš nelišily od těch, které panovaly ve vazbě. Podstatný rozdíl byl v tom, že na rozdíl od vazby, kde byli obvinění drženi zejména z důvodu výslechů a přípravy před soudem, ve věznici se jejich pracovní den skládal převážně z pracovního vyžití. Jak je zmíněno již výše, úkolem vězení měla být, nejen pro ženy, převýchova, k čemuž měla sloužit zejména práce.¹⁴¹ Jakmile byla tedy žena eskortována do věznice, kde byla jí provedena zdravotní prohlídka, byla ihned poté přidělena na určité pracovní oddělení. Jelikož v sousedství vězení mělo své pobočky hned několik českých firem, dostaly se ženy k práci s kůží, k výrobě bižuterie nebo třeba ke zpracování peří.¹⁴² Ve věznici v Želiezovcích, která se nacházela uprostřed polí, bylo logické, že většina žen musela pracovat na polích. Ač se může zdát, že šlo o práci snadnou, není tomu tak. Samozřejmě se tato práce nedá srovnávat s prací v jáchymovských dolech, kam byli umisťováni muži, na druhou stranu i práce na poli, či ta s kůží měla své stinné stránky, jelikož byla poměrně náročná. Součástí spisu, který byl na každou ženu ve vězení veden, bylo rovněž hodnocení jejich pracovních výkonů, které, když se pohybovalo dlouhodobě pod hranici sta procent, bylo trestáno odnětím výhod či horšími podmínkami. Političtí vězni byli celkově považováni za velmi dobrou pracovní sílu, jelikož dostávali až mizivou mzdu, ze které jim navíc byly strhávány poplatky za pobyt ve věznici, stravu a jiné. Dalším důvodem bylo to, že jich bylo, zejména počátkem 50. let opravdu hodně, a ač jim práce působila mnohdy nemalé zdravotní problémy, neměli si komu stěžovat. I to byl důvod, proč tolik firem umisťovalo své pobočky právě poblíž věznic.¹⁴³

---

140 DOUBOVÁ, Veronika: *Politické procesy 50. let – Ženy odsouzené Krajským soudem v Liberci v letech 1953 a 1954*, s. 41.

141 Tamtéž, s. 23.

142 Tamtéž, s. 25.

143 Tamtéž.

Dalším rozdílem mezi vazbou a vězením, byl stejnokroj, který musely ženy nosit. Narozdíl od vazby, kde ženy v převážné většině případů trávily i několik měsíců ve stejném oblečení, nemluvě o spodním prádle, což je zrovna v případě žen velmi citlivé téma, vyfasovaly trestankyně ve věznicích stejnokroj, který se skládal z cvilinkové bundy, kalhot, košile a špinavých pantoflí. O nějakém spodním prádle si navíc ženy mohly nechat jen zdát, a když dozorkyně zjistily, že na sobě mají podprsenku, kterou si samy vyrobily, byly tvrdě potrestány.¹⁴⁴

Tresty byly něčím, s čím se setkávaly ženy nejen ve vazbě, nýbrž i ve vězení. Stejně jako ve vazbě, kde snad každý obdržel nějaký ten trest, to bylo vězení, kde tento princip platil o to spíše. Udělované tresty byly podobné těm jako ve vazbě, nicméně důvod k jejich udělení byl většinou rozdílný. Ve vazbě byla tímto důvodem spíše neochota ke spolupráci, ve vězení to bylo naopak chování, které odporovalo velmi přísnému vězeňskému řádu. Mezi nejčastější tresty patřilo zarážení výhod, a to zejména balíčků a dopisů z domova, návštěv, které i tak probíhaly velmi zřídka, zákaz kouření či umístování do korekce, či temnice na několik dní.¹⁴⁵ Zvláštní formu trestu praktikovali dozorcí například v Pardubicích, kdy umístovali ženu se zdravým rozumem do tzv. PODSVĚTÍ, oddělení, kde byly drženy odsouzené ženy, které nebyly psychicky zcela v pořádku. I Dagmar Šimková ve své knize uvádí, že se ženy obávaly, že budou umístěny právě tam, jelikož podmínky, které tam panovaly, se daly přirovnat spíše ke snaze o přežití.¹⁴⁶

Snaha o přežití a o uchování si zdravého rozumu bylo to, co ženy drželo „nad vodou“. K tomuto přispívalo zejména přátelství, které obzvlášť ve vězení znamenalo hodně, pospolitost a snaha si pomoci, jak to jen jde.¹⁴⁷ Jelikož byly „politické“ ve velké nevýhodě co se jejich počtu ve vězení týče, byla právě soudržnost a jejich nespravedlivý osud tím, co je spojovalo. Ve vězení totiž, stejně jako v každé společnosti, se vytvářely skupiny žen, které držely pospolu. Jelikož byly vězeňkyně většinou umístovány podle povahy trestných činů, bylo toto rozdělení ještě znatelnější. Ve vězení se tedy nacházely „politické“, které to neměly vůbec lehké, jelikož je od ostatních kriminálnic dělil fakt, že ony se žádných kriminálních trestných činů nedopustily. Dále zde byly již zmíněné

---

144 HEJL, Vilém: *Zpráva o organizovaném násilí*, s. 168.

145 KAPLAN, Karel: *Největší politický proces: M. Horáková a spol.*, s. 187–188.

146 ŠIMKOVÁ, Dagmar: *Byly jsme tam taky*, s. 79.

147 Tamtéž.

kriminálnice, jejichž pozice se ve vězení po příchodu „politických“ výrazně změnila, ženy, které spolupracovaly s nacisty a Němky odsouzené u lidových soudů. Poslední jmenované se od všech držely stranou, nicméně mezi nimi a „politickými“ rozhodně nepanovalo žádné nepřátelství, jaké „politické“ chovaly například ke kolaborantkám, které si hrály na nevinné oběti, což popisuje například Dagmar Šimková ve svých vzpomínkách:

„Esesáčky si hrály do našeho příjezdu na nevinné oběti české poválečné zvůle, ale teď jsou mezi námi ženy, které poznaly Brigittu, jež v Ravensbrücku štvála cvičené psy na vězně a vybírala pro selekci do plynu, Lydie nezapomněla na tváře těch, které ji trýznily v Osvětimi.“¹⁴⁸

Nejhorší na tom všem pro „politické“ bylo, že nejenže byly najednou na stejném místě jako tyto kolaborantky, ale že „mučitelky byly propuštěny mnohem dříve než jejich oběti“¹⁴⁹. Postavení „politických“ vystihla nejlépe ve svých vzpomínkách Dagmar Šimková, která si pamatovala větu, kterou jim dozorcí denně říkali: „*Jste vyvrhelové lidské společnosti. Zapomenuté, nikdo o vás neví, nedbá, nechce vás zpět. Jste nic. Přestaly jste existovat.*“¹⁵⁰ Jak moc bylo toto tvrzení pravdivé, poznala většina z „politických“ právě až po propuštění.

Jelikož byl život ve věznici už tak dost složitý, snažily si ho ženy nějak zpříjemnit. Dagmar Šimková například vypráví o divadle, které s ostatními „politickými“ vytvářely pro to, aby se nějak zabavily a odreagovaly, či o vzdělávání, které, ač se provozovalo tak nějak provizorně, bylo pro mnohé ženy to, co udržovalo jejich mysl svěží a bystrou. Toto vzdělávání probíhalo ve formě přednášek, kdy ženy vzdělané v určitém oboru, jako například Růžena Vacková, přednášely ostatním o tom, co bylo jejich specializací. Odsouzené ženy měly tedy šanci se dozvědět něco nejen z historie, politiky, světových dějin, ale mohly se například učit i anglická slovíčka, která si zapisovaly, přičemž poté se tyto poznámky snažily všelijak schovat.¹⁵¹ Aby to neměly tak jednoduché, probíhaly na celách pravidelné prohlídky i tzv. přepadovky, a to zejména tehdy, když ženy nebyly na cele. Dozorkyně se nebály prohledat každý kout, páraly matrace, dívaly se pod

---

148 ŠIMKOVÁ, Dagmar. *Byly jsme tam taky*, s. 52.

149 Tamtéž.

150 Tamtéž, s. 99.

151 Tamtéž, s. 82.

podlahu, do různých škvír, kamkoliv, jen aby objevily to, co si ženy tak bedlivě střežily, ať už to byly náboženské texty, či třeba i fotografie svých dětí.

Další zkouškou, která čekala ve věznicích na „politické“, bylo čelit specifickému chování ostatních vězeňkyň. Nejenže musely trávit svůj čas ve vězení spolu s kolaborantkami, prostitutkami, vražedkyněmi a jinými kriminálnicemi, ale setkávaly se zde i s chováním specifickým pro vězeňské prostředí, a to lesbickou náklonností.¹⁵² Zatímco některé z žen byly opravdovými lesbičkami, které byly ve vztahu postavením těmi dominantními předstírající spíše muže, jiné ženy trpící nedostatkem lásky a blízkosti druhého pohlaví se lesbičkami stávaly až ve vězení. Tento druhý typ žen hrál v jejich zvláštním vztahu roli ženy, submisivní a podrobené osoby, která svého „muže“ poslouchala na slovo. Ačkoliv se „politické“ k podobnému chování neuchylovaly, musely čelit chování lesbiček, které bylo v mnoha případech hluboko za hranicí slušnosti.¹⁵³ Dagmar Šimková, která sama jako mladá a pohledná žena čelila poměrně častým narážkám těchto žen, popisuje svou zkušenost takto:

„Netušily jsme, že si budeme muset dát líbit mnohem více, protože není úniku. Většina žen, přivezených z různých lágrů, byly lesbičanky. Ne proto, že se tak narodily. Většinou byly vdané a měly děti.“¹⁵⁴

Problém byl v tom, že tyto ženy prahnoucí po sexuálním kontaktu či blízkém styku s některou z dalších žen, nebraly ohledy na to, zda žena s něčím takovým souhlasila, či ne. Ať už se jednalo o formu obtěžování ve sprchách, kam se Dagmar Šimková a ostatní ženy, zejména pak řádové sestry, bály až chodit, jelikož se musely sprchovat společně s těmito ženami, či o verbální formu obtěžování, které bylo sice snazší uniknout, ale která jim rozhodně příjemná nebyla, bylo toto obtěžování jedním z dalších faktorů, kterým musely „politické“ čelit.¹⁵⁵

Hygienické podmínky, jaké panovaly ve věznicích, byly o trochu lepší než ty ve vazbě, na druhou se stranu se zhoršovaly s neustálým příbytkem vězeňkyň. Narozdíl od vazby nebyla již toaleta na cele a bylo to jediné místo, kam dozorcí nemohli. I přes to, že měly ženy mýdlo, které jim však muselo vydržet na mytí i praní, a koupaly se častěji,

---

152 DOUBOVÁ, Veronika: *Politické procesy 50. let – Ženy odsouzené Krajským soudem v Liberci v letech 1953 a 1954*, s. 50–52.

153 NEDBÁLKOVÁ, Kateřina: *Spoutaná Rozkoš*, s. 40; 176.

154 ŠIMKOVÁ, Dagmar: *Byly jsme tam taky*, s. 126.

155 Tamtéž, s. 133.

než tomu bylo ve vazbě, byly věznice místem, kde se velmi dařilo různým epidemiím a chorobám.¹⁵⁶ Zdravotní péče byla nulová, a jelikož ženy sdílely vše, ještě na tak malém místě jako byly cely, či bloky, bylo velmi časté, že epidemie střevní chřipky často obletěla celý blok, či věznici. Mimo tato zdravotní rizika se ženy potýkaly s nedostatkem vitaminů, který způsoboval kožní problémy, vypadávání vlasů a zubů, lámání nehtů či měknutí kostí.¹⁵⁷ S tímto problémem byla spojena nekvalitní strava, která byla vězňům přidělována, a ve které například Dagmar Šimková nacházela i červi.¹⁵⁸ Některé ženy, zejména ty vězněné v Želiezovcích, se musely potýkat i s omrzlinami, jelikož v celách, kde byla zima neustále, se ani v zimě netopilo a příkrývky nebyly nijak zvlášť teplé. Jak rozdílné podmínky panovaly v různých věznicích, si uvědomovala vězeňkyně tehdy, když prošla více než jedním takovým zařízením.

6.5.1 Ženské věznice na území Československa

V rámci této podkapitoly budou popsány jen ty ženské věznice, jimiž prošly Anna Vávrová a Zdena Kučerová, ženy odsouzené v rámci politického procesu¹⁵⁹, kterým se zabývá tato bakalářská práce v druhé části. Mimo pardubické věznice se jedná o nápravně pracovní tábor¹⁶⁰ na území dnešního Slovenska v Želiezovcích a NPT Minkovicích.

Pardubická věznice

Do pardubické věznice, jejíž název se od 1. ledna 1953 změnil na Uzavřený útvar nápravných zařízení Pardubice, byly od stejného data umisťovány ženy odsouzené na deset a více let, a to politické i kriminální, a odsouzení mladiství.¹⁶¹

Tato věznice, jejíž dva bloky byly velmi brzy nedostačující, vytvořila tři specifická oddělení pro různé skupiny vězeňkyň. Prvním takovým oddělením byl HRAD. Na toto oddělení byly umisťovány některé „politické“, nicméně i Albína Palkosková-

156 DOUBOVÁ, Veronika: *Politické procesy 50. let – Ženy odsouzené Krajským soudem v Liberci v letech 1953 a 1954*, s. 42.

157 HEJL, Vilém: *Zpráva o organizovaném násilí*, s. 281–285.

158 Tamtéž, s. 38.

159 Politický proces s názvem „Akce Lužnice“. SOA v Litoměřicích, fond KS Ústí nad Labem, trestní spis skupiny „Josef Štěch a spol.“, karta 99, sign. 1T29/53.

160 Dále jen NPT.

161 DOUBOVÁ, Veronika: *Politické procesy 50. let – Ženy odsouzené Krajským soudem v Liberci v letech 1953 a 1954*, s. 24.

Wiesenbergerová ve svých vzpomínkách uvádí, že „nepřišly na to, podle jakého klíče tam byly ženy zavírány“¹⁶². Veronika Doubová zase uvádí, že v celách bylo umístěno zhruba 65 žen, mezi nimi i Fráňa Zemínová¹⁶³ či Růžena Košková¹⁶⁴. Ženy, které sem byly umístěny, spojovaly taktéž znaky jako vysoká inteligence či značný vliv, mohlo tedy jít například o strach dozorců či jejich nadřízených, aby tyto ženy nějak zvlášť neovlivňovaly ostatní vězeňkyně. Druhým oddělením byl VATIKÁN, kde byly umístovány řádové sestry a posledním oddělením bylo již výše zmiňované PODSVĚTÍ, kde byly zavřeny ženy, které trpěly různými duševními poruchami, a kam byly za trest umístovány i vězeňkyně, které měly duševní zdraví v pořádku.¹⁶⁵ Dalším oddělením, které sice nebylo tak specifické, ale které i tak bylo oddělené, bylo oddělení matek s dětmi, na které vzpomíná Dagmar Šimková: „Cikánské matičky kojily a kojily, protože trest lépe ubíhal s děťátkem než na lágru s prací.“¹⁶⁶ Tyto ženy, matky, si uměly poradit i se systémem, a tak si na dozorcích vymohly třeba přestěhování do větší místnosti s kamny a delší procházky.¹⁶⁷

Bloky C, D a E byly vystaveny poté, co se v nedalekém Semtíně odehrál výbuch ve výrobně chemických produktů, který poškodil statiku budov. Vzhledem k tomu, že budovy byly doslova přeplněné, netrvalo dlouho a „budova B, přelidněná a přetížená železnými dvojkami, se začala sypat, praskaly stropy a zdi, a velitelství nařídilo rychlou evakuaci“¹⁶⁸, přičemž ženy byly nuceny obývat obydlí pro koně.

---

162 PALKOSKOVÁ-WIESENBERGEROVÁ, Albína: *Nebyl to jen sen*, s. 42.

163 Fráňa Zemínová, politickým přesvědčením národní socialistka, byla jednou z odsouzených v procesu s dr. Miladou Horákovou roku 1949 k celým dvaceti letům vězení. MACH, Vladimír: Františka Zemínová (Fráňa Zemínová), in: TOTALITA.cz [online], dostupné z: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_zeminovaf.php.

164 Růžena Košková, rovněž národní socialistka, je další z obětí politických procesů. Byla souzena v rámci následného procesu s národními socialisty, přičemž ona sama byla zařazena do monstrprocesu konajícím se v Liberci v červenci roku 1950, který je také známý jako proces s Kolínem a spol. Růžena Košková obdržela trest vysoko v horní hranici trestní sazby, a to 22 let, nicméně propuštěna byla, stejně jako Fráňa Zemínová, roku 1960 na amnestii prezidenta republiky. KOČOVÁ, Kateřina. Paměť Liberecka. 1. Příběh Růženy Koškové-Krásné, in: *Fontes Nissae. Prameny Nisy: regionální historický sborník*, roč. 5, 2004, s. 272–293, ISSN 1213-5097.

165 DOUBOVÁ, Veronika: *Politické procesy 50. let – Ženy odsouzené Krajským soudem v Liberci v letech 1953 a 1954*, s. 24.

166 ŠIMKOVÁ, Dagmar. *Byly jsme tam taky*, s. 65.

167 Tamtéž.

168 Tamtéž, s. 85.

V Pardubicích byla vězněna rovněž Anna Vávrová¹⁶⁹, která byla později přemístěna do NPT Želiezovce¹⁷⁰. Podobný osud potkal i Dagmar Šimkovou, která později vzpomínala na to, jak relativně dobře se měla právě v Pardubicích.¹⁷¹

NPT Želiezovce

Nápravně pracovní tábor v Želiezovcích, postaven nedaleko Bratislavy, byl založen 18. prosince 1952. Podmínky tohoto tábora, který byl určený výhradně pro ženy, jsou nejlépe popsány ve vzpomínkách Dagmar Šimkové. Nejenže zde byly „politické“ ve výrazné menšině, ale i neuvěřitelně tristní hygienické podmínky a těžká polní práce, která byla s tímto místem spojená, vyvolávaly pocit, že v Pardubicích vlastně zase tak špatně nebylo:

„Mlčíme. Jsme v menšině, roztroušené po všech železovských lágrech, obklopeny nenávisť. Také víme, že je marné vysvětlovat, že v Pardubicích bylo čisto a že tahle zapomenutá štace je stvořená pro všechno: úplavici, štěnice, špínu a infekci, hysterii a neřest, bezpráví a zapomenutí, neboť sem nejezdí ani inspekce z ministerstva vnitra.“¹⁷²

Nejen tyto podmínky, které přispěly v roce 1958 k rozsáhlé epidemii žloutenky, nýbrž i fakt, že dozorcí neuměli česky ani slovensky, a že jim připadalo, že tam jsou spíše za trest, což si fyzicky vybíjeli na vězněných ženách, způsoboval, že mnohé z těch, které si prošly právě tímto místem, si odnesly nějaké trvalé zdravotní následky.¹⁷³

Mimo již zmiňovaných Šimkové a Vávrové byla do NPT Želiezovce umístěna také Zdena Kučerová, a to na podstatně delší dobu, jelikož pardubickou věznicí vůbec neprošla. Na území dnešního Slovenska byla odeslána již roku 1955.¹⁷⁴

NPT Minkovice

V NPT Minkovice, až do roku 1958 pracovní útvar liberecké věznice, panovaly poměrně dobré podmínky, ženy byly ubytovány ve vile a pracovaly v nedaleké

---

169 Anna Vávrová sem byla předána z ÚNZ Most dne 1. června 1954. SOA v Litoměřicích, fond KS Ústí nad Labem, trestní spis skupiny „Josef Štěch a spol.“, karton 99, sign. 1T29/53.

170 U Anny Vávrové proběhl tento přesun 14. srpna 1959, nedlouho před jejím propuštěním na svobodu roku 1960. NA, fond SSVN, osobní spis Anny Vávrové, sign. A-10.

171 ŠIMKOVÁ, Dagmar. *Byly jsme tam taky*, s. 43.

172 Tamtéž.

173 DOUBOVÁ, Veronika: *Politické procesy 50. let – Ženy odsouzené Krajským soudem v Liberci v letech 1953 a 1954*, s. 28.

174 NA, fond SSVN, osobní spis Zdenky Kučerové, sign. A-10.

jablonecké Preciose. Naprosto opačnou zkušenost měli muži, kteří sem byli přemístěni po roce 1958, kdy byl tento útvar přeměněn na mužský nápravně pracovní tábor. Ačkoliv muži pracovali rovněž v podniku Preciosa, jejich práce byla náročná a podmínky, které panovaly v táboře, byly velmi kruté.¹⁷⁵

6.5.2 Protestní akce

Podmínky, které musely ženy trpět a naprosto žádná práva vězňů, zejména ne těch politických, způsobovaly, že se některé z žen rozhodly svůj pobyt poněkud znesnadnit tím, že se aktivně pokoušely protestovat proti tomu, jak je s nimi zacházeno, a bojovat za to, co jim podle mezinárodního práva patří. V rámci této podkapitoly budou stručně popsány dva typy protestů, při kterém se „šustilo hedvábím“ naplno, a kterých se zúčastnilo celkem více než stovka (někde udáváno i více než 500¹⁷⁶) žen i s vidinou toho, že budou zajisté potrestány.

První taková vlna se týká hladovek, z nichž se první velká odehrála v Pardubicích na oddělení HRAD v květnu 1954, které se zúčastnilo celkem asi 60 žen. Tyto ženy se rozhodly od 4. do 7. května dobrovolně hladovět proto, že se jim nedostávalo ani minimum hygienických potřeb, a že podmínky, ve kterých musely na tomto oddělení žít, byly kruté. Ačkoliv byly za tento svůj protest potrestány, dosáhly svého, jelikož jim bylo opatřeno alespoň minimum základních hygienických potřeb a bylo jim povoleno opětovné stravování v jídelně, což platilo i pro ostatní „politické“. Další hladovka se opět „rozhořela“ v Pardubicích v září 1955, kdy mělo protestovat až 105 žen (někdy se udává číslo i přes 500 účastnic), které se opětovně nechtěly smířit s podmínkami, které ve vězení panovaly.¹⁷⁷ Tohoto protestu se účastnila rovněž Anna Vávrová, která si tím „vysloužila“ deset dní korekce a tři měsíce pozastavených výhod včetně záznamu ve svém osobním vězeňském spisu.¹⁷⁸ O této hladovce se zmiňuje i Dagmar Šimková, která se jí sice osobně neúčastnila, ale na jejíchž vzpomínkách je vidět, jak pozitivní vliv měly tyto, ač předem „prohrané“, akce na ostatní ženy:

---

175 DOUBOVÁ, Veronika: *Politické procesy 50. let – Ženy odsouzené Krajským soudem v Liberci v letech 1953 a 1954*, s. 27.

176 Toto číslo je udáváno například ve vzpomínkách Dagmar Šimkové.

177 BURSÍK, Tomáš. *Ztratily jsme mnoho času... Ale ne sebe!* [online], s. 39–40.

178 NA, fond SSNV, osobní spis Anny Vávrové, sign. A-10.

„Dovídám se, co se mezitím odehrálo v Pardubicích. Pět set žen se domluvílo na protestní hladovce. Bylo jen málo stávkokazů. Stály nastoupené na dvorech, šustily hedvábím a parlamentářky vyjednávaly s náčelníkem. [...] V noci odvezli iniciátorky v zeleném antonu k výsledkům na Státní bezpečnost a tvrdě je vyslyšali, a přece nevypátrali, v čí hlavě se nápad zrodil.“¹⁷⁹

Druhý typ protestu, písemný, se odehrál v roce 1956, kdy se dvanáct žen z oddělení HRAD rozhodlo napsat dopis generálnímu tajemníkovi OSN Dagu Hammarskjöldovi upozorňující na průběh jejich procesů a životní podmínky ve vězení. Spolu s tím odeslaly i kopii na ministerstvo vnitra, nicméně dopisy se nedostaly dál než k cenzorovi, a jelikož byly vyhodnoceny jako velice nebezpečné, netrvalo dlouho a pro ony pisatelky byla poslána auta StB, která je převezla k výsledku.¹⁸⁰ Na tento den vzpomíná rovněž Dagmar Šimková, která si pamatuje, jak „v noci oblehli "Hrad", odvezli protestující ženy na Státní bezpečnost a ráno zbytek "Hradu" rozpustili“¹⁸¹, přičemž uvádí, že následující den, po velmi tvrdých výsleších, byly tyto ženy odvezeny na Pankrác, a že do Pardubic se vrátily až po dvou letech.

Určitou formou protestních akcí, zřejmě tou nejzoufalejší a nejsmutnější, jež se odehrávaly ve vězení, byly protesty proti životu, proti osudu, který poslal tyto převážně nevinné ženy do vězení, na místo, kam většina z nich svou konstrukcí ani myslí nepatřila. Tyto ženy protestovaly tak, že se poškozovaly, či se pokoušely o sebevraždu. Dagmar Šimková to popsala jako něco, čím se snažily „ztrestat neviditelného nepřítele tím, že se pokusí ukončit svůj život“¹⁸². Sebevraždy, či pokusy o ně, nebyly ve vězení až takovou výjimkou, zoufalá žena, která se rozhodla pro tuto formu protestu, si totiž vždy našla cestu, jak toto vykonat, ať už spolykala hřebíky, sypala si do očí inkoust, bodala se jehlicemi nebo jiným náčiním, podřezávala si žíly či pila kyselinu na čištění prádelních kotlů.¹⁸³ Ačkoliv je tedy Milada Horáková jedinou oficiální ženskou obětí na životech, kterou má komunistický režim a politické procesy za vinu, musí se k tomuto číslu připočítat i nespočet obětí, které zemřely jednak z důvodu výsledků či velmi hrubého a lhostejného zacházení ve vazbě, ale i ženy, které nebyly tak silné a nenesly svůj osud tak lehce jako ty ostatní, a proto volily cestu odchodu.

179 ŠIMKOVÁ, Dagmar. *Byly jsme tam taky*, s. 101.

180 HEJL, Vilém: *Zpráva o organizovaném násilí*, s. 298–299.

181 ŠIMKOVÁ, Dagmar. *Byly jsme tam taky*, s. 103.

182 Tamtéž, s. 72–73.

183 Tamtéž.

6.6 Fáze šestá – milost, podmíněčné propuštění a amnestie

Ačkoliv byly odsouzené ženy silné a nesly svůj osud statečně, byla to jejich touha po svobodě, která jim pomáhala přežít další a další dny ve vězení. Nejjistější formou, jak se dostat pryč z vězení mimo útěku, jehož výsledek sice jistý nebyl, ale který byl mimo svou nebezpečnost i právem vězně, bylo počkat si na odpykání trestu. Nicméně výše většiny takových trestů byla taková, že ženy volily formu jinou – žádosti o milost.

Tyto žádosti, které z převážné většiny případů podávali příbuzní obviněných, či odsouzených, byly nejčastěji adresovány prezidentovi, či, v případě žen, jeho ženě. Ačkoliv se tyto žádosti do rukou paní Zápotocké, jako v případě Zdeny Kučerové, pro kterou žádala milost její matka¹⁸⁴, nedostaly, bylo povinností soudu se zabývat každou takovou žádostí. Žádost o milost podal u Zdeny Kučerové i její otec, který se staral o její dvě děti, jež byly zmíněny v argumentaci podporující udělení milosti právě jeho dceři. Nicméně tyto milosti, podané v tomto případě rok, či dva, po skončení procesu, neměly velkou naději na úspěch. Příbuzní se většinou dočkali odpovědi, že si odsouzená svůj trest ještě dostatečně „neodpykala“, přičemž jí nepomohlo ani to, že měla dvě děti jako v případě Kučerové, o které se musel starat její starý otec, jelikož jejich otec, manžel vězeňkyně, byl odsouzen ve stejném procesu, a to na daleko více let než jeho žena.¹⁸⁵ Jednání, kterým se zabýval místní soud, v tomto případě Krajský soud v Ústí nad Labem, byla vždy neveřejná a doba od podání takové žádosti o milosti do vydání rozhodnutí k této věci byla opravdu zdlouhavá. Mimo toho, že se prozkoumávala složka k případu uvedené osoby, se v mnohých případech vyžadoval i posudek k dané osobě, a to jak z vězení, kde se sledovalo, jak se chová a jak plní svůj pracovní plán, tak z okolí této osoby, kdy se zkoumalo, jaké měla tato osoba chování a názory ještě před svým zadržením.

Když se odsouzený, či spíše jeho příbuzní, dočkali zamítavého stanoviska na udělení milosti, byla zde ještě možnost podmíněčného propuštění, kterého se dočkala právě výše jmenovaná Zdena Kučerová. Jelikož si Kučerová odpykala polovinu trestu, bylo na ní u náčelníka NPT Želiezovce vyžádáno hned několik posudků během roku 1957 a 1958, přičemž bylo přihlédnuto k faktu, že Kučerová se ve vězení chová velmi

---

184 Žádost o milost Josefy Rejnartové pro Zdenu Kučerovou. SOA v Litoměřicích, fond KS Ústí nad Labem, trestní spis skupiny „Josef Štěch a spol.“, karta 99, sign. 1T29/53.

185 Tamtéž.

vzorně, svůj plán plní vysoko nad sto procent a svého činu lituje. Z těchto důvodů byla Kučerová Krajským soudem v Nitre poslána 2. května 1958 na svobodu s tím, že jí byla uložena zkušební doba na šest let.¹⁸⁶ Tato zkušební doba pominula již po třech letech, kdy jí byla v roce 1961 udělena milost prezidenta republiky, co znamenalo nejen odpuštění zbytku pracovní doby, ale také opětovné nabytí občanských práv.

Poslední možností, jak se dostat ze světa nesvobody a ponižování, byla amnestie. Právě amnestie byla tím, k čemu se mnozí „politici“ upírali a v co tak doufali. První taková amnestie proběhla již v roce 1953, která, ač se neměla týkat politických vězňů, zapříčinila propuštění více než 15 000 vězňů a dalších více než 4 000 osob z trestaneckých uranových pracovních táborů. Tato amnestie nepřinesla jen propuštění mnoha osob, nýbrž i snížení trestů těm ostatním, zejména ženám, jelikož se týkala těhotných žen a matek pečující o děti do deseti let věku. Svou účast na této amnestii měla rovněž Anna Vávrová, které bylo, ač zpětně o několik let později, přiznáno uplatnění amnestie na její osobu, jelikož byla v té době matkou již skoro ročního syna, kterého porodila ve vazbě¹⁸⁷. Další vlna hromadného propouštění proběhla v květnu 1955, kdy bylo u výročí konce druhé světové války propuštěno celkem 7 227 osob. Podmínky pro získání této amnestie byly podobné těm u předchozí amnestie, nově však byly zahrnuty do tohoto i ženy nad 55 let věku a matky pečující o děti, tentokrát však až do čtrnácti let věku dítěte. Amnestie se však netýkala osob odsouzených za politické trestné činy, či vrahů a osob obviněných z rozkrádání a poškozování národního majetku či majetku družstev, pokud byl trest vyšší než pět let. Mezi 1 160 osob, kterým byl trest snížen, ač výše zmíněným podmínkám nepodléhala, patřila i Anna Vávrová, které byl rozhodnutím soudu sražen trest odnětí svobody na 20 let a 8 měsíců.¹⁸⁸ V rámci této amnestie byli rovněž amnestováni ti, kteří byli v nepřítomnosti odsouzeni k několika letům odnětí svobody za nedovolené opuštění republiky s tím, že se musí navrátit do 9. listopadu 1955. Tuto amnestii využilo celkem 1 169 osob, přičemž Dagmar Šimková na ní vzpomíná těmito slovy:

---

186 SOA v Litoměřicích, fond KS Ústí nad Labem, trestní spis skupiny „Josef Štěch a spol.“, podsvazek „Žádosti o milost pro ods. Zdenku Kučerovou“, karton 99, sign. 1T29/53.

187 Anně Vávrové byla roku 1958 zpětně přiznána právoplatná účast na této amnestii, jelikož byla v roce 1953 matkou dítěte do deseti let věku. Rozhodnutí o udělení amnestie bylo do jejího spisu přidáno až zpětně, nicméně díky této amnestii se její trest fakticky snížil z 22 let na rovných 18 let odnětí svobody. ABS, fond Ústí nad Labem, spis ke kauze „Josef Štěch a spol.“, osobní spis Anny Vávrové, sign. V-881.

188 DOUBOVÁ, Veronika: *Politické procesy 50. let – Ženy odsouzené Krajským soudem v Liberci v letech 1953 a 1954*, s. 53–54.

„Jednou vyhlásili amnestii pro exulanty a kriminálníky. Chvilí bylo ticho. Kolik žen přece tajně doufalo, že se vrátí domů ke svým, i když do nesvobody, kde ale přece občas jsou šťastné chvíle? Na chodbě stojí "Komár" a vyvolává: "Holky, amnestie na bestie! Už to vidím, jak si navrátilci v návalu na hranicích šlapou po nohách!"¹⁸⁹

Nicméně byl to rok 1960, kdy na amnestii prezidenta republiky ke dni 9. května bylo propuštěno nejvíce politických vězňů. Ačkoliv tato rozsáhlá amnestie vylučovala některé osoby, jako byli přímí agenti imperialistických složek, či teroristé, sabotéři, záškodníci a organizátoři nebezpečných protistátních skupin, či ti, kteří byli souzeni za vojenskou zradu nebo podle retribučních předpisů s tím, že jejich konání způsobilo smrt, bylo propuštěno celkem 5 319 politických vězňů. Mezi propuštěné patřila i Anna Vávrová, ačkoliv to dle obsahu jí spáchaných trestných činů podmínkám opět odporovalo, která se po skoro osmi letech setkala se svým Jiřím, a jíž byla zároveň uložena zkušební doba deseti let, během které se nesměla dopustit žádného trestného činu. Tato zkušební doba byla takovou pojistkou, jelikož stačilo, aby StB nějaký čin vytvořila a daná osoba mohla být ihned poslána zpět do výkonu trestu. Bylo zde mnoho těch, kteří se radovali z opětovně nabyté svobody, nicméně zde bylo pořád dost „politických“, které takové štěstí neměly. Jednou z nich byla i Dagmar Šimková, která musela nyní čelit tomu, že „politické“ byly ve značné početní nevýhodě, což jim značně komplikovalo jejich další pobyt ve vězení.¹⁹⁰ Postupně byly propouštěny další a další politické vězeňkyně, včetně Dagmar Šimkové, která ve svých vzpomínkách vypráví své pocity ze svého posledního dne za mřížemi: „Povídám si s Aničkou. Má radost, protože teď už zbývají jen tři politické ... Nevěděly jsme, že z těch posledních se vrátí jen dvě, a jen jedna se zdravým rozumem.“¹⁹¹

6.7 Život po propuštění

Ačkoliv by se mohlo zdát, že propuštěním na svobodu celá cesta politických obětí končí, jednalo by se o velký omyl. I když se z odsouzeného stal opět „svobodný“ občan, nebylo tomu úplně tak. Jednak z důvodu, že většina „politických“ propuštěna na amnestii byla i nadále sledována s tím, že jim byla vyměřena několikaletá zkušební

189 ŠIMKOVÁ, Dagmar. *Byly jsme tam taky*, s. 103–104.

190 DOUBOVÁ, Veronika: *Politické procesy 50. let – Ženy odsouzené Krajským soudem v Liberci v letech 1953 a 1954*, s. 54–55.

191 ŠIMKOVÁ, Dagmar. *Byly jsme tam taky*, s. 147.

doba, což byl rovněž případ výše uvedené Anny Vávrové, a jednak z toho důvodu, že na propuštěné vězně čekal venku naprosto jiný svět, nemluvě o perzekuci, se kterou se museli bývalí političtí vězňové neustále potýkat.

Opětovný návrat do života nebyl úplně snadný. Nejenže StB sama ovlivňovala pracovní zařazení propuštěných „politických“, ale kdo by zaměstnal osobu s puncem „bývalý politický vězeň“. Mimo pracovního zařazení se StB podílela i na neustálém sledování propuštěných politických vězňů, kdy si například u jejich zaměstnavatelů žádala o posudky k těmto osobám, nemluvě o hlášení změny pobytu či zaměstnání, což byl rovněž případ Vávrové.¹⁹² Návrat do rodinného života také nebyl úplně snadný, a to zejména u matek, které své děti neviděly i několik let, roků, které jsou tak zásadní pro život a vývoj dítěte, a během kterých se dítě mění nejvíce. Jaký šok to byl asi pro Annu Vávrovou, která svého syna viděla naposledy ve Valdicích po jeho narození, a která se s ním setkala opětovně až po necelých osmi letech, pokud ji její sestra nenavštěvovala i s jejím synem. Možná by nebylo od věci se také ptát, jaký šok to byl asi pro chlapce, když se najednou vrátila žena, kterou v podstatě neznal, a která mu najednou tvrdila, že je jeho matka? Náročné to však nebylo jen ve vztahu s dětmi, nýbrž i s partnerem. Takové štěstí jako měla Anna Vávrová s Josefem Štěchem, jejím partnerem málem odsouzeným k trestu smrti, který si měl odpykat doživotní trest, neměl každý. Kučerová se Štěchem si i přes všechno utrpení, kterým ve vazbě a vězení prošli, udrželi vzájemné city a zanedlouho po jejich propuštění na amnestii v roce 1960 uzavřeli sňatek¹⁹³. Mnoho párů, kdy byl odsouzen jen jeden z manželů či partnerů, mělo po návratu z vězení problémy, neskončil-li tento vztah již dříve. Mezi tyto problémy patřilo nejen ochlazení citů, nýbrž i trauma, které si s sebou z vězení odnesl propuštěný vězeň a zejména problémy v sexuálním životě, které byly způsobeny jak fyzickými tak hlavně psychickými následky pobytu ve vazbě a věznicích.¹⁹⁴

Mimo problémy osobní čekaly na propuštěné „politické“ i problémy existenční. Jak je uvedeno výše, byli odsouzení povinni uhradit soudní výlohy, a to jak za hlavní soudní líčení, tak za odvolací procesy. Jelikož byl všechn jejich majetek zabaven, a jelikož si

---

192 KAPLAN, Karel – PALEČEK, Pavel: *Komunistický režim a politické procesy v Československu*, s. 219.

193 Anna Vávrová je od roku 1960 uváděna jako Štěchová. SOA v Litoměřicích, KS Ústí nad Labem, trestní spis skupiny „Josef Štěch a spol.“, karton 99, sign. 1T29/53.

194 DOUBOVÁ, Veronika: *Politické procesy 50. let – Ženy odsouzené Krajským soudem v Liberci v letech 1953 a 1954*, s. 57.

většina z odsouzených vydělala ve vězení tak malé částky, že po propuštění stačily akorát na pořízení nového oblečení, ocitli se někteří hned po propuštění „po uši“ v dlužích.¹⁹⁵ Když navíc neměli žádnou rodinu, ke které by se mohli uchýlit, než se postaví na vlastní nohy, mohli získat i dojem, že jim ve vězení bylo lépe. Takový dojem získala i jedna ze spoluvězeňkyň Dagmar Šimkové, která „po čase zatoužila být zpátky ve vězení. Tam aspoň byly ženy, které znala a které znaly ji, kterým nemusela nic vysvětlovat a které o ní věděly i něco dobrého z dřívější doby. Zatoužila být někým milována, patřit někomu. Necítit se špatná, protože všechny kolem ní jsou stejné, stokrát prokleté, stokrát zavržené těmi, kdo žijí venku za zdi¹⁹⁶“, což řešila tak, že se opětovně dopustila trestné činnosti, aby se mohla vrátit za vězeňské zdi.

Těmito pocity popsala Dagmar Šimková zřejmě to, co trápilo každého propuštěného vězně: odcizení, návrat do doby, která se za těch několik let změnila, většinou však horším, nemluvě o chování lidí, kteří se na amnestované, a zejména bývalé „politické“ dívali skrz prsty. Své pocity, ač z druhé strany, popisuje i Heda Margoliová-Kovályová, manželka zavražděného Rudolfa Margolia souzeného v procesu se Slánským, ve svých vzpomínkách na tuto dobu, kterými se dá nejlépe shrnout to, co je vylíčeno výše:

„Brány kriminálů se potichu a nenápadně otvíraly a z nich vycházeli lidé, vyhublí a zmučení, a mhouřili oči před ostrým denním světlem. A potom se vydávali na cestu do svých rozbitých domovů, k vyčerpaným a nemocným ženám, k dětem, které je už neznaly, mezi lidi, kteří se jim teď nevyhýbali ze strachu, nýbrž ze studu a rozpaků. Většina z nich měla zničené nebo aspoň těžce narušené zdraví, někteří zakrátko zemřeli, a všem trvalo mnoho měsíců, než dostali byt a jakés takés zaměstnání. Bezpečnost nad nimi bděla i nadále a starala se, aby si neublížili příliš drastickým líčením toho, co ve věznicích zažili.“¹⁹⁷

6.8 Fáze osmá – rehabilitace a odškodnění

Mohlo by se zdát, že několik let po propuštění, kdy se oběti opět usadily a začaly opětovně žít své životy, jež byly na několik let přerušeny jejich nespravedlivým

---

195 DOUBOVÁ, Veronika: *Politické procesy 50. let – Ženy odsouzené Krajským soudem v Liberci v letech 1953 a 1954*, s. 56.

196 ŠIMKOVÁ, Dagmar: *Byly jsme tam taky*, s. 128.

197 MARGOLIOVÁ-KOVÁLYOVÁ, Heda: *Na vlastní kůži*, 4. vydání. Praha, Academia 2012, ISBN 978-80-200-2038-3, s. 161.

vězněním, se nikdo k politickým procesům už nebude chtít vracet, nicméně opak je pravdou. Oběti politických procesů, kterých bylo opravdu hodně, se nechtěly smířit s tím, že mají do konce života žít jako amnestanté s puncem bývalých zločinců, a proto bojovaly za to, aby byly jejich procesy revidovány, a aby byly rehabilitovány.

Pojem rehabilitace se v oblasti práva vykládá jako „*zahlázení odsouzení a jeho následků za účelem navrácení odsouzenému jeho občanské cti a bezúhonnosti*“¹⁹⁸, přičemž můžeme rozlišit několik druhů rehabilitací, a to soudní rehabilitaci, zahlázení odsouzení ze zákona a rehabilitaci formou milosti prezidenta republiky.¹⁹⁹ Většina rehabilitací proběhla formou první, a to soudní, k čemuž byl vydán v roce 1968 první z rehabilitačních zákonů, a to konkrétně 86/1968 Sb., který byl později doplněn daleko významnějším zákonem č. 119/1990 Sb., jedním z prvních vydaných zákonů, kterým se nově ustanovená vláda snažila o nápravu komunistických zločinů.²⁰⁰

První návrhy na revize procesů se začaly objevovat v šedesátých letech, kdy byla většina „politických“ již na svobodě. Zejména v době, kdy „ledy tály“, tedy v období Pražského jara, se začalo objevovat více a více rehabilitací, jelikož všichni věřili, že pravda o bezpráví a politických procesech vyjde najevo. S odvoláním na rehabilitační zákon z roku 1968 podalo návrh na revizi procesů mnoho obětí politických procesů, nicméně většina z nich svůj návrh po srpnu 1968 raději stáhla, a ti, kteří rehabilitace dosáhli, toho dosáhli za poměrného „ticha“. Mezi těmi, kteří podali návrh na obnovení procesu byly i Anna Vávrová a Zdena Kučerová, obě tak učinily v roce 1968, nicméně jejich návrhy nebyly projednávány až do roku 1973, kdy své návrhy, zřejmě ze strachu, raději stáhly.²⁰¹ Vávrová tak učinila ihned po výsledku, ke kterému byla předvolána, Kučerová o něco později prostřednictvím dopisu, jelikož se z výsledku předem omluvila. Ve spisech se však k rehabilitaci v průběhu let šedesátých a sedmdesátých vztahuje jediný dokument, a to rozhodnutí soudu, v některých ani to ne. Nicméně skoro ve všech složkách k jednotlivým kauzám, vyjma případu se skupinou Josefa Štěcha

---

198 BLÁHOVÁ, Ivana – BLAŽEK, Lukáš – KUKLÍK, Jan – ŠOUŠA, Jiří a kol.: *Oběti komunistické spravedlnosti: Právní aspekty politických procesů 50. let 20. století*, 1. vydání. Praha, Auditorium 2013, ISBN 978-80-87284-48-3, s. 315.

199 Tamtéž, s. 315.

200 DOUBOVÁ, Veronika: *Politické procesy 50. let – Ženy odsouzené Krajským soudem v Liberci v letech 1953 a 1954*, Liberec, 2011. Diplomová práce, s. 57–58.

201 Důvody stažení žádostí o rehabilitaci podaných v roce 1968 nejsou v dochovaných archiváliích uvedeny.

a spol.²⁰², se nalézá rozhodnutí o soudní rehabilitaci podle zákona z roku 1990, které ruší předchozí rozsudky a po skoro čtyřiceti letech očišťuje oběti komunistických procesů. Otázkou však je, kolik z těchto obětí se tohoto konečného ospravedlnění dočkalo, kolik z nich přežilo celá dlouhá léta nejen v nesvobodě, pokud tedy neemigrovali jako například Dagmar Šimková, ale i s pocitem toho, že se spravedlnosti snad nedočkají, a kolik z nich bylo schopno prožít svůj život naplno?

Tuto otázku je těžké zodpovědět, hlavní je však to, že k takovému činu, k jejich očištění, vůbec došlo. Tento zákon byl rovněž spojen s odškodněním, kterého se oběti dočkaly, nicméně co může všem těmto nespravedlivě odsouzeným vyčíslit ty roky, které strávili ve vězení s vědomím, že nic nespáchali, nemluvě o následcích, které to pro ně mělo, ať už zdravotní, psychické, existenční či vztahové.

Následující kapitola se, jak je zmíněno již výše, zabývá charakteristikou činnosti Krajského soudu v Ústí nad Labem v letech 1953 a 1954, přičemž následuje kapitola, ve které je detailně rozpracován případ dvou žen spadající do kategorie procesů se členy protistátních organizací, na kterém je demonstrováno, jak taková kauza probíhala.

---

202 Rozhodnutí o rehabilitaci pro osoby souzené v kauze „Akce Lužnice“, ve které figuruje mimo Anny Vávrové a Zdeny Kučerové dalších osm osob, nebyly v trestním spisu uloženém v SOA v Litoměřicích bohužel dohledány, nicméně se předpokládá, že se na rehabilitaci podílely i všechny osoby souzené v tomto případě, a že se tím pádem jedná o chybu způsobenou špatnou organizací dochovaných spisů.

7 Činnost Krajského soudu v Ústí nad Labem v letech 1953–1954

Cílem druhé části této bakalářské práce je snaha o přiblížení a rozbor kauz, které se odehrávaly v režii KS v Ústí nad Labem. Ačkoliv se většinová pozornost veřejnosti soustředila na velké procesy projednávané v Praze, nelze pomíjet ani procesy projednávané u ostatních krajských či okresních soudů, jež sice nebyly tak „popularizovány“, ale které jim svým rozsahem a krutostí trestů mohly konkurovat. Jedním z takových procesů byl monstrproces s Františkem Zajíčkem²⁰³, kterému se velmi podrobně věnovala Miluše Honzíková ve své diplomové práci a později v knize napsané společně s Vladimírem Kaiserem *In memoriam František Zajíček*²⁰⁴ vydána na

---

203 Monstrproces „Zajíček František a spol.“ je největším politickým procesem projednávaným u KS v Ústí nad Labem nejen během 50. let, nýbrž jako takový vůbec. Národní socialista František Zajíček byl zaměstnancem Československých drah (dále jen ČSD), který se nechtěl smířit s komunistickou nadvládou a společně se svými spolupracovníky a známými vytvořili odbojovou skupinu v ústeckém kraji. Vzhledem k jejich zaměstnání u ČSD měli přístup k železničním tratím, jejichž destrukci také plánovali, k informacím ohledně dopravy v ústeckém kraji a o počtu a pohybu Lidových milic. Od počáteční distribuce letáků se tato skupina dopracovala až k velmi riskantní odbojové činnosti, plánovali totiž nejen vyhození sekretariátu KSČ do povětří, nýbrž i atentát na tehdejšího předsedu vlády Antonína Zápotockého. Jejich jedinou uskutečněnou akcí bylo však zničení železničních kolejí v roce 1949. Další jejich činnost spočívala v pomoci Josefu Malému, prostřednictvím kterého posílali získané informace do rádia Svobodná Evropa, a který u sebe mimo jiné ukrýval uprchlého vězně Josefa Chalupu, jemuž tato odbojová skupina pomáhala s přípravou a uskutečněním útěku do zahraničí. Pomoc s budováním mrtvých schránek, které měly být předávány do zahraničí, poskytli i Waltrovi Hitzkemu, kterého u sebe ukrýval František Klepal, a který byl dopaden při pokusu o přechod hranic. Zajíček se dostal do hledáčku StB v roce 1950, přičemž až v roce 1952 v rámci akce „Likvidace“ bylo zjištěno, že u sebe ukrývá zbraně a trhaviny. Po opětovném sledování byl František Zajíček zatčen v březnu 1953 a po velmi rozsáhlém zatýkání, výsleších a přípravě procesů byl odsouzen v procesu nesoucím jeho jméno uskutečněným 30.–31. dubna 1954 k trestu smrti. V tomto procesu bylo mimo jiné souzeno deset z jeho spolupracovníků, kteří si od soudu odnesli dva doživotní tresty a tresty v rámci horní hranice výše trestů, od jedenácti do dvaceti pěti let. Poprava Františka Zajíčka byla vykonána 7. července na Pankráci a byl to zároveň jediný trest smrti vynesený KS v Ústí nad Labem vůbec. Tímto procesem však tento kolotoč nekončil, ba naopak. V následných procesech byly odsouzeny další desítky spolupracovníků, známých a příbuzných, mezi kterými byly mimo jiných rovněž manželka Františka Zajíčka Růžena Zajíčková odsouzená k trestu dvanácti let za velezradu, manželka Františka Klepala Markéta Klepalová odsouzená k pěti letům vězení za pomoc k vyzvědačství a manželka Josefa Malého Markéta Malá odsouzená za pomoc k velezradě na dva roky. Tyto tři ženy společně s Věrou Homolovou, další odsouzenou v následných procesech na tři roky odnětí svobody za velezradu byly souzeny v roce 1954 v rámci procesů se členy nekomunistických politických stran, a to národních socialistů, a řadí se proto mezi oněch 27 žen, o kterých tato práce pojednává. Srov. HONZÍKOVÁ, Miluše: *Politické procesy 50.let - Krajský soud v Ústí nad Labem 1953-1954*; SOA v Litoměřicích, fond KS Ústí nad Labem, trestní spis „Jan Nevečeřal a spol.“, karton 113, sign. T21/54; Tamtéž, trestní spis „Václav Huk a spol.“, karton 113, sign. T24/54; Tamtéž, trestní spis „Aleš Mudroch a spol.“, karton 111, sign. T18/54.

204 HONZÍKOVÁ, Miluše – KAISER, Vladimír: *In memoriam František Zajíček (1896–1954). K příležitosti odhalení pamětní desky na nádraží v Ústí nad Labem-západ 24. února 2006*, 1. vydání. Ústí nad Labem, Město Ústí nad Labem 2006, ISBN 80-86646-13-0.

počest Františka Zajíčka k příležitosti odhalení pamětní desky na nádraží v Ústí nad Labem v roce 2006. Dalším takovým procesem je kauza s názvem „Akce Lužnice“, ve které mimo dalších osmi obžalovaných figurovaly také Anna Vávrová a Zdena Kučerová²⁰⁵.

7.1 Případy projednáváné u KS v Ústí nad Labem

Případy projednáváné u KS v Ústí nad Labem v letech 1953–54 jsou svým obsahem sice rozmanité, avšak mají určité znaky, které je spojují. Ať už se jednalo o studentku Filozofické fakulty Univerzity Karlovy²⁰⁶, která je z žen souzených v kauzách spadajících do této kapitoly nejmladší²⁰⁷, či o tovární dělnici, které nezbývalo příliš let do důchodu²⁰⁸, všechny případy spojují hesla jako „špionáž“, „velezrádná činnost“, „vyzvědačství“, „činnost proti lidově demokratickému zřízení“ a jiné, doplněna ve veškerých případech až nepochopitelně vysokými tresty. Tyto tresty byly navíc spojené s odnětím občanských práv na několik let, většinou pět, deset, nebo až doživotně a se zabavením veškerého majetku, který byl ve většině případů rozprodán ještě předtím, než vůbec započal proces s uvězněnými ve vazbě.

U KS v Ústí nad Labem bylo v letech 1953–54 projednáváno dohromady 54 případů s celkem 241 obviněnými osobami, ve kterých byl udělen jeden absolutní trest, pět doživotních trestů a celkem 2 166 let a 5 měsíců odnětí svobody. V porovnání s případy projednávanými u KS v Liberci v letech 1953–54, kde bylo celkem projednáváno 75 případů, ve kterých bylo 293 osob odsouzeno k trestu odnětí svobody v souhrnné výši 2 185²⁰⁹, lze říci, že KS podmínky panující u ústeckého krajského soudu byly poněkud přísnější a tresty vyšší. Vyplývá to z faktu, že u ústeckého krajského

---

205 Případ Anny Vávrové a Zdeny Kučerové v rámci kauzy „Josef Štěch a spol.“. SOA v Litoměřicích, fond KS Ústí nad Labem, trestní spis „Josef Štěch a spol.“, karton 99, sign. T29/53.

206 Dále jen FF UK.

207 Případ Dagmar Patrovské, studentky z Biliny, které byla v době zatčení pouhých 19 let, a která byla odsouzena za organizování nepovoleného spolku studentů na FF UK v rámci procesu konaném dne 26. února 1954 na tři roky odnětí svobody za sdružování proti republice. SOA v Litoměřicích, fond KS Ústí nad Labem, trestní spis „Ogňan Tuleškov a spol.“, karton 104, sign. T6/54.

208 Případ šedesátileté Julie Malé, tovární dělnice z Ústí nad Labem, která byla v procesu z 15. února 1954 odsouzena ke čtyřem letům odnětí svobody za vyzvědačství společně s Olgou Kamanovou, Růženou Ječmenovou a Marií Štorcovou. Tyto čtyři ženy si za svou vyzvědačskou činnost odnesly dohromady trest ve výši 32 let, druhý nejvyšší souhrnný trest v rámci posuzovaných případů v této práci. SOA v Litoměřicích, fond KS Ústí nad Labem, trestní spis „Kamanová Olga a spol.“, karton 104, sign. T5/54.

209 MLÁDKOVÁ, Barbora: *Politické procesy 50. let – Krajský soud v Liberci 1953 – 1954*, s. 46–47.

soudu je sice celková výše trestů nižší o necelých 20 let, nicméně počet osob odsouzených za tyto dva roky činí 52 osob.

Tabulka 3: Komparace politických procesů u KS v Liberci a KS v Ústí nad Labem v letech 1953–1954

Krajský soud v letech 1953–54	Celkový počet kauz	Celkový počet odsouzených	Celková výše trestů (let)	Trest smrti	Doživotní trest
KS v Liberci	75	293	2 185	---	5
KS v Ústí nad Labem	54	241	2 166,5	1	5

Tento údaj lze prokázat i na faktu, že u KS v Ústí nad Labem připadá na jednu osob průměrně devět let odnětí svobody, kdežto u KS v Liberci vychází tento údaj pouze zhruba na sedm a půl roku. U KS v Ústí nad Labem byl také vyřčen jediný absolutní trest v tomto období v rámci Libereckého a Ústeckého kraje, a to v případě „Zajíček František a spol.“ projednávaného u KS v Ústí nad Labem v roce 1954, o kterém je zmínka výše.

7.2 Personální obsazení soudu

Ani Krajský soud v Ústí nad Labem neunikl personálním justičním změnám, a proto není divu, že v letech 1953–54 působili v jeho řadách převážně absolventi PŠP. Jedním z takových byl rovněž krajský prokurátor „Dr.“ Oldřich Hlaváček, který je zodpovědný za všechny žaloby vypracované u KS v Ústí nad Labem v tomto období. Oldřich Hlaváček, bývalý zámečník z Blanska, byl absolventem I. běhu PŠP a v roce 1950 působil jako náměstek u soudu v Hradci Králové. Další dva prokurátoři zastupující prokuraturu u hlavního líčení, Jan Janouš a Stanislav Dunaj, patří rovněž do řady absolventů PŠP. Stanislav Dunaj, bývalý obuvník ze Zlína, absolvoval PŠP II. běhu, přičemž po absolvování školy pracoval jako náměstek správce krajské prokuratury v Českých Budějovicích. Tuto trojici prokurátorů doplňoval Vladimír Flégl, prokurátor, jehož jméno rovněž figuruje u případů projednávaných v tomto období.²¹⁰

²¹⁰ Srov. HONZÍKOVÁ, Miluše: *Politické procesy 50.let - Krajský soud v Ústí nad Labem 1953-1954*, s. 21–22; PIKEŠOVÁ, Jitka: *Politické procesy padesátých let – Krajský soud v Ústí nad Labem 1955–1956*, s. 23–24.

V letech 1953–54 působili u KS v Ústí nad Labem dva hlavní soudci, JUDr. Jan Zavoral, který předtím působil u Státního soudu v Praze, a „JUDr.“ Oldřich Kubáněk²¹¹, bývalý soudce Státního soudu v Brně. Oldřich Kubáněk byl absolventem dvouletého soudcovského oboru PŠP a je nechvalně známý pro svůj nápad s názvem „Ústecká výzva o zvýšení rozsudkové produktivity“²¹², kterým se snažil zavděčit představitelům moci. Oldřich Kubáněk pocházel z Nelahozevsi, kde pracoval před absolvováním školy jako řidič. Mimo jeho působení u KS v Ústí nad Labem bylo dohledáno, že během bližší neurčené doby pracoval jako soudce u Okresního soudu v Mladé Boleslavi. U soudců, kteří absolvovali studium na PŠP bylo typické, že, ač jim chyběla kvalifikace, vynikali svou „třídní uvědomělostí“, jež je řadila nejen do privilegované skupiny soudců a prokurátorů. Tato „uvědomělost“ je hnala také k udílení vyšších trestů, aby tak ukázali na domnělé nepřátele lidu a demonstrovali svou moc, jež jim byla tak náhle poskytnuta, když se z obyčejných pracujících jako byli obuvníci, zámečníci a řidiči stávali najednou těmi, kteří rozhodovali, s přispěním sovětských poradců a StB, o osudech ostatních.²¹³

Během studia pramenů jsem dospěla k závěru, že u všech procesů posuzovaných v rámci této bakalářské práce se jedná o soudy první stolice, tedy soudy lidové, jež se skládaly ze tří soudců, jednoho soudce z povolání a soudců z lidu. Jako soudci z povolání působili u KS v Ústí nad Labem již zmiňovaní JUDr. Jan Zavoral a „JUDr.“ Oldřich Kubáněk. U soudců z lidu nehrála žádnou roli kvalifikace, nýbrž politická spolehlivost.²¹⁴ Těmito soudci, kteří přiseděli v různých kombinacích předsedovi soudu, byli Oldřich Jaroš, Josef Rainer, Oldřich Hlava, František Rychtařík, Bedřich Hampejs, František Vondrák, Jan Lukáš, Josef Štembera, Václav Hladík, Marie Boukalová a František Vladyka.²¹⁵

---

211 Uváděn rovněž jako Oldřich Kubánek.

212 „Výzvu“, kdy mezi sebou zápasili příslušníci StB o nejdlejší výsledek, nejrychleji získané doznání a další „trofeje“, vytvořil „JUDr.“ Oldřich Kubáněk za účelem zvýraznění své snahy o dosažení co nejlepších výsledků, takových, kteří sovětské poradce očekávali. Vzhledem k velmi vysokým trestům, které padaly v politických procesech v letech 1953–54, je možné usuzovat, že na tom měl určitý podíl i tento nechvalně známý soudce. HEJL, Vilém: *Zpráva o organizovaném násilí*, s. 198.

213 Srov. HONZÍKOVÁ, Miluše: *Politické procesy 50.let - Krajský soud v Ústí nad Labem 1953-1954*, s. 22; PIKEŠOVÁ, Jitka: *Politické procesy padesátých let – Krajský soud v Ústí nad Labem 1955–1956*, s. 24–25.

214 KAPLAN, Karel: *Nebezpečná bezpečnost*, s. 106.

215 PIKEŠOVÁ, Jitka: *Politické procesy padesátých let – Krajský soud v Ústí nad Labem 1955–1956*, s. 23–26.

Mezi obhájce, faktické či formální, kteří vystupovali u politických procesů souzených KS v Ústí nad Labem v rozmezí let 1953–54 se řadili JUDr. Zdeněk Beneš²¹⁶, JUDr. Jan Hloušek, JUDr. Zdeněk Hrazdára, JUDr. Bohumil Kabelka, JUDr. Rudolf Kadlec, JUDr. Rudolf Klimeš, JUDr. František Korel, JUDr. Vilém Kratochvíl, JUDr. Josef Kraus, JUDr. Quido Kubín, JUDr. Břetislav Nohavec, JUDr. Karel Novák, JUDr. Antonín Pecka, JUDr. Vojtěch Pošmura a JUDr. Josef Rychetský, kteří spadali pod advokátní poradny²¹⁷ v Ústí nad Labem, Roudnici nad Labem či Lounech.²¹⁸

Obhájci byli svým klientům přiřazováni ex offo a jak bylo pravidlem, se svými klienty se setkávali až těsně před procesem, případně ani to ne. Klienti tak své advokáty vůbec neznali, jejich jména se dozvídali až v žalobě předložené těsně před konáním procesu, z čehož vyplývá, že se nemohli fakticky ani bránit. V rámci odvolacích řízení, která se konala u Nejvyššího soudu v Praze je možné nalézt i jména obhájců z AP v Praze či Karlových Varů, a to například i v případě Zdeny Kučerové, kterou zastupoval dr. Bedřich Blum z AP Karlovy Vary. Ať už obhájci hájili své klienty zcela formálně, nebo fakticky, mohl se tento fakt projevit zejména u odvolacího řízení, kdy mohl obhájce doporučit svému klientovi to, co mu dle jeho přesvědčení může pomoci. Obhájce Zdeny Kučerové tak udělal, když písemně vyjádřil to, co Kučerová prohlašovala již předtím ve své výpovědi, což bylo u odvolacího soudu v Praze vzato v potaz a trest jí byl podstatně snížen.²¹⁹

---

216 Ačkoliv je v rámci politických procesů JUDr. Zdeněk Beneš znám jako obhájce, svou kariéru začal dříve, a to jako soudce působící u Mimořádného lidového soudu v Litoměřicích, kde předsedal jako hlavní soudce například u případu z roku 1945, kdy byl odsouzen k smrti Richard Handtke. ROTBAUER, Tomáš: Nový seriál exkluzivně v Deníku: U soudu padlo 26 trestů smrti, in: *Litoměřický deník* [online], 18. 9. 2013, dostupné z: http://litomericky.denik.cz/zpravy_region/novy-serial-exkluzivne-v-deniku-u-soudu-padlo-26-trestu-smrti-20130918.html.

217 Dále jen AP.

218 HONZÍKOVÁ, Miluše: *Politické procesy 50.let - Krajský soud v Ústí nad Labem 1953-1954*, s. 23.

219 Trest byl Zdeně Kučerové snížen ze čtrnácti na deset let odnětí svobody. SOA v Litoměřicích, fond KS Ústí nad Labem, trestní spis skupiny „Josef Štěch a spol.“, karton 99, sign. 1T29/53.

8 Ženy odsouzené Krajským soudem v Ústí nad Labem v letech 1953–1954

Vzhledem k povaze této práce, která se zabývá výhradně ženami odsouzenými u KS v Ústí nad Labem v letech 1953–54, se budu nadále zabírat pouze těmi případy, ve kterých figurovaly právě ženy. Z celkového počtu 54 kauz, je to 19 kauz, ve kterých byly souzeny ženy, ať už jako hlavní představitelky daného procesu, či, což je jev daleko častější, jako manželky, partnerky či známé obětí z jiných kauz.

V porovnání s procesy u KS v Liberci, ve kterých figurovaly jen ženy, bylo u libereckého krajského soudu souzeno skoro dvojnásobně více žen, a to 42, nicméně souhrnná výše trestů je velmi podobná té od ústeckého krajského soudu a činí 195,5 let, liší se o pouhých třináct let. Z tohoto faktu vyplývá, že na ženu odsouzenou u KS v Liberci v letech 1953–1954 vycházelo zhruba přes čtyři a půl odnětí svobody, kdežto na ženu odsouzenou ve stejné době u KS v Ústí nad Labem necelých osm let. Ač je nejnižší udělený trest tři měsíce, a to u libereckého krajského soudu, v tomto rozmezí se jedná o polovinu trestu z trestu uděleného KS v Ústí nad Labem. Největší rozdíl je však patrný v nejvyšším uděleném trestu, jelikož, i když byl u KS v Ústí nad Labem udělen velmi vysoký trest ve výši dvacet dva let Anně Vávrové, u KS v Liberci padl v případě odsouzení ženy i trest doživotní, a to v případě Elfrýdy Geigerové. Ta, ač jí byl trest posléze snížen na osmnáct let následovaný opětovným snížením na šestnáct let a dva měsíce, byla jedinou ženou, která ze srovnávaných případů ve vězení zemřela.²²⁰

Tabulka 4: Komparace politických procesů s ženami u KS v Liberci a KS v Ústí nad Labem v letech 1953–1954

Ženy souzené u KS v letech 1953–54	Celkový počet kauz	Celkový počet odsouzených	Celková výše trestů (let)	Nejvyšší udělený trest	Nejnižší udělený trest
KS v Liberci	---	42	195,5	doživotí	3 měsíce
KS v Ústí nad Labem	19	27	182,5	22 let	6 měsíců

²²⁰ DOUBOVÁ, Veronika: *Politické procesy 50. let – Ženy odsouzené Krajským soudem v Liberci v letech 1953 a 1954*, s. 22.

V letech 1953–54 bylo souzeno celkem 27 žen, kterým byly celkem uděleny tresty ve výši 182 let a 6 měsíců. Ač byly dvě ženy, a to Růžena Zajíčková a Věra Homolová, součástí kauzy, kde byl udělen jediný absolutní trest v tomto období²²¹, nebyl trest smrti ani trest doživotí udělen žádné ženě. Nejvyšším trestem, který byl udělen KS v Ústí nad Labem, byl trest ve výši 22 let za činnost v protistátní organizaci²²², nejnižším pak trest 6 měsíců za napomáhání k ilegálnímu opuštění republiky²²³. Při porovnání kauz z let 1953 a 1954 je jasné, že rok 1954, kdy bylo souzeno celkem 18 žen, což se rovná celým dvěma třetinám, svými čísly vévodí. Na druhou stranu je dobré poznamenat, že ačkoliv v roce 1953 byla souzena polovina žen co rok následující, celková výše trestů není zase tak rozdílná. V roce 1953 bylo totiž uděleno dohromady 81 let odnětí svobody celkem 9 ženám v 8 kauzách, v roce následujícím to bylo 101 let a 5 měsíců celkem 18 ženám v 11 kauzách.²²⁴

Tabulka 5: Politické procesy s ženami odsouzenými u KS v Ústí nad Labem v letech 1953 a 1954

Vymezení	Počet kauz	Počet odsouzených	Celkový počet let	Nejvyšší trest	Nejnižší trest
1953	8	9	81	22 let	1 rok
1954	11	18	101,5	18 let	6 měsíců
Celkem	19	27	182,5	22 let	6 měsíců

Ač jsou jednotlivé procesy svým obsahem ojedinělé, spojují je nejen určité znaky, nýbrž také jejich zaměření. Přestože je složité „rozškatulkovat“ dané procesy přesně podle vymezení jejich trestných činů, pokusila jsem se s pomocí zaměření jednotlivých

221 Proces „Zajíček František a spol.“ zmíněný již výše, viz: HONZÍKOVÁ, Miluše: *Politické procesy 50.let - Krajský soud v Ústí nad Labem 1953-1954*.

222 Tento trest ve výši 22 let byl udělen Anně Vávrové v kauze „Josef Štěch a spol.“, která je detailně rozpracována v následující kapitole této bakalářské práce. SOA v Litoměřicích, fond KS Ústí nad Labem, karton 99, sign. T29/53.

223 Nejnižší trest ve výši šesti měsíců obdržela u soudu Emílie Schäfferová za opuštění republiky v procesu, který se dá zařadit do kategorie „Převaděči“. V tomto procesu byly dne 10. června 1954 odsouzeny mimo dvou dalších obviněných i Anna Kalfusová na pět let a Josefa Wolfová na jeden a půl roku odnětí svobody, což se dá v součtu považovat za jedny z nejnižších trestů vůbec. SOA v Litoměřicích, fond KS Ústí nad Labem, trestní spis „Kalfusová Anna a spol.“, karton 90, sign. T28/54.

224 Ačkoliv kauzy s Annou Vávrovou, Zdenou Kučerovou (spisová značka T29/53) a Annou Kvášou (spisová značka T38/53) proběhly na počátku roku 1954, jejich spisové číslo je řadí však k roku 1953, a jsou proto do tohoto roku započítány. Stejný případ nastal i u kauzy s Giselou a Otýlíí Paulovými (spisová značka T60/54), které byly souzeny na začátku roku 1955, nicméně svou spisovou značkou se řadí do roku 1954, čímž jsou zařazeny i do kauz, kterými se zabývá tato práce.

kauz o jejich rozřazení do pěti kategorií, a to na Procesy se členy protistátních organizací, které mezi kauzami vévodí, a jež jsou detailněji zmiňovány v následujícím odstavci, dále na Procesy s převaděči, kam jsem zařadila kauzy dvě, během kterých bylo odsouzeno celkově pět žen k dohromady třiceti jedna letům odnětí svobody. Do této kategorie se řadí jednak případ Otýlie a Gisela Paulových²²⁵, matky s dcerou, a případ, ve kterém figurují Anna Kalfusová, Josefa Wolfová a Emílie Schäfferová, jež je zmíněn již výše. Další kategorií jsou Procesy s vyzvědači, kam lze zařadit tři kauzy skýtající celkem šest odsouzených žen k celkové výši trestů čtyřicet jedna let. V rámci této kategorie byl navíc udělen druhý nejvyšší trest, a to osmnáct let Olze Kamanové souzené společně s Julií Malou, o které byla rovněž řeč již výše, Marií Štorcovou a Růženu Ječmenovou. Případy žen, které se řadí do kategorie Procesů se členy nekomunistických stran, byly již detailně rozpracovány Miluší Honzíkovou v její diplomové práci²²⁶. Jedná se o celkově sedm žen souzených v šesti kauzách, které si od soudu odnesly tresty v celkové výši třiceti jedna a půl roku, a to Julii Pruknerovou souzenou v procesu se sociálními demokraty²²⁷, Růženu Zajíčkovou, Věru Homolovou,

---

225 Otýlie a Gisela Paulovy, matka s dcerou, byly souzeny společně s Karlem Červeným v rámci kauzy „Pašerák“, ve které byli všichni tři obviněni za velezradu, ohrožení devizového hospodářství, zkrácení daně a porušení předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou. Hlavní iniciátorkou byla dle výpovědi Gisela Paulová, které její matka aktivně pomáhala s pašováním různého zboží přes hranice a jeho následnému zpeněžování na území Československa. Obě ženy byly odsouzeny v procesu konaném dne 13. ledna 1955 ke třinácti, v případě Gisely Paulové, a jedenácti, v případě Otýlie Paulové, letům odnětí svobody. SOA v Litoměřicích, fond KS Ústí nad Labem, trestní spis v kauze „Pašerák“, karton 125, sign. T60/53.

226 HONZÍKOVÁ, Miluše: *Politické procesy 50.let - Krajský soud v Ústí nad Labem 1953-1954*.

227 Julie Pruknerová, rozená Křenková, se narodila 4. března 1928 v Ratíškovicích, okres Hodonín. Bývalá sociální demokratka byla zatčena 10. března 1954 a souzena byla společně s Janem Kříneckým, podle něhož byla celá kauza pojmenována. Oba byli obviněni za svou činnost v Legii svobody – DAAK (dále jen Ls-D), jejíž činnost byla charakterizována jako špionážní skupina sdružující různé osoby a shromažďující špionážní zprávy, kdy měli její členové navíc rozšiřovat protistátní letáky a podporovat „nepřátelské západní velmoci“. Tato organizace měla být založena roku 1952 akademickým sochařem prof. Bohumilem Kokrdou a majorem Miloslavem Novákem (odtud i název DAAK, který je složeninou poslední dvou písmem jejich příjmení), který působil jako atašé v Budapešti. Organizace to byla opravdu rozvětvená, měla jasnou strukturu, přičemž vedoucím pro Ústí nad Labem se stal Stanislav Cába, bývalý sociální demokrat, kterému se zde podařilo vytvořit až pětisetčlennou síť. Jelikož se jednalo o rozsáhlou organizaci, StB se do ní podařilo zapojit i dva agenty, Dovaru a Püchlera, kteří dopomohli k jejímu odhalení. První proces, ten hlavní, byl tajný a byl do něj zahrnut i Stanislav Cába odsouzený k 25 letům odnětí svobody. Následovaly další procesy, tentokrát již v ústeckém kraji, mezi kterými proběhl i proces „Jan Křínecký a spol.“, ve kterém figurovala Julie Pruknerová, a to dne 29. července 1954. Ač se Pruknerová odvolala, trest jí naopak o dva roky navýšen, a to na šest let. Zajímavostí je, že Julie Pruknerová byla zatčena ve čtvrtém měsíci těhotenství, přičemž porodila ve vazbě dva měsíce před odvolacím řízením, bohužel její dítě zemřelo ihned po porodu. Je však otázkou, jaký vliv na to mělo její zatčení a uvěznění, nicméně je faktem, že i její dvě předchozí děti zemřely v útlém věku na srdeční chorobu. Julie Pruknerová byla propuštěna v roce 1956, kdy jí byla udělena milost prezidenta. Srov. HONZÍKOVÁ, Miluše: *Politické procesy 50.let - Krajský soud v Ústí nad Labem 1953-1954*, s. 61–62, 76–77; SOA v Litoměřicích, fond KS Ústí nad Labem, trestní spis „Jan Křínecký a spol.“, karton 117,

Markétu Malou a Markétu Klepalovou souzené v následných procesech orientovaných proti národním socialistům, o čemž byla řeč již výše ve spojitosti s největším případem projednávaným u KS v Ústí nad Labem, případem Františka Zajíčka, a Marii Laubovou²²⁸ s Růženou Bedlivou²²⁹ souzené v procesech proti Křesťanské demokratické straně²³⁰. Poslední kategorií jsou tzv. Procesy nezařaditelné, které obsahují jeden proces, který svým charakterem nezapadá do žádné z výše zmiňovaných podkapitol, a to proces, ve kterém figurovala jako jedna ze dvou obviněných Emílie Brožová, která byla obviněna z porušení povinnosti veřejného činitele z důvodu zanedbání péče o své svěřenkyně v ústavu, kde pracovala jako vychovatelka. Dalším důvodem, proč proces s Emílií Brožovou nespadá do žádné z kategorií je fakt, že Brožová byla za tento trestný

---

sign. T39/54.

228 Marie Laubová, rozená Knotková, se narodila 10. listopadu 1922 v Roudnici nad Labem. Byla zatčena dne 16. dubna 1954 a souzena společně se svým manželem a dalšími šesti obviněnými v procesu „Karel Vaněk a spol.“, který byl zahrnut do procesů se členy KDS. KDS přišla poprvé na přetřes až po procesech se členy tzv. Zelené internacionály, které proběhly v letech 1952 a 1953. Tzv. Zelená internacionála, jejíž název byl spjat s Mezinárodní rolnickou unií, jež vznikla v roce 1947 v USA, a které se občas tak přezdívalo, byla organizací, která informovala veřejnost o osudech rolníků v zemích ovládaných komunistickým režimem. V Československu se mělo jednat o organizaci řízenou agenturou amerického imperialismu a její údajní členové se měli dopouštět protistátního spiknutí. Těmito údajnými členy byly osobnosti české kultury, a to jak katolicky orientované, tak bývalí příslušníci agrární strany. Od procesů odehrávajících se v Praze a Brně se odvíjely procesy následné, které se odehrávaly v krajích. Právě u procesu v Brně měla zaznít zmínka o KDS ve spojitosti se snahou o její znovuoobnovení. Z tohoto důvodu započaly nové výslechy s již odsouzenými oběťmi tzv. Zelené internacionály, tentokrát kvůli snaze o vznik KDS. StB totiž předpokládala, že má dojít o sloučení bývalých agrárníků a lidovců, kteří chtějí bojovat proti KSČ, což byl i hlavní důvod k vytvoření procesů se členy domnělé KDS. Do jednoho takového procesu byla zařazena i již zmiňovaná Marie Laubová, která si obvinění „vysloužila“ za to, že byla manželkou obviněného Laubeho. Proces s Karlem Vaňkem a spol. se konal 4.–5. listopadu 1954, kdy byla Marie Laubová odsouzená ke třem letům odnětí svobody za neoznámení trestného činu, její manžel dostal doživotí. Později žádali obvinění v této kauze o obnovu procesu, a to nejen z důvodu užití silného psychického nátlaku během výslechnů, přičemž byl všem trest snížen, Jiřímu Laubemu na dvacet pět let. Marie Laubová byla propuštěna z vězení v květnu 1955, kdy jí byla udělena amnestie prezidenta republiky. Srov. HONZÍKOVÁ, Miluše: *Politické procesy 50.let - Krajský soud v Ústí nad Labem 1953-1954*, s. 80–81, 89–94; SOA v Litoměřicích, fond KS Ústí nad Labem, trestní spis „Karel Vaněk a spol.“, karton 122, sign. T48/54.

229 Růžena Bedlivá, rozená Mičanová, se narodila 6. srpna 1908 v Lomnici nad Lužnicí. Úřednice z Ústí nad Labem, která byla zatčena 5. října 1953, byla souzena v rámci následného procesu s údajnými členy KDS. Růžena Bedlivá je jednou ze dvou žen, které byly souzena samostatně z posuzovaných žen v rámci této bakalářské práce, navíc v neveřejném líčení z důvodu vyzrazení státního tajemství. Během procesu byla osočena s neoznámení trestného činu, ohrožení státního tajemství a nadřezování, a to proto, že měla vědět o protistátní činnosti svého bývalého manžela Františka Šembery, který zemřel ve vyšetřovací vazbě v září 1950. Mimo jiné měla údajně prozradit všechny skutečnosti, kvůli kterým byla vyslýchána svému druhému manželovi Bedřichu Bedlivému, čímž údajně varovala jiné osoby podezřelé z protistátní činnosti. V soudním přelíčení ze dne 19. ledna 1954 jí byl vyměřen trest odnětí svobody na dva a půl roku, přičemž jí byl trest následně snížen na patnáct měsíců a v roce 1955 byla propuštěna na základě amnestie prezidenta republiky. Srov. HONZÍKOVÁ, Miluše: *Politické procesy 50.let - Krajský soud v Ústí nad Labem 1953-1954*, s. 104–105; SOA v Litoměřicích, fond KS Ústí nad Labem, trestní spis proti Růženě Bedlivé, karton 103, sign. T1/54.

230 Dále jen KDS.

čin odsouzena již v roce 1952, a to Státním soudem v Praze, protože u KS v Ústí nad Labem byl tento případ znovu otevřen z důvodu nového projednávání.²³¹

Jelikož je nemožné v rámci jedné bakalářské práce detailně rozebrat všech 19 případů, které se přímo týkají 27 žen odsouzených v letech 1953-54 u KS v Ústí nad Labem, budu se detailně zabývat jedním případem zahrnující dvě ženy ze skupiny případů se členy tzv. protistátních organizací, ve kterém byly ženám uloženy nejvyšší tresty ze všech posuzovaných případů vůbec. Tento případ byl vybrán záměrně, jelikož nebyl prozatím nikým zpracován s přihlédnutím k faktu, že byly v rámci těchto případů uloženy jedny z nejvyšších trestů, a to dvacet dva a čtrnáct let. Dalším kritériem při výběru tohoto případu byl také fakt, že odsouzené ženy hrály v posuzovaném případě velmi rozdílnou roli. Zatímco Anna Vávrová hrála v kauze „Akce Lužnice“ naprosto zásadní úlohu, Zdena Kučerová se naopak řadí do skupiny žen, co „věděly, ale nepověděly“²³².

Tato skupina žen je charakteristická pro politické procesy s ženami v období 50. let, kdy byly v rámci velkých kauz zatýkány i manželky či přítelkyně mužů, které hrály v případech důležitou roli, nebo které vykonávaly ilegální činnost. Ač se tyto ženy často na žádné z těchto akcí nepodílely a v podstatě jen „kryly“ činnost svých manželů či partnerů, komunistický režim naprosto vždy předpokládal, že o činnosti věděly a byly její součástí. Z tohoto důvodu byly manželé v mnoha případech zatýkáni společně, případně byla manželka či partnerka zatčena následovně po podrobení výslechu jejího partnera. Právě z tohoto důvodu se tyto ženy řadí mezi jedny z největších obětí politických procesů, jelikož, ač pravděpodobně o činnosti věděly, nebo měly alespoň nějaké podezření, se žádného trestného činnosti nedopustily. I přesto s nimi bylo zacházeno jako s kriminálnicemi, ne-li hůře, nemluvě o utrpení, které musely prožít během výslechů, a o rocích, které z důvodu odsouzení ztratily. V rámci případů posuzovaných v této práci se jedná celkem o šest žen. Mimo výše zmiňovanou Zdenu Kučerovou, o které bude řeč i později, byly za svou loajalitu k manželovi, jak je zmiňováno již výše, odsouzeny i Růžena Zajíčková na dvanáct let, Markéta Klepalová

---

231 SOA v Litoměřicích, fond KS Ústí nad Labem, trestní spis proti Emílii Brožové, karton 85, sign. T1/53.

232 Termín užitý Veronikou Doubovou v rámci její diplomové práce. DOUBOVÁ, Veronika: *Politické procesy 50. let – Ženy odsouzené Krajským soudem v Liberci v letech 1953 a 1954*, s. 113.

na pět let a Markéta Malá na dva roky²³³. Tyto tři ženy byly souzeny v rámci procesů se členy nekomunistických stran, konkrétně Národních socialistů, avšak každá jmenovaná v jiném, následném procesu. Další odsouzenou manželkou byla Marie Laubová, rovněž zmíněná výše, jejíž případ byl zahrnut do procesu s bývalou KDS, a to na tři roky²³⁴. Marie Laubová byla odsouzena za neoznámení trestného činu, což bylo jedno z nejčastějších obvinění, kterým musely obviněné manželky a partnerky čelit. Poslední manželkou, která byla obviněna spolu se svým manželem, je Zdena Dvořáková, odsouzena na osm let za špionáž a velezradu²³⁵. Ač byla činnost Zdeny Dvořákové rozsáhlejší než například v případě Marie Laubové, nehrála v kauze roli organizátora, spíše té, která pomohla svému manželovi tím, že ho neprozradila.

Je složité posuzovat, do jaké míry svévole vykonávaly výše zmiňované ženy svou činnost, zda to bylo z lásky, z loajality k manželovi, ze strachu, že kdyby něco vyzradily nebo manželovi nepomohly, mohla by na jejich manžely, či partnery StB přijít, nebo se na činnosti chtěly podílet samy od sebe. Nicméně právě proto, že o činnosti věděly, nic nikomu neprozradily a mnohdy ještě určitým způsobem pomáhaly svým partnerům s vědomím toho, co jim hrozí, až se na tuto činnost přijde, jim patří obrovský díl respektu.

Ačkoliv následná rekonstrukce případů vychází z dochovaných materiálů uložených ve Státním oblastním archivu (SOA) v Litoměřicích, Národním archivu (NA) a Archivu bezpečnostních složek (ABS), jsem si plně vědoma toho, že fakta obsažená v těchto případech nemusí být pravdivá, či založena na reálných skutečnostech, nýbrž že se jedná o fakta v takové podobě, v jaké je v této době chtěl vidět soud a vyšetřovatelé StB.

---

233 Srov. HONZÍKOVÁ, Miluše: *Politické procesy 50.let - Krajský soud v Ústí nad Labem 1953-1954*; SOA v Litoměřicích, fond KS Ústí nad Labem, trestní spis „Jan Nevečeřal a spol.“, karton 113, sign. T21/54; Tamtéž, trestní spis „Václav Huk a spol.“, karton 113, sign. T24/54; Tamtéž, trestní spis „Aleš Mudroch a spol.“, karton 111, sign. T18/54.

234 Srov. HONZÍKOVÁ, Miluše: *Politické procesy 50.let - Krajský soud v Ústí nad Labem 1953-1954*, s. 80–81, 89–94; SOA v Litoměřicích, fond KS Ústí nad Labem, trestní spis „Karel Vaněk a spol.“, karton 122, sign. T48/54.

235 SOA v Litoměřicích, fond KS Ústí nad Labem, trestní spis „Josef Dvořák a spol.“, karton 85, sign. T3/53.

8.1 Procesy se členy „protistátních“ organizací

Pojem „protistátní“ organizace byl hojně používaným označením skupiny obyvatel, kteří se, navzdory zákazu styku obyvatel bez oficiálního povolení režimu, stýkali, ať už náhodně či zcela záměrně ve svém volném čase v období komunistického režimu. V rámci politických procesů je toto označení používáno v procesech, ve kterých byli souzeni právě členové těchto sdružení či spolků, nicméně také občané, kteří se žádných schůzek neúčastnili a byli pouze přiřazeni k určitému případu se záměrem režimu vybudovat právě takovou „protistátní organizaci“. Takovéto organizace byly uměle vytvořené, přičemž jejich činnost, za kterou byli její členové později stíháni a odsuzováni, byla vyprovokována různými akcemi podniknutými agenty StB. Mezi takové provokace se řadí například podstrčení protistátních tiskovin někomu do poštovní schránky, či do osobních věcí, fingované návštěvy agenta provokatéra, jejichž účel je přesvědčit danou oběť k zapojení do odbojové činnosti, či zasílání fingovaných dopisů od emigrantů, které jejich příjemce neohlásí.²³⁶ Proti takovýmto uměle vytvořeným skupinám, jejich činnost se při úspěšném pokusu agentů-provokatérů již reálnou, bylo vzneseno hromadné obvinění. Tato metoda byla jednou z velmi častých praktik komunistického režimu, pro který byly samostatné případy bezúčelové, jelikož se na nich nedala demonstrovat ona „záškodnická činnost“ všech obviněných a její úspěšné potlačování současným režimem. Důkazem pro toto tvrzení je i fakt, že pouze dvě ze všech odsouzených žen, Růžena Bedlivá²³⁷ a Emílie Brožová²³⁸, o kterých byla řeč již výše, byly souzeny v samostatném případě. Daleko častějším jevem jsou naopak případy, ve kterých figurovalo až například deset obviněných.²³⁹

V rámci KS Ústí nad Labem bylo v letech 1953-54 projednáváno celkem sedm kauz, které spadají do kategorie procesů se členy tzv. protistátních organizací, ve kterých figurovalo osm žen odsouzených celkem na 71 let. Zajímavým faktem je, že

---

236 HEJL, Vilém: *Zpráva o organizovaném násilí*, s. 120–122.

237 SOA v Litoměřicích, fond KS Ústí nad Labem, trestní spis proti Růženě Bedlivé, karton 103, sign. T1/54.

238 Společně s Emílií Brožovou měl být souzen i Bořivoj Herzog, rovněž za zanedbání povinností veřejného činitele, jelikož působil s Brožovou ve stejném výchovném ústavu, nicméně Herzog byl později z případu vyjmut a byl souzen v rámci jiné kauzy. SOA v Litoměřicích, fond KS Ústí nad Labem, trestní spis proti Emílii Brožové, karton 85, sign. T1/53.

239 Případ Anny Vávrové a Zdeny Kučerové v rámci kauzy „Josef Štěch a spol.“. SOA v Litoměřicích, fond KS Ústí nad Labem, karton 99, sign. T29/53.

převážná většina případů (5) byla projednávána v roce 1953, ve kterých byly rovněž uděleny značně vyšší tresty než u případů projednávaných v roce následujícím.

Tabulka 6: Ženy odsouzené v procesech se členy „protistátních“ organizací u KS v Ústí nad Labem v letech 1953–1954

Jméno	Přelíčení	Organizace/kauza	Značka spisu	Výrok soudu	Trest (let)
Kučerová Zdena	25.–27. 01. 1954	Čs. strana lidová/“Akce Lužnice“	T29/53	Velezrada, ohrožení zásobování, padělání a pozměňování veřejných listin	14
Kvášová Anna	22. 02. 1954	Kotva ²⁴⁰	T38/53	Velezrada	4
Patrovská Dagmar	26. 02. 1954	studentská skupina	T6/54	Sdružování proti republice	3
Smržová Marie	06. 05. 1953	---	T11/53	Velezrada	11
Strnadová Vlasta	08. 09. 1953	---	T20/53	Sabotáž	3
Svatošová Aloisie	16. 07. 1954	T. G. Masaryk	T37/54	Pomoc k velezradě	4
Vávrová Anna	25.–27. 01. 1954	Čs. strana lidová/“Akce Lužnice“	T29/53	Velezrada, vyzvědačství, ohrožení zásobování, padělání a pozměňování veřejných listin	22
Zyková Erika	23.–25. 03. 1953	BENEDIKT a spol.	T6/53	Velezrada, vyzvědačství	10

Ženy odsouzené v těchto případech se rovněž dají rozdělit do dvou skupin: na ženy, které hrály v posuzovaných kauzách hlavní roli, tudíž „organizátorky“, či hlavní

²⁴⁰ S případem KOTVA je mimo Annu Kvášovou spjata i Marie Laubová, manželka Jiřího Laubeho. Oba manželé byli společně odsouzeni v případě Karel Vaněk a spol., který se týkal procesů se členy bývalých nekomunistických stran, zde konkrétně lidovců, kteří měli, dle smyšlenek StB, založit novou, Křesťanskodemokratickou stranu (dále jen KDS), pomocí níž se měli údajně snažit o svržení nově vybudovaného komunistického režimu. Zajímavostí u osoby Marie Laubové je to, že právě ona „působila“ v podstatě jako spojení mezi oběma skupinami (KDS a KOTVA), jelikož StB využila spojení mezi Jiřím Laubem a Antonínem Knotkem, bratrem Marie Laubové, rozené Knotkové, aby dodala případu více zajímavosti načtením, že KDS spolupracovala s „teroristickou“ organizací KOTVA. TICHÝ, Martin: Několik poznámek o motivaci k třetímu odboji – výchozí podmínky, tradice a společenská východiska, in: VEBER, Václav – BUREŠ, Jan a kol.: *Třetí odboj: Kapitoly z dějin protikomunistické rezistence v Československu v padesátých letech 20. století*, s. 184.

spolupachatelky, a na ženy, které svou činností napomáhaly trestnému činu tím, že ho neoznámily, nebo se činnosti účastnily, avšak v menší míře nebo méně důležité roli, o čemž mluví ve své diplomové práci i Veronika Doubová.²⁴¹ Do první skupiny patří rozhodně kauza s Josefem Štěchem, v níž hraje odsouzená Anna Vávrová zásadní roli, a ve které jí byl udělen trest ve výši dvaceti dvou²⁴² let za velezradu, vyzvědačství, ohrožení zásobování a padělání a pozměňování veřejných listin. Mezi další ženy, které obdržely trest nad deset let, patří Marie Smržová, důchodkyně, která byla za čin velezrady odsouzena k jedenácti letům²⁴³ a Erika Zyková²⁴⁴, která byla za údajné působení v domnělé protistátní organizaci „BENEDIKT a spol.“ odsouzena za velezradu a vyzvědačství k deseti rokům odnětí svobody²⁴⁵. Trest podstatně menší byl naopak udělen Dagmar Patrovské za účast ve studentské skupině, a to tři roky²⁴⁶, Vlastě Strnadové za špionáž ve stejné výši²⁴⁷, Aloisii Svatošové za pomoc k velezradě v rámci skupiny T. G. Masaryk ve výši čtyř let²⁴⁸ a Anně Kvášové souzené v rámci kauzy KOTVA²⁴⁹ rovněž ve výši čtyř let, a to za velezradu.

---

241 DOUBOVÁ, Veronika: *Politické procesy 50. let – Ženy odsouzené Krajským soudem v Liberci v letech 1953 a 1954*, s. 113.

242 Tento trest byl zmírněn na 18 let z důvodu prezidentské amnestie z let 1953 a 1955.

243 SOA v Litoměřicích, fond KS Ústí nad Labem, trestní spis „Horálek Jaroslav a spol.“ karton 90, sign. T11/53.

244 Uváděna také jako Zýková.

245 SOA v Litoměřicích, fond KS Ústí nad Labem, trestní spis „Benedikt a spol.“ karton 87, sign. T6/53.

246 Tamtéž, trestní spis „Ogňan Tuleškov a spol.“ karton 104, sign. T6/54.

247 SOA v Litoměřicích, fond KS Ústí nad Labem, trestní spis „Hulena Vladimír a spol.“ karton 94, sign. T20/53.

248 SOA v Litoměřicích, fond KS Ústí nad Labem, trestní spis „Akce T. G. Masaryk“, karton 116, sign. T37/54.

249 Anna Kvášová, narozena 25. března 1908 v Duškách, okres Litoměřice, byla jednou z obviněných v následném procesu protistátní skupiny KOTVA. Tato organizace měla působit na Libochovicku, přičemž do hledáčku StB se dostala po procesech se členy tzv. Zelené internacionály, kdy jeden z obviněných, František Andras uvedl, že udržoval spojení s organizací právě na Libochovicku, a to s Milanem Skalický. V návaznosti na tuto výpověď proběhlo vyšetřování a následná zatýkáni údajných členů této organizace, jež měla být údajně řízena prostřednictvím agenta ze zahraničí. V rámci hlavního procesu bylo obžalováno 18 osob, načež následovaly i následné procesy, z nichž se jeden týkal rovněž Anny Kvášové. Anna Kvášová byla zatčena 4. března 1953, přičemž byla obviněna z působení v protistátní organizaci KOTVA, odsouzena byla ke čtyřem letům odnětí svobody za velezradu. Rozsudek ve věci Anny Kvášové byl roku 1957 zrušen, nicméně prokurátor podal v roce 1958 novou obžalobu proti Anně Kvášové, načež byl uznána vinnou a roku 1958 znovu odsouzena. Toto odsouzení však jen potvrdilo předchozí rozsudek, Anna Kvášová již znovu zatčena a uvězněna nebyla. Ačkoliv nelze dohledat ve spisech SOA v Litoměřicích informaci o propuštění Anny Kvášové, dle informací z jejího osobního spisu vedeného v NA je uvedeno, že Anna Kvášová byla propuštěna dne 19. února 1957. Srov. HONŽÍKOVÁ, Miluše: *Politické procesy 50. let - Krajský soud v Ústí nad Labem 1953-1954*, s. 107, 114–117; SOA v Litoměřicích, fond KS Ústí nad Labem, trestní spis „Miroslav Karfík a spol.“, karton 102, sign. T38/53; NA, fond SSNV, osobní spis Anny Kvášové, sign. A-1968.

Zdena Kučerová, souzena společně s Annou Vávrovou a osmi dalšími osobami včetně jejího manžela, je typickým příkladem ženy, která se jako manželka Jana Kučery nedopouštěla žádné závažné činnosti, avšak byla obviněna společně s ním, jelikož „věděla, ale nepověděla“. Ač byl její podíl na fungování domnělé organizované skupiny spíše mizivý, byl jí vyměřen trest ve výši čtrnácti let za velezradu, ohrožení zásobování a padělání a pozměňování veřejných listin, trest, který jí soud uložil za to, že byla loajální ke svému muži a poskytla útočiště osobám, jež v podstatě ani neznala.²⁵⁰

8.1.1 „Akce Lužnice“ – případ Anny Vávrové a Zdeny Kučerové

Ve dnech 25.–27. ledna 1954 se u KS v Ústí nad Labem projednával případ s protistátní skupinou Josefa Štěcha, vedenou také jako Československá strana svobody, či „Akce Lužnice“. Prokuratura v čele s prokurátorem „JUDr.“ Fléglem vedla obžalobu proti celkem deseti osobám²⁵¹ včetně dvou žen, Anny Vávrové a Zdeny Kučerové. Dalšími účastníky případu, mimo hlavního představitele Josefa Štěcha, byli Jan Kučera, manžel výše zmiňované Zdeny Kučerové, Eduard Křesťan, Václav Znamenáný, Ludvík Vojtěch, JUDr. Josef Pichl, Karel Tůma a Ing. František Caha. Mezi hlavní obvinění patřily velezrada a vyzvědačství doplněné například v případě Vávrové o obvinění z ohrožení zásobování či padělání a pozměňování veřejných listin:

„Všichni obvinění spolčili se po únoru 1948 s Josefem Štěchem, o kterém jim bylo známo, že se vrátil z nepřátelské ciziny na území ČSR s úkoly provádět zde špionážní a rozvratnickou činnost. Ochotně se do jeho nepřátelské činnosti zapojili a různým způsobem jí napomáhali. Svoji protistátní činnost spojili tito nepřátelé s ohrožením veřejného zásobování a to tím, že vyráběli a rozšiřovali falešné potravinové lístky a dále připravovali padělání našich platidel.“²⁵²

Případ Anny Vávrové a Zdeny Kučerové je zajímavý nejen naprosto rozdílným postavením obou žen v domnělé protistátní organizaci, na kterém se dá velmi dobře demonstrovat výroba a princip politických procesů, nicméně je zajímavý i svým

---

250 O tom, že obviněná Zdena Kučerová Josefa Štěcha ani Annu Vávrovou blíže neznala, svědčí fakt, že ve své výpovědi uvádí pouze jméno Černý, fiktivní jméno, které Josef Štěch používal. Ač se později Štěchovu pravou totožnost dozvěděla a věděla, že Štěch provádí jistou ilegální činnost, nedá se říci, že by byli blízkými přáteli či spolupracovníky.

251 Původně byl do případu zahrnut i Zdeněk Procházka, zatčený 8. ledna 1953, který byl však z případu vyjmut z důvodu spáchání více trestných činů, za které byl souzen posléze v rámci jiného případu.

252 ABS, fond Ústí nad Labem, vyšetřovací spis skupiny Josef Štěch a spol., sign. V-881.

obsahem, tento proces s Josefem Štěchem a spol. se totiž dá dle určitých znaků charakterizovat jako monstrproces. Ačkoliv se nejedná o případ velikosti dr. Horákové a případů navazujících, i v tomto případě došlo k několika navazujícím procesům, což je doložené ve zprávě StB²⁵³, kde bylo plánováno, jak postupovat dál. Postupně měly být zatýkány desítky dalších osob, ať už v kraji ústeckém, tak právě v tom jihočeském, který byl s osobou Josefa Štěcha neoddělitelně spjat. Co se týče dalších znaků monstrprocesu, i zde se jednalo o skupinu více osob, jejíž členové se měli dopustit tzv. protistátní činnosti. Ať už se jednalo o obvinění oprávněná, jak tomu bylo například u Josefa Štěcha a Anny Vávrové, či obvinění, která nebyla obviněným plnohodnotně prokázána, jako například v případě Zdeny Kučerové, všem obviněným byly KS v Ústí nad Labem uděleny velmi vysoké, až v podstatě disciplinární tresty.

Další zajímavostí v případě Anny Vávrové a Zdeny Kučerové bylo jejich zapojení. Jak je uvedeno již výše, Zdena Kučerová nepůsobila v organizaci Čs. strana lidová, jak byla tato organizace mimo názvu „Akce Lužnice“ také označována, jako osoba nikterak aktivní, zato Anna Vávrová měla postavení více než důležité. Byla to právě Vávrová, kdo sháněl Štěchovi tajné materiály, kopie zpráv, hospodářské zprávy a posudky k osobám z Okresního výboru²⁵⁴ KSČ, dopisní papíry a obálky s hlavičkou stejné organizace, a která mu opatrovala rovněž zprávy o pracovnících na OV KSČ i o agentech, jelikož měla k daným složkám přístup. Úloha Josefa Štěcha spočívala v tom, že měl poté transportovat tyto zprávy do organizace CIC v západním Německu, se kterou měl spolupracovat. Je však záhadou, proč Štěch nechal během své cesty do západního Německa některé z materiálů u Znamenaného, jeho přítele, který byl rovněž souzen v této kauze, a proč je nezval s sebou.

Pro shora uvedené informace, jež jsou detailněji rozpracovány v nadcházející části této práce, lze říci, že Anna Vávrová společně se svými společníky patřili ke členům třetího odboje, ať už byly jejich motivy jakékoliv. Právě o motivech členů třetího odboje se ve své kapitole knihy *Třetí odboj* zmiňuje i Martin Tichý, který konstatuje, že ať už činnost odbojářů byla spíše menšího rázu, jako například v tomto případě, je nutné vzít v potaz podmínky, za kterých museli odbojáři pracovat. Zmiňuje proto, že spíše právě špionážní činnost, rozšiřování letáků a činnost kurýrů, případně menší sabotáže v rámci

---

253 ABS, fond Ústí nad Labem, skupinový spis ke kauze „Akce Lužnice“, vyšetřovací plán, sign. V-881.

254 Dále jen OV.

husté sítě silnic a železnic, mohly mít úspěch než právě příprava ozbrojeného puče a jeho uskutečnění. Tato činnost, menší svým rozsahem, jednostrannost dochovaných archivních materiálů z archivů StB a nemnoho osobních svědectví, které i tak mohou být zkresleny jak osobním prožitkem, tak dobou, jež uplynula od oněch okamžiků, byla a stále je tím, co způsobuje pochyby u historiků i laické veřejnosti, kteří neuznávali, a někteří z nich stále neuznávají, třetí odboj jako takový.²⁵⁵

I přes fakt, že některé odbojové organizace byly provokací StB, další pak infiltrovány jejími agenty, přičemž dodnes není známo, do jaké míry tato infiltrace proběhla, jelikož seznam informátorů nebyl v prvních letech nikým veden, nelze popírat fakt, že třetí odboj existoval, a že bylo dost osob, které se do něj zapojily, přičemž si všichni byli vědomi, jakého nebezpečí se vystavují a jaká budoucnost jim hrozí v případě jejich odhalení a prozrazení. Jednou z takových organizací, menší svým rozsahem a působností, byla rovněž skupina okolo Josefa Štěcha, ve které působily i Anna Vávrová a Zdena Kučerová, jejichž konkrétní činnost bude analyzována v následující části této bakalářské práce.

Anna Vávrová a její role v případě „Akce Lužnice“

Anna Vávrová, jedna z hlavních obžalovaných figurujících v tomto případě, se narodila dne 3. března 1923 v Českých Velenicích, okres Třeboň, rodičům Anně, rozené Haumerové, a Karlovi Wawrovým. Ač byla Annina matka německého původu, docházela Anna do české školy, po které se rozhodla vyučit se švadlenou. V období druhé světové války pracovala Anna jako švadlena, od roku 1943 poté jako průvodčí elektrické dráhy města Plzeň. Povoláním byla Vávrová úřednice na Hospodářském družstvu v Děčíně, kde měla i v době zatčení trvalé bydliště, a kde žila s Kučerovými a Štěchem²⁵⁶.

---

255 TICHÝ, Martin: Několik poznámek o motivaci k třetímu odboji – výchozí podmínky, tradice a společenská východiska, in: VEBER, Václav – BUREŠ, Jan a kol.: *Třetí odboj: Kapitoly z dějin protikomunistické rezistence v Československu v padesátých letech 20. století*, s. 171–180.

256 Josef Štěch, který se vydával rovněž za Josefa Čermáka, Josefa Hálka, p. Černého či Ing. Dušáka, se narodil 12. března 1921 v Lužnici na Třeboňsku a je ústřední osobou v kauze „Akce Lužnice“. Štěch uprchl roku 1948 ilegálně do zahraničí, kde se údajně nechal naverbovat jako agent zpravodajské služby CIC působící v západním Německu. Této zpravodajské službě měl předat různé informace týkající se hospodářské situace v Československu včetně informací o různých příslušnících SNB a jiné dokumenty, které získal také prostřednictvím Anny Vávrové. Po svém návratu do ČSR v únoru 1949 se Štěch ukrýval nějakou chvíli na Třeboňsku, kde měl údajně připravovat snadný přechod hranic pro bývalého ministra dr. Prokopa Drtinu tím způsobem, že by odcizil letadlo, je však pravděpodobné, že se jedná o situaci vytvořenou příslušníky StB. Poté, co se přesunul do Děčína, kde se ukrýval v bytě u Vávrové, která se později přestěhovala do bytu Kučerových, řídil Štěch činnost

Ve své výpovědi uvádí, že se po přestěhování do Českých Velenic i se svými rodiči v roce 1945 stala aktivní členkou místní národně socialistické organizace, ve které působila jako jednatelka odboru žen až do roku 1948, kdy byla tato organizace s nastolením nového režimu rozpuštěna. Po válce se Vávrová přestěhovala do Děčína, kde si s pomocí své sestry našla práci v redakci Mladé fronty, nicméně odejít do Děčína bylo rozhodnutím spíše osobním, jelikož po rozchodu s jistým Zdeňkem Zeithamlem měla doma potíže s rodiči. Ač nebyla Anna Vávrová komunistického smýšlení, podala na doporučení organizačního tajemníka OV KSC v Děčíně Jaroslava Štycha, který se o přijetí Vávrové do OV KSC význačně zasloužil, přihlášku do KSC a posléze nastoupila na doporučení Josefa Štěcha, se kterým měla v té době již milostný vztah, od 1. června stejného roku jako úřednice na OV KSC v Děčíně.²⁵⁷ V rámci své pozice vyřizovala veškerou dokumentaci, a proto se velmi rychle zorientovala v aktuálním dění na OV, včetně aktuálně projednávaných stranických případů.

Byla to právě tato pozice, prostřednictvím které se stala jednou z ústředních postav domnělé protistátní organizace vedené Josefem Štěchem a posléze i ústřední postavou v kauze „Akce Lužnice“, nicméně nebýt Josefa Štěcha, Vávrová by se pravděpodobně k této činnosti v takovéto míře nikdy nedostala. Toto tvrzení je opřeno rovněž o výpověď Josefa Štěcha, ve které uvádí, že Vávrová vykonávala veškerou „vyzvědačskou“ činnost na jeho pokyn.

Vávrová ve své výpovědi uvádí, jak se se Štěchem, který se tehdy vydával za Václava Hála, potkala. Bylo tomu v roce 1948 v hotelu Grand v Děčíně, kde zrovna večerela se svou kamarádkou Boženou Kubínovou, se kterou v Děčíně sdílela byt.

---

celé domnělé skupiny nazvané „Československá strana svobody“, za což byl obviněn z vedení protistátní skupiny. V jižních Čechách měl v prvních letech rovněž organizovat druhou takovou skupinu, na kterou měli být napojeni i místní farář Dostál a sedlák Maděra, kteří ho měli finančně podporovat, a kteří měli být dle pokynů StB zatčeni nedlouho po Štěchovi. Štěch byl rovněž obviněn ze špionážní činnosti, kterou konal na území ČSR právě z popudu CIC, která mu zadala jistý úkol, a z velezrady, jelikož se dopouštěl vyzrazování informací, které měl předávat právě této službě do západního Německa. Dalším obviněním, kterým Štěch čelil, byla snaha o sabotáž miličního skladu, kterou měl uskutečnit pomocí trhavin společně s Lubošem Hodkem. Kromě této činnosti se Štěch dopouštěl činnosti padělání osobních dokladů a potravinových lístků, které distribuoval v rámci celé domnělé protistátní organizace a drobných krádeží, kterých se měl dopouštět i s ostatními členy své domnělé organizace k zajištění potravin. Josef Štěch se s Annou Vávrovou a dalšími obviněnými připravovali na ilegální přechod hranic do západního Německa, nicméně k této akci z důvodu jeho odhalení v bytě u Vávrové v domě Kučerových již nedošlo. Mimo to měl zajišťovat útek i dalším osobám, za což měl pobírat poměrně vysoké částky. Josef Štěch byl zatčen spolu s Annou Vávrovou dne 14. srpna 1952, a jelikož byl ve spojení se všemi obviněnými, všichni proti němu také vypovídali. ABS, fond Ústí nad Labem, vyšetřovací spis skupiny „Josef Štěch a spol.“, sign. V-881.

²⁵⁷ Tamtéž, osobní spis Anny Vávrové.

Štěch, který tehdy pracoval jako obchodní cestující pro nadnárodní německou firmu Wanke & Fritsche, byl známý Kubínové, a tak si k oběma ženám přisedl a dal se s nimi do řeči. Vávrové se velmi zalíbil, a tak s ním navázala intimní vztah, přičemž své pocity u výsledku popisovala takto:

„Protože jsme si navzájem rozuměli navázala jsem s ním známost. Tak nebylo mezi námi žádných tajností a brzo jsem poznala, že ŠTECH nenávidí lidově demokratické zřízení v ČSR a že je zvláště zaměřen proti znárodnování živností a menších hospodářských a průmyslových podniků. Já jsem s ním měla v tomto směru shodné názory a obá jsme očekávali, že v ČSR dojde ke změně státoprávního zřízení.“²⁵⁸

Okolnosti zadržení Anny Vávrové a její pobyt ve vazbě

Anna Vávrová byla zatčena společně s Josefem Štěchem dne 14. srpna 1952 ve svém bytě, respektive v pokoji v domě Kučerových, kde od roku 1951 bydlela, a kde se rovněž Štěch, Kučerovým známý pod falešným jménem Ing. Černý, ukrýval. Okolnosti jejich zatčení, a tím prozrazení údajné skupiny v kauze „Akce Lužnice“, jsou poněkud kuriozitní. Důvodem, pro který byl Štěch odhalen, byl požár, který vypukl v pokoji obývaném Vávrovou v domě Kučerových. Po příjezdu hasičského sboru, se kterým přijely i příslušníci Veřejné bezpečnosti²⁵⁹ byl ve skříni v bytě Vávrové objeven Josef Štěch. Jeden z příslušníků později ve své zprávě o Štěchově zadržení uvádí:

„Dne 14. 8. 1952 vypukl v časných hodinách raních požár ve Varšavské ulici č. p. 1315/8 jehož majitelem jest jistý Kučera. Požár vznikl v podkrovní místnosti obývané Annou Vávrovou. Při lokalisování požáru a prováděné domovní prohlídce 00-VB vrch. stržm. Josef Šimmer byla otevřena skříň, ve které byl ukryt Josef Štěch, nar. 12. 3. 1921 v Lužnici okr. Třeboň, bývalý obchodní zástupce, který v roce 1948 uprchl do zahraničí.“²⁶⁰

Ač je v informativní zprávě uvedeno, že ve skříni byl ukryt Josef Štěch, zatčen byl z důvodu držení dvou zbraní, které u něho byly nalezeny, o jeho totožnosti neměla VB až do jeho výsledku ponětí. To samé platí o fungování protistátní skupiny a jejích členech, což je prokázáno ve zprávě o zatčení Anny Vávrové ze dne 14. srpna 1952:

---

258 ABS, fond Ústí nad Labem, vyšetřovací spis skupiny „Josef Štěch a spol.“, osobní spis Anny Vávrové, sign. V-881.

259 Dále jen VB.

260 ABS, fond Ústí nad Labem, vyšetřovací spis „Akce Lužnice“, sign. V-881.

„Vávrová byla majitelkou podkrovní světničky v které téhož dne vypukl požár a z důvodu tohoto se případ odhalil.“²⁶¹

Jelikož se jednalo o velmi rozsáhlý požár, byla většina důkazů o činnosti údajné ilegální skupiny zničena. Nicméně i přesto našla StB dost důkazů, které byly použity proti výše jmenovaným v rámci této kauzy, a které, mimo jejich výpovědí, byly použity jako důkazní materiál jejich činnosti během soudního přelíčení.

Obviněná Anna Vávrová byla zatčena v období pokročilého stádia těhotenství, přičemž od 5. července 1952 byla na mateřské dovolené. Není překvapením, že čekala toto dítě s obžalovaným Josefem Štěchem, jelikož spolu udržovali, jak je uvedeno výše, milenecký vztah. Ve spisu Anny Vávrové je uvedeno, že dne 7. září 1952, necelý měsíc po svém zatčení, porodila v ústavní nemocnici v Praze syna, kterému dala jméno Jiří. Ve své výpovědi dále uvádí: „*O toto děcko se nestarám, jelikož bylo předáno do Dětského domova v Praze-Krči.*“²⁶²

K tomuto aktu došlo proto, že byla Vávrová údajně neschopna dítě kojit, zda se jedná o výmysl, či zda je tato skutečnost založena na pravdě, což by k podmínkám, ve kterých byla Vávrová držena a psychickému nátlaku, jemuž byla vystavena, nebylo tak zvláštní, je otázkou, která už dnes nemůže být zodpovězena. Odebrání dítěte a jeho umístění do dětského domova, či do náhradní rodiny, leckdy i komunisticky zaměřené, bylo jedním řešením, druhým takovým řešením bylo ponechání dítěte u matky, což zmiňuje nejen Dagmar Šimková ve vzpomínce na kojící Romky²⁶³, ale i Veronika Doubová ve své diplomové práci²⁶⁴.

Další zmínka o dítěti se nachází v dotazníku NPT v Pardubicích, který je součástí osobního spisu Anny Vávrové dochovaného v NA v Praze, kde Vávrová uvedla, že dítě bylo umístěno do dětského domova ve čtyřech měsících, a že odloučení od syna ji činí nesnáze. Anna Vávrová si musela být vědoma, že její dítě bude dáno k adopci, nicméně je jasné, že se nejednalo o akt chtěný, protože se Štěchem a očekávaným potomkem plánovali společnou budoucnost na území západního Německa, či jiného západního státu. Jelikož bylo nemožné vychovávat dítě ve vazbě či ve věznici, a jelikož byli

261 ABS, fond Ústí nad Labem, vyšetřovací spis skupiny „Josef Štěch a spol.“, osobní spis Anny Vávrové, sign. V-881.

262 Tamtéž.

263 ŠIMKOVÁ, Dagmar. *Byly jsme tam taky*, s. 65.

264 DOUBOVÁ, Veronika: *Politické procesy 50. let – Ženy odsouzené Krajským soudem v Liberci v letech 1953 a 1954*, s. 49.

zatčení oba rodiče, bylo toto jedno z řešení, které StB vykonávala. Druhým řešením bylo umístění dítěte u příbuzných odsouzených, což se stalo i v případě Vávrové. Její syn Jiří byl umístěn do rodiny její sestry, Hedviky Filipové, jež se stala společně se svým manželem Antonínem jeho opatrovníky z rozhodnutí soudu v Rumburku ze dne 14. října 1954. Jako odůvodnění se uvádí, že Vávrová i Štěch s umístěním Jiřího k Filipovým souhlasí, a že na něj budou přispívat, jak jim to jejich situace dovolí. Toto rozhodnutí bylo podpořeno i faktem, že Filipovi mají sami dvě děti, o které se vzorně starají, a že budou dobrými opatrovníky. Později se objevuje zmínka o synovi v trestním spisu uloženém u SOA v Litoměřicích, kde se uvádí, že výdělek Vávrové nestačí na příspěvek na výživné, ale že její druh má měsíčně přispívat částkou 130 Kčs.²⁶⁵

Z dochovaných informací je zázrakem, že zatčená Vávrová dítě donosila, k čemuž zřejmě přispěl i fakt, že byla v poslední měsíci těhotenství, nicméně situace, kdy těhotná žena byla vzata do vazby a o dítě přišla, byla velmi častým jevem, zejména při takovémto extrémním psychickém napětí a psychickém a fyzickém trápení, které ženy ve vazbě vytrpěly. Mezi ženy, které v důsledku vazby, krutých podmínek a nelidského zacházení o dítě přišly, patří i Vlasta Charvátová, Julie Hrušková a Hana Truncová, které zmiňuje ve své diplomové práci Veronika Doubová.²⁶⁶ Na zdravotní stav vězňených žen nebyl brán žádný zřetel, ač na svůj stav neustále upozorňovaly, nemluvě o nulové lékařské pomoci, kterou jim odmítali pracovníci StB poskytnout. Na toto zacházení si stěžovala i Anna Vávrová v dopise svému advokátovi, který odeslala v dubnu roku 1957, v němž uvedla, že „*nebyl brán na zřetel vysoký stupeň těhotenství*“²⁶⁷ během jejích výsledků.

Případ Anny Vávrové je o to horší, jelikož, ač v posledním měsíci těhotenství, se pokusila v prvních dnech vazby o sebevraždu:

„[...] výsledkem Anny Vávrové bylo potvrzeno a prokázáno, že se dopustila velezrady, vyzvědačství a dalších trestných činů. Protože je si vědoma své rozsáhlé

---

265 ABS, fond Ústí nad Labem, vyšetřovací spis „Akce Lužnice“, podsvazek „Vávrová Anna“, sign. V-881.

266 DOUBOVÁ, Veronika: *Politické procesy 50. let – Ženy odsouzené Krajským soudem v Liberci v letech 1953 a 1954*, s. 47–48.

267 NA, fond SSNV, osobní spis Anny Vávrové, sign. A-10.

*trestné činnosti pokusila se spáchat sebevraždu i přesto, že je v devátém měsíci těhotenství.*²⁶⁸

Z tohoto důvodu byla od 2. září 1952 převezena do vazební nemocnice ve Valdicích, kde se měla před dalšími výslechy zotavit. Tento příklad pokusu o sebevraždu však není ojedinělý. Případů, kdy vězněné ženy nevydržely nátlak, který na ně byl kladen ve vazbě, a kdy se raději rozhodly zvolit cestu odchodu, bylo více, některé z nich zmiňuje rovněž Veronika Doubová ve své diplomové práci, a to například Elfrýdu Geigerovou, která byla z tohoto důvodu neustále hlídána.²⁶⁹

Ze Štěchovy výpovědi však vyplývá, že toto nebylo první těhotenství, ve kterém se Vávrová nacházela:

„Anna Vávrová, s kterou jsem měl intimní styky, přišla na podzim 1949 do jiného stavu. Protože jsem byl u Vávrové ilegálně, nikde jsem nepracoval a Vávrová by po porodu nemohla pracovat, a konečně též z obavy přes prozrazení, navrhl jsem jí, aby plod dala odejmout. Vávrová s tím souhlasila, a proto jsem prostřednictvím Karla Tůmy²⁷⁰ se seznámil s porodní asistentkou snad Giselovou v Praze, která byla ochotna potrat provést. Za touto asistentkou mě odvedl Tůma. Po druhé jsem ke Giselové odvedl Vávrovou a pak již Vávrová za Giselovou došla sama. Od Vávrové jsem se dověděl, že plod jí byl odňat. Za tento umělý potrat zaplatila Vávrová 4 nebo 5 tisíc Kčs. Peníze jsem jí na to dal já.“ (výpověď Josefa Štěcha z 11. září 1953)²⁷¹

Vávrová ve své výpovědi Štěchovu verzi potvrzuje a zmiňuje, že za tento potrat v roce 1949 zaplatila nejmenované zdravotní sestře v Praze pět tisíc korun. Z důvodu

---

268 ABS, fond Ústí nad Labem, vyšetřovací spis „Akce Lužnice“, podsvazek „Vávrová Anna“, sign. V-881.

269 DOUBOVÁ, Veronika: *Politické procesy 50. let – Ženy odsouzené Krajským soudem v Liberci v letech 1953 a 1954*, s. 37; 69.

270 Karel Tůma, další z řady obviněných v kauze „Akce Lužnice“, se narodil dne 30. května 1911 v Šanovicích. Dělník trestán pro menší prohřešky s obchodováním s masem, se do činnosti domnělé protistátní skupiny zapojil v roce 1949, kdy měl ukrývat Josefa Štěcha ve svém bytě. Ač znal Štěcha pod jménem Dušák, věděl od svého bratra Josefa, který ho se Štěchem seznámil, že se jedná o celostátně hledanou osobu. Štěchovi měl pomoci nejen poskytnutím úkrytu, nýbrž i jídla a dalšího materiálu potřebného k tiskařské činnosti, zejména pak papíru z firmy Impresa, kde Tůma pracoval. Karel Tůma je zmiňován v případě „Akce Lužnice“ i jako krátkodobá Štěchova „spojka“ s jeho společníky v době jeho úkrytu v bytu Tůmových, nicméně největší službu Štěchovi prokázal v podobě zprostředkování kontaktu na porodní sestru Giselovou v Praze, která mohla provést, tehdy zakázaný, umělý potrat u jeho partnerky Vávrové. Karel Tůma byl zatčen dne 1. dubna 1953, několik měsíců po Josefu Štěchovi, který proti němu vypovídal stejně tak jako jeho již odsouzený bratr Josef Tůma. ABS, fond Ústí nad Labem, vyšetřovací spis skupiny „Josef Štěch a spol.“, sign. V-881.

271 Tamtéž.

této výpovědi bylo proti Vávrové vedeno trestní řízení z důvodu neoprávněného usmrcení plodu, které však bylo rozhodnutím KS v Ústí nad Labem z 26. října 1953 zastaveno.²⁷²

Protistátní činnost Anny Vávrové

Vztah Vávrové se Štěchem nebyl však jen přátelský a milenecký, nýbrž se stali i spolupracovníky v rámci údajné špionážní činnosti. Štěch pověřil Vávrovou, aby mu sdělovala všechny informace, které na sekretariátu OV KSČ Děčín získá, zejména co se pracovníků a probíhajících kauz týče. Vávrová tedy Štěchovi sdělovala, kdo zastává jaké funkce v OV KSČ v Děčíně, jména lidí, kteří tam docházeli a jaké kauzy se tam aktuálně projednávaly. Štěcha mimo těchto informací však zajímalo zejména to, kdo s StB spolupracuje a na koho mají spadeno. Je zřejmé, že Vávrová vykonávala tuto službu pro Štěcha čistě z lásky k němu, „z toho důvodu, že jsem měla Štěcha ráda, i když jsem si byla plně uvědomovala, že přestupuji platné zákony“²⁷³, což ve své výpovědi potvrzuje rovněž Štěch, patrně i z toho důvodu, aby svou těhotnou partnerku uchránil od hrozícího vysokého trestu. Ačkoliv je možné, že zprvu si Vávrová míru nebezpečí své činnosti neuvědomovala, na což ji neustále upozorňoval i Štěch, ve své výpovědi uvádí, že si byla plně vědoma toho, co činí a jaké důsledky to pro ni může mít:

*„Již od počátku jsem si byla vědoma, že zneužívám důvěry, která my byla dána tím, že jsem byla jako bezpartijní zaměstnaná v aparátě KSČ. Věděla jsem již tenkrát, že vyzrazuji důležité poznatky státního zájmu, které měly zůstat utajeny před nepovolanými osobami a že bych za to byla přísně potrestaná.“*²⁷⁴

---

272 Vzhledem k demografickým změnám v počtu obyvatelstva na území ČSR byly potraty, respektive umělé přerušení těhotenství na žádost zakázány. Ženy, které si nechaly provést umělé přerušení těhotenství bez lékařského doporučení, byly souzeny za trestný čin neoprávněného usmrcení plodu. Tak tomu bylo až do konce roku 1957, kdy vyšel zákon o potratech č. 68/1957 Sb., jež zavedl pojem „umělé přerušení těhotenství na žádost“. Tento zákon účinný od roku 1958 v sobě zahrnoval legalizaci potratu, pokud si o něj žena zákonným způsobem požádá, a pokud jí bude interrupční komisí vyhověno. Příslušný zákon byl posléze nahrazen zákonem č. 66/1986 Sb., který zrušil interrupční komise, a který zároveň dal ženám právo na umělé přerušení těhotenství, pokud se pro něj rozhodnou. Ačkoliv byl tento zákon vydán v období komunistické nadvlády, je zákonem platným dodnes. Vývoj potratovosti v České republice – Úvod, in: *Český statistický úřad* [online], 4. 8. 2004 [2006], dostupné z: <http://web.archive.org/web/20060410195237/http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/o/4028-04>—
uvod.

273 ABS, fond Ústí nad Labem, vyšetřovací spis „Akce Lužnice“, podsvazek „Vávrová Anna“, sign. V-881.

274 Tamtéž.

Dalším úkolem, kterým ji Štěch pověřil, bylo obstarání dopisních papírů s hlavičkou okresního sekretariátu KSČ Děčín. Anna Vávrová mu vyhověla i v této záležitosti, přičemž přislíbila pomoc i s obstaráváním písemností pojednávajících o stranických záležitostech jako například „nacyklostilovaný seznam všech funkcionářů tehdejšího okresního výboru a seznam všech funkcionářů okresního sekretariátu OV-KSČ Děčín, [...] různou stranickou a propagační literaturu, [...] zápisy ze schůzí předsednictva OV-KSČ a jiné důležité přípisy,²⁷⁵“, které mu pak příležitostně předávala. Stejným způsobem se dostala i k několika kádrovým posudkům, jelikož na sekretariátu okresního výboru panoval poměrně značný nepořádek ve spisové agendě. Mezi další odcizené předměty, které Štěchová získala, byly taktéž předvyplněné členské průkazy KSČ na různé osoby, které našla po své předchůdkyni ve stole. Tyto průkazy si tedy vzala, stejně tak jako staré legitimace členů národně socialistické strany a kulaté razítko, které získala díky výměně starých razítek za nové. Většinu těchto předmětů předávala Štěchovi, některé však schovávala u sebe v bytě, o což ji Štěch sám požádal.

Během své výpovědi²⁷⁶ potvrdila Anna Vávrová, že věděla o Štěchově ilegálním odchodu do zahraničí, konkrétně do západního Německa, kam měl údajně namířeno proto, aby spolupracoval s cizími vyzvědačskými složkami, kterým měl předat informace získané prostřednictvím Vávrové v ČSR. Jelikož byla Vávrová velmi cenným pomocníkem v jejich „činnosti proti republice“, seznámil ji Štěch se svým bývalým kolegou, Václavem Znamenáným²⁷⁷, a pověřil ji, aby po jeho odchodu spolupracovala s ním. Spolupráce se Znamenáným probíhala podobně jako se Štěchem, Vávrová mu

---

275 ABS, fond Ústí nad Labem, vyšetřovací spis skupiny „Josef Štěch a spol.“, osobní spis Anny Vávrové, sign. V-881.

276 Tamtéž.

277 Václav Znamenáný, další z obviněných v kauze „Akce Lužnice“ se narodil 5. června 1924 v obci Podmokly na Děčínsku. S Josefem Štěchem se seznámil v německé firmě, kde spolu pracovali. I když byla firma z důvodu poúnorových opatření uzavřena, oba nadále udržovali kontakty, zejména z důvodu jejich ilegální činnosti na území ČSR. V kauze „Akce Lužnice“ působí Znamenáný jako jedna z ústředních postav zejména v letech 1948–49, jelikož to byl on, kdo zaujal Štěchovo místo po jeho ilegálním odchodu do Německa, přičemž působil také jako spojka mezi již zmiňovaným Štěchem a Vávrovou. V roce 1949 měl být členem ilegální organizace, kterou měl Štěch na Děčínsku vytvořit, přičemž jeho největším přínosem bylo získání dalších členů, Ludvíka Vojtěcha a Josefa Pichla. Po roce 1950, kdy se přestěhoval Znamenáný do Čelákovic, měl přerušit styky se Štěchem, nicméně jeho údajná „záškodnická“ činnost měla spočívat v podávání informací o obyvatelích Čelákovic a závodu, kde pracoval. Během procesu mu přitížil ještě fakt, že při svém pobytu v Děčíně měl u sebe neustále v držení zbraň, kterou dostal od Štěcha, a kterou mu později vrátil. Do vazby byl převzat až zhruba dva měsíce po Štěchovi a Vávrové, 16. října 1952. Během výslechů byl údajně usvědčován také výpověďmi osob, se kterými se na Děčínsku stýkal, a to Štěchem, Vávrovou, Pichlem, Vojtěchem a Procházkou. ABS, fond Ústí nad Labem, vyšetřovací spis skupiny Josef Štěch a spol., sign. V-881.

předávala kopie kádrových posudků, záznamy ze zasedání OV-KSČ a jiné dokumenty, které se jí podařilo odnést domů, či okopírovat na psacím stroji vložením dvojího listu během opisů, či při zpracování různých zpráv. Tato jejich spolupráce měla trvat až do jara 1949, kdy měl Štěch v dopise požádat Vávrovou a Znamenáného, aby oba dva přijeli na Třeboňsko navštívit jeho příbuzné, kde se Štěch po návratu ze západního Německa zpět do ČSR skrýval.

Setkání Josefa Štěcha s Annou Vávrovou a Václavem Znamenáným proběhlo v březnu roku 1949 v Lužnici²⁷⁸. Vávrová a Znamenáný přijeli za Štěchovými příbuznými a sešli se se Štěchem v domě jeho sestry a švagra, respektive v mlýně poblíž, kde se po svém návratu ukrýval. Zde je pak Štěch požádal o všechny zprávy a informace, které měla Vávrová opatřit během jeho nepřítomnosti. Dle výpovědi Vávrové²⁷⁹, která odkazovala na informace sdělené Štěchem, předal Štěch v Německu všechny zprávy opatřené Vávrovou na OV-KSČ vyzvědačské složce CIC²⁸⁰, přičemž jim rovněž sdělil všechny informace, které od Vávrové obdržel včetně faktu, že na OV-KSČ má osobu, která pro něj tyto zprávy a informace obstarává. Měl také slíbit, že tato osoba bude nadále pokračovat ve své přínosné činnosti, v čemž naléhal i na Annu Vávrovou, aby mohl ve své „špionážní činnosti“ pokračovat. Netrvalo však dlouho, respektive jeden měsíc, kdy musela Anna Vávrová se svou činností přestat. Z důvodu neuznání členství v KSČ, respektive z důvodu odhalení tohoto faktu, jelikož členství jí jako bývalé národní socialiste ani uznáno být nemohlo, byla ze své pozice propuštěna a začala pracovat jako úřednice tehdejší Okresní rady družstev v Děčíně.

Ač nemohla Anna Vávrová pokračovat v ilegálním opatrování informací na OV-KSČ v Děčíně, nadále se vídala se Znamenáným a Štěchem, kteří se pravidelně scházeli v jejím bytě, aby *„ZNAMENANÝ i ŠTĚCH v průběhu našich rozhovorů nepřátelsky kritisovali vládní politiku v ČSR, činnost funkcionářů KSČ, a zvláště byli ostře zaměřeni*

---

278 Odtud pochází také název celé akce „Akce Lužnice“.

279 ABS, fond Ústí nad Labem, vyšetřovací spis skupiny „Josef Štěch a spol.“, osobní spis Anny Vávrové, sign. V-881.

280 CIC, nebo-li Counter Intelligence Corps, je zkratka pro americkou zpravodajskou službu založenou v roce 1941 v průběhu druhé světové války. Jejím prvotním úkolem v době druhé světové války bylo vyhledávání a eliminace německých špiónů v řadách spojeneckých vojsk, po konci druhé světové války se zaměřili na státy Sovětského bloku. Hlavním úkolem této organizace bylo vyhledávání a školení potencionálních agentů, kteří by působili na území ČSR, kde byli známi jako agenti-chodci. RUFFNER, Kevin C.: History of the CIC in WWII, in: *307th Counter Intelligence Corp* [online], dostupné z: <https://307thcic.wordpress.com/2007/03/20/history-of-the-cic-in-wwii/>.

*proti znárodnování*²⁸¹. Vávrová také vypověděla, že si byla vědoma toho, že u sebe oba dva nosí ostře nabitě zbraně, jelikož si sama z jedné v roce 1948 vystřelila do terče, nemluvě o tom, že jí i Znamenanému, kterému jednu z nich předal, Štěch sám zbraně ukazoval. I když Vávrová nevěděla nic o původu zbraní, ve své výpovědi uvedla, že znala příčinu, jelikož „ŠTĚCH i ZNAMENANÝ si byli vědomi, že provádí nepřátelskou protistátní činnost a netajili se tím, že pistole u sebe nosí proto, aby je mohli použít v případě vyzrazení proti osobám, které by se snažili je zneškodnit.“²⁸²

Po svém příjezdu v únoru 1949 do Lužnice se Štěch do západního Německa již nevrátil, jelikož zde měl provádět jistý úkol, který mu západní zpravodajská služba zadala. Po Velikonocích se Štěch rozhodl opět přesunout na Děčínsko, do května zůstal v bytě u Znamenaného, ale jelikož u Znamenaných již nebylo možné nadále pobývat z důvodu jejich stěhování, nabídla Vávrová Štěchovi ubytování ve svém bytě v Děčíně, Na Pastvinách č. 16. Štěch se k Vávrové přestěhoval hned druhý den poté, co mu tuto možnost nabídla a bydlel společně s Annou Vávrovou až do svého zatčení dne 14. srpna 1952.

Další ilegální činnost Anny Vávrové

Během této doby byla Anna Vávrová plně zapojena do ilegální činnosti, kterou Štěch řídil, jelikož mu poskytla nejen úkryt a osobní doklady, nýbrž mu aktivně pomáhala s obstaráváním všeho, co potřeboval, od informací až po různé příručky, odbornou literaturu, technický materiál či zařízení potřebné k padělání dokumentů a potravinových lístků. Ve své výpovědi Vávrová uvádí, že „jsem mu byla nápomocna při vydávání protistátních tiskovin tím, že „mu z větší části opatrovala potřebný papír, rozmnožovala jsem blány, barvu a sama jsem mu pomáhala zhotovovat tyto nepřátelské letáky a "noviny"²⁸³, dále pak obstarávala spojení s dalšími členy domnělé protistátní organizace a s některými z nich plánovali i se Štěchem společný útěk do západního Německa. Ačkoliv byla Vávrová nucena opustit své předchozí zaměstnání na OV-KSČ Děčín, od roku 1949 působila opět jako úřednice, tentokrát na Okresní radě družstev v Děčíně, odkud se však, z důvodu likvidace této rady, přesunula na místo úřednice na kádrovém oddělení v Hospodářském družstvu v Děčíně. Zde měla opět příležitost

281 ABS, fond Ústí nad Labem, vyšetřovací spis skupiny „Josef Štěch a spol.“, osobní spis Anny Vávrové, sign. V-881, s. 25.

282 Tamtéž, s. 26.

283 Tamtéž, s. 27.

shromažďovat různé informace o hospodářských a politických záležitostech týkajících se Děčína, které pak předávala Štěchovi, nicméně se dostala i k vypracovaným kádrovým posudkům, jež se snažila kopírovat. V rámci své pozice se snažila také o získání informací o tom, kdo na Štěcha poslal udání do CIC²⁸⁴, a to tak, že měla kontrolovat, kde se pohybuje další člen údajné protistátní organizace Ludvík Vojtěch²⁸⁵, a zda splnil úkol, který mu Štěch zadal. Narozdíl od Vojtěcha, ve kterém Štěch přílišnou důvěru neměl, Vávrové natolik věřil, že jí sdělil všechny skutečnosti a záměry a pověřil jí, aby ho tajně sledovala.

V rámci svého nového zaměstnání vykonávala Vávrová stejnou činnost jako na místě předešlém. Jednalo se zejména o odcizování dopisních papírů s hlavičkou Hospodářského družstva, razítek, korespondence, kterou Vávrová poté nosila zpět či různých kádrových posudků zaměstnanců družstva. Jelikož se družstvo zabývalo hospodářskou činností v Děčíně a jeho okolí, předávala Vávrová Štěchovi i tyto zprávy o aktuální hospodářské činnosti a problémech na Děčínsku. Štěch se tak díky Vávrové dostal k informacím a zprávám týkajících se nálady obyvatelstva co se zásobovací situace týče. Svou činnost doplňovali, zejména tedy Štěch s Ludvíkem, také drobnými krádežemi nutnými k obstarávání potravin, kterých se sice Anna Vávrová osobně neúčastnila, nicméně o nich věděla. Jelikož si byli Vávrová i Štěch vědomi míry trestu a výsledků, které by byli nuceni podstoupit v případě jejich dopadení, společně se dohodli na případném ukončení života dříve, než k tomu dojde, což Vávrová uvedla i ve své výpovědi: „*Se Štěchem jsem byla také dohodnuta, že v případě bude-li naše činnost*

---

284 Během svého pobytu v západním Německu čelil Josef Štěch obvinění, že spolupracuje s bezpečnostními složkami na území ČSR, jelikož na něj ještě před jeho příjezdem přišlo udání o tom, že se zapříčinil o vyzrazení ilegální organizace vedenou jistým Střelkou, načež bylo v roce 1948 zatčeno několik osob.

285 Ludvík Vojtěch, narozen 20. července 1928 v Děčíně, povoláním číšník, byl po únorovém převratu naverbován StB, aby získával zprávy různého charakteru. Ač se zavázal spolupracovat, vyzrazoval jen část toho, co o dotyčných osobách zjistil. Jelikož nebyla jeho činnost uspokojivá, byl v roce 1949 zatčen za protistátní činnost, nicméně byl posléze propuštěn pro nedostatek důkazů, respektive se zavázal k další spolupráci. Ve stejném roce se poprvé setkal s Josefem Štěchem, se kterým navázal spolupráci. Ač si byl plně vědom jeho činnosti a činnosti dalších osob, které s ním spolupracovali, nikdy Štěcha ani jiné členy skupiny na SNB neudal, naopak mu poskytoval všechny informace, které na SNB získal jako například špionážní zprávy, informace o Lidových milicích či informace, na které byl dotazován v rámci svého zatčení. Vojtěch navíc využil svých informací a připravil pro Štěcha úkryt v případě hrozby zatčení. V rámci skupiny působil Vojtěch spíše jako informátor, nicméně se společně se Štěchem účastnil také krádeže potravin, přičemž byl obviněn i z provozu černého obchodu, v rámci kterého měl obchodovat s lístky na benzin obdrženy od Pichla. Ludvík Vojtěch byl zatčen 16. prosince 1952, čtyři měsíce po zatčení Štěcha a dva měsíce po zatčení Znamenáného, kteří proti němu vypovídali. ABS, fond Ústí nad Labem, vyšetřovací spis skupiny „Josef Štěch a spol.“, sign. V-881.

vyzrazena skončíme svůj život tím, že se zastřelíme a nebo otrávíme prudkým jedem cyankali, který Štěch nosil stále u sebe.“²⁸⁶

Další variantou, o které Štěch s Vávrovou uvažovali, byla sebevražda pomocí zbraně, kterou s sebou Štěch neustále nosil. O tom, proč k tomuto plánu nedošlo, můžeme jen spekulovat. Jedním z důvodů může být fakt, že zatčení proběhlo zcela neplánovaně na základě požáru a následné paniky, která vznikla u Kučerových v bytě. Dalším možným vysvětlením je také fakt, že Vávrová v té době čekala se Štěchem dítě, kterému nechtěla ublížit, nicméně zde mohl hrát úlohu také fakt, že tento čin, ač plánovaný, byl pouze možností, a že bylo snadné o tom mluvit, nicméně složité to vykonat.

Mezi další obvinění, kterým musela Vávrová čelit, bylo vydávání a rozmnožování protistátních tiskovin. Na Štěchově doma zhotoveném tiskařském stroji začali společně s Vávrovou tisknout ilegální noviny *Naše slovo*, které pak Štěch nosil na různé schůzky se svými spolupracovníky z údajné protistátní skupiny. Jelikož však tisk a zejména pak distribuce novin byly velmi obtížné, s touto činností po pár měsících roku 1950 přestali. S čím naopak začali, byla výroba a tisk padělaných potravinových lístků, v čemž jim údajně pomáhal i Jan Kučera, který Štěcha seznámil s Lubošem Hodkem²⁸⁷, od kterého získával Štěch potřebné chemikálie. Ačkoliv bylo padělání potravinových lístků náročné, nýbrž ne nemožné, uchýlil se Štěch k této činnosti, přičemž „*tímto zločinným způsobem vyrobil asi 250 kg lístků na maso, 80 kg lístků na tuky, asi 50 kg lístků na cukr a kolik padělal ostatní lístků si nepamatuji.*“²⁸⁸, jak uvedla Vávrová ve své výpovědi.

---

286 ABS, fond Ústí nad Labem, ABS, fond Ústí nad Labem, vyšetřovací spis skupiny „Josef Štěch a spol.“, osobní spis Anny Vávrové, sign. V-881.

287 Luboš Hodek, ač zmiňovaný ve výpovědích Kučerových, Vávrové i Štěcha, byl souzen v rámci jiného případu. Luboš Hodek pocházel z Chabařovic, přičemž ho se Štěchem seznámil Kučera, další z obviněných v tomto případě. Hodek v inkriminované době působil u vojenského útvaru, u kterého měl údajně provádět špionážní činnost, jejíž výsledky poté sděloval Štěchovi, který je měl posléze předávat do agentury CIC. Další činností, na které se měl Hodek aktivně podílet, bylo padělání potravinových lístků a jiné činnosti, kterých se domnělá protistátní organizace dopouštět, nicméně nejdůležitější údajná činnost, kterou měl Hodek se Štěchem plánovat, byla „sabotáž“, přesněji výbuch skladu pomocí trhavin, při kterém by se zmocnili zbraní, které se v tomto skladu měly nacházet. Hodek, společně s Kučerovými, Vávrovou a Štěchem, plánoval společný útěk do západního Německa, nicméně k útěku vzhledem k zatčení všech zmiňovaných již nedošlo. ABS, fond Ústí nad Labem, vyšetřovací spis skupiny „Josef Štěch a spol.“, sign. V-881.

288 Tamtéž.

Sama navíc své výpovědi udává, že spolupracovala na výrobě se Štěchem tak, že mu pomáhala vytrítit zdařilé napodobeniny potravinových lístků, které pak vystříhovala, a se kterými pak nakládala dle Štěchova i svého uvážení: „Protože jsem na všechny lístky nemohla nakupovat dávala jsem jich dost HODKOVŮM do Chabařovic, kam jsem je několikrát také sama vozila. Mimo to jsem jich část předávala manželce Kučery Zdeňce Kučerové.“²⁸⁹ Jelikož Vávrová vypovídala, že „jak Kučerovi, tak i Hodkovi při tom byli srozuměni s tím, že se jedná o padělané potravinové lístky“²⁹⁰, byla nejen ona, nýbrž i Zdena Kučerová obviněna z ohrožení zásobování.

Nicméně úloha, kterou hrála Anna Vávrová v rámci domnělé protistátní organizace, je nejlépe patrná na její činnosti tzv. spojky. Vzhledem k faktu, že byla nejbližší Štěchovou osobou, nejen z důvodu jeho úkrytu, nýbrž i jejich vzájemného mileneckého vztahu, zaopatřovala kontakt mezi ním a dalšími spolupracovníky, zejména pak Josefem Pichlem²⁹¹, označeným za jednoho z neaktivnějších členů domnělé organizace. Od Pichla si Vávrová pravidelně půjčovala psací stroj k vytváření různých tiskovin a dopisů, které byly poté rozesílány dalším členům údajné organizace, a knihy, které si Štěch vyžádal. Pichl také fungoval jako jeden z hlavních prostředníků v rámci domnělé organizace, díky němu se podařilo Štěchovi obstarat vše, co potřeboval, jako například fotomateriál či informace o fotografování.

Snaha o ilegální přechod hranic

Jedním z hlavních cílů několika členů domnělé protistátní organizace, včetně Štěcha, Vávrové a Kučerových, měl být ilegální přechod hranic přes Šumavu do západního Německa. Anna Vávrová, která se bála vyzaření Štěchovy činnosti, na něj kvůli útěku do zahraničí naléhala již na podzim roku 1949 s tím, že „[...] v ČSR nemůžeme žít v takových obavách o vyzaření naší činnosti a že bude lépe když uprchneme do západního Německa. On s tím souhlasil a navrhoval, že bychom

---

289 ABS, fond Ústí nad Labem, vyšetřovací spis skupiny „Josef Štěch a spol.“, sign. V-881.

290 Tamtéž.

291 JUDr. Josef Pichl, vystudovaný právník, který se narodil 24. dubna 1904 v Neratovicích, působil do roku 1948 jako úředník na MNV Děčín, přičemž ze svého místa byl propuštěn pro svůj záporný postoj k nově nastolenému režimu. V rámci domnělé organizace měl působit od roku 1949, kdy zprostředkoval kontakty mezi Štěchem a dalšími členy organizace, zejména pak Janem Kučerou a Eduardem Křesťanem. Prostřednictvím Anny Vávrové předával Štěchovi, kterého znal pod falešným jménem Ing. Dušák, různé zprávy o hospodářské a jiné činnosti. Zatčen byl 17. srpna 1952, ve stejný den jako Eduard Křesťan, kterého seznámil se Štěchem z důvodu možnosti opatřování různých razítek a jiného materiálu. ABS, fond Ústí nad Labem, vyšetřovací spis skupiny „Josef Štěch a spol.“, sign. V-881.

*z Německa odejeli do Brazílie, kde by si našel práci. Protože bylo nepříznivé počasí ujednali jsme si že uprchneme na jaře v roce 1950.*²⁹²

Dle dat uvedených v knize Terezy Maškové a Vojtěcha Ripky *Železná opona v Československu*²⁹³ je zřejmé, že ačkoliv ilegální přechod přes hranice byl po únorovém převratu nesnadný, bylo pravděpodobnější, že by se Vávrová se Štěchem dostali živí přes hranice spíše v roce 1949. Jelikož byl tento čin ale neustále oddalován, dohodli se posléze Štěch s Vávrovou i dalšími zúčastněnými na termínu útěku v období jara 1953, což se dá považovat za bláznovství, protože to byl právě počátek padesátých let, kdy byly hranice střeženy tak, že ti šťastnější byli chyceni a obviněni z neoprávněného opuštění území republiky, ti méně šťastní byli usmrceni ve většině případů Pohraniční stráží, či elektrickým proudem.²⁹⁴ Anna Vávrová to ve své výpovědi popisuje takto:

„I tak jsme však stále počítali s naším útěkem do západního Německa a když jsem otěhotněla ujednali jsme si, že uprchneme až po narození dítěte. Tento útek jsme chtěli uskutečnit na jaře 1953, což sám Štěch navrhoval a já s ním souhlasila, protože jsem ho měla ráda.“

K ustanovení tohoto termínu přispěl nejen fakt, že v inkriminované době byla Vávrová těhotná, nýbrž i to, že 2. července 1952 měl být v rádiu „Svobodná Evropa“ vysíláno Štěchovo tajné heslo, které Štěcha vybízelo k návratu do západního Německa. Toto heslo mělo být jméno „Sylvie“, přičemž Vávrová ve své výpovědi uvádí, že měla z rozhlasu zaznít věta „*Sylvie přejeme ti, abys poznal svět jako my*“²⁹⁵, kterou si Štěch vykládal jako pokyn od CIC. Pár dní na to také Štěch uslyšel heslo „*BIKINY*“, které mělo být dalším pokynem, aby se co nejdříve odebral z území ČSR do západního Německa. Jelikož byli Vávrová i Štěch pevně rozhodnuti, že na jaře 1953 utečou, začal Štěch podrobnosti útěku dojednávat i s Kučerovými a Hodkovými, rodinami, se kterými plánovali společný útek již od roku 1949.

Jelikož se Štěch pokoušel o bezpečný přechod, zvažoval nejprve padělání osobních dokladů. V této činnosti mu byla Anna Vávrová nesporně nápomocna, jelikož

---

292 ABS, fond Ústí nad Labem, vyšetřovací spis „Akce Lužnice“, podsvazek „Vávrová Anna“, sign. V-881.

293 MAŠKOVÁ, Tereza – RIPKA, Vojtěch: *Železná opona v Československu*, 1. vydání. Praha, Ústav pro studium totalitních režimů 2015, ISBN 978-80-87912-31-7.

294 Tamtéž, s. 91–92.

295 ABS, fond Ústí nad Labem, vyšetřovací spis skupiny „Josef Štěch a spol.“, osobní spis Anny Vávrové.

obstarávala veškerý materiál, který byl k této činnosti potřeba, a z čehož byla později obviněna v rámci soudního procesu za padělání a pozměňování veřejných listin. Protože uvažovali o přechodu hranic s pomocí propustky, požádala si Vávrová o vystavení jedné takové povolenky na návštěvu svých rodičů v Českých Velenicích, která později sloužila Štěchovi jako vzor. Ačkoliv měl Štěch díky Eduardu Křesťanovi²⁹⁶ potřebný materiál a znalosti k výrobě razítek, z důvodu obtížnosti tohoto úkolu svůj záměr nedokončil.

Tato propustka, kterou si Anna Vávrová zcela legálně opatřila, sloužila později jako jeden z důkazů, který byl použit nejen u výslechu, kde musela Vávrová propustku identifikovat, nýbrž i u soudu. Že se jednalo o čin zoufalý a ne příliš promyšlený, o tom svědčí i fakt, že Vávrová se Štěchem plánovali útěk i s novorozencem „na krku“. Útěk byl sám o sobě velmi náročný, hrozící nebezpečí odhalení a dopadení se skrývalo na každém kroku, a při představě, že se musí navíc starat o hlučné novorozence, bylo zřejmé, že tento krok zcela nepromysleli. Jak je uvedeno výše, Štěch s Vávrovou chtěli k útěku použít padělanou propustku, kterou získala Vávrová k tomu, aby mohla navštívit své rodiče žijící v pohraničním pásmu.²⁹⁷ Pokud by se jim podařilo s tímto

---

296 Eduard Křesťan, narozen 16. srpna 1904 ve Žďáru na Moravě, který pracoval v době svého zatčení jako technický úředník, je dalším obviněným v kauze „Akce Lužnice“. Jako správce ve výrobě razítek byl ideální kandidátem na spolupráci v rámci ilegální činnosti, k čemuž se dostal roku 1949, když ho Josef Pichl seznámil s Josefem Štěchem, tehdy známým jako Ing. Hájek. Pro Štěcha měl ještě před jejich setkáním vyrobit první dvě razítka MNV následována dalších řadou razítek různých organizací. Štěchovu ilegální činnost měl podporovat i tím, že mu sehnal a předal materiál nutný k výrobě razítek, většinou prostřednictvím Pichla, a informace, jak tato razítka vyrábět. Je zajímavé, že Křesťan ve své výpovědi uvádí, že ihned ze začátku měl ze Štěcha dojem, že se o žádného agenta nejedná, a proto s ním později přerušil styky. Ač Eduard Křesťan nadále v domnělé organizaci nepůsobil, byl zatčen dne 17. srpna 1952 poté, co proti němu vypovídali obvinění Štěch a Pichl. ABS, fond Ústí nad Labem, ABS, fond Ústí nad Labem, vyšetřovací spis skupiny „Josef Štěch a spol.“, sign. V-881, s. 12–14.

297 Hraniční a zakázané pásmo byly pojmy užívané od 1. dubna 1950 pro oblasti, ve kterých byl omezen, či zcela zakázán pohyb osob bez oprávnění. Obyvatelé hraničního pásma získaly tzv. povolenky pro trvalý pobyt v hraničním pásmu, které je opravňovaly ke vstupu do tohoto pásma, a bez kterých se nesměli v pásmu pohybovat. Omezení platilo pro státně nespolehlivé osoby, které se musely z hraničního pásma vystěhovat, do zakázaného pásma nemohli ani výše zmiňovaní obyvatelé, pouze PS. Každý, kdo chtěl jet do hraničního pásma, musel zažádat s předstihem o dočasnou povolenku ke vstupu, ve které musel být uveden zcela jasně i důvod této návštěvy. O tuto povolenku, k jejímuž vydání se musel vyjádřit i nadřízený žadatele, mohl žadatel požádat na velitelství VB v Praze (v případě zaměstnanců ústředních úřadů), na krajském velitelství národní bezpečnosti (pro zaměstnance státní správy a jiných orgánů s celostátní působností), či na velitelství národní bezpečnosti dle místa bydliště, či pracoviště. O tuto propustku si zažádala i Anna Vávrová, jejíž rodiče žili právě v oblasti hraničního pásma, a ač se jedná o proces zdoluhavý a náročný, tuto propustku obdržela. Josef Štěch, jež disponoval poměrně kvalitním zařízením na výrobu padělek se pokusil o padělání této propustky, nicméně jeho čin byl neúspěšný. MAŠKOVÁ, Tereza – MORBACHER, L'ubomír: Železná opona v Československu, in: *Ústav pro studium totalitních režimů* [online], dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/hranice/studie.pdf>.

padělkem dostat do pohraničního pásma, bylo otázkou, jak se chtěli dostat přes hranice, které byly jednak obehnaný železným plotem, jež byl trvale pod elektrickým napětím, nemluvě o příslušnících Pohraniční stráže²⁹⁸, kteří hranice velmi bedlivě střežili. Tuto otázku si však již nezodpovíme, jelikož k plánovanému útěku nakonec vůbec nedošlo.

Anna Vávrová se i s Josefem Štěchem, který se u ní stále ukrýval, přestěhovala do vily Kučerových v roce 1951, kdy bylo zřejmé, že dostane ze svého bytu výpověď. Aby se nepřišlo na jejich činnost, nemluvě o odhalení Štěcha, domluvil Štěch Vávrové bydlení u Jana a Zdeny Kučerových, dalších aktivních členů domnělé organizace.

Zdena Kučerová a její role v kauze „Akce Lužnice“

Zdena²⁹⁹ Kučerová se narodila dne 26. března 1914 v Hradci Králové rodičům Rudolfovi a Františce Čáslavským. Zdena Kučerová i se svým manželem Janem³⁰⁰ a dvěma dětmi obývali dům v Děčíně, Varšavská ulice č. 8, jehož byli vlastníky, a ve kterém byli později společně zatčeni Anna Vávrová s Josefem Štěchem. Mimo jiné byla v tomto domě ubytována teta Zdeny Kučerové, Anna Vránová, před kterou se manželé Kučerovi snažili činnost svou, Štěchovu i Vávrové tajit. Kučerová, v té době Čáslavská, vychodila obchodní školu, přičemž byla ihned poté zaměstnána u svého otce, který měl soukromou zubní praxi, a kde se také učila zubní techničkou. V této práci pokračovala až do doby svého sňatku s Janem Kučerou, se kterým se později odstěhovala do Dobrušky, a posléze do Děčína, kde začala roku 1946 pracovat jako úřednice v národním podniku KABLO Děčín. V době svého zatčení měla se svým manželem syna Miroslava, narozeného roku 1941 a dceru, Janu, narozenou 11. června 1944, které bylo v této době pouhých sedm let. Jana byla i se svým starším bratrem umístěna do

---

298 Dále jen PS.

299 Uváděná taktéž jako Zdenka či Zdeňka.

300 Jan Kučera se narodil 27. října 1906 v Kostelci nad Vltavou a před svým zatčením působil jako lesmistr, což mu umožňovalo navázat dobré kontakty s myslivci v oblastech, které by byly vhodné k přejití státních hranic do západního Německa. Svou činnost měl započít v roce 1949, kdy se měl seznámit se Štěchem, kterému měl pomáhat v organizování činnosti domnělé protistátní skupiny. V rámci kauzy „Akce Lužnice“ byl obviněn ze styku se Štěchem, jemuž měl pomáhat jak finančně tak tím, že mu půjčoval své vlastní auto k dopravě na různé schůzky s dalšími členy domnělé organizaci. Kučera měl Štěchovi rovněž opatřovat různý materiál, který Štěch potřeboval k padělání „státovek“ a potravinových lístků, což probíhalo i v bytě Kučerových, nemluvě o poskytnutí úkrytu jemu i Vávrové poté, co musela Vávrová opustit svůj bývalý byt. Jan Kučera byl právě tou osobou, která měla organizovat ilegální přechod hranic do západního Německa. Z tohoto důvodu měl navázat spojení s organizací CIC, které měl prostřednictvím hajného v Kálku a Němce Ericha předat dopis. K tomuto útěku již bohužel nedošlo, jelikož oba manželé Kučerovi byli dne 14. srpna 1952 zatčeni na své rekreační chatě, kde v danou dobu i se svou rodinou a blízkými pobývali. ABS, fond Ústí nad Labem, vyšetřovací spis skupiny Josef Štěch a spol., sign. V-881.

výchovy ke svému dědečkovi, otci Zdeny Kučerové, Rudolfovi Čáslavskému. Ač byla před válkou členkou Sokola, nezastávala žádnou funkci, ani nebyla politicky nijak angažována.

Zdena Kučerová nehrála v případě „Akce Lužnice“ významnou roli, figurovala zde spíše jako manželka Jana Kučery, který ji seznámil právě s Vávrovou a Štěchem, a Kučerová se, jako milující manželka, rozhodla pomoci svému manželovi v tom, že o pobytu Vávrové se Štěchem nikomu nepoví. K mlčení měla další důvod, a to ten, že věřila, že Štěch, resp. Černý, pomůže celé jejich rodině k útěku do západního Německa:

„Černého jsem poznala prostřednictvím manžela někdy z jara 1951... . Jmenovaný k nám s počátku chodil aniž bych ho znala a jednal s manželem v pokoji v podkrovní. O důvodech a nebo podrobnostech jejich jednání mi manžel říkal že jsou tajné a nic mi z nich nesdělil. V pozdější době ho přivedl do našeho bytu, kde mi byl představen a zde jsem se také dozvěděla, že nám umožní ilegální odchod z ČSR.“³⁰¹

Z její výpovědi je jasné, že ač Kučerová o činnosti Štěcha, resp. Černého, částečně věděla, nepodílela se aktivně na činnosti domnělé protistátní skupiny. Nicméně to byla právě výpověď jejího manžela Jana, která Kučerové svým zněním „ublížila“ nejvíce:

„Otázka: Jelikož nemluvíte pravdu, cituji vám část výpovědi vašeho manžela, který vypověděl: ... že Černý se vrátil illeg. ze zahraničí věděla i moje manželka, jakož i to, že se zabývá paděláním potravinových lístků... Chcete nadále lhát?

Odpověď: Doznávám, že jsem lhala a citovanou výpovědí mého manžela jsem byla usvědčena. Chci proto vypovídat po pravdě vše, o mé spoluúčasti nanepřátelské činnosti ČERNÉHO a ostatních.“³⁰²

Kučerová tedy pokračovala ve své výpovědi tak, jak to po ní vyslyšající chtěl. Později doznala, ať už sama od sebe, či na výpovědi, která byla předem připravená, což bylo rovněž častým jevem během výslechů v kauzách proti „organizovaným skupinám“ v rámci politických procesů, že se na ilegální činnosti podílela tím, že Štěcha kryla, že o jeho působení v CIC věděla, a že si byla vědoma toho, že Štěch vytváří padělky

---

301 ABS, fond Ústí nad Labem, vyšetřovací spis „Akce Lužnice“, podsvazek „Kučerová Zdenka, sign. V-881.

302 ABS, fond Ústí nad Labem, vyšetřovací spis skupiny „Josef Štěch a spol.“, osobní spis Zdeny Kučerové, sign. V-881.

potravinových lístků, které měla údajně i používat či zpeněžovat, za což si „vysloužila“ obvinění za ohrožení zásobování.

Během svého výslechu byla vyslychajícím usvědčována z další „lži“, a to tehdy, když nezmínila, že se u nich v bytě zastavil i Josef Pichl. Bylo očividné, že StB trvala na každém detailu, který by obviněným mohl uškodit, v tomto případě šlo o usvědčování Zdeny Kučerové ze záměrného lhaní, ač bylo zřejmé, že na Pichla prostě a jednoduše zapoměla: *„Pokud se pamatuji, byl PICHL u nás pouze jednou, někdy o vánocích v roce 1950. Zda se také stýkal s ČERNÝM, případně s ním spolupracoval mně není známo.“*³⁰³

„Protistátní“ činnost Zdeny Kučerové

Ač nebyla Kučerová nijak aktivní v domnělé organizace, byla obviněna a souzena tak, jako by takovou členkou byla, jelikož *„spolu s manželem umožňovala Černému v našem bytě illeg. schůzky s HODKEM, který jak jsem se dozvěděla od ČERNÉHO a manžela, nosil tomuto různé chemikalie, potřebné k padělání potravinových lístků“*, za což byla Kučerová obviněna z činu padělání a pozměňování veřejných listin. Z tohoto obvinění jí usvědčovalo i to, že společně s manželem měla zakoupit Štěchovi zvětšovací aparát, který Štěch používal k výrobě již zmiňovaných potravinových lístků. Za tyto potravinové lístky měla Kučerová nakoupit *„asi na 50 kg masa, 10 kg tuku, 11 kg sádla, 60 vajec, 15 kg cukru a 2 kg cukrovinek“*³⁰⁴, z čehož měla, dle výpovědi Štěcha, Kučerová určité množství sádla i masa prodat a obdržet hotovost. Toto obvinění však popřela a trvala na tom, že ačkoliv nějaké potravinové lístky obdržela, rozhodně jich neobdržela tolik, aby za ně získala podobné množství potravin, a to, co získala, upotřebili doma.

Jelikož se Kučerová sama žádné aktivní činnosti nedopouštěla, pokračoval vyslychající tým, že se Kučerové dotazoval na připravovaný útěk za hranice. Když v roce 1952 jeli navštívit hajného, který jim měl zprostředkovat kontakt s osobou ze západního Německa, která by zajistila ilegální přechod všech zúčastněných, aktivní podíl Kučerové spočíval v tom, že s sebou jako dárek přivezla nové dámské boty, které nechala vyrobit. Plánovaný útěk za hranice je v podstatě jediný čin, za který mohla být

---

303 ABS, fond Ústí nad Labem, vyšetřovací spis skupiny „Josef Štěch a spol.“, osobní spis Zdeny Kučerové, sign. V-881.

304 Tamtéž.

Kučerová souzena, jelikož se svým manželem tento čin plánovali. Nebylo to však poprvé, kdy se o podobném činu zmiňovali. Poprvé se tak stalo v roce 1948, kdy měli možnost uprchnout ze země společně s přáteli Sazimovými z Prahy, nicméně Kučerová měla určité pochybnosti, a proto k realizaci tohoto útěku, alespoň ze strany Kučerových, nedošlo.

Zdena Kučerová, která pracovala, stejně jako Vávrová, na pozici úřednice, měla přístup k různým dokumentům a zprávám, které nebylo těžké přinést domů. Při nástupu do práce do národního podniku KABLO Děčín, kde Kučerová pracovala i se spisy označenými jako „tajné“, byla poučena o zachovávaní mlčení, čehož si byla plně vědoma a což svědomitě dodržovala. Bylo pro ní tedy překvapením, když v rámci své osoby byla obviněna z velezrady z důvodu vynášení tajných dokumentů z podniku za účelem předávání těchto dokumentů nepřátelským osobám. Přestože Vávrová tuto činnost vykonávala za účelem opatřit tyto dokumenty Štěchovi, u Kučerové tomu tak nebylo. Když byl Kučerové u výpovědi předložen dokument, který ji měl z této činnosti usvědčovat, vypověděla takto:

„V předloženém dokumentu poznávám protokol, který jsem psala ve svém zaměstnání a jelikož jsem jej zkasila, odnesla jsem jej domů v pracovním plášti, aniž bych s tím sledovala nějaký úmysl. Doma jsem protokol odhodila do uhláku s úmyslem jej spálit. Doznávám, že tímto svým jednáním jsem moji nedbalostí způsobila možnost vyzrazení obsahu protokolu nepovoláním osobám.“³⁰⁵

Je otázkou, zda se jednalo o vynesení opravdu důležité zprávy, která by svým obsahem mohla posloužit cizí zpravodajské službě, nicméně daleko pravděpodobnější je fakt, že se opravdu jednalo o náhodu, kdy si Kučerová nevědomky odnesla domů chybně napsaný list, jež posléze odhodila do „uhláku“, a který zde byl později objeven VB během domovní prohlídky.

Kučerová byla rovněž osočena z vynášení hlavičkového papíru z národního podniku KABLO, kde pracovala, což i sama potvrdila tvrzením, že „od jara 1952 jsem asi 3x /třikráté/ přinesla z kanceláře n. p. KABLO Děčín, kde pracuji jednak čistý papír se záhlavím „KABLO n. p. Bratislava“ a potom průklepový papír s různými předtisky. Papír se záhlavím jsem přinesla domů proto, že se mi nelíbilo označení závodu, neb

---

³⁰⁵ ABS, fond Ústí nad Labem, vyšetřovací spis skupiny „Josef Štěch a spol.“, osobní spis Zdeny Kučerové, sign. V-881.

*jsme byly již samostatným podnikem a průklepový papír jsem si brala k toaletní potřebě a také jsem ho doma rozřezala a dala na záchod*³⁰⁶, kde tento papír spatřili i Vávrová se Štěchem, kteří se domnívali, že Kučerová vynáší z podniku důležité informace, a že je tak aktivně zapojena do ilegální činnosti. I když byla později Štěchem osočena, že se aktivně podílela na opatřování plánek o uskladněných zbraní milice, ve své výpovědi toto tvrzení popřela: „*Nikdy jsem však s sebou nevzala nějaké papíry na kterých by bylo napsáno určitě sdělení a pod.*“³⁰⁷ Ve své výpovědi Kučerová rovněž vypověděla, že „*měla jsem obavy, že budeme všichni zatčeni*“³⁰⁸, což bylo směřováno k činnosti, kterou Štěch provozoval, „*neboť jsem společně s manželem podporovali Černého i Vávrovou a připravovali jsme se společně k ilegálnímu odchodu z ČSR*“³⁰⁹, což se po zatčení všech výše jmenovaných v srpnu roku 1952 již neuskutečnilo.

Zadržení Zdeny Kučerové a její pobyt ve vazbě

Zdena Kučerová byla, stejně jako Anna Vávrová, zatčena dne 14. srpna 1952 i se svým manželem, a to na rekreační chatě v Dobrušce, kterou vlastnili, a kde v tento čas trávili dovolenou. I když byl na jejich zatčení vypracován realizační plán, nebylo tohoto vůbec třeba, jak je vidno ze zprávy o zatčení manželů Kučerových: „*Objekt (Jan Kučera – pozn. SS) i jeho manželka se při výkonu chovali slušně, nečinili žádných dotasů, ani potíží, rovněž jeho společnost se chovala klidně.*“³¹⁰

Jan Kučera byl zatčen na zahradě před svou chatou, kde i se svými příbuznými a přáteli popíjeli víno, přičemž StB sdělil, kde se nachází jeho žena, jelikož ji StB na daném místě nenašla. Zdena Kučerová byla příslušníky StB nalezena na místním poštovním úřadě, kde měla vyřizovat telefonický hovor týkající se vyhoření jejich domu, odkud byla v jejich přítomnosti odvedena zpět k chatě a tam zatčena. Ač byla Kučerová zatčena již 14. srpna, návrh na její zatčení a prohlídku bytu, jež však proběhla ve stejný den jako její zatčení bez vědomí jejího i manželova, byl vydán až zpětně, dne 18. srpna 1952.

---

306 ABS, fond Ústí nad Labem, vyšetřovací spis „Akce Lužnice“, podsvazek „Kučerová Zdenka“, sign. V-881.

307 Tamtéž.

308 Tamtéž.

309 Tamtéž.

310 Tamtéž.

Společně s Kučerovými byl zanedlouho zatčen i Rudolf Čáslavský, otec Zdeny Kučerové, jelikož se v jejich domě v Děčíně našel zubařský materiál obstaraný právě Čáslavským. StB se o tomto materiálu domnívala, že by mohl sloužit k padělání potravinových lístků či bankovek, nicméně se jednalo o chybný úsudek, protože Čáslavský zaslal tento materiál své dceři k úschově, když rušil svou praxi v Hradci Králové. Toto tvrzení se velmi rychle potvrdilo jak z výpovědi Kučerové, jejího manžela i Čáslavského, a proto byl Rudolf Čáslavský z vazby zanedlouho propuštěn a v případě nadále nefiguroval.

Zdena Kučerová se mimo svého zatčení musela potýkat i s vědomím, že neví, co se stane s jejími dětmi, jelikož byli zatčeni jejich oba rodiče. Jak je již uvedeno výše, obě děti byly naštěstí ponechány v rodinné péči, a to u Rudolfa Čáslavského, otce Zdeny Kučerové. Jelikož se StB při zajišťování majetku nijak neohlížela na vlastnická práva, byl veškerý majetek Kučerových zabaven z důvodu jeho následného propadnutí po odsouzení Kučerových. Proto nezbyvalo Rudolfovi Čáslavskému nic jiného než žádat o jednotlivé věci pro děti na Okresním výboru Národní bezpečnosti v Děčíně, a to například i o jejich oblečení, či hračky. Ve své žádosti požádal rovněž o nábytek z dětského pokoje, nicméně v tomto mu nemohlo být vyhověno, jelikož většina nábytku, která nebyla zasažena požárem, byla již dříve zpeněžena. Mimo věcí pro děti, které byly nyní v jeho péči, žádal Čáslavský rovněž o navrácení svých věcí, které měl u dcery uskladněny, a to zubařského materiálu. O některé další oblečení pro děti Kučerových žádal i jejich strýc, bratr Zdeny Kučerové, jelikož jim nebylo vydáno mimo několika kousků letního oblečení nic jiného. Zabavení majetku se dotklo i tety Zdeny Kučerové, která rovněž bydlela v jejich domě, nicméně veškerý její osobní majetek, o který si požádala, jí byl vydán, nicméně až poté, co prokázala, že se jedná o její majetek.

Pobyt ve vazbě a jeho prodlužování

I přesto že byly obě ženy zatčeny již v srpnu roku 1952, trvalo skoro rok a půl, než započal proces. Důvod pro držení obou žen ve vazbě ve věznici SNB v Litoměřicích, kam po svém zatčení byly umístěny, je prostý. Vyšetřovatelé StB pomocí výslechů zjišťovali, že se jednalo o daleko větší případ, než původně předpokládali, a jelikož se snažili o vytvoření velkého procesu zahrnujícího co nejvíce osob, aby co nejlépe

vynikla ona spiklenecká činnost, žádali rovněž několikrát o prodloužení vazby u obou žen. Tento jev provázal většinu obviněných držených ve vazbě, jelikož málokdy stačily tři měsíce, zákonná doba, během níž měli být zatčeni obvinění a postaveni před soud, k tomu, aby byl vytvořen takový proces, jaký by vyhovoval měřítkům StB, sovětským poradcům a vedoucím komunistům.³¹¹

První taková žádost od MNB-Krajské správy státní bezpečnosti Ústí nad Labem k osobě Anny Vávrové, na kterou byla uvalena vazba do 14. listopadu 1952, a Zdeně Kučerové, které měla vazba vypršet jen o den později, byla poslána na Státní prokuraturu v Praze dne 10. listopadu 1952. V tuto dobu se předpokládalo, že všechna zatčení ohledně kauzy „Akce Lužnice“ proběhnou do konce roku 1952, tudíž bylo požádáno o prodloužení vazby právě do posledního prosincového dne tohoto roku se zdůvodněním, že *„jedná se o člena rozšířeného protistátní organizace zpracovávané pod heslem "Akce Lužnice" a nadále je prováděno vyšetřování a zatýkání dalších spolupachatelů. Posledním zatčeným z této akce je Václav ZNAMENANÝ, ...“*³¹²

V další žádosti ze dne 28. ledna 1953, která měla na slovo stejné odůvodnění s pozměněním jména posledního zatčeného, tentokrát Ludvíka Vojtěcha, se žádalo u Anny Vávrové i Zdeny Kučerové o prodloužení vazby do 10. března 1953. I několikadenní vazba byla pro vyslychané naprostým utrpením, nikdo nevěděl, kdy výslechy skončí, a když už se obvinění doznali, těšili se na soud, jen aby tato hrůza nejistoty ve vazbě skončila. Nicméně obě vězněné ženy si musely ve vazbě v Litoměřicích prožít dalších pár nejen dnů, nýbrž i měsíců, jelikož pár dní před uplynutím vazby byla odeslána další žádost o prodloužení vazby do 30. dubna 1953. Ač byla první část odůvodnění naprosto shodná, druhá část měla nové znění: *„V současné době však provádíme vyšetřování důležitějšího případu celostátního významu a vzhledem k tomu nelze dokončiti tuto akci ve stanovené lhůtě. Proto žádáme o prodloužení vazby.“*³¹³ Co je na tomto tvrzení pravdy, je nemožné dokázat. Jelikož bylo u KS v Ústí nad Labem v roce 1953 projednáváno opravdu mnoho případů, mohlo se jednat o pravdivý důvod, nicméně se také mohlo jednat o „hru s časem“. I přesto, že

---

311 KAPLAN, Karel: *Nebezpečná bezpečnost*, s. 133; 138.

312 ABS, fond Ústí nad Labem, vyšetřovací spis skupiny „Josef Štěch a spol.“, osobní spis Anny Vávrové, sign. V-881.

313 Tamtéž.

byli pracovníci StB motivováni k co nejvyšší míře usvědčování obviněných, nebylo výjimkou, že obvinění nespolupracovali tak, jak si StB představovala.

Dalším faktorem, který mohl zapříčinit odsun soudního přelíčení, byl nedostatek důkazů či také snaha o vytvoření co největší spiklenecké skupiny. Poslední jmenovaná metoda byla jednou z nejčastěji používaných metod nově zavedeného systému v padesátých letech. Jelikož soudy s jednotlivci nebyly dostatečně reprezentativní v tom smyslu, že dost jasně neupozorňovaly na nebezpečnost velkých spikleneckých skupin, které „potajmu operovaly“ na území ČSR ve snaze rozvrátit nově vybudované „lidově demokratické zřízení“, snažili se komunističtí představitelé o formování co největších skupin, jež byly poté souzeny jako nepřátelské organizace. Nebylo tedy výjimkou, že někteří z členů domnělých organizovaných skupin se viděli poprvé u soudu, nemluvě o tom, že předtím neznali vzájemně ani svá jména.³¹⁴ Je těžké posoudit, zda se podobná situace odehrávala i v tomto případě, nicméně je naprosto prokazatelné, že minimálně Kučerovi, Vávrová, Štěch a Hodkovi, kteří byli souzeni v jiném případě, se vzájemně znali.

Dne 30. dubna 1953, kdy měla skončit prodloužená vazba Anny Vávrové, požádal náčelník Krajské správy StB o další prodloužení s uvedením naprosto stejných důvodů. Této žádosti bylo Státním prokurátorem vyhověno až o dvanáct dní později, nicméně vazba, která měla oficiálně pro Annu Vávrovou skončit již 10. června 1953, trvala dalších sedm měsíců, a to do 25. ledna 1954, dne soudního přelíčení. Jediným pozitivním faktem na této situaci byl fakt, že doba ve vazbě se odečítala od doby trestu, tudíž, i když byla Anna Vávrová společně s dalšími devíti obviněnými odsouzena až 27. ledna 1954, začátek jejího trestu se počítal zpětně ke 14. srpnu 1952, kdy byla zatčena.³¹⁵

Neobvykle dlouhý pobyt ve vazbě znepokojoval i rodinné příslušníky, jelikož mnohdy nevěděli, co se se zatčenými děje, v některých případech ani nevěděli, kde momentálně jejich příbuzní jsou, případně ani nevěděli, že byli zatčeni.³¹⁶ V případě Zdeny Kučerové její rodina sice věděla, kde ve vazbě se nachází, nicméně nikdo nebyl schopen odpovědět na to, kdy by měl proběhnout soudní proces. Nejkonkrétnější datum

---

314 KAPLAN, Karel: *Nebezpečná bezpečnost*, s. 169.

315 ABS, fond Ústí nad Labem, vyšetřovací spis skupiny „Josef Štěch a spol.“, osobní spis Anny Vávrové, sign. V-881.

316 Tamtéž, s. 135–136.

sdělil v odpovědi „Dr.“ Kubánek Rudolfovi Čáslavskému, jež ve svém dopise z listopadu 1953 poukazyval na skutečnost, že jeho dcera je ve vazbě již přes rok a čtvrt, a že prozatím není známo datum procesu, a to začátek prosince 1953. Toto datum bylo však orientační, jelikož trvalo další necelé dva měsíce, než k soudnímu procesu došlo.

Soudní přelíčení v kauze „Akce Lužnice“

Žaloba k případu „Akce Lužnice“, která byla vypracována Krajským prokurátorem dr. Hlaváčkem v Ústí nad Labem, došla na KS Ústí nad Labem již 4. září 1953, byla napsána až k datu 26. října 1953. V této žalobě bylo obviněno všech deset osob, které byly napojeny na tento případ, a které se na této kauze jistým způsobem údajně podílely. Všichni obvinění, to jest Josef Štěch, Anna Vávrová, Václav Znamenáný, Eduard Křest'an, Karel Tůma, JUDr. Josef Pichl, Ing. František Caha, Ludvík Vojtěch a Jan a Zdena Kučerovi, byli obviněni z trestného činu velezrady, Štěch, Vávrová, Znamenáný, Vojtěch, Pichl, Caha a Kučera rovněž z trestného činu vyzvědačství. Dalším obviněním, kterým musely Anna Vávrová a Zdena Kučerová čelit, bylo ohrožení zásobování a padělání a pozměňování veřejných listin, přičemž Štěch byl navíc obviněn i z pokusu o padělání a pozměňování platidel.

Hlavní přelíčení, které bylo veřejné, konané ve dnech 25.–27. ledna 1954 u KS v Ústí nad Labem, se odehrávalo v budově lidového soudu v Litoměřicích. Předsedou senátu byl „JUDr.“ Oldřich Kubánek, dalšími soudci byli Marie Boukalová a Oldřich Jaroš. Roli prokurátora, a tedy žalobce, zde hrál „JUDr.“ Vladimír Flégl³¹⁷. Obvinění byli, ač pouze formálně, zastupováni celkem třemi obhájci. Z AP v Ústí nad Labem to byli JUDr. Josef Rychetský, který zastupoval Štěcha, Vávrovou a Pichla, ty, kteří hráli v případě hlavní úlohu, a JUDr. Zdeněk Hrazdíra zastupující Ing. Cahu, Tůmu a Kučerovi, naopak ty, kteří v případě nehráli zase až tak zásadní role. Znamenáný, Vojtěch a Křest'an byli zastupováni JUDr. Josefem Krausem z AP v Lounech.³¹⁸

Vzhledem k rozsáhlosti případu došlo první den, tedy 25. ledna 1954, k výslechu Štěcha, hlavního obviněného, a rovněž Vávrové, která zastávala v tomto případě velmi důležitou roli. Oba dva obvinění potvrdili, že se cítí vinni a vypovídali přesně tak, jak od nich bylo očekáváno. Bylo předem jasné, že proces bude „hraný“, nicméně je těžké říci, do jaké míry StB všechny obviněné „zpracovávala“, jelikož mimo oficiálních

³¹⁷ Uváděný taktéž jako Flegl.

³¹⁸ ABS, fond Ústí nad Labem, vyšetřovací spis skupiny „Josef Štěch a spol.“, sign. V-881.

protokolů z výslechů se nezachovaly jiné dokumenty svědčící o těchto metodách StB. Jediná chvíle, kdy se výpovědi obou rozcházel, byla v momentě konfrontace Vávrové se Štěchem, jelikož Štěch, aby ochránil Vávrovou před hrozícím trestem, popřel, že by Vávrová vše činila z vlastní vůle, jak sama vypovídala, a že tak činila pouze z lásky k němu.

„Pokud jde o protistátní činnost Vávrové, dělala ji na můj příkaz. Když jsem odešel za hranice, znovu jsem ji žádal, aby pokračovala ve své činnosti. Vávrová to nedělala z nějakého politického zaměření, nýbrž ze závislosti na mně, aby si mě prostě udržela, jakožena. Pokud já vím, neměla o politice ani ponětí. V Nár. soc. straně byla proto, že její prarodiče byli z Rakouska, ale politické důvody ji k tomu nevedly.“³¹⁹

Všichni ostatní, jejichž výslech u soudu probíhal ve zbývajících dvou dnech, se mimo Křesťana, který se cítil „vinen dle žaloby“, cítili vinni jen částečně. Josef Štěch byl konfrontován se všemi obviněnými, jelikož všichni proti němu vypovídali již v rámci výslechů, proto právě on byl onou spojkou mezi všemi obviněními. Z výpovědi vyplývá, že ne všichni údajní členové domnělé organizace se znali navzájem, což je například viditelné i z výpovědi Anny Vávrové, která udala, že „Ing. Cahu³²⁰ jsem neznala, jen jsem mu házela dopisy do schránky. Vojtěcha a Dostála jsem také neznala.“³²¹

Zdena Kučerová, která ke svému případu vypovídala jako poslední, uvedla stejné informace, které vypověděla u výslechu, a to že sice o totožnosti Štěcha věděla, a že přechod za hranice plánovali, že se však nijak aktivně nepodílela na realizaci tohoto útěku, ani aktivně nespolupracovala v rámci domnělé skupiny. Na to byla konfrontována se Štěchem, který vypovídal proti jejím slovům, tvrdíc že „byl plánek

---

319 ABS, fond Ústí nad Labem, vyšetřovací spis skupiny „Josef Štěch a spol.“.

320 Ing. František Caha, který se narodil 22. prosince 1907, pracoval na jedné z vedoucích pozic firmy Wanke & Fritsche v Děčíně, kde se seznámil s rovněž obviněnými Štěchem a Znamenáným. Jako příslušníkovi sociálních demokratů, kde zastával posty v rámci kraje i okresu, ale který však v roce 1948 podal svou rezignaci, jelikož nesouhlasil s politikou, jakou se strana ubírala, mu nemohl nový režim „přijít na jméno“. V rámci procesu byl obviněn z toho, že Štěchovi napomáhal nejen finančně, ale také tím, že mu obstarával různé materiály, pomůcky a literaturu potřebnou k padělání bankovek a jiných listin. Mimo jiné měl údajně Štěcha podporovat tak, že mu poskytoval své auto, nebo ho sám převážel na schůzky domnělé protistátní organizace, kterých se sám účastnil. StB byl navíc označen i jako spolupracovník Štěcha v jeho velezrádné činnosti tím, že od něj přijmout jisté plány k novému nalezišti uranu, což se však později nepodařilo prokázat. František Caha byl zatčen jako poslední v tomto případě na základě výpovědí ostatních, zejména pak Štěchově a Znamenáného, dne 4. dubna 1953. ABS, fond Ústí nad Labem, vyšetřovací spis skupiny „Josef Štěch a spol.“, sign. V-881.

321 Tamtéž.

(skladiště zbraní, které měli Štěch s Hodkem vyloupit a odstřelit – pozn. SS) *podle výkladu Kučerové nakreslen.*³²²

Mimo všech obviněných v kauze Josef Štěch a spol. vypovídali v případě také Luboš Hodek, Josef Tůma a František Vrbka, všichni obviněni v rámci jiných kauz. Mimo osobní výkazy byly předloženy důkazy padělaných potravinových lístků, fotografie dopisů z Hospodářského družstva a časopis *Naše slovo* vydávaný Štěchem, které přežily rozsáhlý požár v bytě Kučerových.

Poslední den soudního přelíčení, tedy 27. ledna 1954, byl vynesena předsedou soudu „Dr.“ Kubáňkem rozsudek s tím, že všichni jmenovaní dopustili „*nebezpečné protistátní činnosti v organizaci založené Štěchem na Děčínsku, zvanou „Československá strana svobody“*³²³, jejímž cílem mělo být „*demagogickým způsobem překrucovat marxistickoleninské učení a účinně bojovat proti současnému zřízení*“³²⁴, čímž bylo všech deset výše jmenovaných osob odsouzeno KS v Ústí nad Labem za čin velezrady a mimo Kučerové, Tůmy a Křesťana i pro čin vyzvědačství. Josef Štěch byl navíc obviněn a odsouzen rovněž z trestného činu padělání platidel, k čemuž bylo přidáno i obvinění z trestného činu ohrožení zásobování a padělání a pozměňování veřejné listiny, za což byli odsouzeni i manželé Kučerovi a Anna Vávrová.

Ač soudní senát vyslovil myšlenku trestu smrti v případě Josefa Štěcha, nakonec se rozhodl dát na polehčující okolnosti, tedy mladý věk a „naději na nápravu“ a uložil mu trest doživotí. Druhý nejvyšší trest byl udělen Anně Vávrové, kterou soud označil za nebezpečnou a rafinovanou, a která byla odsouzena k trestu při „horní hranici zákonné vazby“, a to k dvaadvaceti letům. Další trest při horní hranici byl udělen Janu Kučerovi, který byl odsouzen na osmnáct let, o dva roky méně, tedy šestnáct let „dostal“ Josef Pichl. Zdena Kučerová, ač zastávající vedlejší roli v domnělé organizaci, byla odsouzena na čtrnáct let, přičemž jí u soudu značně přitížilo, že pocházela z „buržoazní“ rodiny, jelikož byla osočena, že se „*nemohla smířit s událostmi nastalými po únoru 1948 a všemožně usilovala o navrácení jejích zlatých časů*“³²⁵. Další odsouzený Ing. František Caha byl odsouzen k deseti letům vězení, Václav Znamenáný a Ludvík

---

322 ABS, fond Ústí nad Labem, vyšetřovací spis skupiny „Josef Štěch a spol.“, sign. V-881.

323 SOA v Litoměřicích, fond KS Ústí nad Labem, trestní spis skupiny „Josef Štěch a spol.“, karta 99, sign. 1T29/53.

324 Tamtéž.

325 Tamtéž.

Vojtěch poté oba k osmi letům odnětí svobody. Jediný, který se nedoznal ke svým činům, byl Karel Tůma, který rovněž obdržel trest nejnižší, a to tři a půl roku. K těmto, v mnohých případech velmi vysokým trestům, byli všichni obvinění rovněž odsouzeni ke ztrátě občanských práv, v případech Josefa Štěcha navždy, ostatní na deset let včetně Anny Vávrové a Zdeny Kučerové, či na pět let. Tomuto odsouzení předcházelo rovněž propadnutí veškerého majetku, který byl již po jejich zadržení soudně zabaven a rozprodán, přičemž veškeré utržené peníze propadly státu.

Odvolání

Jelikož bylo možné proti tomuto rozsudku podat odvolání, v případě Zdeny Kučerové i Anny Vávrové se tak stalo. Zdena Kučerová podala odvolání společně se svým manželem prostřednictvím JUDr. Hrazdiry z AP v Ústí nad Labem dne 4. února 1954, kde uvedla, že ačkoliv věděla o Štěchově činnosti páchané v jejím bytě, nebylo prokázáno, že by se jí aktivně dopouštěla. Rovněž se ve svém odvolání hájila, že Štěchovi nepředala žádný nákres skladu zbraní, z čehož ji on sám obvinil, což uvedla i během své výpovědi, a že jeho činnosti nijak nenapomáhala mimo toho, že ho ukryvala ve svém bytě s vidinou toho, že Štěch umožní celé jejich rodině ilegální přechod do zahraničí. Anna Vávrová se odvolala společně s Josefem Pichlem prostřednictvím „JUDr.“ Rychetského ze stejné AP jen den poté, dne 5. února 1954. U odvolacího líčení, které se konalo 10. března 1954, se Anna Vávrová hájila tím, že *„k protistátní činnosti ji vedla jednak náklonnost k Josefu Štěchovi, kterého nechtěla ztratit“*³²⁶, přičemž svou výpověď doplnila tím, že své činnosti lituje, a že se bude snažit svou vinu odpracovat, nicméně to jí u odvolacího nepomohlo a její odvolání bylo zamítnuto. Zdena Kučerová, za kterou podal odvolání její otec Rudolf Čáslavský již dříve, a to 29. ledna 1954, dva dny po vyřčení rozsudku, byla zastupována jiným obhájcem, a to Dr. Bedřichem Blumem z AP v Karlových Varech. Kučerová, na rozdíl od Vávrové, u odvolacího soudu „pochodila“, přičemž jí bylo rozsudkem Nejvyššího soudu zrušeno obvinění z trestného činu padělání a pozměňování veřejné listiny, a trest snižen na deset let odnětí svobody.

---

326 SOA v Litoměřicích, fond KS Ústí nad Labem, trestní spis skupiny „Josef Štěch a spol.“, karton 99, sign. 1T29/53.

Pobyt ve vězení

Zdena Kučerová byla dne 19. května 1954 přesunuta do Ústavu nápravných zařízení³²⁷ Most, kde si měla odpykat zbytek svého desetiletého trestu, který se jí počítal včetně pobytu ve vazbě v Litoměřicích, kde strávila od 14. srpna 1952, kdy byla zatčena, dlouhých dvacet jedna měsíců. Později, dne 4. listopadu 1955 byla Kučerová přemístěna do NPT Želiezovce³²⁸, kde strávila zbytek svého trestu. V rámci NPT Želiezovce pracovala v rostlinné výrobě, navíc vedla polní pracovní skupinu, která, dle hodnocení náčelníka, „*pod jej vedením si počíná dobre v práci*“³²⁹, přičemž „*chovanie odsúdenej po dobu celého výkonu trestu je slušné*“³³⁰, Kučerová nebyla nijak trestána. Toto kladné hodnocení z prosince 1957, stejně jako hodnocení z července stejného roku, bylo podkladem pro kladné vyřízení žádosti Kučerové ohledně podmínečného propuštění, kterého se dočkala zanedlouho poté. Zajímavostí je, že Kučerová se, ať již dobrovolně, či spíše na nátlak, zúčastnila, stejně jako všechny ostatní vězněné ženy, sbírky konané roku 1956 Fondem solidarity, který měl sloužit na podporu maďarským dětem, které byly postiženy následkem „*udalostí vyvolaných kontrarevolučných živlov*“³³¹.

Anna Vávrová byla dne 19. května 1954 přemístěna, stejně jako Zdena Kučerová, do ÚNZ Most, nicméně již 1. června 1954 byla přemístěna do NPT č. 1 Pardubice³³², kde ji bylo klasifikováno onemocnění štítné žlázy, zánět obličejových dutin a nepravidelné a zrychlené srdeční akce. V rámci svého pobytu ve vězení byla postupně umisťována na různá stanoviště, a to na pletárnu, oddělení kůží či bižuterii, kde, dle správy NPT, dosahovala dobrých výkonů. Její pracovní výkony však velmi často kolísaly, což je viditelné na její pracovní kartě, kde například na oddělení kůží dosahovala v roce 1957 výsledků až nad 200 %, kdežto na bižuterii ve stejném, a zejména následujícím roce výkonů polovičních až třetinových. Mimo jiné se pravidelně zúčastňovala zemědělské brigády, za což mohla ve vězení získat určité výhody, či lepší ohodnocení. Vávrová byla dle hodnocení „*dobré morálky*“, chovala se

---

327 Dále jen ÚNZ.

328 NA, fond SSNV, osobní spis Zdenky Kučerové, sign. A-10.

329 Tamtéž.

330 Tamtéž.

331 Tamtéž.

332 SOA v Litoměřicích, fond KS Ústí nad Labem, trestní spis skupiny „Josef Štěch a spol.“, karton 99, sign. 1T29/53, s. 210.

„ukázněně, slušně“ a dodržovala denní řád stejně tak jako jiné další předpisy. Jediný prohřešek, kterého se dopustila, byla její účast na hromadné hladovce žen dne 11. září 1955³³³, za což byla poslána na deset dnů do korekce, a kvůli čemuž jí byly odňaty výhody na dobu tří měsíců. Dle dokumentace byla Vávrová předána dne 15. října 1954 do NPT Minkovice, nicméně se nejednalo o trvalé, či delší umístění, jelikož již začátkem roku 1955 bylo uvedeno, že se nachází opět v NPT v Pardubicích. Poslední přemístění Vávrové proběhlo dne 14. srpna 1959, přesně sedm let po jejím zatčení, do NPT Želiezovce³³⁴, kde si měla odpykat zbytek ze svého osmnáctiletého trestu.

Další odvolání a uplatnění amnestie prezidenta republiky

Dne 22. července 1954, nedlouho po odvolacím řízení, proběhlo další řízení, tentokrát ve věci užití amnestie ve prospěch Kučerových, Anny Vávrové a Josefa Štěcha. Obě ženy byly zastupovány stejnými obhájci jako v předchozím líčení, nicméně veřejné zasedání nyní probíhalo na stejném místě jako hlavní líčení, tedy v Lidovém domě v Litoměřicích u KS Ústí nad Labem, kde mu předsedal „JUDr.“ Oldřich Kubánek. Tentokrát se situace obrátila, jelikož soud použití amnestie v případě Kučerové odmítl, nicméně Anna Vávrová se dočkala snížení trestu o 16 měsíců na 20 let a 8 měsíců z důvodu uplatnění amnestie na trestný čin ohrožení zásobování. Anně Vávrové byla navíc 27. března 1957 zpětně uznána amnestie z roku 1953, čímž byl trest fakticky snížen na 18 let. Nikdo z dotčených s verdiktem soudu nesouhlasil, proto se všichni rozhodli podat stížnost k Nejvyššímu soudu, která byla však 24. srpna 1954 zamítnuta.

Rodina Zdeny Kučerové se však nevzdávala a pravidelně podávala různé žádosti o milost. Jedna taková žádost byla podána v lednu 1955 matkou Zdeny Kučerové, Josefou Rejnartovou, která v ní žádala prominutí zbytku trestu pro svou dceru s odůvodněním, že je matkou dvou dětí, a že činnost, které se dopustila, páchala nevědomě s tím, že se snažila podporovat svého manžela, jelikož je velmi pracovitou

---

333 Tato protestní akce, hromadná hladovka, se konala v Pardubicích v září 1955, kdy mělo protestovat až 105 žen (někdy se udává číslo i přes 500 účastnic), které se nechtěly smířit s podmínkami, které ve vězení panovaly. O této hladovce se zmiňuje i Dagmar Šimková, která se jí sice osobně neúčastnila, ale na jejíchž vzpomínkách je vidět, jak pozitivní měly tyto, ač předem „prohrané“ akce, vliv na ostatní ženy. Srov. ŠIMKOVÁ, Dagmar. *Byly jsme tam taky*, s. 101; BURSÍK, Tomáš. *Ztratily jsme mnoho času... Ale ne sebe!* [online], s. 40.

334 NA, fond SSNV, osobní spis Anny Vávrové, sign. A-10.

ženou a zodpovědnou matkou dbající na výchovu svých dětí. Tato žádost, která byla rovněž směřována Marii Zápotocké, manželce tehdejšího prezidenta Antonína Zápotockého, byla zamítnuta na neveřejném zasedání KS v Ústí nad Labem dne 11. února 1955 a stvrzena podpisem „JUDr.“ Kubáňka, kterou měl tuto záležitost na starost. Další žádost stejného znění byla podána otcem Zdeny Kučerové, Rudolfem Čáslavským, v listopadu 1955, nicméně i tato žádost byla stejným způsobem dne 11. listopadu zamítnuta.

V roce 1957 požádal Luboš Hodek i další osoby z kauzy „Akce Lužnice“ o přešetření tohoto případu, jelikož vyšlo najevo, že výpovědi Štěcha a Vojtěcha byly vynuceny pomocí fyzického násilí, což platilo i u Hodka, který byl však souzen v rámci jiného případu. I přes tyto skutečnosti nebylo novým šetřením zjištěno žádných pochybností, všichni odsouzení se opětovně doznali, a proto bylo šetření ukončeno s tím, že nejenže jsou všichni vinni tak, jak to původní vyšetřování prokázalo, ale že bylo dokonce pochybeno v tom, že se tento případ více nerozpracoval. Ačkoliv nové šetření neprokázalo žádné pochybení, požádali manželé Kučerovi a Eduard Křest'an o obnovu trestního řízení. Na veřejném zasedání dne 4. února 1958 v Lidovém domě v Litoměřicích se projednávalo, zda bude tato obnova povolena. Kučerová zde vypovídala, že se necítí „*tak vinna, jak rozsudkem je zjištěno*“³³⁵, a že svého činu lituje, nicméně i přesto byla obnova řízení zamítnuta.

Propuštění a rehabilitace

I přesto, že obnova řízení byla v únoru 1955 zamítnuta, Zdena Kučerová nemusela čekat příliš dlouho, jelikož dne 2. května 1958 byla podmíněčně propuštěna díky usnesení KS v Nitre na Slovensku, kde jí byla rovněž stanovena zkušební doba šesti let. Náčelník NPT Želiezovce žádost o podmíněčné propuštění podpořil, jelikož „*odsúdená ve výkone trestu veľmi dobre pracovala, riadne sa chovala*“³³⁶, přičemž „*lutuje svojej trestnej činnosti a že by chcela svojou prácou napraviť svoje pochybenie*“³³⁷. Zdena Kučerová se tedy po necelých šesti letech opět shledala se svými dětmi a rodinou, nicméně její manžel zůstal nadále ve vězení.

---

335 SOA v Litoměřicích, fond KS Ústí nad Labem, trestní spis skupiny „Josef Štěch a spol.“, podsvazek „Žádosti o milost pro ods. Zdenku Kučerovou“, karton 99, sign. 1T29/53.

336 Tamtéž.

337 Tamtéž.

Zdena Kučerová se úplného prominutí trestu dočkala dne 25. března 1961, kdy jí byla prezidentem republiky udělena milost, což znamenalo, že se jí odpouští zbytek trestu, končí jí zkušební doba šesti let a opět plně nabývá svých občanských práv.

Zdena Kučerová podala dne 5. června 1969 i se svým manželem u KS Ústí nad Labem návrh na zahájení přezkumného řízení, ve kterém se domáhali zrušení pravomocného odsuzujícího rozsudku ze dne 27. ledna 1954 pro Jana Kučeru a 10. března 1954 pro Zdenku Kučerovou. Oba dva byli, stejně jako ostatní z kauzy „Akce Lužnice“, kteří tento návrh podali, předvoláni k výsledku dne 15. června 1973, nicméně manželé Kučerovi se předem omluvili. Jelikož byl jejich výslech považován za nutný, byli vyzváni se dostavit v náhradním termínu, nicméně ve svém dopisu ze dne 24. října 1973 uvedli, že tento návrh stahují, načež bylo vydáno ve stejný den usnesení, kterým byla celá záležitost ukončena.³³⁸ Pravý důvod ke stažení jejich žádosti není znám, nicméně se lze domnívat, že jím byl nejen strach z opětovného zájmu StB o jejich osoby v období tzv. normalizace, ale také fakt, že většina rehabilitací z let 1968–1969 byla v sedmdesátých letech zrušena.

Zanedlouho po propuštění Zdeny Kučerové se dočkala propuštění i Anna Vávrová, která byla propuštěna na svobodu na základě amnestie prezidenta republiky ze dne 9. května 1960. Zbytek trestu, necelých jedenáct let, byl Vávrové prominut na základě neveřejného zasedání konaného dne 23. května 1960 u KS Ústí nad Labem vedeného JUDr. Janem Zavoralem, prostřednictvím něhož opětovně nabyla svých občanských práv, nicméně to vše pod podmínkou, že se v nadcházejících deseti letech nedopustí žádného trestného činu. Z důvodu ustanovení této podmínky byla Vávrová nucena udat své bydliště a jakékoliv změny týkající se nejen jejího bydliště, ale rovněž jejího pracovního zařazení.³³⁹

Na dalším neveřejném zasedání dne 19. května 1965 konaném rovněž u KS v Ústí nad Labem pod stejnou patronací jí byl, na základě amnestie prezidenta republiky z 9. května 1965, prominut zbytek zkušební doby. Anna Vávrová podala svůj návrh, stejně jako předtím Kučerovi, Štěch a Tůma, či poté Pichl a Znamenany, na přezkumné řízení dne 2. července 1969, ve kterém se rovněž domáhala zrušení pravomocného

---

338 SOA v Litoměřicích, fond KS Ústí nad Labem, trestní spis skupiny „Josef Štěch a spol.“, karton 99, sign. 1T29/53.

339 ABS, fond Ústí nad Labem, vyšetřovací spis ke kauze „Josef Štěch a spol.“, osobní spis Anny Vávrové, sign. V-881.

odsuzujícího rozsudku ze dne 27. ledna 1954. V roce 1973 nebylo o tomto návrhu stále rozhodnuto, nicméně Vávrová svůj návrh po výsledku dne 15. června 1973 ještě týž den stáhla, čímž skončilo celé snažení po rehabilitaci.³⁴⁰

Ačkoliv ve spisu u případu „Josefa Štěcha a spol.“ chybí v SOA v Litoměřicích dokumentace o jejich úplné rehabilitaci z roku 1990, předpokládá se, že všichni odsouzení v kauze „Akce Lužnice“ byli rehabilitováni dle zákona č. 119/1990 Sb., jedním z prvních vydaných zákonů, kterým se nově ustanovená vláda snažila o nápravu komunistických zločinů.³⁴¹

Anna Vávrová, i přes všechno utrpení, které musela ve vazbě a posléze ve vězení snášet, se po svém propuštění v roce 1960 vdala za Josefa Štěcha, který byl taktéž účasten na amnestii prezidenta republika, což je patrné z faktu, že od roku 1961 je ve všech dokumentech vedena jako Štěchová. Otázkou zůstává, jak manželství Anny a Josefa Štěchových fungovalo. Oba dva si totiž pravděpodobně z pobytu ve vazbě a vězení, krutých výsledků a všech útrap, které je provázely jejich procesem, odnesli šrámy na duši, možná i na těle v případě Josefa Štěcha, které je dozajista provázely i po zbytek jejich života.

Je navíc pravděpodobné, že se Vávrová ihned po svém propuštění ujala svého syna, kterému bylo při jejich opětovném shledání již necelých osm let, a že společně s Josefem Štěchem založili rodinu. Je však otázkou, jak pevné vazby byly v této rodině navázány, jelikož Vávrová, později Štěchová, se se svým synem shledala až po osmi letech, době tak zásadní pro vytvoření vztahu matky s dítětem. O tomto problému se zmiňuje ve své práci také Veronika Doubová, která uvádí případ, že syn, jehož matka byla propuštěna z vězení, tuto situaci nezvládl a spáchal sebevraždu. Ačkoliv můžeme doufat, že podobná příhoda nepotkala syna Vávrové, je pravděpodobné, že měl syn Vávrové a Štěcha blíže k Filipovým, náhradním rodičům, než k rodičům skutečným, kteří museli strávit dlouhá léta za zdmi vězení.

---

340 SOA v Litoměřicích, fond KS Ústí nad Labem, trestní spis skupiny „Josef Štěch a spol.“, karton 99, sign. 1T29/53.

341 BLÁHOVÁ, Ivana – BLAŽEK, Lukáš – KUKLÍK, Jan – ŠOUŠA, Jiří a kol.: *Oběti komunistické spravedlnosti: Právní aspekty politických procesů 50. let 20. století*, 1. vydání. Praha, Auditorium 2013, ISBN 978-80-87284-48-3, s. 335.

9 Závěr

Politické procesy, které se dají obecně charakterizovat jako vrchol perzekucí, represí a masové nezákonnosti, a bez kterých by nemohla žádná diktatura fungovat, se dají označit jako jeden z hlavních rysů tzv. zakladatelského období. Právě v tomto období, a zejména na začátku 50. let zastávaly tyto procesy v nově nastoleném komunistickém režimu zásadní roli. Nejenže měly vést k tomu, aby se nově budovaný stát zbavil nepohodlných občanů, ale jejich cílem bylo také zastrašení těch, kteří s nově nastoleným režimem částečně, či zcela, nesouhlasili, ale také k demonstraci moci a síly, jíž nový režim disponoval. Není proto překvapením, že se politické procesy týkaly rovněž žen, což bylo také téma této bakalářské práce, a to konkrétně těch, jež byly souzeny Krajským soudem v Ústí nad Labem v letech 1953 a 1954. S pomocí dochovaných archivních materiálů, svědectví politických vězeňkyň a odborné literatury jsem se pokusila zrekonstruovat politický proces, na kterém by bylo patrné, jak taková výroba politických procesů probíhala, přičemž hlavní těžiště mé práce se odvíjelo od snahy ukázat, jakou roli hrály v těchto kauzách odsouzené ženy.

Cílem první části, označované taktéž za obecnou, byla charakteristika politických procesů jako takových, jejich výroba a popis jevů, které je doprovázely, což byly masová nezákonnost a perzekuce. Značná pozornost byla rovněž věnována justici, která prošla po únorovém převratu v roce 1948 nemalými změnami, a to jak soudům nižší i vyšší instance tak obhájcům a prokurátorům, osobám, jejichž role byla u soudu v období komunistické nadvlády nezastupitelná. Ke zpracování těchto informací mi byla nejvíce užitečná faktografická literatura, a to zejména tituly od Karla Kaplana a Pavla Palečka³⁴² či Viléma Hejla³⁴³, které mi poskytly nejen potřebné informace, ale také celkový náhled na období 50. let a s nimi spojenou historii a specifičnost politických procesů.

Nedílnou součástí obecné části předkládané práce je rovněž popis cesty vězněné ženy od jejího zatčení, přes vyšetřování a pobyt ve vazbě, soudní přelíčení, věznění, omilostnění a život na svobodě až po následnou rehabilitaci. Smyslem této kapitoly bylo

---

342 KAPLAN, Karel: *Nebezpečná bezpečnost*; KAPLAN, Karel: *Nekrvavá revoluce*; KAPLAN, Karel: *StB o sobě: Výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka*; KAPLAN, Karel – PALEČEK, Pavel: *Komunistický režim a politické procesy v Československu*.

343 HEJL, Vilém: *Zpráva o organizovaném násilí*.

poukázat na změny týkající se ženského vězeňství, a to od znaků fyzických, jakými může být například naprosto nedostatečná hygiena, po znaky psychické, především pak vnímání sebe sama, ztráta ženskosti, psychické týrání a ponižování ze strany dozorců završeno hlavně obavou o své děti a rodiče. Celkový náhled na situaci mi umožňovala svědectví bývalých politických vězeňkyň, a to zejména Dagmar Šimkové³⁴⁴, která ve své knize vypráví o svém každodenním boji za zdmí vězeňského ústavu. Její kniha společně se vzpomínkami Albíny Palkoskové-Wiesenbergerové³⁴⁵ a knihou Tomáše Bursíka³⁴⁶ poskytující nejen svědectví, ale rovněž náhled na problematiku ženského vězeňství vůbec, byly hlavními zdroji využitými v této části této bakalářské práce. Do této části bakalářské práce byly rovněž včleněny základní informace týkající se vězeňských zařízení, kterými si většina žen odsouzených u Krajského soudu v Ústí nad Labem v letech 1953 a 1954 prošla, a to o pardubické věznicí, NPT Minkovice a NPT Želiezovce nacházející se na území dnešního Slovenska.

Stěžejními materiály pro druhou část této práce se staly dochované archiválie ze Státního okresního archivu v Litoměřicích, Archivu bezpečnostních složek v Praze a Národního archivu, díky kterým jsem mohla detailně analyzovat všechny případy týkající se žen odsouzených Krajským soudem v Ústí nad Labem v rozmezí let 1953 a 1954. Na základě této analýzy se mi rovněž podařilo specifikovat činnost Krajského soudu v Ústí nad Labem v uvedených letech jako takového, což pomohlo osvětlit i kauzy zde projednávané. Pomocí metody komparace se mi povedlo zjistit, že tresty udílené KS v Ústí nad Labem byly poněkud přísnější než tomu bylo u KS v Liberci, o čemž svědčí fakt, že na odsouzeného u KS v Ústí nad Labem připadá průměrně trest odnětí svobody ve výši devíti let, kdežto v Liberci je tento trest o rok a půl nižší. Co se počtu udělených doživotních trestů týče, jsou na tom oba posuzované soudy stejně, nicméně jediný trest smrti za celé období byl udělen u soudu ústeckého, a to Františku Zajíčkovi. V rámci této kapitoly bylo zpracováno rovněž personální obsazení Krajského soudu v Ústí nad Labem, kde je nutné zmínit alespoň neblaze proslulého soudce „JUDr.“ Oldřicha Kubáňka, kterým vešel ve známost svou „Ústeckou výzvou“. Další zajímavá postava pochází z řad obhájců, a je jím JUDr. Zdeněk Beneš, bývalý soudce u Mimořádného lidového soudu v Litoměřicích, kde jako hlavní soudce přispěl roku

---

344 ŠIMKOVÁ, Dagmar: *Byly jsme tam taky*.

345 PALKOSKOVÁ-WIESENBERGEROVÁ, Albína: *Nebyl to jen sen*.

346 BURSÍK, Tomáš: *Ztratily jsme mnoho času... Ale ne sebe!*

1945 k popravě Richarda Handtkeho. Ačkoliv byly pro zpracování této kapitoly použity především dochované archivní materiály, velmi nápomocné mi byly i diplomové práce Veroniky Doubové³⁴⁷, Miluše Honzíkovej³⁴⁸ a Jitky Pikešovej³⁴⁹.

Hlavní podíl druhé části textu se však nachází v následující kapitole, která s pomocí dochovaných archivních materiálů analyzuje konkrétní případy žen souzených u Krajského soudu v Ústí nad Labem. V této práci mi nemalým měřítkem pomohly soudní spisy uložené ve Státním oblastním archivu v Litoměřicích, kde jsem zjistila, že během let 1953 a 1954 bylo u Krajského soudu v Ústí nad Labem souzeno celkem dvacet sedm žen, a to v devatenácti případech. Obviněné ženy si od soudy odnesly tresty v celkové výši 182,5 let, což v průměru udává necelých sedm let odnětí svobody pro každou ženu, přičemž nejvyšší udělený trest činil dvacet dva let a nejnižší pak šest měsíců. Zajímavá je i struktura případů, jelikož dvě třetiny žen byly souzeny v roce 1954, a to v celkem jedenácti případech, kdežto zbylá třetina žen byla souzena v roce předešlém, v osmi případech. Na tomto faktu je patrné, že v roce 1954 probíhaly procesy, do kterých bylo zahrnováno více žen než v roce předchozím, přičemž se změnilo i zaměření jednotlivých případů.

Na základě analýzy dochovaných archivních materiálů byly jednotlivé kauzy roztříděny dle svého zaměření do pěti různých kategorií, z čehož vyplynulo, že v roce 1953 převládaly procesy se členy tzv. protistátních organizací a tzv. vyzvědači. Naopak v roce následujícím dominují procesy se členy bývalých nekomunistických stran a procesy s tzv. převaděči.³⁵⁰ Z analyzovaných dat bylo také zjištěno, že zhruba třetina odsouzených žen byla dělnického původu, což, dle prvotních záměrů komunistického režimu, odporuje principu politických procesů, podle kterých měly být souzeny pouze osoby pocházející z „nepřátelských“ skupin obyvatel jako byli tzv. kulaci, bývalí představitelé nekomunistických stran či buržoazie. Na druhou stranu je nutno dodat, že osoby dělnického původu dostávaly u soudu nižší tresty než například osoby s buržoazním původem.

---

347 DOUBOVÁ, Veronika: *Politické procesy 50. let – Ženy odsouzené Krajským soudem v Liberci v letech 1953 a 1954.*

348 HONZÍKOVÁ, Miluše: *Politické procesy 50.let – Krajský soud v Ústí nad Labem 1953–1954.*

349 PIKEŠOVÁ, Jitka: *Politické procesy padesátých let – Krajský soud v Ústí nad Labem 1955–1956.*

350 Tato bilance se týká pouze případů se ženami, které byly souzeny u KS v Ústí nad Labem v letech 1953 a 1954 a odvíjí se od statistických dat použitých v této práci, nelze brát tento fakt jako podmínku, ani celorepublikový fenomén.

Jelikož bylo nemožné zpracovat detailněji všech devatenáct případů týkajících se dvaceti sedmi odsouzených žen, vybrala jsem si pro svou práci jednu z kauz zařazených do kategorie procesů s členy tzv. protistátních organizací. Tato kategorie, stejně tak jako analyzovaná kauza, byla vybrána záměrně. Procesy se členy tzv. protistátních organizací byly nejvěrnějším odrazem toho, jak taková výroba politických procesů vlastně fungovala a jak k ní představitelé a pomocníci komunistického režimu přispívali. Během let 1953 až 1954 bylo u KS v Ústí nad Labem projednáno celkem sedm případů, ve kterých figurovalo osm žen. Bylo zjištěno, že souhrnný počet let udělený těmto odsouzeným ženám činil jednáct let, přičemž nejvyšším uděleným trestem byl trest ve výši dvacet dva let pro Annu Vávrovou, nejnižším pak tři roky pro Dagmar Patrovskou a Vlastu Strnadovou. To, že komunistický režim nebral na vědomí pohlaví a „třídní příslušnost“ bylo zmíněno již výše, nicméně analýzou těchto kauz bylo také zjištěno, že ani věk nehrál žádnou roli. V rámci této kategorie procesů byly souzeny devatenáctiletá studentka FF UK i skoro šedesátiletá důchodkyně z Ústí nad Labem.

Z výše zmíněných sedmi kauz jsem si pro rekonstrukci vybrala kauzu zahrnující dvě ženy, a to Annu Vávrovou a Zdenu Kučerovou, a to jednak proto, že jim byly uděleny jedny z nejvyšších trestů, Anně Vávrové nejvyšší vůbec, co se posuzovaných případů žen týče, ale zejména proto, že na tomto případě se dá velmi dobře demonstrovat výroba politického procesu a jeho znaky vůbec. Navíc se tento proces, nazvaný „Akce Lužnice“, či „případ s Josefem Štěchem a spol.“, dá považovat dle určitých znaků za monstrproces, jednak proto, že na něj navazovaly další, menší, procesy, tak pro svůj počet obviněných, či pro vysoké, v podstatě až disciplinární tresty, jež byly uděleny. Tento proces, jak je řečeno již výše, se týkal dvou žen, a to Anny Vávrové a Zdeny Kučerové, žen velmi rozdílných, a to nejen povahově, nýbrž i svými rolemi, jaké v případě hrály. Zatímco Anna Vávrová se společně s Josefem Štěchem aktivně podílela na protistátní odbojové činnosti, ať už ji k tomu vedla láska ke Štěchovi, její přesvědčení či touha po emigraci, Zdena Kučerová byla do případu zahrnuta jako „ta, co věděla a nepověděla“, která v podstatě nevědomky poskytla útočiště dvěma odbojářům, Anně Vávrové a Josefu Štěchovi. Celková kauza je svým obsahem velmi zajímavá, co se jejího odhalení týče až kuriozní. Tyto důvody společně s velmi vysokým trestem, který si od soudu odnesla Anna Vávrová, která byla během svého zatčení navíc ve velmi pokročilém stadiu těhotenství, a to již zmiňovaných dvacet dva let, nemluvě o jejich

odbojové činnosti, a případ Zdeny Kučerové, matky dvou dětí odsouzené k velmi přísnému trestu ve výši čtrnácti let za to, že kryla svého manžela tím, že neohlásila ukryvání dvou osob v jejich bytě, byly hlavním motivem pro detailní zpracování této kauzy, jež si rozhodně zaslouží naši pozornost.

Z celkové analýzy všech případů a obecné části této práce jasně vyplývá, že komunistický režim se k obviněným a odsouzeným ženám choval naprosto stejně jako k mužům, psychického a fyzického teroru nevyjímaje. Co se ženského vězeňství týče, od toho mužského se přeci jen liší několika rysy, a to použitím sexualizovaného násilí, či využíváním jejich mateřských a ženských instinktů k podlé hře podporující jejich zájmy. Nicméně, ať už se jednalo o muže či ženy odsouzené v politických procesech, trpěli všichni, a to od chvíle zatčení, či sledování, po celý zbytek života, jelikož na tak hrůzné zážitky se jen tak zapomenout nedá, nemluvě o mimosoudní perzekuci všech bývalých politických vězňů. V případě žen zde hraje roli i fakt, že většina odsouzených žen měla rodinu či partnera, kteří na svou matku, manželku, či dceru čekaly dlouhá léta, nicméně o to větší muselo být jejich překvapení a následný šok, když se z vězení vrátila domů naprosto jiná osoba, žena, která se těžko podobala té, se kterou se před lety loučili, nemluvě o citovém odcizení, které v rodinách panovalo.

10 Seznam použitých zdrojů

10.1 Prameny

10.1.1 Archivní prameny

- SOA Litoměřice, Krajský soud Ústí nad Labem
- Archiv bezpečnostních složek, Praha, fond vyšetřovacích spisů V-Ústí nad Labem
- Archiv bezpečnostních složek, Praha, fond MV
- Národní archiv, Praha, fond SSNV

10.1.2 Vydané prameny

- BARTOŠEK, Karel: *Český vězeň*, 1. vydání. Praha, Litomyšl, Paseka 2001, ISBN 80-7185-363-1.
- KAPLAN, Karel: *StB o sobě: Výpověď vyšetřovatele Bohumila Doubka* [online], 2. upravené vyd. Praha, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR 2002, ISBN 80-902885-9-6.
- MARGOLIOVÁ-KOVÁLYOVÁ, Heda: *Na vlastní kůži*, 4. vydání. Praha, Academia 2012, ISBN 978-80-200-2038-3.
- PALKOSKOVÁ-WIESENBERGEROVÁ, Albína: *Nebyl to jen sen*, 1. vydání. Praha, Luxpress 1991, ISBN 80-7130-007-1.
- ŠIMKOVÁ, Dagmar. *Byly jsme tam taky*, 7. vydání. Praha, Nakladatelství Monika Le Fay 2015, ISBN 978-80-905589-1-5.
- VACKOVÁ, Růžena: *Ticho s ozvěnami: Dopisy z vězení z let 1952–1967*, 1. vydání. Praha, Academia 1994, ISBN 80-85795-10-8.
- WOLF, Jiří: Mám se stále dobře, in: *O československém vězeňství – sborník Charty 77*, Praha 1990.

10.1.3 Dobový tisk

- Rudé právo

10.2 Literatura

- BLÁHOVÁ, Ivana – BLAŽEK, Lukáš – KUKLÍK, Jan –ŠOUŠA, Jiří a kol.: *Oběti komunistické spravedlnosti: Právní aspekty politických procesů 50. let 20. století*, 1. vydání. Praha, Auditorium 2013, ISBN 978-80-87284-48-3.
- BURSÍK, Tomáš. *Ztratily jsme mnoho času... Ale ne sebe!*, 1. vydání. Praha, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR 2006, ISBN 80-86621-25-1.
- ČERMÁKOVÁ, Veronika: *Politické procesy 50. let – Krajský soud v Liberci v letech 1955–1956*, Liberec, 2011. Bakalářská práce.
- DOUBOVÁ, Veronika: *Politické procesy 50. let – Ženy odsouzené Krajským soudem v Liberci v letech 1953 a 1954*, Liberec, 2011. Diplomová práce.
- FABŠIČOVÁ, Marta – VALIŠ, Zdeněk: Státní prokuratura a Státní soud v dokumentech, in: VOREL, Jaroslav – ŠIMÁNKOVÁ, Alena a kol.: *Československá justice v letech 1948–1953 v dokumentech, Díl I.*, Praha, ÚDV 2003, ISBN 80-86621-03-0.
- HEJL, Vilém: *Zpráva o organizovaném násilí*, 1. vydání. Praha, Univerzum 1990, ISBN 80-85207-01-X.
- HONZÍKOVÁ, Miluše: *Politické procesy 50.let – Krajský soud v Ústí nad Labem 1953–1954*, Liberec, 2006. Diplomová práce.
- HONZÍKOVÁ, Miluše – KAISER, Vladimír: *In memoriam František Zajíček (1896–1954). K příležitosti odhalení pamětní desky na nádraží v Ústí nad Labem-západ 24. února 2006*, 1. vydání. Ústí nad Labem, Město Ústí nad Labem 2006, ISBN 80-86646-13-0.
- JIRÁSEK, Zdeněk – ŠŮLA, Jaroslav. *Velká peněžní loupež v Československu 1953 aneb 50 :1*, 1. čs. vydání. Praha, Svítání 1992, ISBN 80-900238-9-4.
- KAPLAN, Karel: *Nebezpečná bezpečnost*, 1. vydání. Brno, DOPLNĚK 1999, ISBN 1081-135-1999.
- KAPLAN, Karel: *Největší politický proces: M. Horáková a spol.*, 1. vydání. Brno, DOPLNĚK 1995, ISBN 80-85270-48-X.
- KAPLAN, Karel: *Nekrvavá revoluce*, 1. vydání. v ČSFR. Praha, Mladá fronta 1993, ISBN 80-204-0145-8.
- KAPLAN, Karel: *Stát a církev v Československu 1948–1953*, 1. vydání. Brno, DOPLNĚK 1993, ISBN 80-85270-22-6.

- KAPLAN, Karel: *Zpráva o zavraždění generálního tajemníka*, 1. vydání. Praha, Mladá fronta 1992, ISBN 80-204-0269-1.
- KAPLAN, Karel – PALEČEK, Pavel: *Komunistický režim a politické procesy v Československu*, 1. vydání. Brno, Barrister & Principal 2001, ISBN 80-85947-75-7.
- MAŠKOVÁ, Tereza – RIPKA, Vojtěch: *Železná opona v Československu*, 1. vydání. Praha, Ústav pro studium totalitních režimů 2015, ISBN 978-80-87912-31-7.
- MLÁDKOVÁ, Barbora: *Politické procesy 50. let – Krajský soud v Liberci 1953 – 1954*, Liberec, 2005. Diplomová práce.
- NEDBÁLKOVÁ, Kateřina: *Spoutaná Rozkoš*, 1. vydání. Praha, Sociologické nakladatelství 2006, ISBN 80-86429-65-2.
- PIKEŠOVÁ, Jitka: *Politické procesy padesátých let – Krajský soud v Ústí nad Labem 1955–1956*, Liberec, 2008. Diplomová práce.
- ŠKERLE, Michal: *Státní soud a Státní prokuratura a jejich role v politických procesech*, Brno, 2010. Magisterská diplomová práce.
- VEBER, Václav: *Třetí odboj: ČSR v letech 1948–1953*, 1. vydání. Pardubice, Univerzita Pardubice 2014, ISBN 978-80-7395-786-5.
- VEBER, Václav – BUREŠ, Jan a kol.: *Třetí odboj: Kapitoly z dějin protikomunistické rezistence v Československu v padesátých letech 20. století*, 1. vydání. Plzeň, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk 2010, ISBN 978-80-7380-306-3.

10.3 Tisk a časopisy

- ČERNÁ, Marie: *Od školy až do důchodu: V síti kádrových materiálů*, in: *dějiny a současnost*, roč. 31, 2009, č. 11, ISSN 04185129.
- DOUBOVÁ, Veronika. *Ženy odsouzené v politických procesech Krajským soudem v Liberci v letech 1953 a 1954*, in: *Fontes Nissae. Prameny Nisy: regionální historický sborník*, roč. 13, 2012, č. 1, s. 2–11, ISSN 1213-5097.
- KOČOVÁ, Kateřina. *Paměť Liberecka. 1. Příběh Růženy Koškové-Krásné*, in: *Fontes Nissae. Prameny Nisy: regionální historický sborník*, roč. 5, 2004, s. 272–293, ISSN 1213-5097.
- KOURA, Petr. *„Je to vůbec nemyslitelné, že něco takového se může ve 20. století stát“*. Pankrácká „sekyrárna“ neboli oddělení II A., in: *Paměť a dějiny*.

10.4 Internetové zdroje

- 307thcic.wordpress.com
- www.comuniststatesecurity.eu
- www.dcery.cz
- dejinyasoucanost.cz
- www.kriminalistika.eu
- litomericky.denik.cz
- mapa.zelezna-opona.cz
- www.pametnaroda.cz
- www.policie.cz
- www.politictivezni.cz
- www.totalita.cz
- www.usd.cas.cz
- www.ustrcr.cz
- www.zelezna-opona.cz

10.5 Filmové dokumenty

- *Děti 50. let* [dokumentární série]. Režie Josef TUKA. Česká republika, 2009–2010.
- *Nesmiš plakát* [dokumentární film]. Režie Dagmar PRŮCHOVÁ. Česká republika, 1990.
- *Proces H* [dokumentární série]. Režie Martin VADAS. Česká republika, 2007–2009.

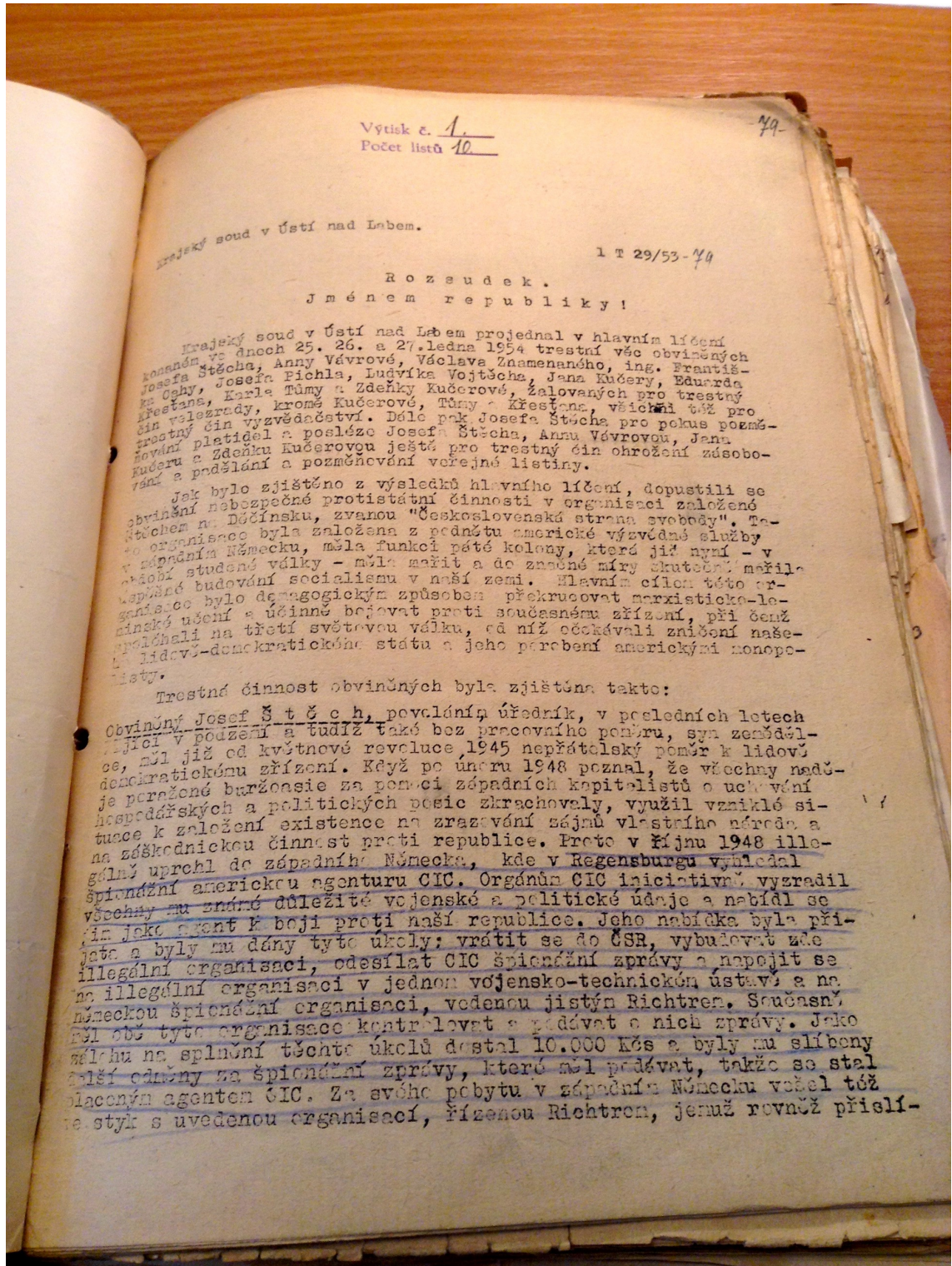
- *Případ Dr. Horáková* [dokumentární film]. Režie Jan MUDRA. Česká republika, 1990.
- *Příběh herečky* [dokumentární film]. Režie Vít HÁJEK. Česká republika, 2012.

11 Seznam příloh

1. Rozsudek vydaný KS v Ústí nad Labem v případě s Josefem Štěchem a spol., SOA v Litoměřicích, fond KS Ústí nad Labem, trestní spis skupiny „Josef Štěch a spol.“, karton 99, sign. 1T29/53, s. 79–88
2. Výňatky z ilegálních tiskovin nalezených v držení Josefa Štěcha v bytě Kučerových, ABS, fond Ústí nad Labem, vyšetřovací spis případu „Josef Štěch a spol.“, sign. V-881
3. Fotografie žen z analyzovaných soudních případů, ABS, fond Ústí nad Labem, osobní spisy vyšetřovaných žen; NA, fond SSNV, spisy vězněných žen
4. Tabulka s údaji o ženách odsouzených KS v Ústí nad Labem v letech 1953 a 1954

Přílohy

1. Rozsudek vydaný KS v Ústí nad Labem v případě s Josefem Štěchem a spol.

ch
O
l
illo-
gont
dno
kót.
n,
d,le-
sprá
slon
ay

stýky s dalšími spolupřevratnými a zapojil je do budované ille-
gální organizace.

Při přechodu velezrádné činnosti byl velmi rafinovaný a také
se mu podařilo více než 3 roky zůstat neodhaleným. Měl několik
illegálních bytů pro trvalé i přechodné pobyty a při styku se
spolupachateli používal falešných jmen ing. Dušák, ing. Hájek,
Černý a Hodek. Používal falešného občanského průkazu na jméno
Ing. Černák a padělal šlenský průkaz KSC, který nosil stále u
sebe. Železniční průkazku, povolení do pohraničního pásma, pře-
covní knížku a další doklady.

Ze účelů padělení úředních dokladů si zřídil dokonale pa-
travářskou dílnu, v níž tiskl též potravinaové lístky a kupa-
lístky padělal na množství asi 150 kg masa, 5 a 10 Kčs. Potravinových
lístků padělal na množství asi 300 kusů vajec a 6 kg cukrovinek. Paděla-
telské pomůcky, nádoby a zinkový plech, papír, barvivo, různé che-
mické a podobně mu opatrovali spolupřevratní Vávrový, Čahov,
Křestan, Kučera, Kučerová, Tůma a Luboš Hodek. Kromě toho dispo-
noval velkým množstvím nevyplněných úředních tiskopisů, pracovních
a jiných průkazů a úředních razítek, takže byl technicky dokonale
vybaven pro život v podzemí a mohl kdykoliv každého z členů ille-
gální skupiny vybavit jakýmkoliv falešným úředním dokladem. Obvi-
něný Štěch byl stále ve styku s americkou výzvědnou službou. Kro-
mě již uvedených zpráv, které poslal po Bernanovi, odeslal na ja-
ře 1952 prostřednictvím spolupřevratného Jana Kučery do Straubingu
dopis, v němž žádal, aby mu byly poslány traskaviny a zbraně a
dány mu další pokyny pro ilegální práci. Odpověď očekával pomocí
rozhlasu a pro tento případ smluvil heslo. Traskaviny a zbraně
potřeboval pro vedení sabotážního a teroristického aktu, který plá-
noval se známým již Lubošem Hodekem.

Hodek se stal členem jeho protistátní organizace na jaře 1950
a protože měl stejné sklony jako Štěch, stali se oba důvěrnými
přáteli. Od Hodeka dostal Štěch různé barvy, chemikálie a jiné po-
můcky na padělení potravinových lístků a úředních dokladů, 3 přisto-
je a 11.000 Kčs na zvětšovací přístroj. Když Hodek Štěchovi řekl,
že by měl možnost opatřit údaje o nových nalezištích uranové rudy,
dal mu Štěch za úkol tyto údaje obstarat a získat nejen situacní
plán nových nalezišť, ale i vzorky této rudy. Současně vypracov-
val špiónážní zprávy pro CIC a předal ji obviněnému Čahovi k do-
ručení do Straubingu. Další úkolem pověřil Hodeka a to zjistit
v jednom nejdůležitějším podniku v Ústí n.L. nejcitlivější bod
k spěchání destrukce, plánoval zničení mostů v Ústí n.L. a v Dó-
číně. Kromě toho se seznámil s jistým Vrbkou, který měl pro něho
na jednom místě uskladnění zbraní závodní milice v jednom národním

Když byl Hodek povolán k výkonu vojenské služby, dostal od
Štěcha za úkol vyzvídat důležité vojenské údaje. Tento úkol pl-
nil, i když věděl, že Štěch informace sbírá pro CIC.

Obviněný Štěch byl stále ozbrojen několika pistolemi, pro-
tože však chtěl vyzbrojit též spolupachatele, usiloval o získání
dalších zbraní. K tomu účelu mu spolupřevratná Kučerová opatřila
lůdek místo uskladnění zbraní závodní milice v jednom národním

Jeho charakter dokresluje skutečnost, že dne 18. června 1949 se společně se spolupřevládajícím Znamenajm a Vojtěchem vzloupali do prodejny družstva Sociálek v Dříčíně, kde odcizili různé potraviny a zboží. Obviněný Štěch podílel na různých podvodech, krádežích a jiných nelegálních činnostech, zejména pak na podvodech s potravinovými lístky, konal přípravy k podvodom a plitíckým, a snažil se, aby dosáhl splnění volebních úkolů a voleb, činil tak proto, aby dosáhl splnění volebních úkolů a voleb, neboť neměl legální zdroj příjmů. Jeho zatčení se stalo v době, kdy jeho volební činnost vrcholila a kdy byl vyzván prostřednictvím štábního vysíláče Svobodná Evropa k návratu do země svého narození.

Obviněná Anna Vávrová pochází z malého hospodářství z jižních Čech a pro své neujasněné politické názory se zchytila do styku se Štěchem, stala se odpůrkyní současného lidově demokratického režimu. Až byla reálnou příslušnicí národně-socialistické strany, přijala po únoru 1948 zaměstnání úřednice na okresním sekretariátu KSČ v Dříčíně, což učinila proto, aby mohla vyzvídat pro obviněného Josefa Štěcha důležité politické údaje. To prováděla uspořádáním do konce dubna 1949, kdy nastoupila zaměstnání u bývalého hospodářského družstva a posléze u bývalého okresního družstevního výboru a závodních organizací KSČ, kde rovněž prováděla špiónáž s získaným materiálem předávala obviněnému Štěchovi. Tak Štěchovi předala zejména různé episy zápisů okresního výboru a závodních organizací KSČ, kadrový materiál, členské průkazy, nepopsané papíry a obálky s hlavičkou sekretariátu KSČ v Dříčíně, OV KSČ a jeden evidenční štítek a seznamy příslušníků KSČ v Dříčíně. Podobný materiál pro obviněného Štěcha opatřila též v ORD a HD, kde pracovala později. Materiál, který získala na sekretariátu KSČ před odchodem obviněného Štěcha do západního Německa v říjnu 1949, ukrýl Štěch u jistého Košiny v jižních Čechách, obviněná Vávrová však předpokládala, že jej vzal s sebou do nepřátelské ciziny. Protože ji obviněný Štěch zasvětil do své protistátní činnosti i do svých záměrů, věděla, že odešel navázat styky se CIC a že se ze západního Německa vrátí jako americký agent. Proto, pro něho i v jeho nepřítomnosti opatřovala pomocí obviněného Znamenajmho získaný špiónážní materiál, který ukrývala. Když se na začátku roku 1949 obviněný Štěch vrátil na území ČSR, odjela za ním se spolupřevládajícím Znamenajm do jižních Čech, kde se ukrýval. Při této návštěvě seznámil obviněný Štěch Vávrovou a Znamenajmho se vším, co podnikl v západním Německu a s úkoly, které dostal od americké výzvodné služby. Obviněná Vávrová s dosavadní činností i s plány obviněného Štěcha souhlasila a souhlasila, aby se k ní v květnu 1949 nastěhoval a až do zatčení se u ní ilegálně ukrýval. Pocházela mu při obstarávání pomůcek pro vydávání protistátních letádků, sama letácky psala a rozšiřovala, opatřovala potřebné pomůcky a materiál k padělání potravinových lístků, platidel a různých dokladů, odcizila pro něho občanský průkaz a fungovala jako spojka mezi ním a ostatními členy jeho ilegální skupiny, zejména mezi spolupřevládajícím Pichlem a některými osobami z jižních Čech, kam dojížděla. Když se obviněný Štěch seznámil s Lubošem Hodkem, byla přítomna některým jejich jednáním a věděla proto, že oba plánovali spáchání sabotážního aktu. Rovněž věděla o sty-

cích mezi ob-
jednou ži-
kcl.
Obvině-
ný aby sp-
v této době
ni agentur-
ze republiky
je upřesňo-
van a zden-
tante roz-
pro obvině-

Obviněný i
řiny neby-
vražděho
sace. Obv-
radního N-
dostal od
luctvina-
odcizova-
a když s
vrátil,
že v zá-
CIC a se-
ní orga-
ci ve V-
převést
tistatn-
ta 1950
sám zap-
ve spo-
a Pich-
pokyny
vat, z

Tečno-
ných
byl v
illog-
nem i
Socia-
kostl-
se ž-
spol-
to-
stet-
vst

1949
a
viny

... při čemž v
jednom případě provedla kontrolu, zda vojtech splnil uložený mu
úkol.

Obviněná vývrosek již v roce 1949 nahlédla na vojtech a Št-
cha, aby společně uprchli do západního Německa, protože všichni Št-
cha, aby společně ještě nesplnil všechny úkoly, uložené mu nejdříve
v republiky se opět začali zabývat v roce 1952, kdy se odchodli
zpracovaný na jaro 1953, při čemž s nimi měli odejít též obviněni
Štcha a Zdenka Kučerovi a Luboš Bedek se svou manželkou. Dočasně k
zároveň rozhodnutí byla zpráva, vyslána Svobodnou Evropou a určená
pro obviněného Josefa Štcha.

1949
a
viny

Obviněný Václav Znamenaný, syn učníka, jehož třídni ná-
mny nebyly v roce 1948 ještě upraveny, stal se lehkou křivostí ob-
viněného Štcha, který ho zapojil do založené protistátní organi-
zace. Obviněný Znamenaný věděl, že Štcha se zabýval utíkem do zá-
padního Německa, proto jej vyučoval angličtině a než Štcha uprchl,
čestně od něho špiónážní úkoly. V nepřítomnosti Štcha pak se spo-
lucovinou Vávrou shromažďoval důležitý materiál, který Vávrou
odcizovala nebo jinak odtahovala na sekretariátě OV KSČ v Džíně,
a když se začátkem roku 1949 obviněný Štcha ze západního Německa
vrátil, tento materiál mu předal. Od Štcha se při tom dozvěděl,
že v západním Německu navázal spojení s americkou výzvědnou službou
CIO a se zrádnou emigrací a že byl pověřen vybudovat v ČSR ilegální
ní organizaci a navázat spojení se špiónážní organizací, existující
cí ve Vlt. Kromě toho se mu Štcha svěřil s tím, že má do ciziny
převést jednoho vyššího důstojníka. Obviněný Znamenaný se do prot-
státní Štchovy organizace zapojil jako člen trojky až do lé-
ta 1950 aktivně plnil úkoly, které od Štcha dostával. V první řadě
sám zapojil do organizace spolupviněného Ludvíka Vojtech a pak
ve společnosti Štcha se stýkal ještě se spolupviněncem Vávrou
a Pichlem. Byl v nejbližším styku s Vojtechem, jemuž předával
poky od Štcha a jedenkrát s ním byl na jednom nádraží zjiště-
vat, zda tam není vlak se zbraněmi, jejichž část chtěli odcizit.

Obviněný Znamenaný zjišťoval pro Štcha, kde oznámil bez-
pečnostním orgánům jednu ilegální skupinu na dčínsku a při ruz-
ných akcích zajišťoval Štcha před dopadením. V takových případech
byl vždy ozbrojen ostře nabitou pistolí. Šlo zejména o zajišťování
illegálních schůzek mezi Štchem a členy jeho organizace a v jed-
nom případě o zajištění Štcha a Vojtechem při krádeži v družstvu
Sociokol v Džíně. Za účast na této krádeži dostal jako podíl 3
kostky umělého tuku a lístky na cukr.

Když se obviněný Znamenaný přestěhoval do Úelakovic, udržoval
se Štchem styky písemně a nejméně 4 krát se s ním sešel ještě
osobně. K osobnímu styku došlo proto, že člen ilegální skupiny
Vojtech byl zatčen a hrozilo prozrazení Znamenaného a tím také
Štcha. Na těchto osobních schůzkách vyzval Štcha Znamenaného, aby
vstoupil do podzemí.

Jako člen Štěchovy ilegální organizace zapisoval výhledy budoucí práce sledoval, zda se nám nebo některým členům jeho organizace není překáženo. Dále pomáhával psací stroj, zajišťoval ilegální spojení s ostatními členy organizace a poskytl mu v jeho vlastní autem na ilegální schůzky a pomáhal mu v jeho nelegálních činnostech. Štěchem vydávané ilegální časopisy, které se schovával si je, aby se také nějak zasloužil o zvýšení jejich úrovně, obstaral Štěchovi známý rasistický a protikomunistický pamflet, tak zvaný "Protokoly slonských mudrců".

Při zjišťování Štěchových ilegálních schůzek byl vždy ozbrojen pistolí ráže 9 mm a 20 ostrých nábojů.

Protože věděl, že Štěch se zabýval paděláním potravinových lístků a přípravou k paděláním platidel, obstaral mu pro tyto účely různé chemikálie, papír, šedky, fotografické aparatury, zvukový přístroj a podobně. Jako odměnu za to dostal padělané potraviny a listky. Rovněž věděl, že Štěch se zabýval paděláním úředních a osobních dokladů. Kromě toho se zúčastňoval schůzek mezi Josefem Štěchem a Lubošem Hodkem, který pro Štěcha prováděl a prozrazoval vojenské údaje špiónážního charakteru. Jako důstojník v záloze rozpoznal závažnost Hodkem sdělovaných skutečností, a právě proto tuto výzvědnou činnost podporoval a to tím, že Štěcha vozil autem za Hodkem a dovolil, aby se schůzky konaly v jeho bytě.

Když při hledání ilegálních cest do nepřátelské ciziny byl jistým hajným seznámen s jedním pašerákem z NDR, ihned využil této příležitosti k doručení špiónážní šifrované zprávy od Štěcha do Stambingu pro americkou výzvědnou službu. Bylo to v květnu 1952, když konal poslední přípravu k útěku z republiky. Na útěku se smlouvil společně se Štěchem a Hodkem, při čemž všichni se rozhodli, že před útěkem ještě tělesně ztýrají dvě osoby, o nichž věděli, že jsou stoupenci současného zřízení.

Obviněný Eduard Křesťan, pochází z úřednické rodiny, kterou jehož zanechala péči bývalé buržoazní společnosti a nemohl se smířit s tím, že vláda přešla do rukou pracujícího lidu. Stal se tak zavilým nepřitelem lidové demokratického zřízení, obzvláště po únoru 1948, když viděl, že s bývalou společností je nemožné smířit se. V této době stýkal se převážně s osobami reakčního zaměření a s odpůrci socialismu, jakým byl Josef Štěch. Zapojoil se do jeho ilegální vybuřovací organizace, zřízené na Důčínsku. Předal obviněnému Štěchovi k jeho zrádné činnosti mnoho důležitých razítek k paděláním úředních dokladů. Když na podzim roku 1949, kdy byl nředním správcem razítkárny, obrátil se na něho společně obviněný Josef Fichl se žádostí, aby pro jednoho cizího agenta zhotovil razítka MNV České Velenice a OV-MB Klatovy, ochotně žádosti vyhověl. Účastil v ostatních případech a zejména vůči veřejným a bezpříspěvním orgánům přímo byrokraticky dbal na dodržování všech předpisů.

...uzavřené objednávky, tentokráte do třech bez jakýchkoli
 prezentací razítka OV-NB příslušného úřadu v Dřevní. Když
 se od Fichla dozvěděli, že tento zájem chce odejít do západních
 Německa, přidali, aby s ním byl spojen. Obviněný Josef Štěch,
 uvádějí se v tom případě za ing. Kříka, ve smluvné době
 se obviněným Křestencem přišel, při čemž od něho opět dostal val-
 no množství různých razítek, mezi nimi zejména SBN, MIV a ONV.
 Obviněný Křestan mu současně také předal dva štoky státního zá-
 k. surovou gumu a sadru na tisky, vysvětlil mu, jak se rozvíra-
 jí a slíbil mu návod na zhotovení razítek zinkografii. Tento
 návod mu později po Fichlovi skutečně poslal. Za 14 dní po prv-
 ní, setkání došlo mezi oběma ke druhé smluvné schůzce. Tentý ob-
 viněný Křestan ozrátkoval Štěchovi několik legitimací na druhu a
 doporučil mu, aby se při rozvíření své protistátní činnosti obrá-
 til na jistého Hordka, který později byl pro illegální činnost
 nucen státním soudem k dlouholetému trestu odnětí svobody. Ob-
 viněný Křestan znal poslední obviněného Josefa Štěcha a rovněž
 znal povahu protistátní organizace k níž se připojil, neboť mu
 Štěch dal předstívat několik illegálních časopisů, které vydával.

Obviněný Karol T u n a pochází z rodiny středního zeměděle,
 v době jeho vyjetí školy byl nucen z domovy odejít, neboť tato
 hospodářství nestačilo uživit početnější rodinu, jaká byla jejich.
 hledal službu u sedláků, až nakonec zakotvil v Praze, kde byl
 zaměstván jako dělník. Jeho politická vyspělost však byla podprá-
 vná a stával se často v jednotlivých věcech závislým na svých
 bratrých, kteří byli reakčního zaměření. Proje se později 1949,
 kdy v bytě svého bratra Josefa Tůny seznámil s jistým Duškem,
 za kterého se vydával spoluobviněný Josef Štěch, souhlasil s návra-
 hen svého bratra a nechal Štěcha u sebe na přechodnou dobu ukry-
 tého. Obviněný Štěch pak u něho skutečně týden bydlel a během to-
 hoto pobytu mu Tůna zprostředkoval doručení dopisu od jedného ne-
 známého muže. Kromě toho obviněný Tůna spatřil Štěchovi a tiskár-
 ny Impresa papír a tiskařskou čerň.

Obviněná Zdeňka K u č e r o v á pochází z buržoazní rodiny,
 navzdíř kladný poměr k současným zřímání a podlehla náladám své-
 ho spoluobviněného manžela. Společně s Kučerou od února 1948 se
 zabývala stále přípravami k útěku z republiky do západní nepřítel-
 ské ciziny. Když na jaře 1951 byla svým manželem seznámena se
 spoluobviněným Josefem Štěchem, který se vůči ní vyvíjel se Václav-
 va Černého, začaly její přípravy k útěku nabývat reálnosti a sa-
 ma pak jednou se svým manželem odjela do Chomutovského okresu vy-
 jednat poměr při přechodu přes státní hranice. O obviněném Jo-
 sefu Štěchovi, který od listopadu 1951 se u nich ukryval, věděla,
 že přišel illeálně ze západního Německa plnit špiónážní a jiné
 protistátní úkoly ve prospěch západních imperialistů, při čemž
 sama jej v této činnosti podporovala nejen poskytováním úkrytu a
 stravy, ale hlavně podáváním informací ze svého zaměstnání. Nejzá-
 važnější údaj se týkal uskladnění zbraní západní milice v jednom
 kléžitém národním podniku. Tyto zbraně se chtěla obviněná Štěch
 unosit proto, aby se a ostatní spolupřátelé, a namíř hodila

uprchnout do západního Německa, pro tento případ mohl ohrozit. Měli tyto pachatele patřila též obvinění Kučerová. V bytě obviněné Kučerové konal Josef Štěch též schůzky se členy jiné záložené ilegální organizace a té zejména s Lubčenou Hockou. Obviněná Kučerová věděla též, že Štěch padělal i travní nové listky, u kterých účel mu se svým manželem obstarala světlovači přístroj, a sama větší množství těchto listků uvedla do oběhu. Na tyto padělky nakoupila pro sebe asi 10 kg masa, 3 kg sádla, 2 kg margarínu, 5 - 10 kg cukru, 1 a 1/2 kg cukrovinky a 25 - 30 kusů vajec.

Všichni obvinění až na Karla Túmu trestnou činnost vlezla- dy v podstatě úplně doznali. Obviněný Karol Túma popřel, že by Josefa Štěcha znal jako protistátního zločince a dokonce cizího agenta a že by mu papír a tiskařskou čerou opatřil na tiskárni ilegálních časopisů nebo letáků a připustil pouze, že tento mu sol nějakou trestnou činnost provádět. Vyloženo konspiračními chování obviněného Štěcha nemohlo však smí v něm zanechat jakoukoliv pochybnost, že šlo o osobu, pracující proti republice a proto se ukrývající před bezpečnostními orgány, nehledě k tomu, že v tomto směru je zcela usvědčován jak spolubviněným Josefem Štěchem, který uvedl, že obviněný Josef Túma, když viděl, že tento nemá žádného přihlašovacího dokladu, nabízel mu nějaký záložný doklad, který u sebe náhodou přechovával, tak i Josefem Túmou, kte- rý ve své administrativní výpovědi uvedl " Karlu Túmovi jsem sdě- lil, že jde o člověka ukrývajícího před bezpečnostními orgány ". Obviněný Karol Túma po této stránce tedy musel přestat vědět o jakou osobu se jedná a přesto, že neměl žádných dokladů, poskytl mu několikrát ukrýt, nehledě k tomu, že mu opatřoval ještě určité věci pro tiskařskou činnost a konal v jeho prosích funkci listonoše, neboť Štěch ho seznámil s neznámým mužem, od kterého mu po krátké době přinesl dopis.

Obviněný Josef Štěch konal tuto nepřátelskou vlezládnou činnost v zájmu západních imperialistů, kteří organizovali řádi špiónážní, teroristické a diversantské akce proti státům lidové demokracie a SSSR. Toto špinavé tažení proti zemím lidové demokra- cie, číne a zvláště pak proti SSSR provádí se pod rouškou tak zva- něho zkonca o vzájemném zabezpečení bezpečnosti, vydaného v ro- ce 1951. Drtivá většina našeho národa již dávno rozpoznala tyto zájmy amerických imperialistů, které směřují k porobení celé Evropy a které mají sloužit k jejich dobovačným cílům, k maximál- nímu ziskům, bez kterých je dnešní imperialismus nemožný. Tento zvířecím zájmem imperialistů se snaží dopomoci zbytek poraže- né buržoazie a částečně jimi svlečených (klasovaných) živlů u nás, které mají největší odpor k poctivé práci. Tito vydělníci se sna- ží u nás znemožnit hospodářskou výstavbu a společenský řád, směřující k socialismu, a všemi prostředky čerpané z instrukcí ze zahraničí se snaží zvrátit dnešní lidové demokratické zřízení a všechny vynálezenosti pracujícího lidu. K tomuto účelu se nechtějí použít každých vhodných prostředků směřujících ke zvrátění dnešního zřízení. Tato skupina provádějící svou vlezládnou činnost od ro- ku 1948, kdy mnohým se ještě zdály naše poměry ne čestně povné, byla nucena v roce 1950 zalézt úplně do pořádku a jeden po druhém

se snažili od t- jcn směrnicemi- ná sankce pro l- tuto organizaci- lnou skutkov- b/ tr.z. a u o- neboť k tomuto- mnoho set nábo

Pokud jde- va, Znamenaný- nosti, týkající- sdu vyzval. vědecká i po- která tyto př- ka, jedná od- ná údaje rádu- který ředval- ro kterém by- ležších zpr- činnosti zab- žité, jako- kterým si te- autno přihl- člen špiónsk- záměna tres- c/, b/ tr.z

Zaloba- činu vyzvůd- převzal od- re ve Strau- ti uranové- řšen, co v- ůch, o ob- MDR a o vý

Tuto- podstatě t- zprávy byl- sil tudíž- to obvině- objevily- Štěcha, k- ům, aby- ntuje si- však obvi- bhen- kuš ob- bylo a- dyž byl- řiných- nti sp- ve sv

ojit.
se
Ben
zvi-
pda
ovi-
ezra-
by
nac
ma-
ou-
a,
en
pento
kte-
de-
".
tl
di-

... zaslali od této organizace předvat, avšak byli přidržováni
... amerického vydávých Štěcha, což byl výslovně uvedený pří-
... členka pro každého členu této organizace pro ten případ, když
... této organizaci zradil. U všech obviněných shledal současně zcela na-
... skutkovou podstatu § 78 odst. 1 lit. c/, část. 2 lit. a/
... a u obviněného Josefa Štěcha též odst. 3 lit. a/ tr.z.,
... k tomuto účelu hromadil zbraně v počtu asi 15 pistolí a
... set nábojů.

Pokud jde o další trestný čin vyvodačství, tu Štěch, Věvro-
... Znamenaný, Pichl a Kučera rovněž doznali všechny skutkové okol-
... týkající se trestného činu vyvodačství. Obviněný Štěch
... vyváděl od jednotlivých společenstev různá hospodářská,
... i politická tajemství, která jednak čerpal od Věvrové,
... tyto přinášela ze sekretariátu OV-KSC a to ve velkém měří-
... od Znamenaného a Pichla, kteří rovněž mu sdělovali různá
... z ruku politického a hospodářského a to zvláště od Pichla,
... Štěchovi veškeré údaje o národním podniku Benar,
... kterém byl zaměstnán. Posléze i Josef Kučera byl v této vyvodač-
... činnosti aktivně jako spojka přenesl dopis s obsahem dů-
... zprávy do zahraničí. Obviněný Štěch se ve své vyvodačské
... zabýval převážně o hospodářské tajemství zvláště důle-
... jako je uran a za tyto zprávy dostával určitý honorář,
... tak na čas opatroval zdroj bezprávných zisků. Posléze
... přihlídnouti, že se tohoto trestného činu dopustil jako
... špiónské organizace CIC. Je tedy i v tomto bodě žaloby pro-
... trestná činnost vyvodačství podle § 86 odst. 1, 2 lit.
... Štěcha též odst. 3 lit. c/, d/, e/ tr.

Žaloba vinila též obviněného Cahu a Vojtěcha též z trestného
... činů vyvodačství, sráchaného tím, že obviněný Caha na jaře 1950
... od obviněného Štěcha k doručení americké výzvědné agentu-
... ve Straubingu špiónský dopis obsahující údaje o novém naleziš-
... uranové rudy. Obviněný Ludvík Vojtěch měl informovat Štěcha o
... o lidových milicích, o SNE a o věznicích v Litčanech,
... o obchodních stycích některých našich národních podniků s
... v národním podniku Benar.

Tuto trestnou činnost obviněný Caha popíral a obhajoval se v
... tím, že od Štěcha žádný dopis neobdržel a jinak žádné
... týkající se vyvodačské činnosti tímto nesáhlil. Současně
... hodnotit věrohodnost odporující si výpovědi obou tch-
... učinil porovnání i jiných rozpráv, které se
... mezi výpovědí obviněného Cahy a mezi výpovědí obviněného
... který sice tvrdí, že obviněnému Cahovi dopis doručil s
... adresátovi, to jest CIC. Neg-
... Caha znal obsah dopisu, současně
... obviněný Caha znal obsah dopisu, současně
... obviněný Štěch uvádí, že Caha tento dopis nadporučil, neboť

Během 10 dnů jemu vrátil, což výslovně popírá obviněný Caha.
... obviněný Josef Štěch doznal svoji vlastní trestnou činnost,
... důvodů k pochybnostem o pravdivosti jeho výpovědi, zvláště
... shodě s dalšími důkazy, zejména s výpovědí společ-
... Obviněný Josef Štěch původní zmíněný dopis naryšoval po-
... obviněného Cahy a tím si ho ještě více zavázal
... podle tvrzení Štěcha měl však

podání dálnic, zejména po navržení tohoto dopisu došlo mezi nimi k určení ochlazení jejich vztahových styků, po případě k nedůvěře. Soud bedlivě zvažil všechny tyto okolnosti a rozhodl v jedné věci, obviněného Čechy naplněnou mírou podstatu trestného činu vyvrátit, jak kvalifikovala žaloba.

Rovněž tak obviněný vojtěch setrval na své původní administrativní výpovědi před orgány státní bezpečnosti a hájil se nově při hlavním líčení tím, že kromě zpráv, týkajících se obviněného železného šrotu se vedle a sdělení o nilici, které však nebylo nikak konkrétní, byla to vlastně jenom přírůstek, že viděl pochodoval jak konkrétní. Tato obhajoba obviněného Vojtěcha plně potvrzuje jeho spolupůvodní Josef Štěch jak v řízení administrativním, tak i během hlavního líčení. Soud v těchto informacích Vojtěchem sdělených shledává čistě zprávy běžného rázu, které nemají charakter výsvědné činnosti, jak má na mysli ust. § 86 tr.z. a tudíž obviněného Vojtěcha z této trestné činnosti zprostil.

Také pokud jde o trestný čin ohrožení zásobování podle ust. § 134 odst. 1, 2 tr.z. doznali obvinění Josef Štěch, Anna Vávřová, Jan Kučera a Zdenka Kučerová své vědomí o tom, že falšované potravinové lístky, které uvedli do oběhu jako pravé, byly takového rozsahu, že mohly ohrozit plynulou zásobování našeho obyvatelstva a to produkty nejdůležitějšími jako je maso, sádlo, cukr a další. Je jisté nutné přihlídnouti k časovému rozmezí, kdy tento trestný čin byl spáchán, že totiž šlo o začátek roku 1952, kdy naše hospodářské poměry doznávaly ještě určité poruchy vlivem deživojádů buržoazie, která ještě v tuto dobu vládla se značnými finančními prostředky, jimiž ohrožovala náš trh. Tito obvinění sice firmami prostředky nevládali, neboť část jejich příjmu plynula na vydržování obviněného Štěcha, který téměř přes 4 roky vedl zahálčivý život a byl jimi vydržován a zásobován vším potřebným. Jejich oíl v daném případě byl sledován s přihlídnutím k další jejich činnosti na rozvrácení našeho hospodářství. Byli v daném případě uznáni vinnými podle žaloby, když se tohoto trestného činu dopustili jako členové spolčení.

I další trestný čin týkající se padělání a poznačování veřejných listin doznali obvinění Josef Štěch, Anna Vávřová, Jan Kučera a Zdenka Kučerová. Tato trestná činnost obviněných rovněž pramenila z jejich velezrádné činnosti, bez které by nebylo možné obviněného Štěcha na našem území po tak dlouhou dobu ukryvat před orgány státní bezpečnosti, nezáleželo jim na podkopávání autority státních a veřejných úřadů a orgánů a na důvěře občanů v pravost a správnost listin jimi vydaných.

Tato škůdcovská činnost byla při tom tak neobvyklá a nebezpečná, neboť byla páchána ve stavu spolčení a soud v ní shledal stejně jako žaloba krajské prokuratury zvláště přitěžující okolnost ve smyslu ust. § 159 odst. 1, 2 lit. c/ tr.z., neboť jde o takovou přitěžující okolnost, která s trestným činem zpravidla spojena nebývá.

Posléze pokud se týče trestného činu pokusu padělání a poznačování platidel podle § 5 odst. 1, § 139 odst. 1 tr.z. i tento ob-

viněný J
kany ve
jelikož
ná finan
vyzývá
se řad
a deset
že zhot
nosti i
činnos
neboť

úplně
ní ale
li si
pracu
tuto
ře.
vedli
rozhl
k li
koho
no,
dem
tres
pek
nov
a I
téz

sm
od
de
po
ž
n
k
I

... Josef Štěch doznal v plném rozsahu a kryje se zein. a sa-
 ... ve spisu žalobními, jako věci dohledné. Obvinění Josef Štěch
 ... v ilegální dočetel se do velmi avíci-
 ... finanční tísne, přestože byl částečně na svcu velení avíci-
 ... výše českou činnost jediné honorován jak ze zahraničí, tak i
 ... řad splachovaných. Rozhodl se z těchto důvodů padlet
 ... desetí korunové bankovky, a jejichž přípravou započal do té míry,
 ... že zhotovil již několik vzorů a zdekanoval raznici. V této čin-
 ... nosti mu bylo zabráněno pouze jeho zatčením, kdy všechny jeho
 ... činnost právě vrcholila. Byl i v tomto bodě žaloby uznán vinným,
 ... neboť jsou zde dány všechny znaky této skutkové podstaty.

Při výměře trestu přihlížel soud k polehčujícím okolnostem
 ... delného doznání u převážné většiny obviněných, po případě dozná-
 ... ní alespoň v podstatných bodech. Obvinění ve své obhajobě uplatno-
 ... li sice jako polehčující okolnost i svůj dřívější řádný život
 ... pracujících lidí a to i pro dobu po spáchání trestného činu, avšak
 ... tuto polehčující okolnost bylo možno přiznati pouze v omezené mí-
 ... re. I když obvinění byli z převážné části lidmi pracujícími a
 ... vedli klasi řádný život, je pro tuto polehčující okolnost také
 ... rozhodné posouzení, jaký poměr zaujali obvinění již od počátku
 ... k lidově demokratickému zřízení. V tomto ohledu pak nejen že u ni-
 ... koho z nich nebylo nic kladného zjištěno, ale naopak bylo zjiště-
 ... no, že byli již od květnové revoluce rozhodnými odpůrci lidově
 ... demokratického zřízení, dále že obvinění Vojtěch byl již soudně
 ... trestán. Obviněným pak všem přitěžovalo, že v trestné činnosti
 ... pokračovali po dlouhou dobu i když v poslední době činnou činnost
 ... novyvíjeli, přece zde spolčení zůstávalo, Štěch, Vávrový, Kubera
 ... a řichl ve velkém rozsahu a kromě Křestana, Támy, Čahy a Vojtěche
 ... též u ostatních scuběh dvou, tři i čtyř trestných činů.

Na trestný čin spáchaný obviněným Štěchem stanoví zákon trest
 ... smrti. Zákon však zároveň umožňuje přeměnu tohoto trestu v trest
 ... odnětí svobody od 15 roků výše až na doživotí, ve všech přípa-
 ... dech, kdyby se tento trest jevil příliš přísný a neúčinný. Soud
 ... použil tohoto ustanovení obsaženého v § 29 odst. 2 tr.z., přihlí-
 ... žaje k tomu, že je ve značné míře odůvodněna obhajoba, že obvině-
 ... ný nebyl řádně orientován o poměrech nastávících po úneru 1948,
 ... kdy podlehl poráženeckým náladám tehdejší reakce, zvláště pak ne-
 ... přátel ze zahraničí. Obviněnému Štěchovi polehčovalo pouze do-
 ... znání. Polehčují okolnost řádného života lze i jenu přiznati jen
 ... v omezené míře potud, že byl člověkem pracujícím, neboť i když
 ... dosud trestán nebyl, byl již od květnové revoluce nepřítelom
 ... lidově demokratického zřízení a to vlivem neujasněného politice-
 ... kého rozhledu. Soud hodnotil okolnost, že obviněný Štěch dopu-
 ... til se velmi rozsáhlé a závažné trestné činnosti, avšak rozhodl
 ... k závěru, že nejprísnější trest podle zákona není u něho nutný.
 ... Jestliže na jedné straně je nutno přísně stíhat všechny protí-
 ... státní činy, pak na druhé straně socialistický názor na člověka
 ... příkazuje i při posuzování nejtěžších trestných činů, bedlivě
 ... vážit otázku trestu smrti a ukládati jí pouze v případech obzvlášt-
 ... ní závažnosti, kdy není ani naděje na nápravu pachatele. Soud ne-
 ... dospěl k přesvědčení, že v souzené věci jde o právě takový pří-
 ... pad u obviněného, který je ještě dosti mladého věku, jakž sice

je nutno trvale zneškodnit, ale u něho toho jen naprosto vyřa-
sení z lidské společnosti není vyžadující.

Obviněné vědové polehčovalo pouze doznání a částečný řád-
ný život pracujícího člověka, naproti tomu jí přitěžovalo, že se
dopustila více trestných činů a že v nich pokračovala delší dobu.
U této obviněné nutno ovšem přihlídnouti k závažnosti její trest-
né činnosti, která byla zvláště nebezpečná a rafinovaná, neboť
především byla horlivou vyznavačkou západní ideologie, nanovici
filosofii marxismu-leninismu a k tomuto účelu se také větřela
na OV-KSČ v Dýšíně, kde bylo právě její pole působnosti k řadě
trestných činů. Z těchto důvodů byl jí uložen trest při horní
hranici zákonné sazby.

Obviněný Václav Znamenáň dopustil se sice rovněž dvou trest-
ných činů, avšak jako polehčující okolnost tomuto nutno přiznat
větší řádný život pracujícího člověka a doznání. Bylo nutno
také zvážit tu okolnost, že tento byl k trestnému činu převážně
sveden a při zatýkání, když spatřil motorové vozidlo před svým
domek, uprchl do lesa, avšak po několika hodinách se dobrovolně
organu státní bezpečnosti přihlásil. Rovněž nezůstalo bez povšim-
nutí, že v trestné činnosti započal v poměrně dosti mladém věku,
neznače dosah úrovně udělosti. Za těchto okolností jeví se
soudu trest v rámci zákonné sazby neobyčejně přísný a jelikož
zde byly dány důvody pro použití § 30 tr.z., byl mu trest vyřazen
pod dolní hranici zákonné sazby.

Obviněnému Čechovi přitěžovalo, že v trestném činu pokračoval
delší dobu a že se ho dopustil jako osoba mající akademického ti-
tulu a rozhodující zaměstnanec v národním podniku. Polehčovalo
mu pouze doznání. Vzhledem k rozsahu jeho trestné činnosti, která
byla větší intenzity vynořil mu soud trest v dolní hranici zákonné
sazby.

Rovněž tak obviněný Josef Pichl, mající vysokého vzdělání
dopustil se trestného činu delší dobu, dopustil se dvou trestných
činů, jemuž polehčovalo pouze doznání a jeho trestná činnost na-
byla většího rozsahu než u ostatních obviněných, protož mu soud
uložil trest uprostřed hranice zákonné sazby.

Luďvík Vojtěch pochází z dělnické rodiny, který však vůbec
rodiče nepoznal a byl vychováván v sirotčincích. To bylo také zec-
la patrné, že jeho výchova je zcela zanedbaná, jak se vyvíjela v
jeho dalším životě. Podléhal lehce jednotlivým svodům k řadě
trestných činů, zvláště pak svodům obviněného Štěcha, který ho
připoutal na svoji stranu úplně. Tomuto nepřitěžovalo nic, poleh-
čovalo mu doznání, částečně řádný život pracujícího člověka a
zanedbaná výchova. Z tohoto důvodu soud shledal, že trest v rámci
sazby by pro něho byl příliš přísný a že zde jsou dány podmínky
pro použití § 30 tr.z., uložil mu trest pod dolní hranici zákonné
sazby.

Obviněnému Janu Kučerovi přitěžovalo, že se dopustil více
trestných činů, ve velkém rozsahu a po dlouhou dobu, polehčovalo
mu pouze doznání. Jeho trestná činnost byla velkého rozsahu a
proto mu byl uložen trest v horní polovině zákonné sazby.

Obviněnému Eduardu Křesťanovi polehčovalo doznání a rovněž
 trestné řády život pracovního člověka. Jeho trestná činnost
 byla sice závažného rázu, avšak soud přihlídl také k jeho fyzic-
 kému věku, kterou ovšem nijak při hlavním líčení neuplatňoval. Soud
 také přihlídl k jeho zvýšené pracovní iniciativě, kterou vyvíjel
 pro spáchání trestného činu, čímž se snažil alespoň částečně pro-
 vinit se napravití. Soud pokládá uložení trestu v hranici zákonné sazby za uměrný jeho vinně.

Obviněný Karel Tůma neměl nikdy ve svém životě na různých
 ústředí, stal se terčem vykořisťování jednotlivých kulaků a také
 svých bratrů, kteří byli opožděného hmotného zajištění. Tento jin
 také převážně podléhal a také trestného činu, kterého se dopustil
 pod vlivem svého bratra upřímně litoval. Polehčovalo mu řádný ži-
 vojí pracovního člověka, doznání, nepřítěžovalo mu žádné ži-
 vojí známky zlostalosti a politické nepřehlednosti, která pravdě-
 věrně k této okolnosti soud rovněž použil § 30 tr.z. a uložil mu
 trest hluboko pod dolní hranici zákonné sazby.

Jako poslední Zdeňka Kučerová přitěžovalo, že se dopustila
 více trestných činů, pokračovala v nich delší dobu a které byly
 většího rozsahu. Polehčovalo jí pouze doznání. Tato pochází z
 pracovní rodiny a nemohla se snížit s udělostní nastavení po
 úmru 1948 a všemožně usilovala o navrácení jejích zlatých časů.
 Trestná činnost této obviněné nabyla značné intenzity a z tohoto
 důvodu byl jí uložen trest s přihlédnutím k její rodině uprostřed
 zákonné sazby.

Podle závazných ustanovení zákona vyslovil soud též příslušné
 tresty vedlejší a to propadnutí jmění, ztrátu občanských práv ob-
 čanských a povinnosti k náhradě nákladů trestního řízení a odnětí
 občájců.

Z těchto důvodů uznal krajský soud takto práven:

Obvinění

- 1/ Josef Š t ě c h ,
 nar. 12.3.1921 v Lužnici, okr. Třeboň, bez pracovního poměru, by-
 ten v Džčíně, Slovanská ul. čp. 35,
- 2/ Anna V á v r o v á ,
 nar. 3.3.1923 v Českých Velenicích, okr. Třeboň, úřednice, byten
 v Džčíně VI., Varšavská ul. čp. 8,
- 3/ Václav Z n a n e n a n ý ,
 nar. 5.6.1924 v Džčíně, dělník v národním podniku, byten v Čelk-
 vicích čp. 1376, okr. Brandýs n.L.,
- 4/ ing. František C a h a ,
 nar. 22.12.1907 v Loukovcích, okr. Třebíč, úředník, byten v Šib-
 ně čp. 215, okr. Říčany,

- 5/ Josef F i c h l ,
nar. 24.1.1904 v Neratovicích, okr. Brandýs n.L., úředník, nyní
úředník, bytem v Dčíně IV, Resclova ul.čp. 7,
- 6/ Ludvík v o j t ě c h ,
nar. 20.7.1928 v Jičíně, státník, bytem v Gottwaldově, náměstí
Míru, čp. 178,
- 7/ Jan K u ť e r a ,
nar. 27.10.1906 v Kostelci n.Vlt., okr. Milovsko, lesník, by-
tem v Dčíně VI., Varšavská ul.čp. 8,
- 8/ Eduard K ř e s t a n ,
nar. 16.11.1904 ve Žďáru, oblastní vedoucí družstva Znak, bytem
v Dčíně, Radniční ul. čp. 250,
- 9/ Karel T ů m a ,
nar. 30.5.1911 v Žanovicích, okr. Sedlčany, dělník, bytem v Bor-
tíně čp. 46, okr. Tábor,
- 10/ Zdeňka K u ť e r o v á ,
roz. Čáslavská, nar. 26.3.1914 v Hralci Králové, úřednice, bytem
v Dčíně VI., Varšavská ul.čp. 8,
t.č. všichni ve vazbě,

j s o u v i n n í ,

že

- I/ Josef Štůch na podzim 1948 v prostoru Sušického okresu ilegál-
ně uprchl do západního Německa, kde vešel ve styk s americkou
organizací "CIC", se zrádnou emigrací a s jednou německou vý-
vodnou organizací, a po svém návratu od února 1949 až do vý-
ho zatčení dne 14.8.1952 na Dčíně a v jižních Čechách,
- a/ řídil ilegální organizaci, kterou založil dle pokynů CIC, k
účelům své velezrádné činnosti hromadil zbraně, střelivo a
usiloval o získání dalších zbraní, střeliva a výbušnin, při-
pravoval destruktivní akce na národní majetek a teroristické ak-
ty proti veřejným činitelům, pro členy své organizace a k dal-
šímu rozšiřování vydával ilegální tiskoviny a směrnice, pomohl
několika osobám k útěku do nepřátelské ciziny a připravoval úta-
ky z republiky dalších osob a nezi nimi zejména jednoho bývalé-
ho reakčního ministra,
- b/ vyzvídal důležitá hospodářská, politická a vojenská tajemství
a to zejména o novém nalezišti uranové rudy, o jedné vojenské
zpravodajské škole a o jedné vojenské posádce, při čemž získal
ně poznatky již dříve za svého pobytu v západním Německu vyra-
dil CIC a pak po návratu na území ČSR je podle úmluvy sděloval
CIC pomocí šifrovaných zpráv, za což jako zálohu na odměnu do-
stal od CIC 10.000 Kčs,

- II/ Anna Vávrová od dubna 1948 do svého zatčení dne 14.8.1952,
Václav Znamenáný od října 1948 do léta 1950,
František Čaha od jara 1949 do konce roku 1950,
Josef Říchl od jara 1949 do léta 1950,
Ludvík Vejtěch od jara 1949 do konce roku 1950,
Jan Kučera od jara 1949 do svého zatčení dne 15.8.1952,
Bedřich Křesťan a Karel Tůma na podzim 1949,
Zdeňka Kučerová od jara 1951 do svého zatčení dne 14.8.1952
v Děčíně a jinde

v/ jako členové protistátní organizace zvané "Československá strana svobody" podporovali Josefa Štěcha jako nepřítel-
ského agenta v jeho rozvrtných snahách tím, že se zúčastnili
illegálních schůzek s ním, a souhlasíce s jeho protistátní
činností a s cíli, poskytovali mu hmotnou i jinou pomoc,

v/ Anna Vávrová, Václav Znamenáný, Josef Říchl předávali pří-
padně sdělovali Josefu Štěchovi důležité politické, hospo-
dářské a bezpečnostní, případně ústní zprávy, při
čemž tvrdili, že Josef Štěch tyto informace šíří pro americkou
výzvědnou službu, Jan Kučera Josefu Štěchovi špiónážní čin-
nost usnadňoval a zprostředkoval k doručení CIC do západního
Německa,

t e d y

- všichni se spojili navzájem a Josef Štěch kromě toho vešel
ve styk s cizími činiteli proto, aby se pokusili zničit a
rozvrátit lidové demokratické státní zřízení a společenský
řád republiky, které jsou zaručeny ústavou, při čemž Josef
Štěch činu toho se dopustil hromadně zbraní a střeliva,
- 3/ Josef Štěch, Anna Vávrová, Václav Znamenáný, Josef Říchl a
Jan Kučera se spojili k vyzvídání státního tajemství v
myslu vzradit je cizí mocí a Josef Štěch pro takový čin ve-
šel ve styk s cizími činiteli, činu toho se dopustil jako
člen organizace a výslovně páchal jej delší dobu, a pokud
šlo o zprávu o novém nalezišti uranové rudy a o vojenskou
průmyslovou školu, čin ten se týkal státního tajemství zvláš-
tě důležitého,
- C/ Josef Štěch v létě 1952 v Děčíně si zařídil dílnu a opatřil
náčiní a potřeby k padělání 5 a 10 korunových státních a či-
nil pokusy s jejich tištěním, tedy se dopustil pro společnost
nebezpečného jednání za účelem padělání platidel v myslu
udati je jako pravá,
- D/ Josef Štěch, Anna Vávrová, Jan Kučera a Zdeňka Kučerová v
létě 1952 v Děčíně společným jednáním padělali a do oběhu
uvadli velké množství falšovaných potravinových lístků, tedy
jako členové spolčení se dopustili pro společnost nebezpečné-
ho jednání, které by mohlo ohrozit plynulé zásobování předmě-
ty potřeby alespoň části obyvatelstva nějakého místa,
- E/ Josef Štěch, Anna Vávrová, Jan Kučera a Zdeňka Kučerová v
létě 1952 v Děčíně společným jednáním padělali občanské prů-
kazy, pracovní knížky a jiné úřední doklady, případně v pra-
vých dokladech poznačovali jména,

tož padělali veřejné listiny a podstatně změnili jejich obsah v úmyslu učít jich a dít jako pravých, při čemž činu tch se zúčastili jako členové společenství tož za zvlášť přitěžující okolnosti.

Š i m ě s p á c h a l i

- ad A/ všichni trestný čin velezrady podle § 78 odst. 1 písm. c/ odst. 2 písm. a/ tr.z. a Josef Štěch též podle odst. 2 písm. b/, odst. 3 písm. d/ cit. ustanovení,
- ad B/ Josef Štěch a Anna Vávrová, Václav Znamenany, Josef Fichl a Jan Kučera trestný čin vyzvědačství podle § 86 odst. 1, 2 písm. a/ tr.z. a Josef Štěch též podle odst. 2 písm. b/, odst. 3 písm. c/, d/, e/ cit. ustanovení,
- ad C/ Josef Štěch trestný čin pokusu padělání a poznákování listin del podle § 5 odst. 1, § 132 odst. 1 tr.z.,
- ad D/ Josef Štěch, Anna Vávrová, Jan Kučera a Zdenka Kučerová trestný čin chrození zdsobování podle § 134 odst. 1, 2 písm. b/ tr.z.,
- ad E/ Josef Štěch, Anna Vávrová, Jan Kučera, Zdenka Kučerová trestný čin padělání a poznákování veřejné listiny podle § 152 odst. 1 a 2 písm. c/ tr.z., a

c d s u z u j í s e

Josef Š t ě c h podle ust. § 78 odst. 3 tr.z. s použitím § 22 odst. 1 a § 29 odst. 2 tr.z., Anna Vávrová, Josef Fichl, Jan Kučera, Zdenka Kučerová podle ust. § 78 odst. 1 tr.z. za použití § 22 odst. 1 tr.z., Václav Znamenany podle § 78 odst. 1 tr.z. s použitím § 22 odst. 1 a § 30 tr.z., František Čaha a Eduard Křesťan podle § 78 odst. 1 tr.z., Ludvík Vojtěch a Karel Tůma podle § 78 odst. 1 tr.z. s použitím § 30 tr.z., k trestům odnětí svobody

- Josef Š t ě c h na doživotí,
- Anna V á v r o v á na 22 /dvacet dva/ roků,
- Václav Z n a m e n a n ý na 8 /osm/ roků,
- ing. František Č a h a na 12 /dvanáct/ roků,
- Josef F i c h l na 16 /šestnáct/ roků,
- Ludvík V o j t ě c h na 8 /osm/ roků,
- Jan K u č e r a na 18 /osmnáct/ roků,
- Eduard K ř e s ť a n na 10 /deset/ roků,
- Karel T ů m a na 3 1/2 /tři a půl/ roku,
- Zdenka K u č e r o v á na 14 /čtrnáct/ roků.

Podle § 78 odst. 4 tr.z. se vyslovuje u všech obviněných prořadnutí celého jmění.

Podle § 43 tr.z. se vyslovuje u všech obviněných ztráta občanských práv občanských a to u Josefa Štěcha navždy práva, která jsou uvedena v § 44 tr.z. a u ostatních obviněných doba nezpůsobilosti

k jejich ob
Čaha, Josef
Čerová na
na 5 /pět/
Podle
stejným d
svých obh
kárání p
trestu.
Nar

obviněn
pro tre
je
školov
ročno
inform
děl p
Něm
v úst
Touš

Jat
10
20
30
Č
K

oslo
osál
pro
es

z jejich opětnému nabytí se stanoví u Anny Vávřové, Františka Čechy, Josefa Pichla, Jana Kučery, Eduarda Křestana a Zdeňky Kučerové na 10 /deset/ let u Znamenaného, Vojtěcha a Karla Tury na 5 /pět/ let.

Podle ust. § 68 odst. 1 tr.ř. nahradí všichni obvinění stejným dílem jednak náklady trestního řízení, jednak pášny svých cbných zřizovatelů jin z úřední noci a to příslušným odvo- kátním poradcům, každý pak zvláště náklady své vazby a výkonu trestu.

Naproti tomu

z p r o š t ů j í s e podle § 162 písm. c/ tr.ř.

obviněný František Č e h a a Ludvík v o j t ě c h žaloby pro trestný čin vyzvědačství podle § 86 odst. 1, 2 písm. a/ tr. ř.č. jichž se měli dopustiti tím, že měli předá-vat případně předložit Josefu Štěchovi důležité politické, hospodářské a bez- pečnostní zprávy, při čemž měli vědět, že Josef Štěch tyto informace sbírá pro americkou vyzvědacou službu, František Č a h a měl převzít jednu špiónážní zprávu k doručení OIG do západního Německa, tedy se měli společit k vyzvědacímu státního tajemství v úmyslu vyzradit je cizí noci.

Poučení: Proti tomuto rozsudku lze podatí odvolání ve lhůtě 3 dnů u podepsaného soudu; v téže lhůtě lze podatí, aby pí- semné vyhotovení rozsudku bylo doručeno do rukou obhá- ce.

v Ústí nad Labem dne 27. ledna 1954.

Předseda senátu:
JUDr. Oldřich Kubáň v.r.

Kubáň

*Načrtnutí návrhu hlavního obžalobce: dne 1. 12. 1954
1) obž. J. Znamenaného, Čechy, Vojtěcha, E. Křestana a Z. Tury dne 6. 2. 1954
2) obž. V. Štěcha dne 26. 2. 1954
3) obž. A. Vávřové, J. Pichla a J. Kučery dne 10. 3. 1954*

Chladné Ld. Kučerová viz rozsudek NS z 14. 3. 1954 č. 47 a 24 54 - 116

Krajský soud v Ústí n. L., odd. 1.
dne 7. IV. 1954

Materna

Kanc. ! 1/ viz rejstřík T, kalendář a seznam vazeb,
2/ jeden stejnopis rozsudku založ: a/ do sběrného spisu,
b/ do sbírky rozhodnutí,

3/ jeden stejnopis rozsudku doruč obháčům:
a/ Dr. Josefu Rychetskému, vedoucímu AP v Ústí n. L.,
b/ Dr. Zdenku Hrazdírovi, členu AP v Ústí n. L.

o -3. 11. 1954
áno
vnáno
láno *Materna*

Krajské prokuratuře v Ústí n. L.

k SKPt 34/53 zasílám rozsudek k odůvodnění odvolání.

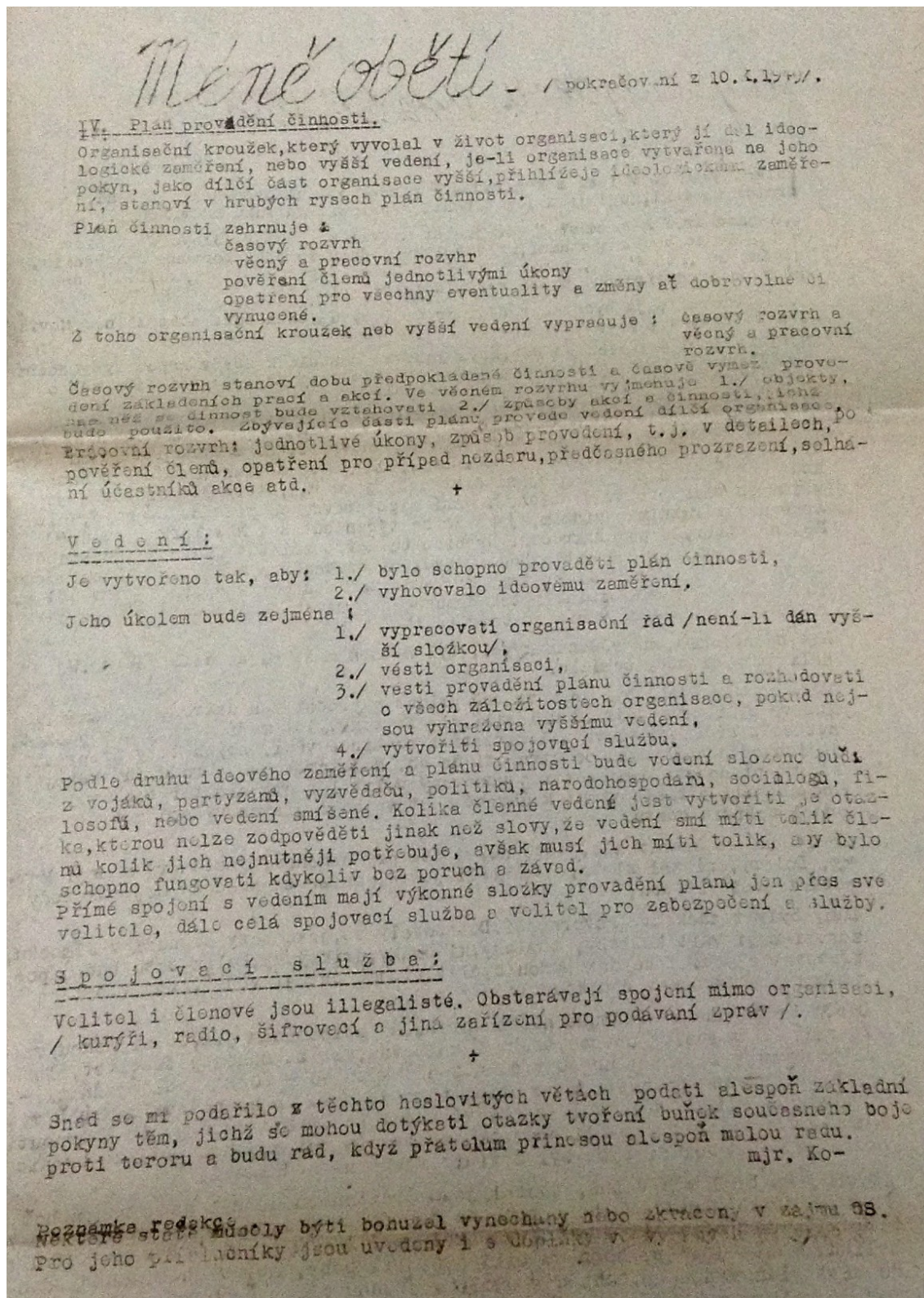
Krajský soud v Ústí n. L., odd. 1.
dne 3. února 1954.

Kubáň

S.o. 6/54.

2. Výňatky z ilegálních tiskovin nalezených v držení Josefa Štěcha v bytě Kučerových

VIDĚL JSEM HRDINKU! aneb: paní mlýnářka vede odboj!

Nevěřil jsem, dokud jsem se sám nepřesvědčil, kolik ubohosti, kolik mrvní zvrhlosti, kolik pokrytectví a kolik zbabělosti a chamtivosti je ve spojení se slavomanem v povaze některých jedinců. Zejména, kdybych se byl sám nepřesvědčil, nebyl bych věřil, že se mohou najít také lidé nestíjející se těžit a kořistit ze současného boje proti teroru a z jeho obětí nebo jenem těchto obětí.

Můj článek je především určen Vám milostiva paní z Vinohrad a Vám paní mlýnářko z Loužického Lhoty; vám a všem, kdož se vám podobají. Vy, milostiva, která jste mě nazývala zbabělcem, Vy jste mi vnutila pero do ruky, Vy svým jednáním a urážkami i svými omyly. Ano, Vy, hlavně Vy, která neopomene při žádné příležitosti zdáraznit, že také nemáte ruce v kapsách.

Pro Vas jsem zbabělec. Ovšem, jsem zbabělec, protože nemám dostatek peněz. Jsem zbabělec, protože nemám prostředky k financování nočních paní a včel do vinaren, který by tisícovými částkami plstil za podání silic čaje a noslech, který by měl dolary, jez by se daly utratit v Dáremu.

Pro Vas jsem slaboch, protože jsem se raději rozhodl připojit se k domácímu boji a trpětí hled a nouzi, než dělati poslíčka paním do zahraničí, těm paním, kteří dávají zavírat uprchlíky i proto, že je nějaký pobuda z Frýdkan lantu označí jako bývalé spolupracovníky Stb, aby si vydělal něco marek na flany v Regensburgu.

„Na jiném podkladě by musela stát vaše činnost, abyste mohli počítati s nojí pomocí....“ Tak jste mi to řekla. Ano, hlavně na jinem finančním podkladě, že? Věřím Vám to, rada se zúčastníte činnosti. Stáčí, aby přišel nasledující galan který bude nejvýše potřebovat na utratit zbytečný čas i peníze, který bude ochotně financovati Vasé výlety do hor a lazní, mluvit v tajemných naznacích o blížícím se padu komunismu a stycích s generaly, vypravět parlamentní nebo ministerske drby, být smyslone a zaručovati Vám, a bez namahy a nebezpečí budete moci jednou vystoupiti jako zakouzili odbojova pracovnice.

Něčoho takového jste se ale ode mne nedočkala, že? A nedočkáte, milostiva, nikdy nedočkáte, ani kdybyste mluvila a jednala ještě surověji.

Obviňujete mne, že prozradím buď-li dopeden a prohlašujete, že jsem slaboch, že nevydržím výslech. Ja vím, mluví z Vás paní mlýnářko, jsou to převažně po ní opakovaná slova. Vlastně ne všechny, to pozna každý, kdo s tou „danou“ přišel do styku.

"/ Pokračování na druhé straně /

Náš Slovo

Milým čtenářům sdělujeme, že v roce 1950 bude jako druhý ročník Náš Slovo číslováno, lednové číslo bude tedy označeno pořadovým číslem 1.

Zroveň sdělujeme, že se neradi, musíme přikročiti k vybírání poplátku za každý výtisk našeho časopisu. Jeho výše je dobrovolná a výtěžek je pro tiskový fond.

Na každý příspěvek je vydána radna potvrzenka opatřena tištěným číslem. Potvrzenka vyhotovena bez přepisu je předána darci /příspěvateli/, v našem účtování je příspěvek zanesen jen pod číslem potvrzenky, takže není nebezpečí prozrazení ani v případě, že by zaň nahradil do rukou nepovolených. Jsouc prave nebo krycí je uvedeno na potvrzenku jen na výslovné přání příspěvatelce.

Během času a udalostí a uzravaním situace jsou před nas stavěny stále větší a take nove úkoly. S niny jsou vždy spojony nova vydání a finanční naklady. Zevadine proto tiskový fond, abychom neodčerpávali finance sesterským jednotkám, které byly již často přetíženy a na nic než závisela bezpečnost a i životy ohrožených členů.

Administrace.

Příští číslo které má vyjít v měsíci listopadu vyjde s technických důvodů až v prosinci jako Vánoční výtisk.

Adm.

Uly napíjeme tu kopeckou

Potkal jsem se v létě s kamarádem. V Praze. Šel ulici naproti stánu, něčím hrozně se lokl, když jsem jej dohonil a položil mu ruku na rameno.

„A názdár, jak se máš?“ Zřejmě si ulevil z loknutí. Slovo dle slova a... že je bez zaměstnání, stavitelský podnik ze jeho rodičům anarodníly, artim, že „to“ s „nimi“ / křnil komunisty / ještě „kouli“ na nějakou předstírnou práci v zemědělství, ale...

„... člověče, ja bych nejraději pryč. Tedy už to nebude stát za nic. Nevíš jak se dostat „přes“?“

Neviděl jsem jej sice od dob, když jsme se rozložili každý v kapsce vysvědčení z měšťanky, ale to celkem nevedilo, protože jsem ze poslední dobu měl o něm zprávy velmi dobré a opravdu spolehlivé.

No, tak si říkám, kamarád, dobrý kamarád, no budiž, pomohu, alespoň rodu, vždyť člověk neví, kdy kdy bude potřebovat a pak, on přeci v zahraničí musí dohodit, ani se nevhodně ani přecevně nevrátí, ani s komunistickým nářadím ve styk nevede. „Vím“ povídám „ale je to obtížné, spojeno s namáhou a obětí. A pak, namluj si zahraničí jako raj, který je připraven se vším pohodlím pro tvůj příchod, není sice pravda, co píše Ruda pravo, ale také nově různým povídkám, jako že za týden budeš v New Yorku a pod.“ Měj na mysli, že po překročení hranice bude vše založeno jen a jen na tobě a tvém jednání. Klou mít nebudeš, bydlení dostaneš a z Německa odcestuješ zdarma a pak vše založí na tom, kam se rozhodneš emigrovat, za jakým cílem. To vše, budeš žít jako oziincem tak dlouho, než se shodneš s nějakým domorodcem, který tě země v níž se usídliš.“

Nic ho neloklo, na všechno kývel, byl nadšen a že půjde ovlá rodu. Ujednali jsme si tedy schůzku.

Když jsem přijel, byl jsem vřavě přijat a představen ustreseným damam. Mužové byli srdnatější. Souhlasili, ale že ten výlet musí nějaký čas počkat, než se zařídí majetkové záležitosti a ro-dinne věci. Abych tedy připravil jejich odchod na dobu po čtrnácti dnech. Nejstarší osoba rodu mužského, zřejmě přednostou domácnosti a uznávaný velitel a organisator toho výletu mně obdaril 3 tisícovkami k úhradě cestovného a jiných výdajů a s tím je odjel zaříditi cestu:

Ze 14 dní se hlasím. Ale, ještě ne, ještě prý nemohou, ještě prý nemají Marky, Dolary, ani zeť zlato, nedostali ještě peníze za prodaný majetek, tedy počkat ještě 14 dnu.

Dámy byly tentokrátě hovornější. Dotrzovaly se, jako boty se nosí v Německu, zda si mají vzít kožichy, tepláky, klobouky, příkrývky, kolik šatů budou potřebovat a pod. Také jak budou bydlet, zřejmě chtějí vědět, zda v bytě s teplou a studenou vodou, koupelnou a pod.

Docela rozhodně v předtuše něčeho hrozného připomínám jim, že si mohou vzít vše, co vespolek unesou, třeba i knihovnu, vše ze mohou potřebovat, ale že pochybuji, že každý unese více než nějakých 40 - 60 kg podle fyzických tělesných zdatností. Moje připomínka jim ale mnoho nevedila, neboť vyjmenovavaly klidně dale celá stohy věcí dalších, takže jsem potírně trnouti hrázou, že vážně nepomýšlí odejeti stěhovcím autem, jehož přejezd hranice bez řádného povolení bych byl zaříditi rozhodně nedokázal.

Abych jako brel vše vážně, dostal jsem určitou sumu. Byl jsem rád, neboť jsem okamžitě použil všeho i toho co jsem nedostal, abych cestu opravdu zabezpečil. Ale kdykoliv jsem si vzpoměl jaká to bude asi karavana kufru a balíků, ještě jsem se hodně modlil a prosil boha, aby v onen osudný den do míst planovaného přechodu a okolí v okruhu alespoň 50 km seslal na SNB mor a cholera, nebo je alespoň postihl černým očním zákalom nebo má nějak vypomohl. Klepalo to, neboť jsem vynaložil opravdu vše. Div jsem pak neodmlel, když jsem byl požádan opít o odklad a nadto ještě o opatření dále.

Začal jsem tedy šanět, jezdit, vyjednávat. V nejhorsím se stalo, že ode mně a pomoci jsem si opravdu rychle opatřiti nemohl. Požádal jsem prot kamaráda, který mně tak vidatně zaměstnaval, aby mně vypomohl, také jiného jeho známého a jak se to běžně stává, pomoci mně ochotně přislíbili a to bylo vše. Přislíbení mně zůstalo. Snad zvláštností prosby o pomoci jíz jsem dopádně tyto slavní rdepti emigrace přišli k nazoru, že pražský neí ministr asistovat nebude a to v nich vzbudilo takové pochybnosti o možnosti bezpečného odchodu, že počali jednat téměř peníze.

3. Fotografie žen z analyzovaných soudních případů

Zdena Kučerová – fotografie pořízená po jejím zatčení (1952)

Zdena Kučerová - fotografie pořízená při nástupu do výkonu trestu (1954)

Anna Vávrová

Růžena Bedlivá

Emilie Brožová

Zdena Dvořáková

Věra Homolová

Růžena Ječmenová

Anna Kalfusová

Olga Kamanová

Markéta Klepalová

Anna Kvášová

Marie Laubová

Markéta Malá

Julie Malá

Dagmar Patrovská

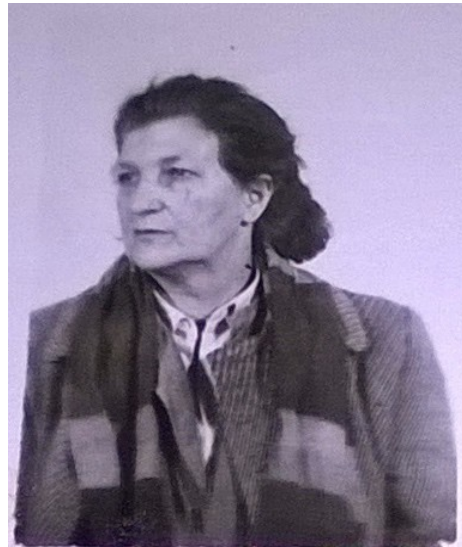
Gisela Paulová

Otýlie Paulová

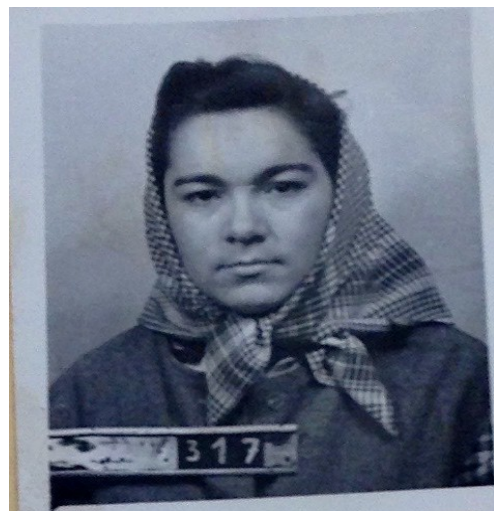
Julie Pruknerová

Emílie Schäßferová

Marie Smržová

Vlasta Strnadová

Aloisie Svatošová

Marie Štorcová

Eleonora Tilleová

Josefa Wolfová

Růžena Zajíčková

Erika Zyková

4. Tabulka s údaji o ženách odsouzených KS v Ústí nad Labem v letech 1953 a 1954

Jméno	Datum narození	Bydliště	Zaměstnání	Zatčení	Přelíčení	Výrok soudu	Spis. značka	Propuštění
Bedlivá Růžena	06. 08. 1908 Lomnice nad Popelkou	Ústí nad Labem	Úřednice	05. 10. 1953	19. 01. 1954	Neoznámení trestného činu, ohrožení státního tajemství, nadřizování – 2,5 roku	T1/54	A 09. 05. 1955
Brožová (roz. Machovská) Emílie	10. 10. 1923 Chotěboř	Teplice	Vedoucí vychovatelka	16. 3. 1951	30. 04. 1953 (odsouzena roku 1952 Státním soudem – u KS nové projednání)	Porušení povinnosti veřejného činitele – 8 let	T1/53	PP 16. 03. 1958
Dvořáková Zdena	23. 1. 1920 Praha	Ústí nad Labem	V domácnosti	13. 9. 1952	25. 03. 1953	Špionáž, velezrada – 8 let	T3/53	13. 09. 1959
Homolová (roz. Zahradníková) Věra	19. 9. 1923 Starý Plzenec, okr. Plzeň	Ústí nad Labem	Úřednice	25. 1. 1954	07. 05. 1954	Velezrada – 3 roky	T21/54	PP 27. 06. 1954
Ječmenová Růžena	3. 6. 1922 Břežánky, okr. Teplice	Bukov, okr. Ústí nad Labem	Průvodčí ČSD	20. 10. 1953	15. 02. 1954	Vyzvědačství – 3 roky	T5/54	20. 10. 1956
Kalfusová (roz. Mikešová) Anna	26. 2. 1900 Františkov	Litvínov	Vedoucí ženského domova	9. 2. 1954	10. 06. 1954	Velezrada – 5 let	T28/54	PP 15. 10. 1959

Kamanová (roz. Hackerová) Olga	29. 4. 1914 Děčín	Děčín	Tovární dělnice	20. 5. 1953	15. 02. 1954	Velezrada, vyzvědačství – 18 let	T5/54	PP 20. 04. 1967
Klepalová (roz. Oysová) Markéta	19. 3. 1929 Vyklíče, okr. Ústí nad Labem	Ústí nad Labem	Prodavačka	25. 1. 1954	09. 06. 1954	Pomoc k vyzvědačství – 5 let	T18/54	25. 01. 1959
Kučerová (roz. Čáslavská) Zdena	26. 03. 1914 Hradec Králové	Děčín	Úřednice	14. 08. 1953	25.–27. 01. 1954	Velezrada, ohrožení zásobování, padělání a pozměňování veřejných listin – 14 let	T29/53	PP 02. 05. 1958
Kvášová Anna	25. 03. 1908 Dušky, okr. Litoměřice	Libochovice	V domácnosti	04. 03. 1953	22. 02. 1954	Velezrada – 4 roky	T38/53	19. 02. 1957
Laubová (roz. Knotková) Marie	10. 11. 1922 Roudnice nad Labem	Ústí nad Labem	Úřednice	16. 04. 1954	04.–05. 11. 1954	Neoznámení trestného činu – 3 roky	T48/54	A 09. 05. 1955
Malá (roz. Černá) Markéta	05. 10. 1923 Ústí nad Labem	Ústí nad Labem	Pokladní, před zatčením dělnice	04.03. 1953	08. 05. 1954	Pomoc k velezradě – 2 roky	T24/54	MP 01. 03. 1955
Malá (roz. Rašínová) Julie	30. 12. 1893 Vrdy, okres Čáslav	Ústí nad Labem	Tovární dělnice	20. 10. 1953	15. 02. 1954	Vyzvědačství – 4 roky	T5/54	MP 18. 08. 1954
Patrovská Dagmar	15. 12. 1934 Bílina	Bílina	Studentka FF UK	30. 11. 1953	26. 02. 1954	Sdružování proti republice – 3 roky	T6/54	A 09. 05. 1955

Paulová Gisela	27. 04. 1922 Hostomice	Teplice	Úřednice	30. 08. 1954	13. 01. 1955	Velezrada, ohrožení devizového hospodářství, zkrácení daně, porušení předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou – 13 let	T60/54	A 09. 05. 1960
Paulová Otýlie	08. 07. 1897 Ústí nad Labem	Teplice	Kuchařka	30. 08. 1954	13. 01. 1955	Velezrada, ohrožení devizového hospodářství, zkrácení daně, porušení předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou – 11 let	T60/54	30. 08. 1958
Pruknerová Julie	04. 03. 1928 Ratiškovice, okres Hodonín	Brno	V domácnosti	10. 03. 1954	29. 07. 1954	Velezrada – 4 roky	T39/54	MP 22. 08. 1956
Schäfferová Emílie	08. 06. 1894 Osek, okres Rokycany	Meziboří	Vrátná	10. 03. 1954	10. 06. 1954	Opuštění republiky – 6 měsíců	T28/54	10. 03. 1955
Smržová (roz. Fričová) Marie	24. 11. 1894 Slaný	Ústí nad Labem	Důchodkyně	12. 09. 1952	06. 05. 1953	Velezrada – 11 let	T11/53	PP 31. 07. 1959
Strnadová (roz. Špalková) Vlasta	09. 11. 1924 Tuchomyšl	Tuchomyšl	Úřednice	31. 08. 1953	08. 09. 1953	Sabotáž – 3 roky	T20/53	M 24. 02. 1955
Svatošová Aloisie	21. 06. 1925 Dřemčice, okres Litoměřice	Mlékojemy, okres Litoměřice	Pošťačka	05. 03. 1954	16. 07. 1954	Pomoc k velezradě – 4 roky	T37/54	PP 03. 05. 1957

Štorcová Marie	21. 08. 1912 Domašín, okres Benešov	Ústí nad Labem	Pokladní	20. 10. 1953	15. 02. 1954	Vyzvědačství – 7 let	T5/54	A 09. 05. 1960
Tilleová (roz. Kordová) Eleonora	02. 09. 1928 Kvitko, okres Teplice	Krupka, okres Teplice	V domácnosti	11. 05. 1953	03. 12. 1953	Nepřekážení v trestném činu – 1 rok	T28/53	11. 05. 1955
Vávrová Anna	03. 03. 1923 České Velenice, okres Třeboň	Děčín	Úřednice	14. 08. 1952	25.–27. 01. 1954	Velezrada, vyzvědačství, ohrožení zásobování, padělání a pozměňování veřejných listin – 22 let	T29/53	A 09. 05. 1960
Wolfová Josefa	12. 04. 1899 Vídeň	Litvínov	Uklízečka	03. 03. 1954	10. 06. 1954	Nadržování, pomoc k opuštění republiky – 18 měsíců	T28/54	MP 04. 08. 1956
Zajíčková Růžena	16. 08. 1903 Leštinka, okres Chrudim	Ústí nad Labem	V domácnosti	25. 01. 1954	07. 05. 1954	Velezrada – 12 let	T21/54	PP 07. 01. 1960
Zyková (roz. Kelichová) Erika	24. 05. 1927 X	Ústí nad Labem	Úřednice	20. 08. 1952	23.–25. 03. 1953	Vyzvědačství, velezrada – 10 let	T6/53	PP 03. 05. 1958

Zkratky užívané v této tabulce: A = amnestována; MP = milost prezidenta; PP = podmíněčné propuštění.